Nu Tetemanti

Ana Boki te Tia Reirei n Reirein te Euangkerio

Nu Tetemanti

Ana Boki te Tia Reirei n Reirein te Euangkerio

E boretiaki man
Ana Ekaretia Iesu Kristo ibukiia Aika Itiaki ni boong aika Kaitira
Salt Lake City, Utah

Tinanikuna: *Te Reirei i aon te Maunga,* mairoun Carl Bloch.
E kamanenaaki man ana kariaia te National Historic of Frederiksborg.

© 1997 man Ana Ekaretia Iesu Kristo ibukiia aika Itiaki ni boong aika Kaitira
A kawakinaki ni kabane inaomata ti te Ekaretia ae e kona ni kariaia.
E boretiaki i Amerika.

Kariaiakan te Taetae ni I-Matang: 8/96
Kariaiakan Rairana: 8/99
Rairan *New Testament Gospel Doctrine Teacher's Manual*
Kiribati

Kanoana

	Namban te Reirei ao Atuna	Iteraniba
	Buokan te Tia Reirei	v
1	"Bwa Kam Aonga ni Kakoaua Iesu Bwa bon te Kristo" (Itaia 61:1–3; Joseph Smith Translation, Luke 3:4–11; Ioane 1:1–14, 20:31)	1
2	"E neboa te Atua Tamneiu" (Ruka 1; Mataio 1)	6
3	"E Bungiaki ami . . . Tia Kamaiu" (Ruka 2; Mataio 2)	10
4	"Kam na Katauraoa Kawain te Uea" (Mataio 3–4; Ioane 1:35–51)	15
5	"Manga Bungiaki" (Ioane 3–4)	20
6	"Ao a Kitana naba Aia Karaun" (Ruka 4:14–32; 5; 6:12–16; Mataio 10)	25
7	"[E] Anai Mamaarara, ao E Uouoti Aorakira" (Mareko 1–2; 4:35–41; 5; Ruka 7:11–17)	30
8	Te Reirei i aon te Maunga: "Te Aro ae Moan te Raoiroi Riki" (Mataio 5)	34
9	"Ukoukora Moa Uean te Atua (Mataio 6–7)	40
10	"A moa amou i aomi ao Reirei Arou" (Mataio 11:28–30; 12:1–13; Ruka 7:36–50; 13:10–17)	46
11	"E Taekin Bwaai aika Mwaiti nakoia n te Kaikonaki" (Mataio 13)	51
12	"Ngai te Berena ni Kamaiu" (Ioane 5–6; Mareko 6:30–44; Mataio 14:22–33)	56
13	"N na anganiko Kingin Uean te Atua" (Mataio 15:21–17:9)	62
14	"Antai Raou?" (Mataio 18; Ruka 10)	67
15	"Ngai Otan te Aonaaba" (Ioane 7–8)	72
16	"I Mataki Ngkoa, ma I a Noraaba Ngkai" (Ioane 9–10)	76
17	"Tera ae N na Karaoia bwa I aonga n Rin n te Maiu are akea tokina?" (Mareko 10:17–30; 12:41–44; Ruka 12:13–21; 14; 16)	81
18	"E Bua, ao e Manga Reke" (Ruka 15; 17)	87
19	"E a tia ni Kamaiuko Am Onimaki" (Ruka 18:1–8, 35–43; 19:1–10; Ioane 11)	92
20	"Ana reke Kaimi, . . . Taan Mwamwana te Aba" (Mataio 21–23; Ioane 12:1–8)	97
21	"Tera Kanikinaean Rokom?" (Mataio 24)	103
22	"Te Abaaba n Uean Tamara are i Karawa ae Katauraoaki ibukim" (Mataio 25)	108
23	"Itangitangiri Temanna nakon Temanna, N ai arou Ngkai i Tangiri Ngkami." (Ruka 22:1–38; Ioane 13–15)	113

24	“Aio te Maiu ae Akea tokina” (Ioane 16–17)	118
25	“Tiaki Nanou, ma Nanom ae e na Karaoaki” (Mataio 26:36–46; Mareko 14:32–42; Ruka 22:39–46)	124
26	“I Bungiaki ni Karokoa te Toki aei” (Mataio 26:47–27:66; Mareko 14:43–15:39; Ruka 22:47–23:56; Ioane 18–19)	129
27	“E aki Mena Ikai, bwa E a tia n Uti” (Mataio 28; Ruka 24; Ioane 20–21)	135
28	“Ngaira bon Taan Kakoaua” (Mwakuri 1–5)	140
29	“A Kamwaitaki Mwaitiia Ana Reirei Iesu” (Mwakuri 6–9)	146
30	“E aki Nanonano te Atua n Tarakin Aroia Aomata” (Mwakuri 10–14; 15:1–35)	151
31	“Ao Mangaia are a Kateaki Ekaretia Nako n te Onimaki” (Mwakuri 15:36–18:22; 1 and 2 I-Tetaronike)	156
32	“Maiu iroun te Tamnei” (Mwakuri 18:23–20:38; I-Karatia)	161
33	“Bon Ana Tembora te Atua Ngkami (1 I-Korinto 1–6)	166
34	“Kawakin taian Otenanti, n ai aron ake I angani ngkami” (1 I-Korinto 11–16)	171
35	“Kam na raoiakin ngkami nakon te Atua” (2 I-Korinto)	177
36	“Naake a Tatangiraki Iroun te Atua, aranaki bwa Aomata aika Itiaki” (I-Rom)	182
37	Iesu Kristo: “Te Tia Karika ao te Tia Kabobongaa ara Onimaki” (Ebera)	187
38	“Ko a Tia ni Kakoaua Ibukin” (Mwakuri 21–28)	192
39	“Ibukin Kakororaoaia Aomata aika Itiaki (I-Ebeto)	197
40	“I Kona ni Karaoi Bwaai ni Kabane i nanon Kristo” (I-Biribi; I-Korote; Biremon)	202
41	“I a Tia n Roko n Tokin Kawaiu” (1 ao 2 Timoteo; Tito)	207
42	“Te Aro ni Kiritian ae Itiaki” (Iakobo)	212
43	“Te Roro ae Rineaki” (1 ao 2 Betero; Iuta)	217
44	“Te Atua bon te Tangira” (1, 2, ao 3 Ioane)	222
45	“Ane e Tokanikai ae e na Bwain Baikai [ni Kabane]” (Te Kaotioti 1–3; 12)	227
46	“E na Maeka Ma Mgaia, ao a na Riki bwa Ana Aomata” (Kaotioti 5–6; 19–22)	234

Buokan te Tia Reirei

Imwiin tian kaotin te Uea are e a tia n uti man te mate nakoia ana Abotoro, e kaoti teuana riki te tai nakoia aia koraki tabeman i rarikin naman Kariraia. Ngke e tiku irarikiia, ao e titirakina Betero teniua te tai: Ko tangirai? E kaeka Betero ni katoaa te tai are e titirakinna iai, Ko ataia bwa I tangiriko. E kaeka te Uea nakon ana taeka Betero are e taekinna: Kakamwarakeia au tiibu aika ataei.... Kakamwarakeia au tiibu.... Kakamwarakeia au tiibu (Ioane 21:15–17).

Ngkai te tia reirei ngkoe n Reirein te Euangkerio, ko kona ni kaota am tangira ibukin te Uea man kakamwarakeaia ana tiibu, ni kakoaua bwa kaain am kiraati n tatabemaniia nako e uringaki ma ni kamwarakeaki n ana taeka te Atua ae raoiroi (Moronaai 6:4). Teuana bukin raoiroin ana taeka te Atua ae e kakawaki bon te buokiira ni "kakoaua bwa Iesu bon te Kristo, Natin te Atua; ao e kakoauaki n anne, bwa ti na karekea te maiu inanon arana" (Ioane 20:31). Ngkana e kairiko te Tamnei, ko na kona iai ni buokiia kaain te kiraati ni kakorakorai aia koaua ibukin te Tia Kamaiu, aia onimaki ibukina ao ni katabeaia bwa a na maiuakina ana euangkerio. Ko na kona naba ni buokiia ni karekei kakabwaia riki tabeua ake a reke man kamatebwaian te Nu Tetemanti, n aron are e taekinaki iroun Beretitenti Thomas S. Monson:

"Rongorongon te Nu Tetemanti e uota te tamnei ni kamarurung nakon rabwataia ao tamneia aomata. E toki te bwarannano n reken te kaantaninga, e oneaki te nanokawaki nakon te kimwareirei, ao namakinan buan aron kinakim ibuakoia aomata ni kabane n te aonnaba, e tabe ni mauna nako n te rabakau teuana ae e ataia Tamara are i Karawa ibukira n tatabemaniira nako." ("The Spirit Giveth Life," *Ensign,* Tune 1997, 2).

Anga Reirei n te Tamnei

Ngkana ko a katauraoi ibukin Reirein te Euangkerio n te kiraati, e kakawaki bwa ko na karekea ana buoka ao ana kairi te Tamnei ae Raoiroi. "Ko na anganaki te Tamnei man karaoan te tataro n onimaki, "e taku te Uea, ma ngkana akea te Tamnei iroum ao ko na aki anga reirei" (T&B 42:14). Uringnga bwa te Tamnei ae Raoiroi bon te Tia Reirei n am kiraati.

Ko kona ni karekea te Tamnei n te tataro, te aki mamatam, reiakinan boki aika tabu ni katoa bong, ao te ongotaeka nakon tuua. Ngkana ko katauraoiko ibukin am kiraati, tataro, ibukin te Tamnei bwa e na buokiko bwa ko na atai taeka aika tabu ao bwaai aika a kainnanoi kaain te reirei. E kona naba te Tamnei ni buokiko ni bairei kawai aika a riai ibukin maroroakinan booki aika tabu ao kamanenaaia nakon maiura ngkai (tara 1 Nibwaai 19:23). Man ana kairi te Tamnei, ao ko na riki bwa ana tabonibai te Atua ae raoiroi n reiakinan ana taeka nakoia natina.

Iango tabeua ibukin karokoan te Tamnei i nanon am kiraati a kaotaki i nano ikai:

1. Kaoia ke tuangiia kaain te kiraati bwa a na anga te tataro i mwaain ke i mwiin te reirei. I nanon tain te reirei, tataro i nanom bwa e na kairiko te Tamnei, bwa

e na kauki nanoia kaain te kiraati, ao ni kakoaua ma ni kaungai nanoia kaain te kiraati

2. Kamanenai boki aika tabu (tara "Katuruan te iango i aon Boki aika Tabu" iteraniba vi).
3. Kaota am koaua ngkana ko a tia n namakina ana kairi te Tamnei nakoim, tiaki n ti tokin te reirei. Kaota am koaua ibukin Iesu Kristo. Kaoia kaain te kiraati ni mwaitin te tai bwa a na kaoti aia koaua.
4. Kamanenai anene n taromauri, aia anene ataei ao katangitang aika tabu ni katauraoi nanoia kaain te kiraati bwa a na makina te Tamnei.
5. Kaota tangiraia ataein te kiraati, ibukiia tabeman, ao ibukin Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo.
6. Taekin atatai ke rabakau aika a nano, namakin, ao baika a nooraki ke n namakinaki aika a kaeti nakon te reirei. Kaoia kaain te reirei bwa a na karaoa ae ti te arona ma aei. A kona naba kaain te kiraati n taekinna bwa a kanga ni kabonganai reirei ake a maroroakinaki n te reirei are e nako.

Katuruan te iango i aon Boki aika Tabu

E taku n ana reirei te Unimwaane ae Boyd K. Packer, "Te reirei ae koaua, ae e oota raoi, e bitii aroarora ao katein maiura" (inanon Conference Report, Oct. 1986, 20; o *Ensign*, Nov. 1986, 17). I nanon am katauraoi ao i nanon te reirei, katurua am iango i aon te reirei aron te kamaiuaki man te euangkerio n aron are a taekinaki ni booki aika a tabu ao aia reirei burabeti ni boong aika kaitira. E tangiraki n aei bwa ko na reiakin boki aika tabu n aron am kabanea n raoiroi ma te tataro mwaaka. E tuangira te Uea bwa ti na aki ukoukora taetaekinan ana taeka ma ti na ukoukora moa karekean ana taeka." Ngkana e a reke iroum ana taeka i nanon reiakinan boki aika tabu, e a tia te Uea ni berita bwa e na bwaranako newem; imwiina, ngkana ko tangiria, ko na karekea Tamneina, ao ana taeka, mwaakan te Atua nakon anaan nanoia aomata" (T&B 11:21).

Kaungaia kaain te kiraati bwa a na uoti aia boki aika tabu nakon te kiraati ni katoa wiiki. Wareki kiibu aika a rineaki man booki aika tabu ni botaki ngkana kam maroroakin.

Kabonganaan te Boki n Reirei Aei

Te boki n reirei aei bon te bwai ni mwakuri are e na buokiko n reiakina reirein te euangkerio man booki aika tabu. E a tia ni koreaki ibukin aia kiraati n Reirein te Euangkerio kairake ao ikawai ao e na kabonganaki ni katoa aua te ririki. E aki riai ibukiia taan reirei bwa a na reiakin booki riki tabeua ake a na taraaki ma taeka ni kamataata tabeua aika a karinaki n te reirei ma ni booki aika tabu.

Iai i nanon te boki n reirei aei iango ibukin reirei aika a raka riki nakon are tao ko na kona n reiakinna i nanon tain te kiraati teuana. Karekea/Ukoukora Tamnein te Uea man rinean rongorongo, titiraki, ao bwain reirei riki tabeua aika kabanean te raoiroi ake e na kona ni kaaitarai baika a kainnanoi kaain te kiraati.

A na iai n reirei n tatabeua nako mwakoro aikai:

1. *Atuun te reirei*: Iai uoua bwaai i nanon atuun te reirei: te mwakoro n taeka ni kabwarabwara ae kimototo ke anaan ana taeka temanna ao boki aika tabu ake ko riai ni wareki i mwaain katauraoan te reirei.
2. *Kaantaninga*: Te kaantaninga ae iangoaki n te kibu-n-taeka bon oin te iango are ko kona ni katurua am iango i aona ngkana ko katauraoiko ao n anga reirei.
3. *Katauraoi*: N te mwakoro aei e kakimototoi rongorongon boki aika tabu i nanon bairean te reirei ao a katauraoaki iai iango ibukin buokam n anga reirei n te aro ae nakoraoi riki. E kona naba ni karin wareware aika a raka ao iango riki tabeua ibukin te katauraoi, n ai aron bwaai ake ko na tangirii n uoti nakon te kiraati.
4. *Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo*: Iai i nanon te mwakoro aei te mwakuri ae e bebete, te reirei ae e kamatataaki n te bwai, ke te titiraki are e na buokia kaain te kiraati bwa a na tauraoi nakon te reirei, n ira te bae e karaoaki n te reirei ao n namakina ana kairoro te Tamnei. Bwa tao ko kabongana te mwakuri ibukin kairan te kakauongo man te boki n reirei ke tao bon man oin am iango, e kakawaki bwa a na kaeti aia kakauongo kaain te kiraati nakon moan waakin te reirei. E riai ni kimototo te mwakuri.
5. Maroroakinan *boki aika tabu ao Kabonganaaia*. Aio oin raoi te reirei. Reiakina rongorongon booki aika tabu n te aro are ko aonga ni kona n reiakin ao ni maroroakin n te aro ae nakoraoi. Kabonganai iango ni "Kaungaa te Maroro n te Kiraati" ao ni "Kabonganai Kawai aika Kakaokoro n Reiakinan Boki aika Tabu" (iteraniba vii–viii) ni kaokoroa am kawai n anga reirei ao ma ni kateimatoai kukureia kaain te kiriaati.
6. *Kabaneana*. E na buokiko te mwakoro aei ni kakimototoa te reirei ao ni kaungaia kaain te kiraati ni aiuakin reirei ake kam a tia ni maroroakin. E kauringko naba bwa ko na kaota am koaua. Kakoaua raoi bwa ko katuka te tai ae e tau ibukin kainan te reirei.
7. *Iango riki tabeua ibukin te anga reirei*. E katauraoaki te mwakoro aei i nanon reirei nako i nanon te boki n reirei aei. E kona naba ni karin koaua riki tabeua man rongorongon boki aika tabu, kawai n anga reirei aika a kakaokoro, mwakuri/reirei, ke iango riki tabeua ake a na buoka bairean kanoan te reirei. Tao ko na tangiria ni kan kabonganai iango tabeua aikai bwa mwakoron kanoan te reirei.

Rinanon te reirei teuana imwiin teuana tao teuana te wiiki i mwaain te reirei. Ngkana ko reiakina te mwakuri ae baireaki ibukin te wareware ao bwaai ibukin te reirei ni moan taai, ko na karekei iango ao kaantaninga i nanon te wiiki are e na buokikoi n am anga reirei. Ngkana ko karaua n iangoa te reirei i nanon te wiiki, tataro ibukin te Tamnei bwa e na kairiko. Karekea te onimaki n te aro are e na kakabwaiako iai te Uea.

Kaungaa n te Maroro n Taian Kiraati

Ko riai n taainako n aki anga reirei n taekin bwaai ni kabane. N onean mwiina, buokiia kaain te kiraati bwa a na tibwaua te bwai ae e karaoaki i nanon maroroakinakinan boki aika tabu. Tibwauakin te bwai ae e karaoaki irouia kaain te kiraati e ibuobuoki nakoia:

1. Reireiniko riki n taekan boki aika tabu.
2. Reireiniko bwa e kanga aron kamanenaan reirei n te euangkerio

3. Katabeko riki ma maiuakinan te euangkerio
4. Kaoa/Karokoa te Tamnei nako nanon te kiraati
5. Reireiniia ao karikirakei tamneia n tatabemaniia nako (T&B 88:122) n te aro are a na karekei kakabwaia man aia bwaintituaraoi n tatabemaniia nako, te rabakau, te atatai, ao taian koaua.

E riai te maroro n te kiraati ni buokiia kaain te Ekaretia ni kona n nakon Kristo ao ni maiu kaanga ana reirei. Manga bitii taian marooro ake a aki kakoroi bukin baikai.

Karekea ana kairi te Tamnei ngkana ko reiakin titiraki man te boki n reirei aei ao baireia bwa a titiraki aika titiraki iai. Te boki n reirei e katauraoi kiibu aika a na taraaki man boki aika tabu ni buokiko ao ni buokiia kaain te kiraati ni kakaei reken angiin titiraki aikai. Reeke ibukin titiraki riki tabeua a na reke man aia atatai kaain te kiraati.

E kakawaki riki buokaia kaain te kiraati bwa a na oota man kamanenai boki aika tabu nakon reiakinan bwain te reirei ni kabane ake ko a tia ni katauraoi. Ngkana a reke rabakauiia kaain te kiraati man te marooro ae raoiroi, e na ibuobuoki n angiin te tai ngkana ti kariaia bwa e na waaki nako nakon are ti kataia n reiakin bwain te reirei ni kabane.

Kabonganai kaetieti aikai ni kaunga te marooro n te kiraati:

1. Titiraki n titiraki ake a tangira te iango ao te marooro nakon reeke ake “eng” ke “tiaki”. Titiraki aika moanaki man *bukin tera, e kanga, antai, tera, ningai,* ao *iia* a rangi n omwaaka n taai nako ibukin kaungaan te marooro
2. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwauaa aia atatai ake a kaotia iai bwa a na kanga tuua ao reirei ni boki aika tabu ni kona ni kamanenaaki nakon maiura. Kaungaia naba bwa a na tibwaua aia namakin ibukin te bwai ae a reiakinna ma ni booki aika tabu. Taekin taeka aika raoiroi ibukin aia mwakuri ae a tia ni karaoia
3. Mwannanoi kainnanoia kaain te kiraati n tatabeman nako. E ngae ngke a riai kaain te kiraati ni kaungaaki bwa a na ira te bwai are e karaoaki n te marooro n te kiraati, a kona tabeman ni baenikai ni kaeka. Ko kona ngkana ko tangiria n taetae n ti ngkoe mangaia ni kakaea bwa a kanga aia namakin ibukin te wareware ni kabaibati ke irakin te bwai ae e karaoaki n te kiraati. Taraia raoi n aron weteaia kaain te kiraati ngkana a na bwainrang iai.
4. Aanga kiibu aika a na taraaki man boki aika tabu ni buokiia kaain te kiraati ni kakaei reken titiraki tabeua.

Kabonganai Kawai Reiakinan aika Kakaokoro n Boki aika Tabu

Kabonganai iango ni katautau aikai n reiakin rongorongon booki aika tabu n te aro ae nakoraoi riki ma n iai te kaokoro ae korakora riki.

1. Kabonganai iango ni katautau aikai n reiakin rongorongon booki aika tabu n te aro ae nakoraoi riki ma n iai te kaokoro ae korakora riki.

2. Buokiia kaain te kiraati bwa a na oota bwa tera ae e reiakin boki aika tabu ibukin Iesu Kristo. Tuangiia bwa a na iangoia bwa a kanga kiibu aika rineaki aikai ni karikirakei aia onimaki ibukin te Tia Kamaiu ao ni buokiia n namakina ana tangira.
3. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na iangoi ma n tibwauai kawai aika onoti bwa te kibu ae rineaki man boki aika tabu e kona ni kamanenaki i nanon maiuia. Tuangiia bwa a na aran boki aika tabu man iangoa onean mwiin araia i nanon mwakoro aika a rineaki.
4. N ikotaki ma reiakinan reirei, katuruturua taekan te onimaki - ni katamaroan karaki n te Nu Tetemanti, kakoaua raoi bwa a oota iai kaain te kiraati ao marooroakin kawai ibukin kamanenakiia.
5. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na kakaei taeka, mwakoro n taeka, ke iango aika a kaokiokaki ni mwaitin te tai i nanon kiibu aika rineaki man boki aika tabu ke ae iai nanona ae okoro ibukiia.
6. Koroi i aon te burakiboti mwakoron taeka, taeka aika kakawaki, ke titiraki aika a kaeti nakon rongorongon boki aika tabu. Imwiin anne ao wareka ke kakimototoa te rongorongo. Ngkana a ongo mwakoron taeka, taeka aika kakawaki, ke kaekaan taian titiraki, tooki ao marooroakin mangaia.
7. I nanon Ana Boki Moomon, te mwakoro n taeka ae “n aron ae ti noria” e kamanenaaki ibukin moanakin kakimototoan te reirei are e a tia n reiakinaki (tara, Ereman 3:28 ibukin te katoto). Imwiin maroroakinan te kibu ae e rineaki man boki aika tabu, tuangiia kaain te kiraati bwa a na kabwarabwara te reirei n te wareware ae rineaki ma ni kamanena te mwakoro n taeka “n aron ae ti nooria.”
8. Tarai ao marooroakin kanikina ake a kabonganaaki n te Nu Tetemanti. N aron te katooto, te Tia Mareaki te Mwaane ao te tia mareaki te aine a tei ibukin te Tia Kamaiu ao ana aomata.
9. Taraia bwa a kanga aomata ao baika a riki i nanon boki aika tabu ni kona ni kabotauaki teuana nakon teuana.
10. Karekeia kaain te kiraati aika a na karaoa aia kaotioti i aon karakin boki aika tabu man warekan aia taeka aomata aika kakaokoro i nanon te karaki ni kabaibati. Kakoaua bwa te kaotioti e kaota te karinerine ae e riai ibukin ana taeka te Atua
11. Tibwaia kaain te kiraati i nanon uoua kurubu aika uarereke ke e raka riki. Imwiin tian rinanoan rongorongon te boki ae tabu, kariaia kaain kurubu n tatabeua nako bwa a na koroi reirei ao tuua ake a tia n reiakinaki man te rongorongo. Imwiina ao kariaia kaain taian kurubu bwa a na marooroakin bwa a kanga ni kamanenai reirei aikai i nanon maiuiia.
12. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na uoti aia bentira ibukin mwaakenan kiibu aika a kakawaki ngkana kam morooroakin

---

Buokaia Kaain te Ekaretia aika Boou

Ngkai te tia reirei ngkoe n Reirein te Euangkerio, ko kona ni karekea am tai n reireiniia kaain te kiraati aika a boou i nanon te Ekaretia. Am reirei e kona ni buokiia kaain te kiraati aika boou ni kamatoai aia onimaki.

E taku te Moan Beretitentii: “Ni kabaneia kaain te Ekaretia a tangiria bwa a na tangiraki ma ni kamwarakeaki, i nanon tabeua namwakaina i mwiin moan bwabetitoaia. Ngkana e rekea te iraorao ni koaua kaain te Ekaretia aika boou, reken te tai ni karaoa te mwakuri n ibuobuoki ao kareken te amwarake n tamnei are e reke man reiakinan ana taeka te Atua, a na namakina tokanikaia n rairakiia ao ma n riki bwa kaain te kaawa ma aomata aika itiaki, ao kaain ana auti te Atua (I-Ebeto 2:19)” (Ana reta te Moan Beretitentii, 15 Meei 1997).

Reiakinan te Euangkerio nakoia Kairake

Ngkana ko reireiniia kairake, uringnga bwa a tangira irakin te reirei ae kaunga ao onean mwiin te reirei are e marooroakinaki ni bwaai aika a kona n nooraki. Kabonganaan am reirei n te virio, am tamnei, ao am mwakuri ake a iangoaki ni katautauaki i nanon te boki n reirei a kona ni buokiia kairake ni kateimatoa kukureia n te reirei. Ibukin iango riki tabeua ni buokiko n anga reirei n te euangkerio nakoia kairake.

“Bwa Kam Aonga ni Kakoaua Iesu Bwa bon te Kristo”

Reirei
1

Itaia 61:1–3; Joseph Smith Translation, Luke 3:4–11; Ioane 1:1–14, 20:31

Kaantaninga

Te kaungaia kaain te kiraati bwa a na kakorakorai aia koaua iroun Iesu Kristo man reiakinan te Nu Tetemanti.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Itaia 61:1–3; *Joseph Smith Translation*, Luke 3:4–11. Itaia ao Ioane te Tia Bwabetito a taetae ni burabetiia ana mwakuri ni mitinare te Tia Kamaiu.
   b. Ioane 1:1–14; 20:31. E kakoaua te Abotoro ae Ioane bwa Iesu Kristo bon te “Oota ni koaua.” E katanoata bwa ana kaantaninga ni korean ana koaua bon te buokiia tabeman bwa “a na kakoaua bwa Iesu bon te Kristo.”
2. Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, tuangiia kaain te kiraati tabeman bwa a na katauraoi ni wareka ke kakimototoa te wareware ae e tatangiraki man te Nu Tetemanti ao ma n kamatata n te aro ae kimototo bwa bukin tera e kaunga ma ni ibuobuoki te wareware nakoia.
3 Ngkana a tauraoi tamnei aikai, kabonganai i nanon tain te reirei: Itaia e Korea Taekan Bungiakin Kristo (62339; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 113) ao E Reirei Ioane i nanon te Rereua (62132; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 207). Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, uoti naba tabeua tamnei ake a kabwarabwarai aron bwaai aika a riki n te Nu Tetemanti, n ai aron E Katoka te Mataki Iesu (62145; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 213) ao Kaotin Iesu nakon Nei Maria are te i Mwaketara (62186, Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 233).
4. Iango ni katautau ibukin te anga reirei: Kaungaia kaain te kiraati bwa a na katiai aia wareware are a anganaki bwa a na karaoia ni katoa wiiki ma n roko nakon te kiraati n tauraoi ni marooroakinna bwa tera ae a tia ni warekia. Te katauraoi aei e kona ni buoka kakoroan bukin ana berita te Uea bwa “teuare e anga reirei ao teuare e karekea te reirei [mairoun Tamnein te koaua] e oota irouia n tatabemaniia, ao a rikirake tamneia ngaiia ni kauoman” (tara T&B 50:22).

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Katei tamnei ake a na kabwarabwarai baika a riki man te Nu Tetemanti.

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na iangoi titiraki aikai:

- Baikara rongorongo ke reirei man te Nu Tetemanti aika a tia n rangi ni kaungako ke ni buokiko?

Anganiia kaain te kiraati aia tai n iango teutana, ao imwiina tuangiia kaain te kiraati ake a tia n anganaki aia mwakuri bwa a na wareka ke a na kakimototoa te kibu ae e rineaki ae e mamate te nano iai man te Nu Tetemanti. Ngkana a tangiria kaain te kiraati ake tabeman ni kan tibwaua te kibu ae rineaki ae mamate nanoia iai, kariaia tabeman bwa a na karaoia.

Kaota am namakin n aron am kona n anga reirei ao n reiakina te Nu Tetemanti n te ririki aei. Kabwarabwara bwa kaantaninga ibukin reiakinan te Nu Tetemanti n te ririki aei bon te buokiia kaain te kiraati ni kakorakorai aia onimaki i nanon Iesu Kristo ma n taneiai riki ma maiuna ao ana mwakuri.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika a rineaki man boki aika tabu aikai, marooroakinna bwa a kanga ni kamanenai nakon maiuia ni katoa bong. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwauai baika a tia n noori ake a kaeti nakon moan reirei man boki aika tabu.

1. A taetae ni burabetiia ana mwakuri ni Mitinare te Tia Kamaiu Itaia ao Ioane te Tia Bwabetito.

Wareka ao marooroakina Itaia 61:1–3.

Katea tamnein Itaia ngke e korea taekan bungiakin te Tia Kamaiu. Kabwarabwara bwa ti na kona ni kakorakorai ara koaua iroun Iesu Kristo ao kukurein nanora ibukin te Nu Tetemanti man reiakinan ana taeka Itaia ao tabeman riki ake a taetae ni burabetiia taekan ana mwakuri ni mitinare te Tia Kamaiu.

- Baikara iango aika kabwarabwaraaki ibukin ana mwakuri ni mitinare te Tia Kamaiu n Itaia 61:1–2? (Karinani aia kaeka kaain te kiraati i aon te burakiboti. A riai reeke ni iai ibuakon reeke aika a karinanaki i nano).

  a. “Tataekina te rongorongo ae raoiroi nakoia akana nanorinano” (kiibu 1).
  b. “Bautiia te koraki aika uruaki nanoia” (kiibu 1)
  c. “Katanoata taekan te inaomata nakoia te koraki ake a tautoronaki” (kiibu 1).
  d. “Kabebetei nanoia te koraki ake a tang n nanokawaki” (kiibu 2).

- E kanga Iesu ni kakoroi bukin taetae ni burabeti aikai? (Kaungaia kaain te kiraati bwa a na taekin katooto man boki aika tabu ao n tibwauai baika a tia n noori i bon irouia.)

Taekinna bwa Iesu e anaa te mwakoro ae rineaki aei ni moanakin ana mwakuri ni katanoata bwa bon Ngaia te Metia (Ruka 4:16–21; tara reirei 6).

Katea tamnein Ioane te Tia Bwabetito ngke e kabwarabwara i nanon te rereua. Kabwarabwara bwa e taetae ni burabeti Ioane are te tia bwabetito ibukin ana mwakuri te Tia Kamaiu are e a kaman anganaki i mwaain raoi are e moana ana mwakuri ni mitinare Iesu n te maiu ae mamate aei.

- E kanga Ioane are te Tia Bwabetito ni kabwarabwara ana mwakuri ni mitinare Iesu? (Tara Joseph Smith Translation, Luke 3:4–9. Karinani aia kaeka kaain te kiraati i aon te burakibooti. Ngkana e aki tauraoi ana Raitaeka Iotebwa Timiti ibukin kiibu aikai, koroi taetae ni burabeti aika a kaotaki i nano aikai.)

  a. Anaa ana bure te aonnaba (tara kiibu 5).
  b. Uota te kamaiuaki nakoia botanaomata aika a beekan (tara kiibu 5).

c. Botiia ni kabane te koraki ake a bua (tara kiibu 5).
d. Kariaia bwa e na riai kabwarabwaraan te euangkerio nakoia I-Tientaire (tara kiib 6).
e. Riiki bwa te oota nakoia ni kabane naake a mena i nanon te rotongitong (tara kiibu 7).
f. Karika te mangauti nakoia maate (tara kiibu 7).
g. Karaoa te Motikitaeka ae eti nakoia aomata ni kabane (tara kiibu 9)
h. Kaungaia ni kabane ake a kakaraoa ae buakaka man aia mwakuri aika bubuaka (tara kiibu 9).

- E kanga Iesu ni kakoroi bukin taetae ni burabeti aikai? (Kaungaia kaain te kiraati bwa a na taekin katooto man boki aika tabu ao n tibwauai baika a tia n noori i bon irouia.)

- E kanga aron am namakin ngkana ko iangoi aron bwaai ake e a tia ni karaoi Iesu ibukira? Tera aron maiura ngke arona bwa e a tia n aki karaoi bwaai aikai ibukira?

2. E kakoaua te Abotoro ae Ioane bwa Iesu Kristo bon te "Oota ni koaua."

Wareka ao marooroakina Ioane 1:1–14; 20:31.

- Tera ae ti kona ni reireiniira iai n aron Iesu Kristo man Ioane 1:1–3, 14? (Tarai taeka aika karinanaki i nano ikai. Taraia bwa "te Taeka" n Ioane 1:1, 14 e kaeti nakon te Tia Kamaiu.)

  a. E mena iroun te Atua te Tama ngke a tuai ni karikaki bwaai (Ioane 1:1–2). Taraia bwa e moana ana mwakuri te Tia Kamaiu n te maiu i mwain te maiu n te aonnaba aei, i nanon te tai ae maan i mwaain bungiakina i aon Betereem.
  b. Bon te Atua Ngaia (Ioane 1:1). Kabwarabwara bwa ngkana ti taekina te Atua, ti taraia n taai nako bwa te Tama are i Karawa. Ma e ngae n anne, "te Atua aei iai rabwatana ae e ataaki ae Iehova i nanon tain te O Tetemanti . . . bon te Nati te mwaane, ae ataaki ae Iesu Kristo, . . . are bon te Atua naba. Iesu e mwakuri i aan ana kaetieti te Tama. . . . A mwaiti bwaai ake a taekinaki n boki aika tabu bwa a karaoaki iroun te Atua ma n aron ae e ataaki a bon karaoaki iroun . . . Iesu."
  c. E tataekinaki te euangkerio n te maiu i mwaain te maiu aei n te aonnaba n tamnei (Joseph Smith Translation, John 1:1).
  d. E karaoi bwaai ni kabane (Ioane 1:3).
  e. Bon ana Rikitemanna te Atua n te iriko (Ioane 1:14; tara naba 1 Nibwaai 11:14–21). E marooroakinaki te reirei aei n Reirei 2.

- E taku te Aboroto ae Ioane bwa "e mena te maiu i rouna [Iesu]" (Ioane 1:4). E kakoaua naba bwa Iesu bon "te Oota ni koaua, are e kaotaia aomata ni kabane ake a roko nakon te aonnaba" (Ioane 1:9). E kanga te Tia Kamaiu n anganiko te maiu ao te oota? (Ngkana a maroroakina te titiraki aei kaain te kiraati, ko bae n tangiria n taraa Ioane 8:12; 1 I-Korinto 15:20–22; Moronaai 7:15–18, 41; T&B 88:6–14.

- Tera ana kaantaninga Ioane ni korean ana koaua? (Tara Ioane 20:31.) Tera ae e nanonaki ni "kakoauaan Iesu bwa te Kristo"? (Kabwarabwara bwa te taeka ae *Kristo* bon te taetae ni Kuriiki ae nanona kabiraki. Ngkana iai ara koaua bwa Iesu bon te Kristo, ti ataia bwa bon Natin te Atua ao e kabiraki ma ni kaman

katabuaki bwa e na riki bwa ara Tia Kamaiu.) E na kanga reiakinan te Nu Tetemanti n te Reirei n Tabati n te ririki aei ni ibuobuoki ni kakorakorai ami koaua bwa Iesu bon te Kristo?

- Tera ae ti kona ni karaoia n tatabeman nako ao n te kiraati bwa ti aonga ni kairaki iroun te Tamnei ngkana ti reiakina te Nu Tetemanti? (Tara Iakobo 1:5–6; T&B 50:17–22; 88:118.)
- A kanga taeka n Ioane 1:10–14 ni kona ni kaeineti nakoira, e ngae ngke ti aki mena i aon te aonnaba i nanon ana tai te Tia Kamaiu ni karaoa ana mwakuri ni mitinare n te maiu ae mamate aei?

E taku n ana reirei te Unimwaane ae Thomas S. Monson:

"Ti aki kainnanoa kawaran te Aba ae Tabu n iangoia bwa e a kaan nakoira. Ti aki kainnanoa te nakonako i rarikin taarin Kariraia ke n nakonako ibuakon taian katabu i aon Iuta ike e nakonako iai Iesu.

"Ni iangoana raoi, ao a kona ni kabane aomata n nakonako ike e nakonako iai Iesu, ma ana taeka i aon riara, tamneina i nanora, ao ana reirei nako i nanon maiura, ti mwananga rinanon te maiu ae mamate aei" (man te Conference Report, Eberi 1974, 70, o *Ensign,* Meei 1974, 48).

Kabaneana

Kakoaua Iesu Kristo ao kaota am namakin ibukin reiakinana i nanon reiakinan te Nu Tetemanti.

Kakoaua nakoia kaain te kiraati bwa e na rikirake aia koaua ibukin te Tia Kamaiu ngkana a ukoukora te Tamnei ni kairiiri are e na kairiia n aia reirei n te Nu Tetemanti ao ngkana a ira te marooro n te kiraati.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

1. Rinanoan te Nu Tetemanti

Tuangia kaain te kiraati bwa a na raira baan aia Bwaibwara nakon te iteraniba ibukin Kanoana ao rinanon aran booki aika 27 i nanon te Nu Tetemanti.

a. Euangkerio aika (Mataio, Mareko, Ruka, ao Ioane), ake bon rekoote ao te kakoaua ibukin maiun Iesu Kristo, ana mwakuri ao ana reirei.
b. Te boki ae Mwakuri, are bon rongorongon aia mwakuri ni mitinare Abotoro i mwiin maten Iesu Kristo ao Manga utina. E katuruturuaki n te boki aei taekan ana mwakuri Betero ibuakoia Iutaia ao ana mwakuri Bwauro ibuakoia i Tientaire.
c. Ana reta Bwauro ao tabeman riki mataniwin te Ekaretia, a koreaki ibukin kaetaia ao karikirakean tamneia Aomata aika Itiaki n aia tai.
d. Ana kaotioti te Uea nakon te Abotoro ae Ioane i aon te aba ae Batemoti

2. Te Reirei man te Virio

Ngkana e tauraoi te *New Testament Video Presentations* (53914), ko na tangiria naba ni kani kaota "The Message of the New Testament" (Rongorongon te Nu Tetemanti) uoua te miniti n teuana te mwakoro.

3. "E roko bwa te tia kaotioti ibukin te Oota" (Ioane 1:8)

Tuanga temanna kaain te kiraati bwa e na wareka Ioane 1:6–8.

- Antai te aomata ae e taekinaki taekana n te kibu aei? (Ioane te Tia Bwabetito). Tera ana mwakuri? (Tara Ioane 1:8.) Ti na kanga ni kona ni katotonga Ioane, "kaota am kakoaua ibukin te Oota anne"?

Reirei
2

"E neboa te Atua Tamneiu"

Ruka 1; Mataio 1

Kantaninga

Te buokiia kaain te kiraati bwa a na karikirakei aia onimaki ni kakorakorai riki i nanon Iesu Kristo rinanon reiakinan maiun Eritabeta, Takaria, Ioane te Tia Bwabetito, Maria ao Iotebwa.

Te Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:

   a Ruka 1:5–25, 57–80. E kaoti te anera ae Kabiriera nakon Takaria ao e taku bwa, ni kaekaan ana tataro buun Takaria, Eritabeta, e na bungiia te nati te mwaane. Te nati te mwaane aei, are e na aranaki bwa Ioane, e na katauraoiia aomata ibukin te Uea. E titiraki Takaria nakon ana taeka Kabiriera ao e oreaki n aki kona te taetae. E bikoukou Eritabeta i nanon rorona ni kara, ao e bungiaki Ioane. E kaota te onimaki ae boou Takaria ngke e taetae ni burabetiia ana mwakuri Ioane.

   b. Ruka 1:26–56; Mataio 1:18–25. E tuanga Maria te anera ae Kabiriera bwa e na riki bwa tinan Natin te Atua. A kukurei Maria ao ai tarina ae Eritabeta n te rongorongo ibukin rokon te Tia Kamaiu. E ataia Iotebwa bwa Maria e na bungiia te Tia Kamaiu.

2. Ngkana a tauraoi tamnei aikai, kabonganai n tain te reirei: E Reirei Ioane i nanon te Rereua (62132; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 207) ao Te Kaotioti: Kaotin te Anera ae Kabiriera nakon Maria (Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 241).

3. Iango ni katautau ibukin te anga reirei: Ngkana e anga reirei te aomata ma ni mwaakan te Tamnei ae Raoiroi, ao mwaakan te Tamnei ae Raoiroi e kaotia nako nanoia natiia aomata" (2 Nibwaai 33:1). Namakinan ana kairoro te Tamnei e kakorakorai aia koaua kaain te reirei, aia tangira ibukin te Uea ao ibukiia n tatabemaniia nako, ao katabeaia nakon te maiu ae e raoiroi. (Tara iteraniba v–vi i nanon te boki n reirei aei.)

Aron Waakinan te Reirei

Makuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Titirakiniia kaain te kiraati n titiraki aikai:

- Ngkana ko kona ni kaitibo ma temanna te aomata n te Nu Tetemanti i rarikin Iesu, antai ae ko kan kaaitibo mangaia? Bukin tera ngkai ko kani kaaitibo ma te aomata anne?

Imwiin tiaia kaain te kiraati tabeman ni kaekai titiraki, kabwarabwara bwa ni mwaitin te tai ao a kairaki ara iango nakoia aomata aika raoiroi ibukina bwa a iriira te Tia Kamaiu ao a kakoauaa. Ngkana ti kona ni kinaia aomata aikai, ao ti na

kona ni kina raoi riki Iesu Kristo. Te reirei aei e maroroakin taekaia aomata tabeman ake a raoiroi aia katoto bwa a kona ni buokiira ni kaniira nakoina.

Maroroakinan Boki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon mwakoro aika a rineaki man boki aika tabu, marooroakin bwa a kanga ni kamanenaki nakon maiura. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwauai bwaai ake a tia n noori aika a kaeti nakon te reirei man boki aika tabu. Ibukina bwa e na kangaanga te titiraki n titiraki ni kabane ke ni kabwaninan te iango i nanon te reirei, rineia ma te tataro mwaaka baike a na rangi ni buoki riki kainnanoia ataein te kiraati.

1. E bungiaki Ioane te Tia Bwabetito nakon Eritabeta ao Takaria

Maroroakina Ruka 1:5–25, 57–80. Tuangia kaain te kiraati bwa ana wareki kiibu ake a rineaki ni kabaibati.

- A kanga ni kabwarabwaraaki aroia Eritabeta ma Takaria i nanon boki aika tabu? (Tara Ruka 1:6–9.)
- Tera te kakabwaia are a tataro ibukina Takaria ma Eritabeta? (Tara Ruka 1:7, 13.) E kanga ni kaekaaki te tataro aei n tokina? (Tara Ruka 1:11–13, 24–25. Taekinna bwa Takaria ao Eritabeta a bae n tia n tataro i nanon ririki aika bati bwa a na kakabwaiiaki ma te ataei. E ngae n anne, ma Tamara are i Karawa e aki kariaia nakoia te kakabwaia aei ni karokoa ae e eti raoi te tai are e na kabobonga raoi iai ana kaantaninga). Ti na kanga n teimatoa ni kakaonimaki ma n tuuka te bwarannano ngkana a aki kaekaaki ara tataro ma nanora ni koaua n te tai ae waetata n te kawai are ti tangiria?
- Tera are e taetae ni burabetiia Kabiriera ibukin ana mwakuri Ioane? (Tara Ruka 1:14–17. Katea tamnein Ioane ngke e kabwarabwara i nanon te rereua, ao kakimototoa ana taetae ni burabeti Kabiriera i aon te burakiboti. Marooroakinna bwa tera nanon taian taetae ni burabeti, e kanga Ioane ni kakoroi bukiia, ao ti na kanga n toua mwiin ana katooto Ioane ni bwaai akanne.)

  a. E na “rairiia [natin Iteraera aika bati] Ioane nakon Iehova are Atuaia” (Ruka 1:16).
  b. E na “rairi nanoia taama nakoia naati” (Ruka 1:17).
  c. E na “rairiia ake a aki ongeaba nakon wanawanaia ake a raoiroi” (Ruka 1:17).
  d. E na “katauraoia aomata aika a tae nangiia ibukin te Uea” (Ruka 1:17).

  Taraia: Ioane te Tia Bwabetito bon “te tia karekea te Nakoanibonga ae te Aaron ae raoiroi i nanon rongorongo nako” (Bible Dictionary, “John the Baptist,” 714). Tao ko na kan maroroakinna bwa a kanga iango ibukin waakinan ana mwakuri Ioane ni kona ni kamanenaaki nakoia kaain te kiraati ake a reke irouia te Nakoanibonga ae te Aaron.
- Tera ae riki nakon Takaria ngke e nanououa n ana taeka te anera? (Tara Ruka 1:18–20.) E kanga ana mwakuri Takaria ni kaota kabouan ana onimaki i mwiin bungiakin Ioane? (Tara Ruka 1:59–63. Ngaia ma Eritabeta a arana natiia bwa Ioane, n ongotaeka n ana tua te Atua nakon irakin katein te aba.).
- Ngke e taetae ni burabeti Takaria i bukin ana mwakuri natina, e taekina naba kaboan bure, te kamaiuaki, kabwaraan bure, te tangira ao te akoi, ao te oota (Ruka 1:68–79.) Antai ae e taraia ngke e taekin baikai? (Iesu Kristo.) Tuangiia

kaain te kiraati bwa a na wareka Ioane 1:6–9. Kakoaua n ai aron Ioane te Tia Bwabetito, ti riai n kaeineti ara taratara nakon ara mwakuri n ibuobuoki ibukiia aomata tabeman bwa a na roko nakon Kristo.

- Imwiin bungiakin Ioane, e ikawai rake ma n "rikirake n aintoa n tamneina" (Ruka 1:80.) Bukin tera ngkai ko taku bwa Ioane e kainnanoa rikirakena ni korakora n tamneina bwa e aonga ni kona ni kakoroa bukin ana mwakuri? Tera ae ti kona ni karaoia bwa ti aonga n rikirake ni korakora n tamneira?

2. Maria ao Iotebwa a ataia bwa Maria e na riki bwa tinan Natin te Atua

Wareki ao maroroakin kiibu ake a rineaki man Ruka 1: 26–56 ao Mataio 1:18–25. Katea tamnein te Kaotioti.

- Tera te bwai ae ataia Maria mairoun te anera ae Kabiriera? (Tara Ruka 1:26–33). Bukin tera bwa e na riki bwa natin te tina ae e mamate ao te Tama are e aki mamate?

  N taekinan Iesu Kristo, e taku ana reirei te Unimwane ae Bruce R. McConkie:

  "Te Atua bon Tamana, ma te tai are e Aki Mamate iai Rabwatana . . . e karekea te mwaaka n te maiu ae aki maamate are bon te mwaaka ni maiu n akea tokina, ke n tian rinean te mate, bon te mwaaka ni manga uti i nanon te maiu ae aki mamate, ao i mwiin te maiu n aki toki n aki manga noora te mka n rabwatana. . . .

  " . . . Maria bon tinana, ao mai iroun te aine ae e mamate . . . e karekea te mwaaka n te maiu ae mamate, are bon te mwaaka nakon te mate. . . .

  "Ao e riki ni kangai ibukin aei . . . bwa e irengan te maiu n Atua ao te maiu ae mamate i nanon temanna te aomata, bwa ara Uea e kona ni kabobonga karaoan te bwai ae akea tiana ao kabwaran bure ae akea tokina. Ibukina bwa Tamana te Atua ao Maria tinana, iai irouna te mwaaka ni kona ni maiu ao ni mate, n aron are e rineia, ao ngkai e a tia n anga maiuna, iai irouna te mwaaka ni manga kaokia, ao i mwiina n te aro ae riaon ara atatai, e anga mwiin te manga uti nakoia aomata ni kabane n te aro are ni kabane aomata a na kona ni manga teirake man te mate" (*The Promised Messiah* [1978], 470–71).

- Tera ae ti kona n ataia ibukin Maria man ana kakarabakau ma te anera ao ma Eritabeta? (Tara Ruka 1:26–38, 45–49; tara naba Aramwa 7:10. Kakimototoi aia reke kaain te kiraati i aon te burakiboti. Ngkana ko reireiniia kairake, ko na tangiria ni katautaua bwa a tara Maria bwa te katoto ibukin te aine ae te kairake ae e raoiroi.)

  a. E karekea akoana Maria iroun te Atua (Ruka 1:28, 30). Tera nanon karekean te akoaki iroun te Atua? Kawai raa ake a karekei akoaia iai aomata tabeman? A na kanga kawai riki ake tabeua ibukin karekean te akoaki ni karika te kangaanga nakon karekean te akoaki iroun te Atua?
  b. E kororaoi Maria ni kariaia teUea bwa e na mena irouna (Ruka 1:28). Tera ae ti na kona ni karaoia bwa ti aonga ni kororaoi ibukin te kakabwaia aei?
  c. E nanorinano Maria man aantaeka nakon ana taeka te Uea (Ruka 1:38, 48). Bukin tera bwa e kakawaki ibukira bwa ti na nanorinano nakon ana taeka te Uea? Ti kanga ni kona n nanorinano man aantaeka riki?
  d. E kimwareirei Maria iroun ana Tia Kamaiu (Ruka 1:47). Ti na kanga ni kona ni kimwareirei iroun te Tia Kamaiu?

- Bukin tera Eritabeta ma natina are e tuai ni bungiaki a kimwareirei ngke e roko Maria ni kawaria? (Tara Ruka 1:39–44, tara naba Ruka 1:15. Taekinna bwa teuana mai buakon taben te Tamnei ae Raoiroi ae kakawaki bon te kakoaua ibukin Iesu Kristo.) Ngkana e riai, taekina arona bwa e kanga te Tamnei ae Raoiroi n tia ni buokiko ni karekea am koaua ibukin Iesu Kristo, ao kaoia tabeman bwa a na karaoa ae ti te arona.
- E kanga ana tangira Iotebwa ni kataaki ibukin Maria? (Tara Mataio 1:18) Tera te bwai ae karaoia Iotebwa ngke e a ataia bwa e a bikoukou Maria? (Tara Mataio 1:19. Taekinna bwa ni kaeti ma te tua, ao e kona Iotebwa ni bukina Maria bwa e urua te berita n te mare ma n uotia nakon te botanaomata bwa e na motikaki taekana. Te motiki taeka aei e kona ni katuaeaki ni karokoa matena. E iangoia bwa e raoiroi riki bwa e na aki karaoa aei, ma e na kanakoa n te boraraoi n te mare n te aro ae akea ae e na ataia.)
- E kanga te Tama are i Karawa ni buoka Iotebwa bwa e na kariaia te bwai ae e riki nakon Maria ao ma n tauraoi nakon oin mwiokoana? (Tara Mataio 1:20–23.) Tera ae e karaoia Iotebwa ni kaekaa te mii aei? (Tara Mataio 1:24–25). Tera ae e kaotaki n te kaeka aei n aron kateina?

Kabaneana

Tuanga kaain te kiraati temanna bwa e na wareka Ruka 1:46. Kabwarabwara bwa i nanon te kibu aei, te taeka ae *magnify* e kaeti nakon korakoran Maria ni kamoamoa te Uea ao ni buokiia aomata tabeman bwa a na noora kakannatona.

- E kanga aia katoto Eritabeta, Takaria, Ioane te Tia Bwabetito, Maria, ao Iotebwa ni buokiko ni kona n noora kakannaton te Tia Kamaiu ao ni kona ni karikirakea am onimaki irouna? Ti na kanga ni kona ni buokiia aomata tabeman ni karikirakei aia onimaki iroun Iesu Kristo?

Kaota am kaaitau ibukin aia katoto ae raoiroi Eritabeta, Takaria, Ioane te Tia Bwabetito, Maria, ao Iotebwa. Kakoaua te koaua are kam a tia ni maroroakinna.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

1. "Bwa ko aonga n ata koauani baike ko reireiaki iai" (Ruka 1:4).

- E kaeineta ana koaua Ruka nakon te aomata ae arana Teobiro (Ruka 1:3). Tera ana kaantaninga Ruka ibukin korean ana koaua? (Tara Ruka 1:3–4. Bwa e na buoka Teobiro n ata koauan bwaai ake a tia n reiakinaki.) Ko kanga ni kakorakoraaki ngkana ko ongo mairouia tabeman aika kakoauai reirei aika a taneiai ma ngaai ao rongorongon boki aika a tabu aika a ataaki?

Reirei
3

"E Bungiaki ami . . . Tia Kamaiu"

Ruka 2; Mataio 2

Te Kantaninga

Te kaungaia kaain te kiraati bwa a na kimwareirei ni bungiakin Iesu Kristo ma n toua mwiin te katooto are e a tia ni katauraoia i nanon kairakena, "e rikirake ni wanawana ma n ikawai, ma n akoaki iroun te Atua ma aomata" (Ruka 2:52).

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Ruka 2:1–7. E bungiaki Iesu Kristo.
   b. Ruka 2:8–39. A kimwareirei anera ao tabeman riki ni bungiakin Iesu.
   c. Mataio 2. A roko taan rabakau mai mainiku ni kawara Iesu ma n anganna bwai-n-tangira. E kiriwe nanon Erote, ni bungiakin aia Kiing Iutaia, e anga ana ota bwa a na tiringaki ataei ni kabane ake uoua aia ririki ao ake a ataei riki ake a mena i aon Betereem ao n taabo ake irarikina. E tuangaki Iotebwa iroun ana anera te Uea bwa e na birinako Aikubita ma Maria ao Iesu ao rimwi e na oki nako Iteraera ma ngaiia.
   d. Ruka 2:40–52. E kairaki iroun te Tama, e rikirake Iesu ao e katauraoia ibukin ana
2. Wareware riki: Joseph Smith Translation, Matthew 3:24–26, 1 Nibwaai 11:1–23; Heleman 14:1–8; 3 Nibwaai 1: 4–21; 27:13-16; Tuua ma Berita 93:11–20.
3. Ngkana a tauraoi bwain reirei aikai, kamanenai tabeua mai iai i nanon tain te reirei.
   a. Ruka 11," te mwakoro ae onoua te miniti manna te *New Testament Video Presentation* (53914)
   b. Tamnei ibukin Akean te Ru n te Auti n Iruawa (62115); Bungiakin Iesu (62116; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 200); Te Riki (62495; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 201); Te Katanoata nakoia taan Kawakin man n taekan Bungiakin Kristo (62117; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 202); Mwane Aika Taan Rabakau (62120; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 203); Te Mwananga nako Aikubita (62119; Te Kete n Tamnei ibukin Euangkerio 204); Iesu tetei n te Tembora (62500; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio (205); Iesu Kristo n Arona n Ataein (62124; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 206); ao Iesu ma Tinana (Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 242).
4. Katautau ibukin te anga reirei: Kabonganai tamnei aika a riai ao reirei man te virio ni karokoa te Tamnei, ni karekea te bitaki, ao ni buokiia kaain te kiraati n uringa te rongorongo are a maroroakinna.

Aron Waakinan te Reirei

Makuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Karinaniia aomata aikai i aon te burakiboti: *te tia kawakin tiibu, Timeon, taa rabakau mai mainiku, Erote, te aomata n te auti n irua, Nei Ana, te anera*, *Maria*.

Wareki kaeka aikai nakon bungiakin Iesu Kristo. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na katoatoai kaeka n tatabeua ma te aomata ae e bon riai.

1. I mwananga n te raroa ae abwabwaki ni kakaea, n anganna bwaai n tangira, ao n taromauriia. (Te tia rabakau mai mainiku, Mataio 2:1–2, 9–11.)
2. Akea te ru ae I kona ni karekea ibukina (Te aomata n te auti n irua, Ruka 2:7)
3. N tiani karekean te kaotioti mairoun te Tamnei ae Raoiroi, I ana te ataei ni baiu ao I ataia bwa I kona ni mate i nanon te rau. (Timeon; Ruka 2:25–32.)
4. I taku, "E na neboaki te Atua ike moan te rietata, ao a na raoi aonnaba; a na akoaki aomata" (Anera; Ruka 2:13–14).
5. I nako ni kawaekoaai n nooria. (Te tia kawakin tiibu; Ruka 2:15–16.)
6. E kiriwe nanou ao I kataia ni kamatea. (Erote; Mataio 2:3–4, 16).
7. I mwiin norana i nanon te tembora, I kaota au kaaitau ae bati ao I kabuta nako te rongorongo ibukin bungiakina. (Ana; Ruka 2:36–38.)
8. I iangoa raoi te bwai are e riki i nanou. (Maria; Ruka 2:19.)

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na iangoi raoi titiraki aikai n tain te reirei:

- Ko kanga ni kaeka nakon rongorongon bungiakin te Tia Kamau? E kanga am kaeka nakon maiuna, matena, kabwaraan bure irouna, ao manga utina?

Maroroakinan Boki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon mwakoro aika rineaki man boki aika tabu, buokiia kaain te kiraati bwa a na oota bwa bukin tera ti riai ni kimwareirei ni bungiakin te Tia Kamaiu. Maroroakin aanga ibukin touan mwiin te katoto are e katauraoia i nanon kairakena.

1. E bungiaki Iesu Kristo

Wareka ao maroroakina Ruka 2:1–7. Katei tamnei tabeua ni karinani n ana itera te "Katauraoi."

- E reke te neboaki iroun Iesu Kristo ma Tamana are i Karawa "i mwaain karikan aonnaba. (Ioane 17:5). E karika karawa ma aon te aba (Motiaea 3:8). Ngke Iehova ngaia, e kaoti tuua ao koauan te euangkerio nakoia burabeti n te O Tetemanti (3 Nibwaai 15:2–5). Bukin tera e roko nako aon te aba Iesu? (Tara 3 Nibwaai 27:13–16.)
- Baikara bwaai aika a riki ni bungiakin Iesu? (Tara Ruka 2:7). A kanga baika a riki aikai ni kauringiira ibukin ana mwakuri n te maiu ae mamate aei ao ana aanga karea ibukin kabwaraan bure? Ni kawai raa aika a rawa iai aomata ni karekea nnen te Tia Kamaiu i nanon maiua? Tera ae ti kona ni karaoia bwa e aonga n reke nnena i nanon maiura?

2. A kimwareirei anera ao tabeman riki ni bungiakin Iesu.

Maroroakina Ruka 2:8–39. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu ake a rineaki ni kabaibati. Katei tamnei tabeua ni karinanani n ana itera te "Katauraoi."

Ngkana ko kabongana te reirei n virio n "Luke II," kaotia ngkai.

- Tera ae a taekinna anera ngke a katanoata bungiakin Iesu? (Tara Ruka 2:13–14). E kanga Iesu n neboa te Tama? E kanga n uota te rau ao te akoaki nakoia aomata ni kabane ao ni bon nakoim? Ti na kanga ni kaota ara kaaitau ae bati nakon te Atua ibukin ana bwai n tituaraoi Natina?
- Tera ae a tia ni karaoia taan kawakin tiibu i mwiin tian nooran te Tia Kamaiu irouia? (Tara Ruka 2:17–18). Tera ae ti kona ni karaoia ni iira iai aia katoto? Kaoia kaain te kiraati bwa a na iangoa temanna are a na kona n tibwaua aia koaua ibukin te Tia Kamaiu.
- Tera ae karaoia Maria i mwiin bungiakin Iesu ao rokoia taan kawakin tiibu? (Tara Ruka 2:19.) Tera ae e kaotaki n aron Maria n aei? Bukin tera e kakawaki bwa ti na karekea tain te tangira ma ni iangoi raoi baika a tia n riki nakoira aika tabu.
- A kanga Timeon ao Nei Ana n tia n tauraoi n noora te ataei ae Iesu? (Tara Ruka 2:25–26, 37.) A kanga aia kaeka ngke a nooria? (Tara Ruka 2:27–35, 38.) Tera ae ti kona n reireiniira iai ibukin te Tia Kamain man aia taetae ni burabeti?

3. A roko taan rabakau bwa a na taromauriia te ataei ae Iesu. Erote e ukoukora tiringana.

Wareki ao maroroakin kiibu ake a rineaki man Mataio 2. Katei tamnei tabeua ni karinani n ana itera te "Katauraoi."

- Bukin tera taan rabakau mai mainiku a ukoukora Iesu? (Tara Matiao 2:1–2). Tera ae a karaoia ngke a kunea? (Tara Mataio 2:11. Taraia bwa n tokina ngke a roko iroun Iesu, bon te "ataei ae uarereke," tiaki te merimeri ae e a tibwa bungiaki.) Baikara bwaintituaraoi aika ti kona n anga nakon te Uea?
- Bukin tera Erote e tangiria ni kakaea Iesu? (Tara Mataio 2:3–6, 13. E kiriwe nanona, ao e tangiria n tiringa Iesu.) Bukin tera bungiakin Iesu Kristo e kakiriwea nanon te kiing? (Tara Mataio 2:2, 6. Ni kaeti nakon te taetae ni burabeti, Iesu e na tautaekana Iteraera.)
- E kanga Iesu ni kawakinaki mairoun Erote? (Tara Mataio 2:13–15.) E kanga Iotebwa n ataia bwa e nang oki mai Aikubita? (Tara Mataio 2:19–23). Bukin tera n am iango bwa e kona Iotebwa ni karekea te kairiiri mairoun te Atua? Tera ae a kona taama ao tiina ni boong aikai ni kona ni karaoia ni karekea te kaotioti ni kaeti ma aia utu?

4. E kairaki Iesu iroun te Tama, n ana katauraoi i nanon kairakena ibukin ana mwakuri ni mitinare.

Warekia ao maroroakina Ruka 2:40–52. Katei tamnei tabeua ni karinani n ana itera te "Katauraoi." Kabwarabwara bwa ni katoa ririki ao Maria ao tabeman Iutaia aika kakaonimaki a karaoa te kauring ibukin te Toa ae te Riao i aon Ierutarem. N aron ae tataneiai te aba iai, ao Iesu e iriia ngke e a roko n te roro ae 12 (Ruka 2:41–42).

- I mwiin kauringaan te Toa ae te Riao i aon Ierutarem, Maria ao Iotebwa a tia ni moana mwanangaia n oki nako Natareta ngke a tibwa ataia bwa Iesu are ai 12 ana ririki akea ibuakoia (Ruka 2:43–45). N tokina ao te tabo raa are a kunea iai? (Tara Ruka 2:46.) Ngkana a aki ataia am karo ke tabeman riki aika a tangiraki,

bwa ko mena iaa, a kona n aki nanououa iroum bwa ko bon karaoi bwaai aika e na kukurei iai Tamam are i Karawa?

- E taku ana Raitaeka Iotebwa Timiti n Ruka 2:46 bwa aomata i nanon te tembora a ongo iroun [Iesu] ao a titirakinna n titiraki nako." Tera ae kaotaki n te baei n aron Iesu ngke te ataei ao ana kataneiai?
- Ngke a kunea Iesu Maria ao Iotebwa, E taku Maria nakoina, "Tamam ao Ngai ti ukoukoriko ma te nanokawaki" (Ruka 2:48). Antai ae taekinna Maria ngke e kangai, "tamam?"(Iotebwa). E kanga ana kaeka Iesu nakon tabeaiangan nanon Maria? (Tara Ruka 2:49). Antai ae taekinna Iesu ngke e kangai, "ana mwakuri Tamau?" (Tamara are i Karawa). Tera ae ti tuangaki iai n te baei n aron ana atatai Iesu ae te kairake ibukin ana mwakuri are e a kaman katabuaki nako iai?
- Ngkai te kairake ngaia, e kanga aron te bwai ae e karaoia Iesu nakon Maria ao Iotebwa? (Tara Ruka 2:51) E ngae ngke bon Natin te Atua, ma e tauaki taekana iroun Maria ao Iotebwa.) Tera ae ti kona n reireiniira iai man te katoto aei?
- Ngkai bon te kairake Iesu, "e rikirake ni wanawana ao n ikawai, ma n akoaki iroun te Atua ao aomata" (Ruka 2:52). N taekana riki teuana, e rikirake ni mwaakan ana iango n atatai, n rabwatana, n tamneina, ao n reitakina ma aomata. Baikara bwaai tabeua aika a rangi onoti aika ti kona ni karaoi bwa ti aonga n rikirake n wanawanara, n rabwatara, n tamneira, ao n reitakira ma aomata?
- Tera ae ti na kona n reireiniira iai man Tua ma Berita 93:11–17 ibukin rikiraken te Tia Kamaiu ngke te kairake ngaia? (Kabwarabwara bwa i nanon ana katauraoi n riki bwa ara Tia Kamaiu, e aki karekei ni kabane Iesu mwaakan te iango n atatai aika a riai, mwaakan te wanawana, ao te neboaki n ti teuana te tai ae. E karekei bwaai aikai n te akoaki ibukin te akoaki, teutana i mwiin teutana te tai). E kanga te koaua aei ni kamanenaki nakoira? (Tara T&B 93:18–20.)

Kabaneana

Kakoauai koaua ake ko a tia ni maroroakin i nanon te reirei aei. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na kimwareirei ni bungiakin te Tia Kamaiu ma n tou mwiin katoto ake e a tia ni katauraoi i nanon kairakena.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

1. "Ma Maria e kawakin bwaai aikai ni kabane, ao e iangoi raoi i nanona" (Ruka 2:19)

Ngkana kam maroroakina ana kaeka ni karinerine Maria nakon bungiakin Iesu, kaoa te tina temanna bwa e na taekina aron ana namakin i mwiin bungiakin natina temanna.

2. Aia Mwakuri Kairake

Rinei nimaua wareware aika a rineaki man boki aika tabu man te reirei aei, ao kataneiaia kaain te kiraati ma kanoan teuana te wareware ae rineaki. I mwiina

kariaia kaain te kiraati bwa a na kain aia Bwaibwara. Anga iango ake a na kona ni kairiia kaain te kiraati te wareware ae rineaki man boki aika tabu ae e a tia n reke iroum, karaoa taekan teuana te iango n te aro are a na akea te nano uoua bwa te wareware ae e rineaki raa ae ko taraia. (Te katoto teuana, ko kona n taekinna ni kangai, "Te kibu aei iai i nanona aia taeka burabeti n nebo nakon te Atua ngke e bungiaki Iesu." Te reke ae e riai bon ti Ruka 2:14.) I mwiin warekan te reke, tuangiia kaain te kiraati bwa a na kauki aia Bwaibwara ao ke a ukoukora te wareware ae rineaki ae e eti. Kamanena te mwakuri aei bwa te kawai are e na reke iai te taneiai ma wareware aika a rineaki man boki aika tabu nakon are e na riki bwa te kaboo. Tai kabanea te tai ae e na aki raka riki nakon tabeua te miniti i aon aei.

“Kam na Katauraoa Kawain te Uea”

Reirei
4

Mataio 3–4; Ioane 1:35–51

Te Kaantaninga

Te kaungaiia kaain te kiraati bwa a na kaniia nakon te Tia Kamaiu man rairan nanoia, ni kawakin aia berita n te bwabetito, ao n eekanako te karirikai.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mataio 3:1–12. Ioane te Tia Bwabetito e taetaekina taekan te rairannano ao e bwabwabetito, ni katauraoa kawain te Uea ae Iesu Kristo.
   b. Mataio 3:13–17. E bwabetitoaki Iesu iroun Ioane te Tia Bwabetito.
   c. Mataio 4:1–11. E ekanako ana kariri Tatan Iesu
   d. Ioane 1:35–51. A iangoia tabeman ana reirei Ioane bwa a na iriira Iesu.
2. Wareware riki tabeua: Mareko 1:1–13; Ruka 3:1–22; 4:1–14; Ioane 1:19–34; 2:1–25; 2 Nibwaai 31.
3. Ngkana a tauraoi tamnei aikai, kamanenai n tain te reirei: E Reirei Ioane i nanon te Rereua (62132; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio) ao e Ioane te Bwabetito e Bwabetitooa Iesu (62133; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 208.)
4. Te katautau ibukin te anga reirei: Kabongana tain te kiraati ma te wanawana. Baireia bwa tera ae ko na maroroakinna ao maanraa am tai ae ko tangiria ni kabanea i aon mwakoron te reirei n tatabeua nako, ma imwiina ao kariaia te Tamnei bwa e na kairiko. Tai katoka te maroro ae iai bukina ae e riai n te aro bwa ko aonga ni kabwanina iai te reirei. E rangi ni kakawaki riki ibukiia kaain te kiraati bwa a na reirei ma n namakina te Tamnei nakon iango ni kabane n te reirei are e na maroroakinaki.

Aron Waakinan te Reirei.

Makuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Koroi baikai i aon te burakiboti, ao titirakiniia kaain te kiraati ngkana a ataia bwa tera ae e taekinna:

משיח

Kabwarabwara bwa te taeka aei ae *Messiah* bon man te taetae n Ebera, are nanona kabiria. A kaman tataninga Iutaia ibukin rokon te Meetia, ni kaeti ma te taetae ni burabeti, bwa e na riki bwa aia Kiing ao te Tia Kamaiu are e a kaman kabiraki. Te taetae n Erene ibukin *Messiah* bon *Kristo.* Iesu Kristo bon te Meetia are e a kaman kariariaaki rokona, ao Ioane te Tia Bwabetito, bon te burabeti are e kanakoaki bwa e na katauraoa te kawai ibukina.

Maroroakinan Boki Aika Tabu ao Kabonganaia

Maroroakinna bwa a kanga reirei i nanon wareware aika a rineaki man boki aika tabu aikai ni kona ni buokiira ni kaaniira riki nakon te Tia Kamaiu. Ibukina bwa e na kangaanga taekinan taian titiraki ni kabane ke ni kona ni karaoi iango ni kabane i nanon te reirei, tataro mwaaka n reinei bwaai ake a na rangi n raoiroi ibukin kaaitaraan kainnanoia kaain te kiraati.

1. E katauraoa te kawai Ioane te Tia Bwabetito ibukin te Uea ae Iesu Kristo.

Wareka ao maroroakina Mataio 3:1–12. Katea tamnein Ioane ngke e kabwarabwara man tibwauai oin rongorongo aikai ni bon oin ami taeka.

Tienture i mwaain bungiakin Ioane, ao a mwaiti burabeti aika a kaman noora ana mwkuri ao a kakoaua kakannatona bwa ngaia temanna are e na katauraoa te kawai ibukin te Meetia (Itaia 40:3; 1 Nibwaai 10:7–10). I nanon te katauraoi ibukin ana mwakuri Ioane, e katanoata te anera ae Kabiriera te tai are e na bungiaki iai Ioane (Ruka 1:13–19), e taetae ni burabeti Takaria n te tai are e aranaki iai Ioane ao are e korotobibiaki iai (Ruka 1:67–79), ao te anera e katabua Ioane are ai wanua ana bong ni maiu nakon ana mwakuri (T&B 84:27–28). Taekan kakannaton Ioane ae rietaata e roko bon mairoun te Tia Kamaiu, are e taku, “Akea te burabeti ibuakoia aika bungiaki irouia aine ae e kakannato riki nakon Ioane ae te Tia Bwabetito” (Ruka 7:28).

E bungiaki Ioane tao onoua te namwakaina i mwaain Iesu. I mwiin bungiakin Iesu n te tai ae kimototo, e kakiriweaki nanon Erote n te katanoata bwa e a tia ni bungiaki aia kiing Iutaia, “e kamateia ataei ni mwaane ni kabaneia ake a mena i Betereem, ao i aon te aba ni kabanea are i rarikina, ake kaka uoua aia ririki ni maiu ma akea ataei riki” (Mataio 2:16). Ni kawakinan Iesu, e kaoti te anera nakon Iotebwa n te mii ao e tuangnga bwa e na kaira Iesu ma Maria nako Aikubita (Mataio 2:13–15). Ni kawakinan Ioane, “E karekea te aro Takaria are e na uotaki Ioane iroun Eritabeta nako aon te maunga, ike e kaikawaaki rake iai n taian taake aika rokati ma merin (ana karewe te maniberu n) te buakonikai” (*Teachings of the*

Prophet Joseph Smith, sel. Joseph Fielding Smith [1976], 261). E moana ana mwakuri Ioane ibukin te botanaomata rimwi riki i nanon ririki a mwaiti, te moani bwai e kabwarabwara i nanon te rereua ao i mwiina i aon Ierutarem ao n aaba ake i rarikin Ioretan" (Mataio 3:5).

- Tera ana mwakuri Ioane te Tia Bwabetito? (Tara Ruka 1:76–79; 3:3–4). Bukin tera ngkai ko taku bwa e kakawaki bwa temanna e na katauraoa kawain te Uea?
- Tera te rongorongo are e kabwarabwara taekana Ioane ni katauraoi nanoia aomata ibukin rokon te Tia Kamaiu? (Mataio 3:1–2) Tera nanon rairan te nano? (Maroroakin reeke nakon te titiraki aei, n te kiraati, karinani i aon te burakiboti iango tabeua ibukin te rairannano n aron ae e kaotaki i nano ikai. Tao ko na tangiria ni kan tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu ma ni boki aika tabu aika a kaotaki aikai.

  a. Te rawawata ae tangiria te Atua ibukin te bure (2 I-Korinto 7:9–10).
  b. Kaotan ao kitanan te bure (T&B 58:42–43).
  c. Kaeti baika a kaairua, ike e riai, ibukin baike a kaairua karaoaia (Ruka 19:8)
  d. Ongeaaba nakon tuua (T&B 1:31–32).
  e. Okira te Uea ao tooro irouna (Motiaea 7:33).

- E kanga te raira-n-nano ni buokiira ni katauraoira nakon te maeka ma Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo? (Tara 3 Nibwaai 27:19.) E kanga te raira-n-nano ni buokiira ni kaaniira riki ma ngaiia ni katoa te bong ae koraki?
- Bwaritaio ao Tarukaio a kakoaua te bwabetito are e karaoia Ioane ma a baireia bwa a na aki bwabetitoaki (Mataio 3:7; Ruka 7:29–30). E boaia Ioane, ma ni kairoroia bwa a na rairi nanoia . . . ao ni kariki uaa aika raoiroi ibukin te raira-n-nano" (Joseph Smith Translation, Matthew 3:35; taraia bwa te taeka ae *uaa* e kaeneti ma mwiin ao te taeka ae raoiroi nanona kororaoi ke riai). Baikara uaan te raira-n-nano? (Tara Moronaai 8:25–26).
- E bwabetito Ioane "n te ran nakon te raira-n-nano" ao e berita bwa Iesu e na bwabetito "n te Tamnei ae Raoiroi, ao n te ai" (Mataio 3:11). Tera ae e nanonaki n te bwabetitoaki "n te Tamnei ae Raoiroi, ao n te ai" Ti bwabetitoaki n te Tamnei ae Raoiroi ao n te ai ngkana ti karekea ana bwai-n-tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi n te katokabai (T&B 20:41). "Ana bwai-n-tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi bon te inanomata ni karekea, ngkana e kororaoi temanna, ana iraorao te Tamnei ae Raoiroi. E mwakuri n aron te tabonibai ae te tia kaitiaki ni kaitiaka te aomata ma ni katabua man buure ni kabane.

2. E bwabetitoaki Iesu iroun Ioane te Tia Bwabetito.

Wareka ao maroroakina Mataio 3:13–17. Katea tamnein Ioane ngke e bwabetitoa Iesu.

- Bukin tera Ioane e baenikai ni bwabetitoa Iesu? (Tara Mataio 3:14). Bukin tera ngkai e tangiria Iesu bwa e na bwabetitoaki? (Tara Mataio 3:15; 2 Nibwaai 31:6–7, 9–11). Bukin tera ti tangiria ni bwabetitoaki? (Tara 2 Nibwaai 31:5, 12–13, 17–18; T&B 20:71; 49:13–14).
- Baikara berita aika ti karaoi ngke ti bwabetitoaki? (Tara T&B 20:37.) A kanga berita aikai n rooti maiura ni katoabong? (Tara Motiaea 18:8–10).

3. E kaaitarai ana kariiri Tatan Iesu i nanon te rereua.

Wareka ao maroroakina Mataio 4:1–11

- N te tai ae waetata i mwiin bwabetitoan Iesu, e kairia te Tamnei nako nanon te rereua bwa e na mena ma te Atua (Joseph Smith Translation, Matthew 4:1). Ko kanga n taku bwa te bwai ae riki aei e katauraoa Iesu nakon kaaitaraan ana kariiri Tatan?
- Tera ae tangiria Tatan ngke e kataia n anaa nanon Iesu, are e a tia n aki mamatam, bwa e na onoi atiibu nakon te berena? (Tara Mataio 4:2–3. E kataia n anaa te nano nakon tangiran katokan nanora n te kan amwarake). E kanga Tatan ni kaririira bwa ti na konaaki n rabwatara ibukin te kan amwarake? Ti na kanga ni kinai ao n ekinako kariiri aikai?
- E kataia Tatan n anaa nanon Iesu nakon te kainikatonga ngke e kaririia bwa e na ewenako mai tabukin te maunga bwa e aonga ni kakouaaki bwa iai mwaakana ni kona ni kamaiuaki irouia anera (Mataio 4:5–6). E kanga Tatan ni kariirira nakon te kainnikatonga? Ti na kanga ni kinaa ao n tuka te kariiriaki ma ni kakukurei nanora aika kainikatonga.
- Tera are e anga Tatan ngkana e kona Iesu n taromauriia? (Tara Mataio 4:8–9.) E kanga Tatan ni kariiriira ni kaubwain te aonnaba ao mwaakana? Ti na kanga ni kinaa ao n ekinako kariiriiaki aikai? (Tara Mataio 4:10).
- Tera kairuan ana angabwai Tatan ngke e angan Iesu aaba nako n te aonnaba? (Tara T&B 104:14.) Baika angabwai aika a kaairua ake e karaoi Tatan ni boong aikai n anai nanora nakon te bure?
- E kabooi ana kariiri nako Tatan n tatabeua nako Iesu man taekinan kiibu ma ni booki aika tabu (Mataio 4:3–4, 6–7, 8–10). A kanga boki aika tabu n anganiira te korakora n tei n ekaanako te kaririaki? (Tara Ereman 3:29–30).
- E titiraki Tatan uoua te tai bwa bon Natin te Atua Iesu (Mataio 4:3, 6). Bukin tera ngkai ko taku bwa Tatan ae tabeka te titiraki aei? E kanga n tabeka rake te titiraki aei n te aonnaba i nanon boong aikai? Ngkana ti kaaitaraaki n te kariiri, e kanga ni buokiira n ataia bwa ngaira natin te Atua?
- E kanga ni kona ni buokiira n ataia bwa Iesu, Natin te Atua, e kaaitarai kaririaki aika ti te arona ma kaririaki ake ti kaaitarai.

  E taku te Unimwaane ae Joseph B. Wirthlin: “E rangi n ataa raoi maiura ae mamate aei te Uea. E atai mamarara nako. E atai taian kataitai nakon maiura n te bong ae koraki. Iai mwaakna n atai ara iango ae korakora ibukin taian kariri ma tangiran nako bwain ao kakukurein te aonnaba

4. Tabeman ana reirei Ioane te Tia Bwabetito a iangoia bwa a na iriira Iesu.

Wareki ao maroroakin kiibu aika rineaki man Ioane 1:35–51.

- Ngke e moana ana mwakuri n te maiu ae mamate aei, Iesu tera are e karaoia Ioane te Tia Bwabetito ni kaungai nanoia ana reirei bwa a na karaoia? (Tara Ioane 1:35–37.) Ngke e noriia uoman ana reirei Ioane te Tia Bwabetito bwa a iriria, tera ae e karaoia? (Tara Ioane 1:38–39.)
- Ngke e ongo Anterea ma ni kinaa te Tia Kamaiu, tera ae e karaoi? (Tara Ioane 1:40–42.) I mwiin karekean te tia kakoaua bwa Iesu bon te Metia, e kanga Biribi

ni kaeka nanououan Natanaera? (Tara Ioane 1:43–46). Tera ae ti kona ni karaoia ni kaoiia aomata tabeman nakon kawaran ao noran te Tia Kamaiu?

Kabaneana

Kakoaua bwa te kakao nakon kawaran ao nooran te Tia Kamaiu e kanakoaki nakoira n tatabemaniira nako. Kabwarabwara bwa ti kona ni kariaia te kakao anne n te raira-n-nano, bwabetitoaki, kawakinan ara berita ni bwabetito, ma n tei n eekanako te kariiri.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

1. Ataan baika a nano man Bwabetitoan te Tia Kamaiu

Rinanoan Mataio 3:16–17.

- E kanga rongorongon bwabetitoan te Tia Kamaiu ni kaotia bwa te bwabetito e riai ni karaoaki n te kateboaki i aan te ran? (Tara Mataio 3:16; tara naba Ioane 3:23; I-Rom 6:3–6; 3 Nibwaai 11:23–26; Rikitionaren te Bwaibwara, "Bwabetito," 618, are e kabwarabwara bwa te taeka ae *bwabetito e* reke man taetaen Erene ae nanona *taonna* ke *kateboa iaan te ran*.")
- Tera ae e noria Ioane i mwiin bwabetitoan Iesu irouna? (Tara Mataio 3:16.) Antai bwanaana are e ongo? (Tara Mataio 3: 17.) Tera ae reiakinaki man rongorongon bwabetitoan te Tia Kamaiu n aroia taian Atuu -n-Atua? (Te Tama are i Karawa, Iesu Kristo, ao te Tamnei ae Raoiroi bon aomata aika kakaokoro).

3. E kaota te karinerine ao te tangira Iesu ibukin tinana.

Kabwarabwara bwa i mwiin tian Iesu ni bwabetitoaki, ngaia ao ana reirei a ira te baka n amwarake n te mare i aon Kanaan (Ioane 2:1–11). Ngke e tuangnga tinana bwa a akea te wain ibukin te baka n amwarake, e titirakinna bwa tera ae e tangiria bwa e na karaoia ibukina ao e taku bwa e na karaoia (tara te Joseph Smith Translation, John 2:4).

- Baikara ana taeka Iesu nakon tinana are e kaota iai aron ana iango ibukina? Tera ae e karaoia ni buoka iai tinana? (Tara Ioane 2:6–11. Taekinna bwa aio ana moan kakai Iesu are e koreaki taekana i nanon te Nu Tetemanti).

4. E kaota te karinerine Iesu ngke e kaitiaka te tembora

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareka Ioane 2:13–17, are iai i nanona rongorongon nooraia taan kabo kao, tiibu, ao taobe ao taan raimwane i nanon te tembora. Ngkana e tauraoi tamnein E Kaitiaka te Tembora Iesu (62163; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 224) kateia. Taekinna bwa Iesu e kaota te mwamwannano ao te karinerine ngke e kakioia nako ni kabane mai i nanon te tembora, . . . ao e kabwaroi aia mwane taan raimwane, ao e karanga nakoi taibora" (Ioane 2:15). Kabwarabwara bwa te karinerine ibukin Tamara are i Karawa e rin iai ae raka riki nakon ti te tekateka n aki karongoa i nanon te Umwantabu. E rin naba iai kamataatana n ara mwakuri bwa ti tangiria ao ti kakoaua mwaakana.

Reirei
5

"Manga Bungiaki"

Ioane 3–4

Kaantaninga

Te buokiia kaain te kiraati bwa a na oota bwa karekean te maiu are akea tokina, ti riai ni manga bungiaki ao ni waakinako n iriira Iesu Kristo.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Ioane 3:1–22. Iesu e reireina Nikotemo bwa ni kabane aomata a riai ni manga bungiaki n te ran ao te Tamnei bwa a aonga n rin i nanon uea te Atua. E reirei Iesu bwa bon ngaia ana Riki temnna te Atua ngaia are e kanakoa bwa e na kamaiuiia te botanaomata.
   b. Ioane 4:1–42. E reireina ainen Tamaria Iesu n ana mwanibwa Iakobo. A mwaiti I-Tamaria aika a rairaki.
2. Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, uotia nakon te kiraati:
3. a. Te aroka ae tetebokaki raoi, ao te aroka ae e a rai baana man karakon te ran (ke korea tamnein te aroka ae maiu raoi ao te aroka ae e a rai baana, n aron ae e kaotaki i nanonte mwakuri ibukin kairan te kakauongo).
   b. Te kaatibu n ran (ke te bora n ran).
4. Ngkana a tauraoi bwain reirei aikai, kamanenai tabeua mai buakoia n tain te reirei:
   a. Te Tamnei ibukin Te Aine i etan te Mwanibwa (62169; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 217).
   b. "The Woman at the Well," te mwakoro man te wanua te miniti manna n te *New Testament Video Presentation* (53914).
   c. Maben Bwaretain i nanon tain te Nu Tetemanti
5. Te Katautau ibukin te anga reirei: "Oin te kaantaninga ibukin te anga reirei n te Ekaretia bon te buoka karekean taian bitaki aika manena i nanon maiuiia aomata. Te tia ae e uaiakinaki bon te kaungaia aomata n tatabeman nako bwa a na iango, a na namakinaaba, ao i mwiina a na karaoa te bwai teuana ibukin ana koaua ao ana reirei nako te euangkerio" (Rex A. Skidmore, inanon *Teaching—No Greater Call*, 83).

Aron Waakinan te Reirei

Makuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Kaota te aroka ae maiu raoi ao te aroka ae a rai baana (tara ana itera te "Katauraoi"), ke korea tamneia i aon te burakibooti n aron ae kaotaki n te iteraniba ae imwiina. Kaota naba te kaatibu n ran.

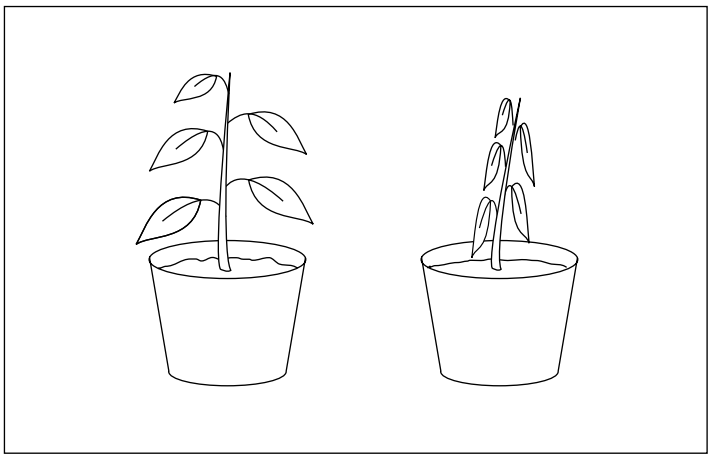

- Tera ae e na riki nakon te aroka ngkana e aki karekea te ran? Tera ae e na riki nakoira ngkana ti aki karekea te ran?

Kabwarabwara bwa ti na mate n rabwatara ngkana ti aki karekea bwain aon te aba ae te ran, ti na mate n tamneira ngkana ti aki karekea te ran n tamnei. Te reirei aio e taekina ana reirei Iesu aei ibukin te manga bungiaki n te ran ao n te Tamnei ao ibukin te ran ni kamaiu are e anga.

Maroroakinan Boki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika a rineaki man boki aika tabu aikai, maroroakinna bwa a kanga ni kamanenaaki nakon maiura n katoa bong. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwauai bwai aika a tia n riki nakoia are e kaeti nakon reirei man boki aika tabu.

1. Iesu e reireina Nikotemo bwa ni kabane aomata a riai ni manga bungiaki n te ran ao n te Tamnei bwa a aonga n rin n Uean te Atua.

Maroroakina Ioane 3:1–22. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika rineaki ni kabaibati. Kabwarabwara bwa Nikotemo bon te mataniwi n te botanaomata teuana irouia Iutaia. E roko nakon Iesu ngkai e ataaki Iesu bwa te tia reirei ae roko mairoun te Atua (Ioane 3:2).

- Tera ae e reireina Nikotemo iai Iesu bwa e aonga n rin n uean te Atua? (Tara Ioane 3:5.) Tera ae nanonaki n te “manga bungiaki n te ran”? (Ioane 3:5; te bwabetitoaki). E kanga te bwabetito n riki bwa kanikinaean te manga bungiaki? (Te kateboaki i aan te ran e kanikinaeaki iai te mate ke taunakin ara bure nako n taai aika a tia n nako; ngkana ti teirake man te ran ti a moana iai te maiu ae boou.) Tera nanon te “bungiaki . . . n te Tamnei”? (Ioane 3:5; karekean ana bwai-n-tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi).
- E taku ana reirei te Unimwaane ae Bruce R. McConckie, bwa Kaain te Ekaretia a aki manga bungiaki tiaki man ti te bwabetito n ti ngaia” (*Doctrinal New Testament Commentary*, 3 vols. [1966–73], 1:142). I rarikin te bwabetitoaki ao karekean ana bwai-n-tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi, tera riki ae e riai ibukin te manga bungiaki? (Tara Ioane 3:16, 18; Motiaea 5:1–7; 27:25–26; Aramwa 5:14–35; 22:15–18. Ko na bae n tangiria ni kan karekeia kaain te kiraati bwa a na mwaaken mwakoro n taeka i nanon kiibu aikai ake a kaeti nakon te manga bungiaki. A katauraoaki bwaai ni katoto aika a karinanaki i nano ikai. Taekinna bwa kiibu man ana Boki Moomon a kaotaa raoi bwa tera ae e nanonaki n te manga buangiaki.)

a. Kakoauaan Iesu Kristo (Ioane 3:16, 18).
b. Namakinan te "bitaki ae korakora . . . i nanora, bwa ai akea riki iroura namakinan kani karaoan ae buakaka, ma ti kani karaoan ae e raoiro" (Motiaea 5:2; tara naba Aramwa 5:12–14, 26).
c. Te bitaki man te nano n aomata/aonnaba ao te bwaka, nakon te aro ae e raoiroi" (Motiaea 27:25).
d. Te riki bwa natin te Atua mwaane ao aine" (Motiaea 5:7; 27:25).
e. Te riki bwa "aomata aika boou" (Motiaea 27:26).
f. Karekean katotongan te Atua ae koreaki i aon moamoa[ra]" (Aramwa 5:19); tara naba te kibu 14).
g. Rairi nanora n te aro are ara kunikai [a] kaitiakaki ni karokoa ae a itiaki man taian memea, rinanon raraan Kristo" (Aramwa 5:21; tara naba Aramwa 5:19, 33–34; 22:18).

- Te Unimwaane ae McConkie anga reirei naba bwa te manga bungiaki "e aki riki n te tai ae waetata. Bon te waaki ae baireaki karaoana" ("Iesu Kristo ao Ngaia are e Tauraki n te Kaibangaki," inanon *1976 Devotional Speeches of the Year, 399*). Tera ae ti kona ni karaoia n reitaanako te mwakuri aei rinanon maiura.? (Tara 2 Nibwaai 31:19–20.) Ti na kanga n tokanikai i aon te bwarannano ke keerikaakin rikiraken te maiu n tamnei? Baikara bitaki aika ko a tia n noori iroum ke irouia tabeman riki i nanon tain waakin te manga bungiaki?

- Tuanga temanna kaain te kiraati bwa e na wareka Ioane 3:14–18 ni kabaibati. A kanga koaua aikai ibukin ana mwakuri te Tia Kamaiu ni kaeti nakon ana tua bwa ti na manga bungiaki riki?

- E kamanena te iango ae nano Iesu ibukin te oota ao te roo n reireina iai Nikotemo (Ioane 3:19–21. Bukin tera tabeman a rinea riki te roo nakon te oota? Ti na kanga ni kateimatoa te kona n tangira te oota ao n riba te roo? Baika berita aika e a tia te Uea ni karaoi nakoia te koraki ake roko nakon te oota? (Tara T&B 50:24; 88:67).

2. E reireina Ainen Tamaria Iesu i etan Ana Mwanibwa Iakobwa.

Wareki ao maroroakin kiibu aika rineaki man Ioane 4:1–42. Katea mwaben Bwaretain. Kabwarabwara bwa ngke a tabe ni mwananga Iesu ma ana reirei mai Iutaia nako Kaariraia (ko na bae n tangiria ni kan kotei taabo aikai i aon te mwabe), a tei ni motirawa n ana Mwanibwa Iakobwa i aon Tamaria. Ngke e tekateka Iesu i aon te mwanibwa, e roko ainen Tamaria ni itiran.

Katea tamnein te aine i etan te mwanibwa. Ngkana ko kamanena te reirei man Virio "The Woman at the Well" kaotia ngkai.

- Iutaia "a aki iraorao ma I-Tamaria" (Ioane 4:9) ao n aron ae e ataaki a katukuia I-Tamaria ngkana a mwananga. Ma Iesu e nako n rinanon Tamaria. Tera te bwai ae e kaotia te baei ibukina? Antai I-Tamaria i nanon te aonnaba ni boong aikai? (A kona ni karinaki n reeke aomata nako ke te kurubu ae mangori). Ti na kanga ni karaoa te bwai teuana nakoia?

- E kanga ainen Tamaria ni kabebetea reireiana iroun Iesu? (Tara Ioane 4:9. 11–12, 15, 19, 25. A kona reeke n reke man reeke aikai bwa e nanorinano, e tangiria ni kan ataa ae mwaiti riki, ao e kakoauai ana taeka nako). Tera ae ti kona ni karaoia bwa ti aonga ni kona ni butimwaai ana reirei nako te Tia Kamaiu?

- E kanga ni bitaki nanon ainen Tamaria ngke e taetae Iesu nakoina? E kanga Iesu ni buokia ni karika te bitaki aei? (A kona reeke n reke man reeke aikai bwa e reireinna n aron tian ana atatai, e kakoaua i bon ibukina, e kamanena te kanikina ibukin te ran n te aro ae moan te mwaaka, ao e kaota te nanoanga.) Ti na kanga ni kona n iiri ke n tou mwiin ana katoto ngkana ti reireiniia tabeman?
- Iesu e tuanga ainen Tamaria bwa e kona n anganna "te ran ae maiu" (Ioane 4:10). Tera am iango n nanon te "ran ae maiu" (Tara 1 Nibwaai 11:25; T&B 63:23. A kona n rin n reeke reirein te euangkerio, ana tangira te Atua, ao Kabwaraan bure.)
- E a tia ainen Tamaria n roko nakon te mwanibwa ibukin te ran (Ioane 4:7). E ngae n anne, ma imwiin tiana n taetae ma Iesu, e katuka ana kaatiibu n te mwanibwa ao e nako n tuangiia tabeman riki aron te bwai are e riki nakoina (Ioane 4:28–29). Tera ae ti kona n reireira iai man ana katooto?
- A kanga ni kakabwaiaaki aomata tabeman ibukin ana onimaki ainen Tamaria? (Tara Ioane 4:39–42). Ko kanga n tia ni kakabwaiaaki ke n nooriia tabeman ni kakabwaiaaki ibukin onimakinan/kakoauaan te Uea? A kanga ara onimaki n rotiia te koraki ake a maeka ni katobibira?

Kabaneana

Ngkana ko komanena te mwakuri ibukin kairan te kakauonga, kaoti aroka ao te kaatibu n ran riki. Kabwarabwara bwa ai bon ti te arona naba bwa kaai a tangira te ran bwa a na maiu, ti tangiria ni kan iriira te Tia Kamaiu ao ana reirei nako bwa ti na manga buangiaki ao ni karekea te maiu are akea tokina.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga reirei

Kakoauai koaua ake ko a tia ni maroroakin n te reirei. Kataiia kaain te kiraati bwa a na ukoukora Iesu Kristo, iria, ao reitaanako aron waakinan te manga bungiaki.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

1. "Tiaki te Kristo Ngai, ma . . . I kanakoaki bwa N na rimoana (Ioane 3:28).

- Ni Ioane 3:25–36, tera aron Ioane ibukin ana mwakuri ni kabotauaki ma ana mwakuri te Tia Kamaiu? E kanga aron Ioane ni kaota te katooto ni koaua ibukiia ana reirei Iesu? Ti na kanga ni kamanena te aroaro aei nakon ara mwakuri i nanon te Ekaretia?

2. "Tarai tawaana . . . bwa a mainaina n tawa nakon te taiaki" (Ioane 4:35)

- Tera ae e reireiniia iai ana reirei Iesu n aron te mwakuri ni mitinare n Ioane 4:35–38? Tera ae nanonna ngke e kangai bwa tawaana a mainaina n tai nakon te taiaki? E kanga te Tia Kamaiu ni kamanena te kanikina ae ti te arona i nanon Tuua ma Berita 4:1–4 ao 75: 3–5? Tuangiia kaain te kiraati bwa a na tibwauai bwaai aika a tia n riki nakoia ngke a tibwaua te euangkerio ma tabeman.

3. E kamaiua natin te mwaane ae karineaki.

Wareka ao maroroakina Ioane 4:46–54.

- Tera ae tangira iai Iesu te mwaane ae karineaki? (Tara Ioane 4:46–47). Tera ana moa ni kaeka Iesu nakoina? (Tara Ioane 4:48). E kanga ana kaeka te mwaane ae karineaki? (Tara Ioane 4:49).
- Tera ana kauoua ni kaeka Iesu nakon te mwaane ae karineaki? (Tara Ioane 4:50). Tera ana mwakuri te mwaane ae karineaki ae karaoia? (Tara Ioane 4:50). Tera mwiin ana onimaki te mwaane ae karineaki? (Tara Ioane 4:51–54). Tera ae ti kona n reireiniira iai n aron rongorongon mwaakan te onimaki aei?

“Ao a Kitana naba Aia Karaun”

Reirei
6

Ruka 4:14–32; 5; 6:12–16; Mataio 10

Te Kaantaninga

Te buokia kaain te kiraati bwa a na ataia bwa weteakiia Abotoro bwa a na riki bwa taan kaotioti/kakoaua aika onoti ibukin Iesu Kristo ao bwa ti kakabwaiaaki ngkana ti kamatoaia n te kateibai ma n iriiria.

Te Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Ruka 4:14–32. E anga reirei Iesu n te umwa-n-tabu i Natareta ao e kakoaua bwa bon te Metia Ngaia are e a kaman taetae ni burabetiia Itaia. A un aomata ma n rawa irouna.
   b. Ruka 5:1–11, 27–28; 6:12–16. E weteia ana Abotoro ake Tengaun ma Uoman Iesu.
   c. Mataio 10. E katabuiia ao e reireiniia ana Abotoro ake Tengaun ma Uoman ao e kanakoia bwa a na tataekina te euangkerio.
2. Wareware aika raka: Itaia 61: 1–2; Mataio 4:18–22; Mareko 1:16–20; 3:13–19; 6:7–13; Ruka 9:1–6; 12:1–12; Tuua ma Berita 107:23–24, 33-35, 39, 58.
3. Ngkana a tauraoi tamnei aikai, kamanenai i nanon te reirei: Weteaia Taan Akawa (62496; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 209) ke Iesu ao taan Akawa (62138; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 210); E Katabuia Abotoro Kristo (62557; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 211); ao tamnein te Kooram n te Tengaun ma Uoman n Abotoro (man taekan te maungatabu ae e a tibwa tia ni karaoaki n te *Riaona*).
4. Katautau ibukin te anga reirei: Reireiniko ao kamanenai araia kaain te kiraati. Ngkana ko karaoia, ao a noria kaain te kiraati bwa ko tabeakinia n tatabemaniia nako. Ataakin araia kaain te kiraati e kona naba ni buokiko ni kaungaa irakin te reirei iroum n anganiko te kona n anga titiraki nakoia aomata aika a kaokoro.

Aron Waakinan te Reirei

Makuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Kariaia temanna kaain te kiraati bwa e na wareka moan mwakoron Motiaea 27:31 (rinanon “kakoauana bwa bon te Atua ngaia.”) Kabwarabwara bwa ni Kauouan Rokon Iesu Kristo, a na bane ni kina bwa bon te Tia Kamaiu. E aki koaua aio ni moan rokona. A tia Iutaia ni kakae raoi i aon taetae ni burabeti ibukin rokon te Tia Kamaiu i nanon tienture aika a bati, ma a mwaiti mai buakoia te koraki ake a ongo iroun Iesu a aki kona naba ni kinaa bwa bon te Tia Kamaiu. I bukina bwa Iesu e aki kainaomataia Iutaia man ana babaire Rom, bwa a kaantaninga te Meetia bwa e na karaoia, a mwaiti mairouia aika a rawa irouna ao ana rongorongo.

Taekinna bwa ni moan mwakoron te reirei aei e na maroroakina taekan te bwai are e riki ngke e moani katanoata Iesu bwa bon Ngaia te Meetia are e a kaman kariariaaki. Mwakoron tabeua te reirei e na maroroakina weteaia Abotoro bwa a na buokia ni kabutanako ana rongorongo.

Maroroakinan Boki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei ni wareware aika a rineaki man boki aika tabu aikai, maroroakin kakabwaia ake a kona n reke man ataakin Iesu Kristo ae te Tia Kamaiu ao man iriraia Abotoro.

1. E katanoata Iesu bwa bon te Meetia Ngaia

Maroroakina Ruka 4:14–32. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika a rineaki. Kabwarabwara bwa e kaoaki Iesu bwa e na wareka te wareware ae e rineaki man boki aika tabu ma ni kaota ana iango i aona i nanon tain te taromauri i nanon te umwa-n-tabu i aon Natareta.

- Karekea temanna kaain te kiraati bwa e na wareka Ruka 4:16–19. (Taekinna bwa kiibu 18–19 bon taeka aika a anaaki man Itaia 6:1–2. E aranaki Itaia bwa Etaia n Ruka 4:17.) Baikara baika a taekinaki ni kiibu aikai? (Bon taetae ni burabeti ake a kabwarabwarai bwaai ake e na karaoi te Meetia, tara reirei 1).
- Ngke e tia Iesu ni wareka te wareware mairoun Itaia, tera te koaua are e kaotia? (Tara Ruka 4:21. E taekinna bwa bon te Meetia Ngaia are e taetae ni burabetiia Itaia ao are a kaman kakariaria Iutaia i nanon tieture aika bati). A kanga aomata i nanon te tinakoke ni kaeka nakon ana katanota Iesu? (Tara Ruka 4:22–29.)
- Bukin tera ngkai ko taku bwa aomata i nanon te tinakoke (synagogue) iai aia kangaanga ni kakoauaan Iesu bwa te Meetia? (Tara Ruka 4:22. A kona reeke n reke man reeke aikai bwa a tia n ataia ao a tia noora rikirakena, mangaia are a aki noora riaina bwa a na kaantaningaia bwa e na riki bwa te Meetia ae kakannato.) Bukin tera ngkai ko taku bwa aomata tabeman ni boong aikai iai aia kangaanga ni kakoauaan Iesu Kristo? Ti na kanga ni kamatoai riki ara koaua bwa Iesu bon Tia Kamaiu?

2. E Weteia Ana Abotoro ake Tengaun ma Uoman Iesu.

Wareki ao maroroakin kiibu aika rineaki man Ruka 5:1–11, 27–28; 6:12–16. Katea tamnein Iesu ao taan akawa ao tamneia te Tengaun ma Uoman n Abotoro ni boong aikai. Ngkana kam maroroakina te wareware aika a rineaki man boki aika tabu, buokiia kaain te kiraati bwa a na ataia bwa a weteaki Abotoro bwa a na karaoa te bwai are e karaoia Iesu i nanon te tinakoke i aon Natareta—katanoata bwa bon ngaia te Meetia ae te Tia Kamaiu.

- Tera ae a karaoia Timon Betero, Iakobo, ao Ioane ngke e roko Iesu irouia? (Tara Ruka 5:1–2.) Tera ae e tuangiia Iesu ibukin maiuiia bwa e na kanga ni bitaki ngkana a iriiria? (Tara Ruka 5:10.) E kanga maium n rootaki ibukin am iango ni kan iriira Iesu Kristo?
- E kanga te kakai ibukin taian karaun ni kaman kaota te bwai ae e na riki bwa Betero, Iakobo, ao Ioane a na riki bwa “taan akawaia aomata”? (Mareko 1:17). Kariaia kaain te kiraati bwa a na iangoi mwakoro ni kibu n taeka aikai:

a. Ruka 5:5: "N na kabwaka te karaun n am taeka anne." (A na mwakuri nako ike e kaetiia nakoi iai Iesu.)
b. Ruka 5:6: "A kamwaneiia ika aika a uaanao: ao e raeuaaki aia karaun (A na kuneia aomata aika a mwaiti ake a na kariaia te euangkerio).
c. Ruka 5:7: "A anoanoia raoia . . . bwa a na nakoia ni buokiia." (A na weteiia tabeman bwa a na ibuobuoki nakon te mwakuri).

- Taekinna bwa n Ruka 5:1–11, e weteia Betero, Iakobo, ao Ioane Iesu bwa a na riki bwa ana reirei. Ao imwiina e na araniia bwa Abotoro. Korea *Reirei* ao *Abotoro* i aon te burakibooti. Tera te kaokoro i marenan te reirei ao te Abotoro?

  Kabwarabwara bwa te reirei bon temanna n aki akaaka mairouia taan iriira Iesu Kristo. Te Abotoro bon te reirei are e a tia ni weteaki bwa e na riki bwa te tia kaotioti/kakoaua ae onoti ibukin Kristo (T&B 107:23). Te taeka ae *Abotoro* nanona bwa "temanna are e kanakoaki" (Bible Dictionary, "Apostle," 612). Kaain te Kooram n te Tengaun ma Uoman n Abotoro a kanakoaki bwa a na kakoaua nakon te aonaaba bwa Iesu bon te Tia Kamaiu ao te Tia Kaboi maiuia reeti n aomata.

- Bukin tera e kakawaki bwa e na rineia ana Abotoro Iesu? (Tara Mataio 9:36–38; 16:19; Mareko 3:14–15; Ioane 20:19–21, 23; I-Ebeto 4:11–15. A na buoka Iesu n tataekina te euangkerio ao a na kaira te Ekaretia ao ni waakina te mwaaka ni ibonga i mwiin nakon Iesu.) Bukin tera e kakawaki bwa e riai te Uea n rineia Abotoro ni boong aikai?

- E kanga Iesu n rineia ana moa n Abotoro ake Tengaun ma Uoman? (Tara Ruka 6:12–13). E kanga Iesu ni katauraoia nakon rineaia? E kanga ni kabotauaki aei ma te kawai are a rineaki iai aomata bwa a na riki bwa Abotoro i nanon boong aikai ma n ibuobuoki nakon ana wewete tabeua n te Ekaretia? (Taan kairiiri n te Ekaretia a tataro ma n ukoukora ana kairi te Tamnei ae Raoiroi bwa a na ataia bwa antai ae e na rineia te Uea bwa e na ibuobuoki nakon wewete n tatabeua nako.)

- Tera ae a taekinna nakoira boki aika tabu ibukin aia atatai ao kateia mwaane ake e weteia Iesu bwa Abotoro? (Tara Ruka 5:5, 8, 11, 27–28. A kona reeke n reke man reeke aikai bwa akea aia kataneiai ae karaoaki raoi ibukin te mwakuri ni mitinare, ma a nanorinano, a ongotaeka, mwaane aika a mwakuri mwaaka, ake a kukurei nanoia n anganako aia bwai nako ma n iriira te Uea.) Tera ae katautauaki n aei bwa e kanga te aomata n tau n toro ibukin te Uea? (Tara naba T&B 4:3, 5–6; Taekan te Onimaki 1:5.)

3. E katabwiia ao e reireiniia ana Abotoro ake Tengaun ma Uoman.

Wareki ao maroroakin kiibu aika a rineaki man Mataio 10. Katei tamnein Kristo ngke e katabuia Abotoro.

- I mwiin rineaia Abotoro ake Tengaun ma Uoman, e anganiia te mwaaka n te nakoanibonga ao e reireiniia ni mwiokoaia. Tera ae ti ataia n aron taian mwaaka ao mwiokoaia Abotoro man ana reirei Iesu ni Mataio 10? (Karinani aia kaeka kaain te Ekaretia i aon te burakibooti. A kona reeke n reke man reeke aika a karinanaki i nano ikai.)

  a. Iai mwakaia ni katoka aorakin te tamnei ao te rabwata (kibu 1).

b. A kanakoaki nakoia ana tiibu Iteraera aika a bua bwa a na taetaekinna nakoia bwa e a kaan roko Uean te Atua (kiibu 6–7).
c. A na kamanena mwaakan nakoaia ni ibonga ni kakabwaiaia ao ni kamaiuia aomata (kiibu 8).
d. A kakaeia te koraki ake a tauraoi n ongora n te euangkerio (kiibu 11–14).
e. A na anga reirei n aron are a kairaki iai iroun te Tamnei (kiibu 19–20).
f. A na anga maiuia ae bwanin nakon ana mwakuri te Tia Kamaiu (kiibu 39)

- A kanga mwaaka ao mwiokoaki ake a anganaki moan Abotoro ni kabotauaki ma ake a anganaki Abotoro n bong aika Kaitira? (Tara T&B 107:23, 33, 35; 112:14, 19–22, 30–31.) E kanga aron ae ko a tia n nooria irouia Abotoro ni bong aika kaitira ni kakoroi bukin mwiokoaki aikai?
- Baikara kakabwaia ake a beritanaki nakoia te koraki ake a iririia Abotoro? (Tara Mataio 10:40-42; tara naba T&B 124:45–46.)

  E taku te Unimwaane ae Spencer W. Kimball bwa akea temanna man te Ekaretia aei ae e kona ni marua nako ma n bua kawaina are e a tia ni kakaonimaki ma n teimatoa iai n iririia Mataniwiin te Ekaretia ake e a tia te Uea ni katukuia n ana Ekaretia. E aki kona te Ekaretia aei ni bua kawaina; E aki kona te Kooram n te Tengaun ma Uoman ni kairiko nako man te kawai ae e eti, e bon aki kona ao e na bon aki kona" (man Ribotin te Maungatabu, Eberi 1951, 104).

Kabaneana

Kakoaua bwa Iesu Kristo bon te Meetia ni koaua ao bwa ana Abotoro ake te Tengaun ma Uoman bon taan kaotioti/kakoaua ibukina. Ko na bae n tangiria ni kan tibwaua te bwai ae e a tia n riki nakoim are e kakabwaia maium ibukin iriiran aia taeka n reirei Abotoro.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

1. Abotoro aika Tengaun ma Uoman ngkai

Katei tamneia Abotoro aika Tengaun ma Uoman ngkai ao buokiia kaain te kiraati bwa a na atai araia. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena te kamwaninga aei:

Anganiia kaain te kiraati n tatabemaniia nako te bentira ao te moti ni beeba, ao tuangiia bwa a na nambwan aia beeba man 1 nakon 12. Katea tamneia Abotoro n tatabemaniia nako n aki kaota araia, ao tuangiia kaain te kiraati bwa a na korea te ara i aon aia beeba nako rarikin te nambwa. Ngkana ko a tia ni kaoti taian tamnei, manga rinanon reeke aika eeti.

2. Moan Abotoro ake Tengaun ma Uoman

Buokiia kaain te kiraati bwa a na atai araia moan Abotoro ake Tengaun ma Uoman (Mataio 10:2–4). Taekin rongorongo aikai ni bon oin am taeka ni buokiia kaain te kiraati bwa a na oota bwa a kanga Abotoro aika kakaokoro n okiraki taekaia i nanon boki aika tabu:

Uoman Abotoro aika araia Iakobo: Iakobo ae natin Tebetaio ao Iakobo are natin Arebwaio. Uoman aika araia Timon: Timon Betero ao Timon are Kananaian, are e aranaki naba bwa Timon Terote. Uoman aika aranaki bwa Iuta: Iuta (e aranaki naba bwa Rebwati Tatati) ao Iuta Itekariota, are e kamwanea Kristo. Mataio e aranaki bwa Rewi n Ruka 5:27–28. Toma are e ataaki naba n arana ae Rirumo, are nanona "bwebwe." Te Abotoro ae Bwatoromwaio are e okiraki taekana i nanon ana euangkerio Mataio, Mareko, ao Ruka e kakoauaki bwa tao ti te arona ma te aomata ae Natanaera n okiran taekana n ana euangkerio Ioane.

3. "Ane e tangira riki tamana ke tinana nakoiu ao e aki kororaoi/tau ibukiu" (Mataio 10:37)

Kariaia kaain te kiraati bwa a na wareka Mataio 10:35–38.

- A kanga kiibu aika 35 ao 36 ni kakoroaki bukiia n taai tabetai ngkana e kaaina te Ekaretia te aomata? E ataaki bwa te Uea e tangiriia ara utu bwa a na rau ma ni katiteuanaaki, bukin tera ngkai ko taku bwa e taekin kibu n taeka aikai? E na nakon antai moan kakaonimakira ke teimatoara ae moan te matoatoa? (Tara kiibu 37–38; tara naba Ruka 14:33).

4. Te Reirei n te Virio

E kona ni manena n te reirei aei moan mwakoron "New Testament Customs," ae te rinerine man te *New Testament Video Presentation* (53914). N te mwakoro aei e rin iai te rongorongo i aon te bwai ae e nanonaki iai bwa bukin tera Iesu ngkai e katanoata bwa bon ngaia are e a kaman kabiraki, ke te Meetia (Ruka 4:18); i aon te taromauri i nanon te umwa-n-tabu; ao i aon te bwai ae nanonaki iai n tataekinan te euangkerio n akea te bwauti ni mwane ke te bua n amwarake, ngke e reireiniia ana Abotoro Iesu te bwai ae a na karaoia (Mataio 10:9–10).

Reirei
7

"[E] Anai Mamaarara, ao E Uouoti Aorakira"

Mareko 1–2; 4:35–41; 5; Ruka 7:11–17

Kaantaninga

Te buokiia kaain te kiraati bwa a na ataa bukin karaoan kakai tabeua iroun te Tia Kamaiu

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mareko 1:14–15, 21–45. E mwananga Iesu rinanon Kariraia n reirei taekan te euangkerio, kanakoaia taimonio, ao e katoki aoraki. E kanakoa te tamnei ae kamwara mairoun te aomata temanna, e kamaiua tinan buun Timon, ao e kaitiaka te reebera.
   b. Mareko 2:1–12. E kabwarai aia bure aomata Iesu ao e kamaiua te aomata ae te naakibaina
   c. Mareko 4:35–41; 5:1–20; Ruka 7:11–17. E katoka buakan taari Iesu, e kanakoia taimonio, e kautaki man te mate natin te aine ae mate buuna i Nain.
   d. Mareko 5:21–43. E kamaiua te aine ae e nraara Iesu ao e kauta natin Tairati te aine man te mate.
2. Wareware riki tabeua: Mataio 8–9; Ruka 4:33–44; 5:12–32; 8:22–56; Aramwa 7:11–12; Moomon 9:7–20; Moronaai 7:27–29, 33–37.
3. Ngkana a tauraoi tamnei aikai, kamanei n tain te reirei. Katokan te Kareu (62139; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 214) ao E Kakabwaiaan natin Iairo te Aine Iesu (62231; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 215).
4. Katautau ibukin te anga reirei: A riai kaain te kiraati n ataia bwa bukin tera reirei man boki aika tabu a kakawaki ni bong aikai. [Ngkana ko katauraoa te reirei teuana, iangoia ma te tataro mwaaka bwa tera ae ko kona ni karaoia ni kaungai nanoia kaain te kiraati bwa a na kamanenai reirei aika kakawaki man te euangkerio i nanon maiuiia.

Aron Waakinan te Reirei

Makuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

- Tera te kakai? (Te bwai ae riki ae kamimi ae riki man mwaakan te Atua ke te tamnei.)
- Tera teuana man kakai ake e karaoi te Tia Kamaiu ae ko tangiria ni kakoaua? Bukin tera? (Ko bae n tangiria ni karinani kakai tabeua i aon te burakiboti ake e karaoi Kristo ni buokiia kaain te kiraati ni kaeka te titiraki aei.)

Kabwarabwara bwa te reirei aei e na maroroakin kakai tabeua ake e karaoi te Tia Kamaiu ao bukin karaoaia irouna.

Maroroakinan Boki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika rineaki man boki aika tabu aikai, maroroakin bwa a kanga ni kabonganaki nakon maiura n te bong ae koraki. Kabatia taekinana bwa ae e bon waaki naba Iesu ni karaoi kakai i nanon maiura. Kaungai nanoia kaain te kiraati bwa a na tibwauai, n te aro ae bon riai, kakai aika a tia n riki nakoia. (Ko na bae n tangiria ni kan kauringiia kaain te kiraati bwa baika a tia n riki nakoia a kona n rangi n tabu n tibwauaaki. Te Tamnei ae Raoiroi e kona ni buokiia n ataia ngkana e riai tibwauaan te bae riki.)

1. E mwananga Iesu rinanon Kariraia n reirei taekan te euangkerio ao ni karaoi kakai.

Maroroakina Mareko 1:14–15, 21–45. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika a rineaki ni kabaibati.

- Ngke e mwamwananga Iesu rinanon Kaariraia n reirei taekan te euangkerio, E karaoi kakai aika mwaiti, ni ikotaki ma kamaiuaia aoraki ao kanakoaia taimonio (Mareko 1:34, 39). Bukin tera e karaoi baikai ao kakai riki tabeua i nanon tain ana mwakuri ni mitinare? (A kona reeke n reke man reeke aika a karinanaki i nano ikai.)

  a. Bwa e na kaota te tangira ao te nanoanga (tara Mareko 5:19; tara naba 3 Nibwaai 17:6–7).
  b. Bwa e na karikirakea ao ni kamatoa te onimaki (tara Mataio 9:27-30).
  c. Bwa e na kakoaua mimitongina ao mwaakana (tara Mareko 1:27; 2:10–11).

  Karinani aia kaeka kaain te kiraati i aon te burakiboti, ao katuki reeke aikai i aon te burakiboti i nanon tain te reirei ni kabane. Ngkana ko maroroakin kakai ake e karaoi Iesu, maroroakin bukiia tabeua ake a kakoroaki bukiia ni kakai aikai n tatabeua nako. Karin bukiia riki tabeua ake a taekinaki n tain te reirei nakon reeke ake a karinanaki.

- Bukin tera a mimi aomata n ana anga reirei Iesu ao n ana kona ni kanakoi tamnei aika kamwara i nanon te tinakoke (*synagogue*) i Kaberenaum? (Mareke 1:22, 27.) Man te kariaiakaki raa are e anga reirei iai ao ni karaoi kakai iai Iesu? (Man mwaakan te nakoaniibonga, are e aki reke irouia taan koroboki.) Ti kanga ni karekea te mwaaka ao te kariaiakaki aei ni boong aikai?

- Ni kaeti nakon Mareko 1:41, tera teuana bukin katokan te reebera iroun Iesu? Taekinna bwa Iesu e karaoi kakai aika mwaiti ake a kaeineti ti nakon kakabwaiaan temanna te aomata. Tera ae kamatataki ni bwaai aika riki aikai n aron ana namakin Iesu ibukira n tatabeman nako? E kanga ni kaota te tangira ao te nanoanga nakoimi?

- Ti na kanga ni kaota aron ana tangira Kristo ao ana nanoanga ibukiia te koraki ake a maeka irarikira? A kanga aomata tabeman ni kaota aron ana tangira Kristo ao ana nanoanga ibukimi?

2. E kabwara ana bure te aomata temanna Iesu ao e kamaiua te aomata ae naakibaina.

Wareka ao maroroakina Mareko 2:1–12.

- Antai ana onimaki are e buoka kamaiuan te aomata are e aorakina te aoraki ae te naakibaina? (Tara Mareko 2:3, 5.) A kanga aomata aikai ni kaota aia onimaki? (Tara Mareko 2:1–4). Ti na kanga ni kamwakuri ara onimaki ibukiia

tabeman? A kanga aia onimaki tabeman n tia ni buokiko ke te aomata temanna ae ko ataia?

- Tera aia iango taan koroboki tabeman ngke e tuanga te aomata ae te naakibaina bwa a kabwaraaki ana bure? (Tara Mareko 2:5–7). E kanga Iesu ni kaeka nakoia taan koroboki aikai? (Tara Mareko 2:8–11). Taekinna bwa ngkai bon ti te kakai ibukin te aomata are e kamaiuaki man aorakina ae te naakibaina, bon te kakai naba ibukina bwa a kabwaraaki ana bure. Katuruturua bwa te kakai aei e tauraoi ibukira n tatabemaniira nako ngkana ti rairi nanora.
- Tera te mwaaka ni katoki aoraki ae korakora riki ae e kanikinaeaki man katokan aorakin te rabwata iroun te Tia Kamaiu? (Tara Itaia 53:5; 2 Nibwaai 25:13; 3 Nibwaai 9:13.) E kanga mwaakan Iesu ni katoki aoraki ni kakabwaiai ngkami n te aro n tamnei? Ti na kanga ni karekea kamaiuan tamneira?

3. E katoka buakan taari Iesu, e kanakoia taimonio, e kamaiua natin te aine ae mate buuna man te mate i Nain.

Wareki ao maroroakin kiibu aika rineaki man Mareko 4:35–41; 5:1–20 ao Ruka 7:11–17. Katei tamnein Iesu ngke e katoka buakan taari.

- Taraan kakai ibukin te rabwata ake e karaoi te Tia Kamaiu a kanikinaeaki iai koaua n tamnei. Baikara koaua n tamnei aika ti kona n reiakin man kakai aikai? (A kona reeke n reke man reeke aika a riai i nanon taian buraekete aika i nano aikai).

  a. Mareko 4:35–41. E katoka buakan taari Iesu. (E kona n uota te rau nakoira.)
  b. Mareko 5:1–20. E kanakoia taimonio aika bati Iesu. (E kona ni kanakoa Tatan ma ana kairoro mairoura).
  c. Ruka 7:11–17. E kauta te kairake n ataeinimwane man te mate. (Ibukin Kabwaraan bure ni matena, ti na kautaki man te mate n te Mangauti.)

  Tuangia kaain te kiraati bwa a na taekin kakai riki tabeua ake e karaoi te Tia Kamaiu ao taian koaua n tamnei aika ti kona n reiakin man kakai akanne.

- Baikara atatai aika nano aika ko a tia ni karekei man reiakinan kakai aika teniua aikai?

4. E kamaiua te aine Iesu man aorakina ae te nrara ao e kauta natin Tairati te aine man te mate.

Wareki ao maroroakin kiibu aika rineaki man Mareko 5:21–43.

- E kanga ni kaota ana onimaki te aine ae aorakina te nraara? (Tara Mareko 5:25–29.) Tera ae karika tokin aorakina? (Tara Mareko 5:34. Katurutua bwa bon onimakinan mwaakan Iesu, tiaki ibukin tauan ana kunikai, are e karika tokin aorakina.)
- Katea tamnein Iesu ngke e kakabwaia natin Tairati te aine. E kanga Tairati ni kaota ana onimaki iroun te Tia Kamaiu? (Tara Mareko 5:22–23.) Tera ae e taku Iesu ni kakorakora ana onimaki Tairati ngke e ongo Tairati bwa e a mate natina te aine? (Tara Mareko 5:36.) Ko na kanga ni kamanenai taeka aikai i nanon maium?
- Bukin tera ko taku bwa e riai te onimaki n rimwiaki n te kakai? (Tara Ita 12:12, 18; Moronaai 7:37; ao taeka aika anaaki man booki aikai.) Bukin tera kakai i bon irouia a aki karekea aan te onimaki ae matoatoa?

E taku Brigham Young: "Kakai ke kaotiotan mwakan te Atua aika kamimi aikai, bon tiaki ibukin te tia aki onimaki, ma ibukin karauan nanoia Aomata aika Itiaki, ao kakorakoraan ao kamatoan aia onimaki te koraki ake a tatangira, a mamaaku, a ibuobuoki nakon te Atua" (*Discourses of Brigham Young* aika a rineaki iroun John A. Widtsoe [1941], 341).

- Bukin tera kakai ake e karaoi Iesu i nanon maiuna n te maiu ae mamate aei a kakawaki nakoimi? Bukin tera e kakawaki bwa ti na ataia bwa ae e bon waaki naba ni karaoi kakai ni boong aikai? Baikara katoto tabeua ibukin kakai aika a boou?

Kabaneana

Kakoaua bwa e kona te Tia Kamaiu ni katoka te mamaara n tamnei ao n rabwata. Anga am kaaitau ibukin bwaai ni kabane aika e a tia ni karaoi ibukira. Ngkana e riai, tao ko na bae n tangiria ni kan taekina aron te kakai ae e a tia ni kakabwaia maium.

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na iangoi raoi n akea te karongoa kakai ake a tia n riki nakoia. Kaungaia bwa a kinai man anga te kaaitau ibukin taian kakai i nanon maiua.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

1. Kakai n te O Tetemanti

Kabwarabwara bwa a aki boou kakai nakoia Iutaia. A tia kakai ni karaoaki n taai aika a tia n nako mairouia burabeti n te O Tetemanti ake a karineaki irouia Iutaia. Rinanoi ni kakimotoi katooto aikai:

a. E kamaiua te ataei ni mwaane man te mate te burabeti ae Eria (1 Uea 17:17–24).
b. E kamwarakea te botanaomata ae mwaiti te burabeti ae Eritai n te amwarake ae uarereke (2 Uea 4:42–44).
c. E katoka aorakin Naaman, ae te rebera te burabeti ae Eritai (2 Uea 5:1–19).

- Man te mwaaka raa are a karaoi iai kakai burabeti aikai? (Te nakoanibonga, te mwaaka ae mimitong are a anganaki mairoun Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo.)

2. "A aki kai nanoia akana maiu ngkana akea te tia katoki aoraki" (Mareko 2:17)

- Tera aroia taan koroboki ao Bwaritaio ngke a noora Iesu n amwarake ma aomata aika iangoaki bwa taan bure? (Tara Mareko 2:15–16.) Tera are e taekinna Iesu nakoia? (Tara Mareko 2:17.) Tera ae e nanonaki n te baei? Ni kawai raa aika ti bane ni kainnanoia iai taan katoki aoraki?

Reirei
8

Te Reirei i aon te Maunga: "Te Aro ae Moan te Raoiroi Riki"

Mataio 5

Kaantaninga

Te kaungaia kaain te kiraati bwa a na kawara te Kristo man kamanenaan reirei aika kakawaki are e anga reirei iai n te Reirei i aon te Maunga.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mataio 5:1–12. E anga reirei Iesu i aon Taeka ni kakabwaia nakoia ana reirei, I aon te maunga i Kariraia.
   b. Mataio 5:13–16. E taekinna Iesu bwa ana reirei bon taarin te aba ao otan te aonnaba."
   c. Mataio 5:17–48. E taekinna Iesu bwa e roko bwa e na kakoroi bukin ana tua Mote, ao e reirei tuua aika ririeta riki.
2. Wareware riki tabeua: Ruka 6:17–36; Motiaea 13:28–35; Aramwa 34:13–16; 3 Nibwaai 12: Ita 12:11.
3. Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, karekea nakoia kaain te kiraati n tatabemania nako te been ke te bentira ao te moti ni beeba.
4. Ngkana a tauraoi bwaai n reirei aikai, kamanenai i nanon tain te reirei:
   a. Te Kabwarabwara i aon te Maunga (62166; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 212).
   b. Nnen te taoro ao te taura te raenten.
5. Katautau ibukin te anga reirei: Iesu Kristo bon te Mataniwi n Tia Reirei. Ngkana ko reiakina te Reirei i aon te Maunga, tarai ana kawai n anga reirei ao tarai kawai aika ko na kakairi iai irouna ngke te tia reirei ngaia.

Aron Waakinan te Reirei

Makuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Anganiia kaain te kiraati te moti ni beeba ao te kainikoroboki ke te bentira. Kabwarabwara bwa iai i nanon boki aika tabu kakao mairoun te Tia Kamaiu. Tao ko na bae n tangiria kaain te kiraati ni wareka ana kakao te Tia Kamaiu ni Mataio 11:28–29 ao 3 Nibwaai 27:27. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na korea te taeka aei: *E kaoai te Tia Kamaiu nakon*: mai ieta n te moti ni beeba. Imwiina ao kabwarabwara bwa e kaeineti te reirei aei ma Te Kabwarabwara i aon te Maunga, are iai i nanona kakao aika mwaiti mairoun te Tia Kamaiu . Kaungai nanoia kaain te kiraati bwa a na taratarai taian kakao i nanon tain te reirei ao ma ni koroi i aon te moti ni beeba.

Maroroakinan Boki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika rineaki man boki aika tabu aikai, maroroakinna bwa a kanga ni kabonganaki nakon maiura n te bong ae koraki. Kaungai nanoia kaain te kiraati bwa a na tibwauai baika a tia n riki nakoia aika a kaeti ma reirei aika kakawaki ni booki aika tabu. Ibukina bwa e na kangaanga taekinan taian titiraki ni kabane ke karaoan iango aika kakawaki ni kabane i nanon te reirei, rinei ma te tataro mwaaka reirei ake a na aitara ma baika a kainnanoi kaain te kiraati.

1. E reireiniia ana reirei Iesu n Taeka ni Kakabwaia

Kabwarabwara bwa i nanon tienture aika mwaiti imwiin anganakin Mote tua ake tebwiina i aon te maunga ae Tinai iroun te Kristo i mwain rokona n te maiu aei, e waerake nako aon te maunga teuana te Meetia n rokona n te maiu aei ni katanoata te tua ae rietata riki i nanon te reirei ae ataaki bwa Te Kabwarabwara i aon te Maunga. Katea tamnein Te Kabwarabwara i aon te Maunga.

A ataaki moan reirei n te reirei aei bwa taian Taeka ni Kakabwaia (Mataio 5:1–12.) Te taeka ae *beatitude* (taeka ni kakabwaia) e reke man te taetae n Ratine ae *beatus*, ae nanona tekeraoi, kukurei, ke kakabwaiaaki. Wareki Taeka ni Kakabwaia ao maroroakin n aron aika koreaki i nano ikai.

- *Mataio 5:3.* Tera nanon te "kainnano n tamnei"? (Bon nanorinano. Tara naba 3 Nibwaai 12:3.) Bukin tera e kakawaki bwa ti na nanorinano? Ti na kanga ni kona n nanorinano riki?
- *Mataio 5:4.* Baikara kawai tabeua aika e katauraoi te Uea ibukira bwa aonga ni kabebeteaki nanora? (Tara Ioane 14:26–27 ao Motiaea 18:8–9 ibukin katoto tabeua.) E kanga ni kabebeteaki nanom n tain te nanokawaki?
- *Mataio 5:5.* Tera nanon nimamannei? (Maem, kakabwara bure, ke akoi.) Ti na kanga ni karikirakea te nimamannei? (Tara Motiaea 3:19; Aramwa 7:23;13: 28.)
- *Mataio 5:6.* Tera are e berita iai Iesu nakoia te koraki ake a "bwarua te raoiroi ma ni kani moi iai? (Tara Mataio 5:6; 3 Nibwaai 12:6.) Tera ae ti kona ni karaoia ni kanakoa bwaruakin /tangirakin bwain te aonaaba nakon bwain te raoiroi?
- *Mataio 5:7.* Ti na kanga ni kaota te nanoanga? Bukin tera ti kainnanoa te nanoanga mairoun te Uea? (Tara Aramwa 42:13–15).
- *Mataio 5:8.* Tera am iango n nanon te taeka ae karekean te nano ae itiaki? Ti na kanga ni kaitiaki nanora? (Tara Ereman 3:35.) Bukin tera ti riai ni karekei naano aika itiaki ngkana ti kan noora te Atua ao ma ni maeka ma ngaia? (Tara Mote 6:57).
- *Mataio 5:9.* Ti na kanga n riki bwa taan raoi i nanon mweengara ao n ana tabo te botanaomata?
- *Mataio 5:10–12.* Bukin tera aomata aika a raoiroi n taai tabetai a bwainikirinaki? Ti na kanga n riai ni kaeka nakon te bwainikirinaki? (Tara Mataio 5:44; Ruka 6:35.)

Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, tuangiia kaain te kiraati bwa a na karinani kakao i nanon Taeka ni kakabwaia are a namakinna bwa a ibuobuoki ibukiia.

2. E taekinna Iesu bwa ana reirei bon "taoron te aba" ao "ootan te aonaaba."

Wareka ao maroroakina Mataio 5:13–16. Ngkana ko maroroakin kiibu aikai, ko na bae n tangiria ni kan kaota nnen te taoro ao te taura te raenten

- E taku Iesu bwa ana reirei bon "taoron te aonaaba" (Mataio 5:13; T&B 101: 39). Baikara aron kabonganaan te taoro riki tabeua? (A kona reeke n reke man reeke aikai bwa te taoro bon renganan te amwarake ao kawakinan teimatoan raoiroin bwaai.) A na kanga Aomata aika Itiaki ni Boong aika Kaitira ni kona n riki bwa "taoron te aonaaba"?
- Tuanga kaain te kiraati temanna bwa a na wareka Tuua ma Berita 103:9–10. E reirei te Tia Kamaiu bwa ti riai n riki bwa ootan te aonnaba ao taan kamaiuiia aomata. Ngkana tiaki riki bwa taan kamaiuiia aomata, ti te arona ngaira ma te taari are a akea taorona. Ti na kanga n riki bwa taan kamaiuiia aomata? (A kona reeke n reke man reeke aikai aika tibwauaan te euangkerio ao karaoan te mwakuri n te tembora.)
- A na kanga Aomata aika Itiaki ni Boong aika Kaitira n riki bwa "ootan te aonaaba"? (Mataio 5:14; tara te kibu 16). Tera ae na riki ngkana e katukaki te taura "i aan te bwaene"? Mataio 5:15; taraia bwa te bushel [bon te bwaene ae bubura] ke te bwaketi). Ti kanga ngaira aika kaain te Ekaretia n taai tabetai ni kaaki ara taura i aan te bwaene? Ti na kanga ni kona ni kariaia ara taura bwa a na oota n te aro are e na kairiia tabeman nakon neboan Tamara . . .are i karawa"? (Tara Mataio 5:16; 3 Nibwaai 18:24).

3. E reirei tuua Iesu aika rietata riki nakon ana tua Mote.

Maroroakina Mataio 5:17–48. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika rineaki ni kabaibaiti.

- E taku Iesu bwa e roko bwa e na kakoroa bukin ana tua Mote, ma e aki roko bwa e na aki kamaunai (Mataio 5:17–18). E kanga ni kakoroa bukin ana tua Mote?

  Kabwarabwara bwa ana tua Mote a tia n "anganaki tibun Iteraera . . . ibukina bwa aomata aika a bono taninga, a waetata ni karaoa te buakaka, ao a waeremwe n uringa te Uea ae Atuaia." Bon te tua ibukin karaoan taian otenanti, . . . are a riai tibun [Iteraera] ni kawakin ni kamatoai man te bong teuana nakon te bong teuana, ni kawakin bwa kanuringan te Atua ao aia beku nakoina" (Motiaea 13:29–30). Naake a oota n te tua a [tarai] mwaaia ma n teimatoa nakon Kristo, ni karokoa ae [e] kakoroakibukin te tua. Bwa, ibukin te toki aei e a kanakoaki iai te tua" (2 Nibwaai 25:24–25).

  E kakoroi bukin ana tua Mote te Tia Kamaiu ngke e kabwarai ara bure (Aramwa 34:13–16). Imwiin Kabwaraan bure, ao a aki manga tuangaki aomata bwa a na anga karekea ni maan, are e a tia n tangiraki ngkoa bwa mwakoron kanoan ana tua Mote ni kaeinetia nakon ana aanga karea Iesu Kristo ibukin kabwaraan bure. N onea mwiina, a tuangaki aomata bwa a na "aangabwai ibukin te anga karea . . . te nano ae uruaki ao te tamnei ae e raraoma" (3 Nibwaai 9:20; tara te kibu 19).
- E taku Iesu bwa raoiroia ana reirei e riai n raka riki "nakon raoiroia taan koroboki ao Bwaritaio" (Mataio 5:20). Tera te bwai ae e bua man raoiroia taan koroboki ao Bwaritaio? (A kaeti aia taratara nakon ti taraan tinanikun te tua ao a aki tabe ma kakawakin taraan nanon te kakaonimaki. Ngke arona bwa a tia ni kawakina te tua n aron are a anganaki iai, a na kaman tia ni kinaa Iesu ae te Metia.)

Korea *Kam a tia n ongo bwa e a tia n taekinaki*, i aon te burakiboti ni koonana n te angamaing mai ieta. "Kabwarabwara bwa i nanon Te Kabwarabwara i aon te Maunga, Iesu e kabonganai taeka aikai ngke e taekin ana tua te Atua ake mwakoron ana tua Mote. Ni koonan te burakiboti n te angatai mai ieta, korea *Ma I taku nakoimi*. Taekinna bwa Iesu e kamanenai taeka aikai ngke e reireiniia ana reirei ana tua aika rietata riki.

- Ni Mataio 5:21, tera te tua ni kawai are e okiria Iesu? (Korea *Ko na tai tiriaomata* i aan *Kam a tia n ongo bwa e a tia n taekinaki*.) Tera te tua ae rietata riki are e anga Iesu ni kaeti nakon te tua aei? (Tara Mataio 5:22. Korea *Tai un* i aan *Ma I taku nakoimi*. Taraia bwa te mwakoro n taeka ae *n akea bukin rikina* e aki kaoti n ana raitaeka Iotebwa Timiti ni Mataio 5:22 ke n 3 Nibwaai 12:22.) E kanga te tua n tuukan te un n riki bwa te tua ae rietata riki nakon te tua n eekanako te tiritiri? E kanga namakinan te un n roota aron ara iraorao ma te Atua? Tera ae ti kona ni karaoia ni bairea namakinan te un ao kakaean katokana man maiura?

- E taekina aron uotakin "bwai-n-tituaraoi nakon te bao-ni-karea" te Tia Kamaiu n okiran mwakuri ni kawai ibukin uotakin anga karea nakon te bao-ni-karea (Mataio 5:23). Tera are e taekinna Iesu ae a riai ni karaoia ana reirei ngkana iai namakinan te un irouia ngkana a tauraoi n uoti bwai-n-tituaraoi nakon te bao-ni-karea? (Tara Mataio 5:23–24.) E na kanga ni kaeti aei nakoira?

- Tera ae ti riai ni karaoia ngkana e kauniira temanna? (Tara Mataio 5:24; 18:15, T&B 64:8–11). Tera te bwai ae kakamaaku iai tataningaan te aomata are e a tia ni kauniira bwa e na bubutiira ibukin kabwaraan ana bure?

- Ni Mataio 5:27, tera te tua ni kawai are e okiria Iesu? (Korea *Ko na tai wene-ni-bure* i aan *Kam a tia n ongo bwa e a tia n taekinaki*.) Tera te tua ae e a tia n anga Iesu are e onea iai mwiin te tua aei? (Tara Mataio 5:28. Korea *Tuki iango ni kaibwabwaru* i aan *Ma I taku nakoimi.)* Baikara mwiin iango aika a aki itiaki? (Tara Motiaea 4:30; Aramwa 12:14; T&B 63:16.) Tera ae ti na karaoia ni kawakin ara iango bwa a na itiaki?

- E taku ana Raitaeka Iotebwa Timiti bwa te mata ao te bai n aron ae e taekinaki ni Mataio 5:29–30 e tei ibukin te bure (Matiao 5:30). Baikara bwaai aika a reireiniira iai kiibu aikai bwa ti na kanga n riai ni bairei aron ara bure?

- N are e koreaki ni Mataio 5:33, a kanga aomata n tain te O Tetemanti ni kina/n ataia bwa a taekina te koaua? (Korea *Karaoi berita ni bau nakon te Uea* i aan *Kam a tia n ongo bwa e a tia n taekinaki*.) Tera te tua ae anga Iesu n onea mwiin iai te mwakuri aei? (Tara Mataio 5:34–37. Wareki taeka aikai mairoun te Unimwaane ae Bruce R. McConkie. Imwiina korea *Kawakin ami taeka* i aan *Ma I taku nakoimi*.)

  E taku te Unimwaane ae Bruce R. McConkie: "I aan ana tua Mote ao karaoan te berita ni bau e rangi n tataneiai iai te aba ao e kabwarabwarai aroaro aika kakaokoro, aika a kakaraoaki, iai teutana koauan taeka ake a tuai n taekinaki n te berita ni bau. . . . I aan ana tua Kristo ae kororaoi ni kabane ana taeka te aomata bon kabaeana. Ni kabane taeka aika e takin te aomata a bane ni koaua ao ni kabane kibu n taeka ake a taekinaki a kona ni koaua n ai aron te berita ni bau ae e karaoaki nakon taeka n tatabeua ake a taekinaki" (*The Mortal Messiah, 4* vols. [1979–81], 2:140).

- Ni Mataio 5:38, Tera te tua ni kawai are okiria Iesu? (Korea *Te mata bona te mata* i aan *Kam a tia n ongo bwa e a tia n taekinaki.* Kabwarabwara bwa "te mata bona te mata" nanona bwa te aomata ae e kaikoaka temanna e kona ni karekea te ikoaki ae ti te arona bwa te tuaa; tara Nakoaia Ibonga 24:17–21.) Tera te tua are e oneaki iai mwiin te tua aei? (Tara Mataio 5:39–40. Korea *Aanga tabam are teuana* i aan *Ma I taku nakoimi.*) Baikara reirei aika kakawaki ake e reiakin Iesu ngke e taekina aanga tabam are te iterana nakon temanna are e oreira ao ti anga ara kunikai nakon temanna are e anaa ara kooti?
- Ni Mataio 5:43, tera te mwakuri ae kakaraoaki ni kawai are e okira taekana Iesu? (Korea *Tangira raom/kaain rarikim ao riba am kairiribai* i aan *Kam a tia n ongo bwa e a tia n taekinaki.* Tera te tua ae onea mwiin te mwakuri aei? (Tara Mataio 5:44–47. Korea *Tangira am kairiribai* i aan *Ma I taku nakoimi.*) Ti na kanga ni karikirakea tangiran ara kairiribai? (Tara Moronaai 7:47–48 ibukin te katoto teuana.) E na kanga ni bitaki maiura ngkana ti tangiriia ara kairiribai? E na kanga maiuia ni bitaki?

Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin te kakauongo, tuangiia kaain te kiraati bwa a na tara te burakiboti ao ma ni karinani taian kakao ni Mataio 5:17–47 ake a rangi n ibuobuoki nakoia.

- Ti na kanga n ota n ana taeka te Tia Kamaiu bwa ti na riki ni kororaoi? (Rairain nakon te taeka ni Greeke ae *perfect* teuana riki bon bwanin raoi, tia raoi, ikawai raoi.") E kanga te taeka ae te riki ni kororaoi ni kona ni kaungaira nakon are e kanako buakaa ara waaki?

  E taku Bertitenti Joseph Fielding Smith:

  "I kakoaua te bwai ae e nanonna te Uea n aron are e a tia n taekinna: bwa ti riai ni kororaoi, n ai aron Tamara are i karawa ae kororaoi. E na aki reke anne n ti teuana te tai, ma te rain i aon te rain, ao te tua i aon te tua, te katoto i aon te katoto, ao e ngae n anne ma e na aki maan ngkai ti maiu n te maiu ae mamate aei, bwa ti na riai n nako i aon riki te rua ni mate i mwaain are ti roko n te kororaoi anne ao ti na riki kaanga ai aron te Atua.

  "Ma ti kawenea ikai aan maiura. Ikai are ti reireiaki iai koauan ana euangkerio Iesu Kristo aika a beebete aikai, i nanon te tai ni kataaki/taratarakki, ni katauraoira nakon te kororaoi anne. Bon ara beku bwa ti na katamaroaira riki n te bong aei nakon arora ngkoananoa, ao n tamaroa riki nakon te ingaabong nakon arora n te bong aei. . . . Ngkana ti kawakin ana tua te Uea, ti a mena i aon te kawai anne nakon te kororaoi" (*Doctrines of Salvation,* Bruce R McConkie, 3 vols. [1954–56], 2:18–19; tara naba T&B 93:11–14, 19–20).
- E kanga ni buokiira ana Kabwara bure te Tia Kamaiu n roota iai te kororaoi? (Tara Moronaai 10:32–33; T&B 76:68–70.) A kanga Te Kabwarabwara i aon te Maunga ni buokiira ni "kawaran te Kristo, ao ni kakororaoaki irouna"?

Kabaneana

Kakoaua bwa te anga reirei n Te Kabwarabwara i aon te Maunga e buokiira nakon "kawaran Kristo, ao ni kakororaoaki irouna" (Moronaai 10:32). Kaungaia kaain te kiraati bwa a na kamanenai reirei akanne i nanon maiuiia. Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, tuangiia kaain te kiraati bwa a na tarai taian kakao ake a tia ni karinanaki ao bwa a na rinea teuana ke uoua are ana katurua raoi taraana ke iangoana i nanon te wiiki ae e na roko.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

1. "Te kawai ae kabanean te tamaroa riki" (Ita 12:11)

Kaoia tabeman kaain te kiraati bwa a na roko nakon te kiraati ma n tia n tauraoi n tibwauai iango bwa a kanga reirei ni Mataio 5 ni kona ni buokiia ni mweengaia, n te reirei, ke n te tabo ni mwakuri.

2. Ana anga reirei te Tia Kamaiu i aon te raure n te mare

Ngkana iai am titiraki ke aia titiraki kaain te kiraati ibukin Mataio 5:31–32, tara te kanimaua n iango riki tabeua ibukin te anga reirei n reirei 14 (tara iteraniba 67).

3. Te Reirei n Virio

Kauouan mwakoron "New Testament Customs," te rinerine man te *New Testament Video Presentation*(53914), e kabwarabwara nanon te taeka ae (*schoolmaster*) tia reirei are e kamanenaaki ni I-Karatia 3:24–25 ni kabwarabwara ana tua Mote. Ngkana ko kaota tamnnein te mwakoro aei, maroroakinna bwa e kanga ana tua Mote n riki bwa te tia reirei ni kairiia aomata nakon Kristo.

Reirei
9

“Ukoukora Moa Uean te Atua

Mataio 6–7

Kantaninga

Te kaungaia kaain te kiraati bwa a na riki ngaiia bwa ana reirei Iesu Kristo aika a tia ni katabuaki.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mataio 6:1–6, 16–21. E reireiniia ana reirei Iesu bwa a na karaoi anga mwane ibukiia kainnano, tataro, ao n aki mamatam n akea ae e ataia ao ma ni kaikoi bwaini karawa nakon bwain aonteaba.
   b. Mataio 6:7–13; 7:7–11. E kaotia nakoia ana reirei bwa a na kanga n tataro ao e reirei bwa Tamara are i Karawa e na kakabwaiaia te koraki ake a bubutiia ibukin te bwai ae a kainnanoia.
   c. Mataio 6:14–15; 7: 1–6, 12. E reireiniia ana reirei Iesu kabwaraan aia bure tabeman, bwa a na motiki-taeka n te aro ae raoiroi ma n eti, ao ni karaoa ae raoiroi nakoia tabeman n aron are a tangiria bwa e na karaoaki nakoia.
   d. Mataio 6:22–34; 7:13–29. E reireiniia ana reirei bwa a na kakabwaiaaki ibukin buokan Tamara are i Karawa ao karaoan nanona.
2. Wareware riki tabeua: Ruka 6:37–49; 11:1–13, 34–36; 12:22–34; 16:13; 3 Nibwaai 13–14.
3. Ngkana a tauraoi bwain reirei aikai, kamanenai i nanon tain te reirei:
   a. Tamnein Te Kabwarabwara i aon te Maunga (62166; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 212).
4. Katautau ibukin te anga reirei: Karaki a kona ni kamatatai reirei aika kakawaki n te euangkerio ao e kateimatoai aia kakauongo kaain te kiraati n aron ae a kona kawai n anga reirei tabeua. Iesu e kamanenai taian tamnei n angiin ana tai n anga reirei n reirei aika kakawaki ke e kamataatai iango aika nano. Ngkana ko katauraoa am reirei, iangoia bwa ko na kanga ni kona ni kamanenai karaki ni buokiia kaain te kiraati n oota n reirein te euangkerio aika kakawaki. Ngkana ko karakina te karaki, kakoaua raoi bwa a ota iai kaain te reirei bwa te rongorongo ae e koaua ke te karaki ae oteaki are ko a tia ni karaoia ibukin karekean te iango.

Aron Waakinan te Reirei

Makuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Karakina te karaki aei ni bon oin am taeka:

N te taina ao e taetae te Unimwaane ae William R. Bradford man te Kaitingaun ma te bitiobi n te uoote are a tia ana roro n rikirake ni mwakuri ni kareke mwane ibukin aia waaki ni kakukurei. E tuanga te Unimwaane ae Bradford bitiobi

ngkana e kona ni buokiia roro n rikirake ni karekea kamoamoaaia ibukin te bwai ae a tia ni karaoia. Ni mimi bitiobi, bwa te Unimwaane ae Bradford e taku bwa e rawa. E taku bwa e kukurei bwa a tia roro n rikirake ni mwakuri korakora, ma e a ki kakawaki bwa a na karekea kamoamoaaia man te botanaomata ibukin te mwakuri anne.

Ngke a iangoia roro n rikirake bwa a na anga aia mwane nakon Aia mwane mitinare ni kabuta n te Ekaretia n onea mwiin kamanenaana n aia waaki ni kakukurei, ao a tangiria n raweaki tamneia ma te Unimwaane ae Bradford ngke a anga aia mwane, ao a tangiria bwa a na anganaki te tamnei ao e na karinaki n rongorongon te nuti beeba. E manga kakubanakoia naba ma n ana taeka ngke e taku, "akea" E tuanga bitiobi ma n taku: "Ko riai n iangoa buokaia aomata aika a tabe n rikirake bwa a na ataa te tua ae e rietata riki ibukin kamoamoakiia. Te kamoamoaaki mai ieta e rau. E karauaki raoi ni kabaeaki mwiina ikekei n te aro ae rau. Kariaia bwa a na namakina te kimwareirei ao ma ni karekea te kaubwai i nanoia ao n tamneia ae e roko man te mwakuri n ibuobuoki ae rau ae akea iangoan temanna ma temanna iai" (man Conference Report, Okt. 1987, 90–91; ke *Ensign* Nov. 1987, 75).

- Baikara reirei aika ti kona n reireiniira iai man ana kaeka te Unimwaane ae Bradford nakoia roro-n-rikirake?

Taekinna bwa te reirei teuana ae ti kona n reireinaki iai bwa ti riai ni karaoi bwaai aika raoiroi ibukina bwa ti tangira te Atua ao ti tangiria ni kakukureia, tiaki ibukina bwa ti karekea te kamoamoaaki iai mairouia aomata. Aio bon teuana aron katein maiuiia ana reirei Iesu Kristo ni koaua.

Korea *Ana Reirei Iesu ni Koaua* i aon te burakiboti. Ngke ko maroroakina Te Kabwarabwara i aon te Maunga, koroi anua ni maiuiia reirei ni koaua mairoun te Tia Kamaiu n te reirei aei.

Maroroakinan Boki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika rineaki aikai, kaungaia kaain te reirei n tatabemaniia nako bwa a na iangoi baika a riai ni karaoi bwa aonga n riki bwa ana reirei Kristo ni koaua. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na taekin baika a tia n noori aika a irekereke ma te reirei ibukiia ana reirei Iesu ni koaua.

1. Reirei ni Koaua a karaoi bwaai aika eti ibukin kaantaninga aika eti.

Wareka ao maroroakina Mataio 6:1–6, 16–21.

- Bukin tera Iesu e kabuakakaia aomata tabeman ibukin karaoan bwaai aika raoiroi n aron te anga mwane (te angabwai nakoia kainnano), te tataro ao te aki mamatam? (Tara Mataio 6:1–2, 5, 16. A karaoi bwaai aikai ibukin te kaantaninga ae kairua) E araniia te koraki aikai Iesu bwa taan mwamwana te aba. Tera te tia mwamwana te aba? (Te aomata are e bakan raoiroi ma e bon aki; te aomata ae e kataia ni kaotia bwa e raoiroi ma e bon aki. Te taetae n Erene a ibukin *hypocrite* e kona naba n rairaki bwa "*pretender*" (bakan raoiroi). Tara Mataio 15:8; Ruka 11:39).
- Tera te kanuanga ibukiia aomata aika a karaoa ae e raoiroi bwa a na nooraki irouia aomata tabeman? (Tara Mataio 6:2, 5, 16.) Baikara bwaai aika ti riai ni karaoi aika a na nooraki irouia aomata tabeman n onea mwiin kakukureian te Atua? Ti na kanga ni kaitiaki bukin karaoan bwaai iroura ibukin mwakuri n ibuobuoki ao karaoan mwakuri riki tabeua aika raoiroi?

- N te reirei aei tera are e reirei ibukina Iesu ae ti riai ni karekea ae kabanean te kakawaki? (Tara Mataio 6:19–21.) Tera nanon "kaikoa . . . kaubwain karawa"? Baikara kaubwain karawa aika ti riai ni kakaei? (Tara T&B 18:14–16 ao 130:18–19 ibukin uoua katoto.)
- Tera nanon ae kangai bwa "ike emena iai am bwai, ao e mena naba iai nanom"? Ti na kanga ni iangoia bwa tera ae ti a tia ni kaikoa? (Te kawai teuana bon kakaean mwaitin te tai, te mwane, ao te iango ae ti a tia n anga nakon bwaai tabeua.) Tera ae a kaikoi aomata ni boong aikai? Tuangiia kaain te kiraati bwa a na iangoi bwaai aika a kaikoi ao ma n iangoia n te aro ae e rau, bwa tera ae a taekin bwaai aikai bwa a mena iaa nanoia.

2. Ana reirei Iesu ni koaua a ira ana katoto te Tia Kamaiu n ana tataro.

Wareka ao maroroakina Mataio 6:7–13; 7:7–11. Taekinna bwa Mataio 6:9–13 e ataaki bwa ana Tataro te Uea.

- Tera ae e reireiniira iai ana Tataro te Uea ibukin aron ae ti riai n tataro iai? (Tara Mataio 6:9–13).
- E kanga ana Tataro te Uea ni kaota ana karinerine Iesu ibukin Tamara are i Karawa ? Ti na kanga ni kaota te karinerine ao te mwamwannano ibukin Tamara are i Karawa ngkana ti tataro?

  E kaota ana iango te Unimwaane ae Dallin H. Oaks i aon te aeka n taetae ae ti riai ni kamanena ngkana ti tataro: "Taetaen te tataro ae e onoti e nakon kaokoron karaoana n taetae aika kakaokoro, ma te tua ti te arona n taai nako. Ti riai n taekina ara tataro nakon Tamara are i Karawa n taeka ake a raonaki n te tangira ao te karinerine irouia taan taekinna ao te iraorao ni koaua. . . . Mwaane ao aine aika a tangiria ni kan kaota te karinerine e na bon maan teutana reiakinan taetaen te tataro ae onoti" (man Conference Report, Eberi 1993, 17, 20; ke *Ensign,* Meei 1993, 16, 18).
- Ti na kanga ni kona n tuuki kabonganaan "kaokiokan taeka aika a aki bongana" ngkana ti tataro? (Tara Mataio 6:7).
- Ibukina bwa Tamara are i Karawa e ataa te bwai ae ti kainnanoia i mwaain are ti tataro (Mataio 6:8.) Bukin tera ngkai ti tangiria n tataro? Bukin tera te bubuti, te ukeuke, ao te karebwarerebwe (Mataio 7:7) e riai ibukin rikiraken tamneira? Ti na kanga ni kona n ukoukora ana ibuobuoki Tamara are i Karawa n te aro ae moan te raoiroi riki?
- Ti na kanga n ataa ana berita te Tia Kamaiu bwa "ni kabane ake a bubuti a na karekea te bwai are a bubuti iai"? (Mataio 7:8). Bukin tera n taai tabetai ti aki karekea te bwai ae ti bubuti ibukina n te tai are ti bubuti iai ke n te aro are ti tangiria? (3 Nibwaai 18:20.) Ko kanga n ataia bwa te Atua e ataa te bwai ae moan te tamaroa ibukim?

3. Reirei ni koaua a karaoa ae e raoiroi nakoia tabeman ma te akoi.

Wareka ao maroroakina Mataio 6:14–15; 7:1–6, 12.

- Bukin tera ko taku bwa e tuangiira te Tia Kamaiu bwa ti na kabwarai aia bure tabeman? Ti na kanga ni kona n ikakabwarabure riki?
- E kaeta Mataio 7:1 ana Translation Joseph Smith ae warekaki ni kangai, Tai motikitaeka n te aro ae e aki eeti, bwa e na aki motikaki taekami; ma

motikitaeka n te motikitaeka ae raoiroi (Joseph Smith Translation, Matthew 7:2). Tera te motikitaeka ae raoiroi? Tera te kangaanga ae e kona n reke nakoira ao nakoia te koraki ake ti motikitaekaia n te aro ae aki raoiroi? Ti na kanga ni kakoaua bwa ti motikitaeka n te aro ae raoiroi? (Mataio 7:3–5; Moroni 7:14–18).

- E taku Iesu bwa te aomata ae kataia ni kaetia tabeman n te aro ae e aki eti bon te bakan raoiroi (Mataio 7:4–5). E kanga te motikitaeka ae e aki raoiroi n riki bwa te kanikina ibukin te tia mwamwana te aba?
- E atoatongaki ni mwaitin te tai te reirei ni Mataio 7:12 bwa te Kibu ni Koora. Baikara baika ko a tia n noori aika a tia ni kaota kakawakin te reirei aei nakoim? A kanga irakin Kibu ni Koora ni karikira bwa ana reirei Iesu aika raoiroi riki?

  E kabwarabwara te Unimwaane ae Marvin J. Ashton n te bootaki are e iangoaki iai irouia kaain te kurubu teuana mairouia kaain te Ekaretia te titiraki ae "Ko na kanga n ataia ngkana e a tia n rairaki temanna nakon Iesu Kristo?":

  "I nanon abwi ma nimaua te miniti ao te koraki ake a roko a karaoi katautau aika mwaiti ibukin kaekaan te tittiraki aei, ao te mataniwi e korei raoi reeke n tatabeua nako i aon te burakiboti ae e bubura. Ni kabane kaoti a iangoaki raoi man riai. Ma i mwiin teutana te tai, te tia reirei ae kakannato aei e kamaunai bwaai ni kabane ake e a tia ni koroi. Imwiina e kakoaua bwa kaoti ma iango ni kabane a tia n rangi n raoiroi man kakukurei, ao e reiakina te reirei ae moan te kakawaki: 'Te tia kaotioti ae moan te oota bwa ti a rikirake n te maiu n tamnei ao ni kawara Kristo bon te aro ae e raoiroi are ti karaoia nakoia aomata tabeman.'"

  E reitia te Unimwane Ashton ma n taku: "Te aro ae ti karaoia nakoia kaain ara utu, raoraora, te koraki ake ti mwakuri mangaiia ni katoa bong bon te koraki aika a kakawaki n ai aron reirein te euangkerio aika a rangi n ataaki riki aika ti kabatiai riki tataekinaia" (man Conference Report, Eberi 1992, 25; ke Ensign, Meei 1992, 20).

4. Reirei ni koaua a toro iroun te Atua ao a karaoa nanona.

Wareka ao maroroakin kiibu aika a rineaki man Mataio 6:22–34; 7:13–29.

- Bukin tera ngkai e aki riai te toro iroun te Atua ao mamon, ke bwain te aonnaba? (Tara Mataio 6:24). Baikara kakabwaia ake e berita iai te Atua nakoia naake a toro irouna? (Tara Mataio 6: 5–33: T&B 11:7).
- E berita Iesu bwa ngkana ti ukoukora . . . . .moa uean te Atua," ao ti na anganaki bwaai ni kabane ake ti kainnanoi (Mataio 6:33). Tera te bwai ae ko a tia n nooria ae e a tia ni buokiko ni karekean am koaua ibukin te berita aei?
- A kanga bwain te aonnaba ni biti ara kakaonimaki ao ma ara mwakuri n ibuobuoki mairoun te Atua? Baikara kawai tabeua aika ti na bae ni karirikai iai bwa ti ukoukori bwaain nako te aonnaba i mwaain ana bwai te Atua? (A kona reeke n reke man reeke aikai tataningaan kabwakaan te kabwinibwai ni karokoa mwiin kaboan bwaai aika ti kainnanoi ke aika ti tangiri ke iangoakin te aki kan karaoa te mwakuri ni mitinare ibukin tangiran bwain te aonaaba.
- Ngke e a kaan nakon tokin ana reirei Iesu, tera ae reiakinna ibukin te rin i nanon uean karawa? (Tara Mataio 7:13–14, 21–23). Bukin tera e rangi n ataaki

bwa te kawai nakon te maiu are akea tokina i irariki, ao te kawai nakon te mate e rababa?

- N tokin Te Kabwarabwara i aon te Maunga, e taekina te kaikonaki Iesu ibukin te aomata ae e wanawana ao te aomata ae nanobaba man (Mataio 7:24–27). E kanga te kaikonaki aei ni kamanenaaki nakoira? Tera te "bwa" are ti riai ni kateitei i aona? (Tara Ereman 5:12). Tera ae a katea iai maiuia tabeman are e kona ni kabotuaki nakon te tano?

Kabaneana

Kakoaua kakawakin iriiran Iesu Kristo. Kaungaia kaain te kiraati bwa a ana iangoia bwa tera ae a kani karaoia bwa a aonga n riki bwa ana reirei Kristo aika raoiroi riki?

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

1. "Kam na ataia man uaaia" (Mataio 7:20)

- E kauringiia taan iriiria ibukiia burebeti ni kewe—aomata ake a reirei tua aika kaairua ke a kataia ni kairiia nako aomata mairoun Kristo (Mataio 7:15). Ti na kanga ni kona n noriia n ara iango i marenaia burabeti ni kewe ao burabeti ni koaua? (Tara Mataio 7:16–20; tara naba Moronaai 7:5, 10–11.) E kanga Mataio 7:20 ni kaeti nakoira ao nakoia burabeti?

2. Te Reirei n te Virio

Kauouan mwakoron "New Testament Customs" te rinerine man te *New Testament Video Presentations* (53914), e kabwarabwara aron kamanenaan [te burakitere - *phylacteries*] ao otean mataniwiin te kunikai. Ngkana ko kaota te mwakoro aei, maroroakinna bwa a kanga bwaai aikai ni kaota te ongeaaba nakon te Atua ngkana a kamanenaaki n te taina, a riki bwa kanikina ibukin aia iango bwaritaio bwa a na noraki irouia aomata ngkana a taromauri (Mataio 6:5).

3. Te Oka i nanon matara

Tibwaua te karaki aei bwa e kanga te Burabeti ae Iotebwa Timiti n reireina temanna te titita ibukin te oka are i nanon matana ngkana e bairea kaairuaia aomata:

E nakon te Burabeti ae Iotebwa Timiti te aine temanna ma n un ibukin bwaai tabeua aika e a tia n taekin kaain te Ekaretia temanna ibukina. E tuanga neierei te Burabeti bwa ngkana e aki koaua te bwai are e a tia n taekinna te mwaane, e riai n aki tabe ma te bwai arei, ibukina bwa te koaua e na tokanikai ma te bwai ae e aki koaua e na bon aki tokanikai. E namakinna te aine bwa e kairua te taeka ae e taekinaki, ma e aki rauaki nanona n aki tabeakinan te bwai arei. Imwiina e tuangnga te Burabeti ana kawai n aron karaoan te taeka ae taekinaki n aron arei:

"Ngkana e a tia te kairiribai ni karakina te karaki ibukina ae kabononano, n aron ae e a tia ni kakaraoaki, i mwaain are e anga te motikitaeka e tei moa teutana ao e kaoka ana iango nakon te tai ao te tabo ae karaoa te karaki n nooria ngkana e a tuai ni kawenea aan te karaki are e riki ma iai taekinan taeka ake a aki iangoaki

raoi. Ngkana e kunea bwa e a tia ni karaoia, ao e taku i nanona bwa e a kabwara ana bure ana kairiribai, ao e namakina te kaaitau bwa e a tia ni karekea te kauring ibukin te mamara are e a tia n aki ataia are e a tia n reke irouna.

Te Burabeti e tuanga te titita bwa e riai n iangoia raoi bwa tao e a tia n angan te mwaane bukin taekinan bwaai ake e karaoi n akea te bae e ataia. Imwiin iangoana ae bati, ao e ataia bwa e a tia , ao e kaaitaua te Burabeti ao e nako. (Tara Jesse W. Crosby, inanon Hyrum L. Andrus and Helen Mae Andrus, Comps., *They Knew the Prophet* [1974], 144.)

4. Te Mwakuri ibukiia Kairake

Koroi mwakoro ni kibu n taeka aikai man Mataio 6 ao 7 i aon te kaate ae kaokoro:

Ke tai ataa ana mwakuri ataeim maingim	(6:3) Tera ae e karaoia ataim (6:3)
Tamam ae e noora ae raba (6:6)	E na anganiko kaniwangam (6:6)
Tai kamanena (6:7)	Tai bwarantiko n aki akaaka (6:7)
Kabwarai aia bure aomata (6:14)	Aia bure (6:14)
Kaiko am bwai (6:20	Ami bwai nako karawa (6:20)
Kam aki kona n toro irouia (6:24)	Te Atua ao Mamon (6:24)
Kam na ukeukera moa (6:33)	Uean te Atua (6:33)
Buta moa te oka (7:5)	Ni kanakoa mai i nanon matam (7:5)
Bubuti (7:7)	Ao ko na anganaki (7:7)
Ukeuke (7:7)	Ao ko na karekea (7:7)
Kawakini ngkami (7:15)	Burabeti ni kewe (7:15)
Man uaaia (7:20)	Kam na ataiia (7:20

Kawenei kaate ni kabaraki i aon te taibora ke i aon te timanti. Tibwatibwaia kaain te kiraati i nanon uoua te tiim, ao kariaia tiim bwa a na karuoruo n rinei uoua taian kaate. Ngkana a toa raoi kaate, ao te tiim e na kanakoi mai i aon te taibora ke te timanti ao a na manga toka riki. Ngkana a aki toa raoi taian kaate, a na oneaki mwiia ma n aia tabo irouia kaain te tiim, ao te tiimare teuana riki ae e na toka. Waaki nako ni karokoa ae a bane kaate ni katoatoaaki.

Reirei
10

"A moa amou i aomi ao Reirei Arou"

Mataio 11:28–30; 12:1–13; Ruka 7:36–50; 13:10–17

Kaantaninga

Te buokiia kaain te kiraati bwa a na oota bwa ngkana ti amoa amon te Tia Kamaiu i aora ao ma ni karaoa nanona, ti na karekea te rau ao te kimwareirei are e a tia ni berita iai.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mataio 11:28–30. E kaoiia ni kabane ake a kua Iesu ao a rawawata bwa a na nakoina, bwa a na amoa amona i aoia ao a na reirei arona.
   b. Mataio 12:1–13; Ruka 13:10–17. E taekinna Iesu bwa ngaia Uean te Tabati. E katoki aoraki n te Tabati ao e kabuakakaaki ibukina.
   c. Ruka 7:36–50. Te aine ae e ukoukora kabwaraan ana bure e teboki waen te Uea n ran ni matana; E kabuakaka Iesu Timon ae te Bwaritaio ibukin kariaiakan te aine ae bure bwa e na taua. E reireina Timon Iesu n te kaikonaki ibukiia uoman taan tarau ao e kabwara ana bure te aine.
2. Wareware riki tabeua: Itaia 58:13–14; Mataio 11:16–19; 12:14–50; 26:6–13; Mareko 2:23–3:12; 14:3–9; Ruka 6:1–11; Tuua ma Berita 59:9–19.
3. Ngkana a tauraoi bwain reirei aikai, kamanenai i nanon tain te reirei:
   a. "Come Unto Me," te mwakoro man te *New Testament Video Presentation* ae itiua te mitiniti (53914)
   b. Tamnein Mary Fielding ao Joseph F. Smith a Rinanon te Aoraoi (62608) Te Tamnei ibukin te Euangkerio 412), are e kaota tamneia kaao mwaane aika uoman aika kabaeaki n te kai.
4. Katautau ibukin te anga reirei. Ngkana ko katauraoi reirei n tatabeua nako, iangoia ma te tataro bwa ko na kanga ni kaungaia kaain te kiraati n tatabemaniia nako bwa a na karaoa te bwai are e karaoaki n te reirei. A kona ni buokaki kaain te kiraati n taian kamataata, n te maroro n te kurubu ae e uarereke, n te kaotioti, ao mwakuri tabeua aika a riai bwa a na kakaonimaki riki n iriiri.

Aron Waakinan te Reirei

Makuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Tuanga temanna kaain te kiraati bwa e na waerake nako moa ao n taakin baina. Katokai booki ke bwaai aika rawawata i nanon bain te aomata aei. Waaki nako ni katokai bwaai i aon bain kaain te Ekaretia aei ni karokoa ae a rawawata. Imwiina ao titirakinna:

- Raroara te tabo ae ko na kona n uota iai te rawawata aei i mwaain are ko toki ni motirawa? Tera te babaire ae ko riai ni karaoia bwa ko aonga ni kona n uota te rawawata aei i nanon te raroa ae abwabwaki?
- Kabwarabwara bwa a mwaiti aekan uota, ke baika a rawawata. Iai tabeua bwain aonteaba, ao tabeua bwain tamnei ke te namakin ae e aki bebete norana. A mwaiti uota aika rawawata aika a aki kona n noraki aika a raka riki nakon korakorara ni kona n taon nanora ma iai, ao ti kona ni kua iai. E maroroakinaki n te reirei aei bwa e na kanga te Uea ni kona ni kabebetei uotara aika rawawata ao ni karekea nakoira te motirawa.

Maroroakinan Boki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei ni wareware aika a rineaki ma ni boki aikai, maroroakinna bwa a kanga ni kamanenaaki nakon maiura ni katoa bong. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwauai baika a tia n noori aika a kaeti ma tua ni booki aika tabu.

1. E kaoira Iesu bwa ti na amoa amona i aora ao n reireiniira arona.

Wareka ao maroroakina Mataio 11:28–30.

- Tera nanon "kam kua ao kam rawawata"? (Mataio 11:28). Baikara katoto ibukin uota aika rarawata aika ti kona n tokanikai i aoia i nanon te maiu aei? E kanga te Uea ni kona n anganiira te motirawa man uota aika rarawata aikai?
- Tera te amo? (Kaota Tamnein Mary Fielding ao Joseph F. Smith ao kotea te kai are a kabaeaki iai kaao aika uoman i nanon te tamnei. Kabwarabwara bwa te amo bon te kai ke biti are e kona ni katukaki i aoia aomata aika uoman ke maan aika a katikitiki ke a uouoti bwaai aika rawawata. E kabaeranta te uota te amo ao e kabebetea uotakina. N i kotaki nakon nanona ni koaua, te iango ibukin te amo e kaoti naba i nanon koroboki aika a tabu aika mwaiti bwa kaanga te bwai ae kabwarabwara aron te kabaeaki ke te kaunganaki; tara Ieremia 28:2; Aramwa 44:2). Tera ae e nanonaki ni katokaan amon Iesu i aora? (Ti na kananorinanoira ni karaoa nanona ao ni kariaia bwa e na kairiira ma ni kaeti maiura.

Ngkana ko kamanena te reirei n te virio ibukin "Come Unto Me," kaota te moa ni mwakoro ngkai. Katoka te virio ngkana e a bane ana taeka Beretitenti Howard W. Hunter.

- E taku te Uea, "E aoraoi amou, ao e bebete uotau" (Mataio 11:30). N te aro raa ae e aoraoi iai amon te Tia Kamaiu? Bukin tera aomata tabeman a taku bwa ana reirei te Uea a rangi n matoatoa? E kanga ni kabebetei uotara te ongotaeka ao te toro iroun te Uea?

2. E katanoata Iesu bwa ngaia Uean te Tabati.

Maroroakina Mataio 12:1–13 ao Ruka 13:10–17. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika a tia n rineaki ni kabaibati.

- Tera ae a karaoia Bwaritaio ngke a noriia ana reirei Iesu n anai uaan koon n te Tabati? (Tara Mataio 12:1–2. Kabwarabwara bwa rairan ana tua Mote irouia Bwaritaio e kakea te tamnei ni koaua ibukin te Tabati ao n onea mwiin aei ao a

kaeta aia taratara i aon te katei ni kawai are e rangi ni katabua te mwakuri n te Tabati.) Tera ae e reireiniia iai te Uea ngke e kaekai aia bukibuki? (Tara Mataio 12:3–8.)

- Tera ae e nanonna Iesu ngke e taku, "I tangira te nanoanga, ao I aki tangira te angakarea"? (Mataio 12:7. E tangiriia aomata bwa a na katurua aia taratara i aon tangiraia tabeman, tiaki ti ni karaoan botaki aika tabu n aro.) Ti na kanga ni kona ni kamanena te reirei ae kakawaki aei ni bairei ara mwakuri n te Tabati?
- Tera ae e reirei iai Iesu ibukin bonganan te Tabati ngke e kamaiua te aomata ae mate baina ao te aine ae kabaeaki n te bure? (Tara Mataio 12:10–13; Ruka 13:10–17.) Tera ana reirei ibukin te Tabati ni Mareko 2:27–28? (Taekinna bwa e kabwarabwaraki n ana Raitaeka Iotebwa Timiti n Mareko 2:26 bwa e karaoaki te Tabati bwa "te bong ni motirawa" ao te bong n neboa te Atua.") Tera ae ti kona ni karaoia n te bong ae te Tabati n neboa iai te Atua? E kanga kawakinan te bong ae te Tabati bwa e na tabu ni kabebetei uotara aika rawawata ao ma n anganiira te motirawa?

3. E kabwara ana bure te aine Iesu i nanon ana auti Timon ae te Bwaritaio.

Ngkana ko kamanena te reirei n te virio ibukin "Come Unto Me," kaota nikirana ngkai. Imwiina ao wareki ao maroroakin kiibu aika rineaki man Ruka 7:36–50.

- Te aine ae rin n ana auti Timon are te Bwaritaio e uota te uota ae rawawata ibukin te bure (Ruka 7:37). Tera ae e karaoia te aine are kariaia iai Iesu n anaa rawawatana? (Tara Ruka 7:38, 44–50.) Tera ae ti kona ni karaoia bwa e aonga n anai rawawatara n ara bure te Tia Kamaiu man maiura?
- E kanga katein te aine ae e bure ao Timon ae te Bwaritaio n kaokoro nakon Iesu? (Kabotaua aron ana rairannano, ana karinerine, ana nanorinano ao ana tangira te aine, ma ana kainikatonga Timon, aki ataan te riai irouna, ao aron kateina ni motikitaeka. Tara naba te taeka ae i nano ikai). Bukin tera ngkai e kakawaki anuan maiun te aine ae e a tia n reke irouna nakoira ngkana ti rairinanora ma ni ukoukora kabwaraan ara bure? A kanga anuani maiun Timon ake a tia n reke irouna n tukiira man rairan nanora?

  E taku ana reirei te Unimwaane ae James E. Talmage: "Bon te katei n taai ake rimoa bwa e na karaoaki ae raoiroi nakon te irua ae rine ma n ongora te aba nakoina, ni butimwaeaki ma te kiiti, ni katauraoaki te ran ibukin tebokan te bubu man waena, ao te bwa ibukin kabiran iran atuuna ao buaina. Mwakuri ni kabane aikai ibukin ataan te riai a mwanuokinaki iroun Timon" *(Jesus the Christ,* 3rd ed. [1916], 261).
- E kanga katein Timon nakon te aine ni karawawata riki uotana? Ti kanga n taai tabetai ni karawawataia riki uotan aia bure aomata tabeman riki? Tera ae ti kona n reireinaki iai man ana kaeka te Tia Kamaiu nakon te aine?
- E ngae ngke e aki kaoaki ao e na karawawataaki ao e na reke n te kanganga ngke e aki karaoa ae e raoiroi Timon nakoina ma kaain ana auti, e roko te aine ni kaeineta Kristo n te tai naba are e ataia iai bwa e na reke irouna (Ruka 7:37). Tera te bwai ae ti na kona n reireiniira iai man ana katoto? Baikara baika a na

totokoira ma n tukiira man te rairannano ao man kawaran Kristo? Ti na kanga n tokanikai i aon totoko aikai?

- Tera ae ti kona n reireiniira iai man te kaikonaki ibukiia taan tarau ake uoman? (Tara Ruka 7:41–50). E kanga te bure ni kabotauaki ma te tarau? (Tara Ruka 7:44–50.) Ti kanga ni kona ni kariaia Kristo bwa te "tia kabooi" ara tarau ni kabebetei rawawatan uotara?

Kabaneana

Kaota am koaua bwa ti kona n rineia ni katoka i aora rawawatan te aonaaba ke amon Iesu. Kakoaua bwa ana reirei Kristo a koaua ao bwa ti karekea te motirawa ngkana ti iriiria. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na reireiniia aron Kristo ma n ongtaeka nakon ana reirei n te aro are a na kona ni karekea iai te motirawa ao te rau.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

1. Kakawakin te katiteuanaaki

Wareka ao maroroakina Mataio 12:22–30.

- Ti kanga n taai tabetai ni ikakaokoroaki i nanon ara utu, ni mweengara, ke n ara uoote? Tera ae ti kona ni karaoia bwa ti aonga ni kona ni katiteuanaaki riki iai?
- E taku Iesu nakoia Bwaritaio, "Ane e aki mena irou ao e rawa nakoiu" (Mataio 12:30). Tera bukin te baei?

2. "Ni kabane taeka aika akea manenaia" (Mataio 12:36)

Wareka ao maroroakina Mataio 12:33–37.

- Tera ae a kaotaki n taeka aika ti taekin ibukira? Bukin tera Iesu e kariki taeka aika ti taekin bwa bwaai aika kakawaki? Baikara katoto tabeua ibukin "taeka aika akea manenaia"? (A kona n rin n reeke taeka ni kakaonako, bwabwarantiko, keewe, te taetae ae buakaka, te maureka.) Ti na kanga ni kakorakorai ara boontaeka n taekinan ti aaro aika raoiroi?

3. Mwakuri ibukiia Kairake

Katauraoi mwakoro ni beeba ibukiia kaain te kiraati n tatabemaniia nako ma te kamwaninga aei i aona. Imwiin warekan ao maroroakinan te wareware are e a tia ni baireaki, tibwatibwai kaobiin te kamwaninga. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na tarai taeka aika a boraoi ma te reirei ake a karabaaki i nanon te kamwaninga. A na kona n nooraki taeka n tei rikaaki, n ira tein te raain, ke te koona nakon te koona. Ngkana a tangira buokaia kaain te kiraati imwiin tabeua te miniti, tuangiia/kariaia bwa a na manga wareki kiibu ake iai i nanoia taeka ake a karabaaki (Mataio 11:28–30: te uota ae rawawata, karawawataaki, te amo; Mataio 12:1–13: Tabati, kamaiua; Ruka 7:36–50: kaikonaki, te tia tarau, tia ni kabwara bure).

P	H	K	N	J	R	I	H
H	A	A	R	A	B	L	E
S	E	R	M	D	A	O	A
A	B	N	A	E	E	F	V
B	U	E	H	B	D	R	Y
B	R	V	A	T	L	T	L
A	D	I	B	O	B	E	A
T	E	G	B	R	K	I	D
H	N	R	F	O	O	K	E
O	D	O	Y	O	R	M	N
J	F	F	R	G	I	V	R

“E Taekin Bwaai aika Mwaiti nakoia n te Kaikonaki”

Reirei
11

Mataio 13

Kaantaninga

Te buokiia kaain te kiraati ni karikirakei aia “kakauongo n taningaia” n te aro are a na oota bwa e kanga ana kaikonaki Iesu ni kamanenaki nakoia (Mataio 13:9).

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mataio 13:1–17. E anga te kaikonaki Iesu ibukin te tia ununiki ao e kabwarabwara aron kabonganaan te kaikonaki.
   b. Mataio 13:18–23. E kabwarabwara te kaikonaki Iesu ibukin te tia ununiki.
   c. Mataio 13:24–53. E reirei Iesu ibukin uean karawa i aon te aba (Ana Ekaretia Iesu Kristo ibukiia aika Itiaki ni Boong aika Kaitira) n te kaikonaki ibukin te wiita ao titania, uaan te mwaakeke, te bwai ni kariki, te kaubwai ae e karabaaki n te marae, te bwaeao ae bobuaka, ao te karaun ae e kabwakaaki i tari.
2. Wareware riki tabeua: Mareko 4:1–34; Ruka 8:4–18; 13:18–21; Tuua ao Berita 86:1–7.
3. Katautau ibukin te anga reirei: E taku te Unimwaane ae Elder Boyd K. Packer: “Akea buokan te anga reirei ae raoiroi riki, nakon te burakiboti. . . . Ko kona ni kamanena ni kairi mataia ataein te reirei ngkana e tabe ni waakinaki te reirei n te taetae ni kawai. Ngkana ko taetae, ao ko kona ni koroi bwaai aika a bon tau i aon te burakiboti ni kairi aia kakauongo ao n anganiia iango, ma e aki riai n rangi ni mwaiti bwa buokan te reirei n te taratara bwa e katabetabei aia iango ao mani kakaongora riki nakon am reirei” (*Teach Ye Diligently* [1975], 224–25).

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na iangoia bwa a ngkoa a toka n te bwati. Ngke e tabe ni waaki te mwananga, a taratara rinanon wintoon te bwati ao a tarai baike a kona n noori.

- Imwiin te uaia ni mwananga i aon te bwati ae ti tewaana, ko kona n noori bwaai aika ti te arona n aron are a noori bwatintia ake tabeman? Bukin tera? ke bukin tera tiaki?

Taekinna bwa aomata aika a mena n te aro ni maiu ae ti te arona a aki kona n noori bwaai aika ti te arona n taai nako. Titebo naba, bwa tiaki ni kabane aomata aika ongo ngke e reirei Iesu n taetae ni kaikonaki aika a oota bwa e kanga te kaikonaki ni kamanenaaki nakoia. E na maroroakinna te reirei aei bwa ti kanga ni kona n oota ao ni kamanena ana kaikonaki Iesu.

Ngkana ko maroroakin kaikonaki aikai, kakoaua bwa kaain te kiraati a ataia bwa tera ae e tei ibukiia aomata, bwaai, ao mwakuri aika kakaokoro. E na buokiia n atai kaikonaki ao ma n kamanenai ni maiuiia.

1. E tei n onea mwiin te tia ununiki Iesu n te kaikonaki ao e kabwarabwara aron kamanenaan te kaikonaki irouna.

Wareka ao maroroakina Mataio 13:1–17.

- Ngke a bootaki aomata aika uanao i mataniwiin taari, ao Iesu "e taekin baika a mwaiti nakoia n te kaikonaki" (Mataio 13:3). Tera te kaikonaki? (Te karaki ae iai nanona ae e raba are e reiakin koauan te euangkerio ni kabotaui ma bwain te aonaaba.) Tera are e taku Iesu ibukin reiakinan taian kaikonaki? (N te tai ae ti teuana ao e reirei ana rongorongo nakoia ana reirei ao e karabaa mairouia naake a aki onimaki. Tara Mataio 13:10–13.)

Tuanga temanna kaain te kiraati bwa e na wareka te kaikonaki ibukin te tia ununiki ni kabaibati (Mataio 13:3–8). Kaoia kaain te kiraati tabeman riki bwa a na ira te wareware, ma n uringnga bwa bwaai ao mwakuri i nanon te kaikonaki a tei ibukin koauan te euangkerio.

- Tera ae e tuki kora ake a bwaka i aon rarikin te kawai man bwebwerakeia? (Tara Mataio 13:4. Koroia i aon te burakiboti *Kora i aon rarikin te kawai—a kanaki irouia manikiba*.)
- Bukin tera a rai kora ake a mena i nanon te tano ae kiriatibu? (Tara Mataio 13: 5–6; Ruka 8:6. Koroia i aon te burakiboti *Kora ake mena n te tabo ae kiriatibu—akea wakaaia*.)
- Tera ae e riki ngkana a bwaka tabeua kora ibuakon akannta? (Tara Mataio 13:7. Koroia i aon te burakiboti *Koraa ibuakon akanta—karibwaaki n akanta*.)
- Tera ae e riki nakon koraa ake a bwaka i aon te tano ae raoiroi? (Tara Mataio 13:8. Koroia i aon te burakiboti *Kora i aon te tano ae e raoiroi—a kariki uaa*.)
- Katikui taeka ake ko a tia ni koroi i aon te burakiboti, ao kabwarabwara bwa i nanon tabeua te miniti ao kam na maroroakin koaua ake a tei ibukiia.
- A na kanga aomata ni kaeka ngkana a ongo te kaikonaki aei n akea kabwarabwaraan nanona? (Tabeman aomata a kona n rawawata nanoia ibukina bwa a aki oota iai. Tabeman a kona n oota iai ma a taku bwa e aki kaeti nakoia. Tabeman a iangoia raoi ao a titiraki ni karokoa ae a oota iai ao a ataia bwa a na kanga ni kabongana i nanon maiua.)
- Tera te kakao are e aroria nako Iesu i mwiin taekinan te kaikonaki ibukin te tia ribana? (Tara Mataio 13:9.) Tera am iango n nanon te taeka ae *ongo* n te kakao aei? Tera nanon nooria ma a aki nooria ao ongo ma a aki ongo? (Tara Mataio 13:13–15).

  E taku te Burabeti ae Iotebwa Timiti: "Aomata aika uanao . . . a aki ongo Ana taeka . . . ibukina bwa a aki kukurei nanoia ni kan nooria ni mataia, ao n ongo n taningaia; tiaki ibukina bwa a aki kona, ao bwa e aki reke aia tai n nooria ao n ongo, ma ibukina bwa e on nanoia n te buakaka ao mwakuri aika bati n ribaaki. Bukina ni koaua bwa aera aomata aika uanao . . . a aki karekea

kabwarabwaraan Ana kaikonaki, bon ibukin te aki kakoaua (*Teachings of the Prophet Joseph Smith, ae rineaki iroun* Joseph *Fielding Smith* [1976], 96–97).

2. E kabwarabwara Iesu te kaikonaki ibukin te tia ununiki.

Wareka Mataio 13:18–23, ao maroroakin nanon bwaai ao mwakuri i nanon te kaikonaki ibukin te tia ununiki.

koraa

- N te kaikonaki ibukin te tia ununiki, tera ae etei ibukn te kora? (Tara Mataio 13:19; Ruka 8:11. Koroia i aon te burakiboti *Kora = ana taeka te Atua.*

Rarikin te kawai

- Tera ae e tei ibukin rarikin te kawai? (Tara Mataio 13:19). Koroia i aon te burakiboti *Rarikin te kawai = aomata ake a ongo ana taeka te Atua ma a aki oota iai* (kakimototoa te kibu n taeka ngkana e tangiraki).
- Baikara bwaai tabeua aika ti riai ni karaoi ake a tukiira man ataakin ana taeka te Atua? (Tara Motiaea 26:1–3) ibukin te reke ae e riai). Tera ae ti riai ni karaoia bwa ti na kona n oota n ana taeka te Atua? (Tara Aramwa 32:27.) E kanga karakon te atatai ni kabebetea ana mwakuri Tatan n anaa te taeka mai nanora? (Tara Mataio 13:19).

Taabo aika kiriatiibu

- Tera ae e tei ibukin taabo aika kiriatiibu? (Tara Mataio 13:20–21). Koroia i aon te burakiboti *Taabo aikaa kiriatiibu = aomata aika a ongo ao a karekea ana taeka te Atua ma a aki kariaia bwa e na riki wakaana i nanoia* (kakimototoa te kibu n taeka ngkana e tangiraki).
- Bukin tera tabeman aomata a aki kariaia bwa a na riki wakaan ana taeka te Atua i nanoia? (Tara Mataio 13:21; Mareko 4:5.) Ti na kanga ni kariaia te taeka bwa e na matoa wakaana i nanora? (Tara Aramwa 32:41–43.) E na kanga te bwai aei ni buokiira bwa ti na tokanikai i aon kabuebuen taai ni karaia te aroka n ai aron te karawawataaki, te bwainikirinaki, ao te bure?

Taabo aika a ribwa n akanta

- Tera ae a tei ibukina taabo aika a ribwa n akanta? (Tara Mataio 13:22; Mareko 4:19; Ruka 8:14). Koroia i aon te burakiboti *Taabo aika a ribwa n akanta = aomata ake a ongo ana taeka te Atua ma a karibwaaki aia iango n iangoakin bwain aonnaaba* (kakimototoa te kibu n taeka ngkana e tangiraki).
- Tera ae e nanonaki ibukin te aomata ae e aki kariki uaa? (Baikara "akanta" ake a karikiia aomata bwa a na aki kariki uaa? (Tara Mataio 13:22; Mareko 4:19; Ruka 8:14.) A kanga akanta aikai n ataaki n te aonaaba ni boong aikai? Tera ae ti kona ni karaoia n tukii akanta aikai man tiringan ana taeka te Atua i nanora?

Te tano ae raoiroi

- Tera ae e tei ibukina te tano ae raoiroi (Tara Mataio 13:23.) Koroia i aon te burakiboti *Te tano ae raoiroi = aomata ake a kakauongo n ana taeka te Atua, a oota iai, ao a karaoi mwakuri aika eti* (kakimototoa te kibu n taeka ngkana e tangiraki).

- Tera ae e kona ni karaoaki ni buoki taabo ake a aki kariki uaa bwa a na kona ni kariki uaa? (E kona ni kamarauaki tanon rarikin te kawai ao ni kamwarakeaki te tano, a kona ni kanakoaki atibu, ao a kona ni koutaki akanta.) E kanga te baei ni kaeti nakon korakorara ni kona ni butimwaea riki ana taeka te Atua.
- Bukin tera ngkai ko taku bwa te kaikonaki ibukin te tia ununiki e boboto riki i aon te tano nakon te tia ununiki ke te kora?

3. E kamanenai kaikonaki Iesu n reirei aron uean karawa i aon te aba (Ana Ekaretia Iesu Kristo).

Wareki ao maroroakin kiibu aika rineaki man Mataio 13:24–53. Kabwarabwara bwa i nanon kiibu aikai ao te taeka ae uean karawa e kaeti nakon Ana Ekaretia Iesu Kristo, are bon uean karawa i aon te aba.

- Tera nanon te kaikonaki ibukin te wiita ao titania? (Tara Mataio 13:24–30, 36–43; T&B 86:1–7. Ko na bae n tangiria ni karinani i aon te burakiboti n aron are ko karaoia ibukin te kaikonaki ibukin te tia ununiki. Karinanna bwa antai ke tera ae e tei ibukina te tia ununiki, te marae n ununiki/abana, te kora ae raoiroi, titania, te kairiribai, tain te tai, ao taan tai.)
- N te kaikonaki ibukin te wiita ao titania, bukin tera te tia ununiki e rawa ni kariaia tooro bwa a na boboti titania, ke ni koutii n te tai ae e waetata? (Tara Mataio 13:27–30; tara naba T&B 86:5–7, are e kamatata raoi Mataio 13:30).
- E reirei te Burabeti ae Iotebwa Timiti bwa taian kaikonaki ibukin te koraan te mwakeke ao te bwai ni kariki bon ibukin Ana Ekaretia Iesu Kristo ibukiia aika Itiaki ni Boong aika Kaitira (*Teachings of the Prophet Joseph Smith,* ae rineaki irou Joseph Fielding Smith [1976], 98–100). Tera ae ti kona n reireiniira iai n aron kaokan te Ekaretia ma ana kabotau te Tia Kamaiu nakon koraan te mwakeke? (Tara Mataio 13:31–32). Nakon te bwai ni kariki? (Tara Mataio 13:33. Kabwarabwara bwa te bwai ni kariki bon bwain renganan te buraoa, n aron te iiti ke biki ni bwauta, are e karika te kariki.) E kanga aron nooran ana Mwakuri te Atua n rikirake n aron kamataatana ni kaikonaki aikai?
- Tera ae ti kona n reiakinna man te kaikonaki ibukin te kaubwai ao te bwaeao ae e bobuaka? (Tara Mataio 13:44–46.) Tera te angakarea ae ti riai ni kukurei ni karaoia bwa ti aonga ni karekea te kaubwai man te euangkerio? Baikara angakarea aika ko a tia ni karaoi ke ake ko atai ibukin te euangkerio? Baikara kakabwaia aika a reke man angakarea akanne?
- Tera ae e tei ibukin te karaun ae kabwakaaki i nanon te nama n te kaikonaki? (Tara Mataio 13:47.) Tera ae e nanonaki ni botan ika i nanon te karaun? Tera ae tei ibukin te mwakuri are e karaoaki ibukin botan ika aika raoiroi i nanon te bwaene/bwaketi ao tewenakoaia ake a buakaka? (Tara Mataio 13:48–50. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena Joseph Smith Translation, Matthew 1:4 ni kabwarabwara bwa "tokin te aonaaba" n te kibu 49 e kaeti nakon kamaunanakoaia ake a buakaka.) Tera ae ti na karaoia ae e na buokiira bwa ti aonga n teimatoa n onimaki i nanon te Ekaretia ao ni buokiia tabeman bwa a na karaoa ae ti te arona?

Kabaneana

Taekinna bwa Iesu e kabwarabwarai ana kaikonaki nakoia te koraki ake a ukoukora te kan oota. Kakoaua bwa ngkana ti reiakina ana kaikonaki Iesu ma

nanora ni koaua ni kan oota, ti na nooria bwa a kanga ni manena i nanon ara bong aikai.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

Te Reirei ma te Bwai

Ni buokiia kaain te kiraati bwa a na oota ma n ururing kaikonaki i nanon te reirei, katei bwaai tabeua ake a na kabwarabwarai. N aron te katoto, ko kona ni kaotia bwa e kanga te iiti ni mwakuri ngkana e renganaki n te ran ao te tioka. Ko kona ni karika teuana te kariki ma te iiti ao teuana n akea te iiti, ao kariaia kaain te kiraati bwa a na nooria ao a na katoongnga n noora te kaokoro. Ko kona naba ni kaoti uaan te mwaakeke tabeua (ke te koraan te beba ae tara n roro n ai aron koraan te mwaakeke).

Reirei
12

"Ngai te Berena ni Kamaiu"

Ioane 5–6; Mareko 6:30–44; Mataio 14:22–33

Katantaninga

Te buokiia kaain te kiraati bwa a na tara Iesu Kristo bwa kaanga te "berena ni kamaiu," ae e raanga mai iai te maiu are akea tokina (Ioane 6:47–48).

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Ioane 5. E kamaiua te aomata Iesu n te Tabati. A ukoukora tiringan Iesu aia mataniwi Iutaia ibukina ngke e taku bwa Ngaia Natin te Atua.
   b. Ioane 6:1–14; Mareko 6:30–44. E kamwarakeia aomata Iesu aika e raka nakon 5,000 n te aro ae kamiimi.
   c. Ioane 6:15–21; Mataio 14:22–33. E nakonako Iesu i aon taari, e tuanga Betero bwa e na kawaria, ao e tua bwa e na raoi te ang.
   d. Ioane 6:22–71. E taekinna Iesu bwa Ngaia te "berena ni kamaiu" ao te koraki ake a kakoaua e na reke irouia te maiu are akea tokina. A mwaiti aika a rawa n te reirei aei, ma Betero ao Abotoro ake tabeman a teimatoa iroun Iesu Kristo.
2. Wareware riki tabeua: Mataio 14:1–21; Mareko 6:1–29, 45–52; Ruka 9:10–17.
3. Tuanga kaain te kiraati temanna bwa e na roko nakon te kiraati ma n tibwauai rongorongon Iesu aika kimototo ngke e kamaiua te aomata n te nei ae Beteteta (Ioane 5:1–9).
4. Ngkana e tauraoi te tamnei ibukin kamwarekeaia Nimaua Tenga (62143) ao Kristo ngke e Nakonako i aon te Ran (Te Kete ibukin Tamnein te Euangkerio 243), kamanenai n tain te reirei.
5. Katautau ibukin te anga reirei. E kakamanenai bwaai ni katoabong te Tia Kamaiu, n aron te berena/kariki ke taian kora, n reiakinan reirei aika kakawaki n te euangkerio. Ngkana ko katauraoi reirei n tatabeua nako, iangoia bwa ko na kanga ni kamanenai bwaai ni karekea aia kakauonga kaain te kiraati ke ni kabwarabwara raoi iai te iango ae kakawaki.

Waakinan te Reirei ae Katautauaki

Makuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Koro tamnei ni kamataata aikai i aon te burakiboti:

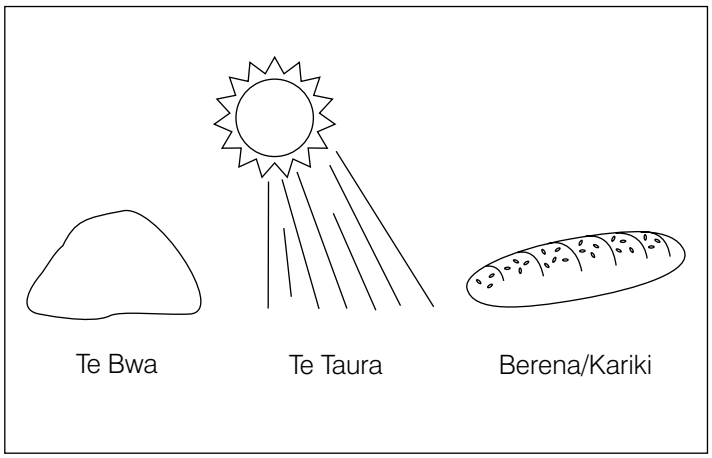

- Tera ae a boraoi iai bwaai aikai?

Kariaia kaain te kiraati bwa a na maroroakin reeke aika a riai n te aro ae e kimototo nakon te titiraki. Imwiina kariaia bwa a na wareka Ereman 5:12, ike e taekina iai Iesu Kristo Ereman bwa "te bwa," ao Ioane 8:12, ike e taekinna iai Iesu bwa ngaia "otan te aonnaba." Kabwarabwara bwa rimwi riki i nanon te reirei ko na maroroakinna bwa e aera Iesu ngkai "te berena ni kamaiu" (Ioane 6:35).

Maroroakinan boki aika tabu ao Kabonganaaia

Ngkana ko anga te reirei aei, buokiia kaain te kiraati bwa a na "ukouke ni boki aika tabu" (Ioane 5:39). Kaungaiia bwa a na taekin baika a tia n noori aika a kaeti nakon te reirei ae kakawaki ae a maroroakinna.

1. E kamaiua te aomata Iesu n te Tabati ao e taekinna bwa Ngaia Natin te Atua.

Maroroakina Ioane 5. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu ake a rineaki ni kabaibati.

- Tuanga kaain te kiraati temanna are e a tia n anganaki ana mwakuri bwa e na kakimototoa rongorongon kamaiuan te mwaane iroun Iesu n te nei ae Beteteta (Ioane 5:1–9). Tera te reirei are e angan te aomata arei Iesu ngke e nooria i nanon te tembora rimwi riki n te bong anne? (Tara Ioane 5:14). Bukin tera mwiin te bure bon "te bwai ae e buakaka riki" nakon mamaran te rabwata?
- Bukin tera a ukoukora tiringan Iesu aia mataniwi Iutaia? (Tara Ioane 5:16–18.) Ngke e kaeka Iesu nakoia Iutaia ake a un nakoina, tera te bwai ae kaotia ibukin reitakina ma te Tama? (Tara Ioane 5:19–23, 30).
- E tuangiia aomata Iesu bwa n te tai ae waetata ao e na karaoa "te mwakuri ae kakannato riki" nakon kamaiuan te aoraki (Ioane 5:20). Tera ae taekinna bwa baikara mwakuri aika kakannato riki aikai? (Ioane 5:21–29. E na karokoa te Mangauti, e na motiki taekaia aomata ni kabane, ao e na anga te maiu are akea tokina nakoia naake a kakaonimaki.)
- Baikara kakoaua ake e taekin te Tia Kamaiu ni kakoaua ibukina? (Tara Ioane 5:32–39, 45–47.) Bukin tera e kakawaki karekean kakoaua aikai? (Tara Iakobwa 4:6.) Ti na kanga n riki bwa ana tia kakoaua te Tia Kamaiu?

- E kaumakiia aia mataniwi Iutaia Iesu bwa a na "ukouke ni boki aika tabu" (Ioane 5:39). Tera te kaokoro i marenan ukouke ni boki aika tabu ao warekaia? (Tao ko na tangiria ni kan kamanenai moan iango riki tabeua ibukin te anga reirei n tokin te reirei ngkana kam maroroakina te titiraki aei.) Ko kanga ni karaoa am reirei ni boki aika tabu i bon iroum ao am utu n te aro ae e na uaana nakoimi? Ko kanga ni kakabwaiaaki ngkana ko ukouke ni boki aika tabu?
- Ni kaeti nakon Ioane 5:39, tera ae a na tia n ataia aia mataniwi Iutaia ngkana a tia n ukeuke ma ni kakoauai boki aika tabu? (A na tia n ataia bwa boki aika tabu a kakoaua ibukin Iesu Kristo. Tara naba Ioane 5:40, 46–47.) A kanga boki aika tabu n tia ni kakorakora am onimaki iroun Kristo?

2. E kamwarakeia aomata Iesu aika e raka nakon 5,000 n te aro ae kamiimi.

Wareki ao maroroakin kiibu ake a rineaki man Ioane 6:1–14 ao Mareko 6:30–44. Katea tamnein Iesu ngke e kamwarakeia aomata aika uanao.

- Bukin tera a waerake nako aon te maunga Iesu ma ana reirei? (Tara Ioane 6:1–3; Joseph Smith Translation, Mark 6:31, are e taku bwa Iesu ao ana reirei a nako n te tabo are a kona ni katiteuanaaki iai.) E kanga Iesu ni kaeka ngke a roko nakoina aomata aika a uanao? (Tara Mareko 6:33–34; Mataio 14:14.) Ti na kanga n toua mwiin ana katooto n arona n nanoanga?
- E kanga ni kamwarakeia aomata aika uanao Iesu? (Tara Ioane 6:5–13; tara naba Mataio 14:21.) Ti na kanga n iira ana katoto te ataeinimwaane are e anga ana berena ao ana ika nakon Iesu? E na kanga te Uea ni kakabwaiaira ngkana ti, katootonga te ataeinimwaane, n anga bwa tera are e reke iroura i nanon Ana mwakuri?

  E taku te Unimwaane ae James E. Faust:

  "A mwaiti aomata aika aki ataaki araia ma aia bwaintituaraoi aika boraoi ma nimaua te berena ao uoman ika aika uarereke ni karikirakea weteakiia ma n beku n akea iangoana ke ataakina bwa a tia ni kamwarakeia ngaa. . . . Naakai bon taan kairiiri ao taan reirei aika bubua ni ngaa i nanon botaki nako ao kooram n te nakoanibonga, taan reirei ni mweenga, taan kawari mweenga man te Botaki n Aine. Naakai bon bitiobi aika nanorinano ma ni mwaiti i nanon te Ekaretia, tabeman akea aia reirei ke aia kataneiai ma a tia ni kakabwaiaaki iroun te Uea, a reirei n taai nako ma nanoia ae e nanorinano n toro iroun te Uea ao aomata i nanon te uoote. . . .

  "Bukina ni koaua are e a tia iai n rikirake te Ekaretia aei man moan ana waki ae mangori nakon korakorana ae ngkai e reke bon man aia kakaonimaki ao n aia anga nano aomata aika nanorinano aika mirion mwaitiia ake iai irouia ti nimaua te berena ao uoman ika ake a na anga i nanon ana mwakuri te Mataniwi. A tia n anga kukurein nanoia ae moan te mwaiti ao ni karaoan aei ao a tia ni karekea 'te rau mairoun te Atua, are e na anganiia te atatai/wanawana ni kabane' (I-Biribi 4:7)" (man Conference Report, Eberi, 1994, 4–5; ke *Ensign*, Meei 1994, 5–6).
- Baikara katoto aika ko a tia n noori irouia aomata aika a tia ni kakabwaiaki iroun te Uea ngkai a tia n toro irouna?
- E kanga te baka n amwarake ae kamiimi man nimaua berena ao uoman ika n riki bwa te kanikina ibukin te baka n amwarake n tamnei are e anganiira te Tia Kamaiu?

3. E nakonako Iesu i aon taari, e tuanga Betero bwa e na kawaria, ao e tua bwa e na raoi te ang.

Wareka ao maroroakina Ioane 6:15–21 ao Mataio 14:22-33. Kabwarabwara bwa imwiin kamwarakeaia aomata aika a uanao iroun Iesu, e tuangiia ana reirei bwa a na toka n te kaibuke ao a na nako n iteran te nama are teuana. Imwiina e kanakoia aomata ake a uanao ao e nako aon te maunga n tataro. Ngke a rinuukan taari ana reirei, a boo ma te ang ae e korakora.

- Tera te bae a karaoia reirei ngke a noora Iesu bwa e nakonako i aon taari ni kawariia? (Tara Mataio 14:26; Ioane 6:19). E kanga ni kaeka Iesu nakoia ngke a maaku? (Tara Mataio 14:27; Ioane 6:20.)

Katea tamnein Kristo ngke e nakonako i aon te ran.

- Tera are e bubuti iai Betero ngke e ongo bwanaan te Tia Kamaiu? (Tara Mataio 14:28–29). Bukin tera e nanououa n ana onimaki Betero ngke e nakonako i aon te ran? (Tara Mataio 14:30). Ti kanga ngaira n taai tabetai ni karaoa naba te kairua ae ai aron aei ngkana ti boo ma taian kanganga?
- Tera ae e karaoia Betero ngke e moanna n inako? (Tara Mataio 14:30.) Tera ae karaoia Iesu? (Tara Mataio 14:31–32). Tera te bwai ae e kaotaki n aei ibukin ara iraorao ma te Uea? Ko kanga n tia n namakina kakorakoraam iroun te Tia Kamaiu ma ni katoka maakum?

4. E taekinna Iesu bwa Ngaia te "berena ni kamaiu."

Wareki ao maroroakin kiibu ake a rineaki man Ioane 6:22–71.

- N te bong are imwiin ana kakai Iesu ni berena ao ni ika, ao aomata a iria nako Kaberenaum. Bukin tera a iria? (Tara Ioane 6:26). E kanga Iesu ni kamanena mimiia aomata n aron te kakai are e riki n te bong are i mwaaina ni kakoaua iai ana mwakuri? (Tara Ioane 6:27–35.)

  E taku n ana taratara te Unimwaane ae Jeffrey R. Holland: "I nanon ana makuri te Tia Kamaiu i aon Kariraia, e boaiia n reireiniia te koraki ake a tia n ongo aron kamwarakeaia 5,000 irouna n ti nimaua te berena ao uoman ika, ao ngkai a nakoina ma ni kaantaninga te katawanou ae akea boona. Te amwarake anne, e kakawaki n arona ngkoa, ma e uarereke ao e aki kakawaki nakon te amwarake ni koaua. E kataia n anganiia" (man Conference Report, Okitobwa 1997, 87; ke *Ensign ,* Nobembwa 1997, 65).

- E kanga te "berena ni kamaiu" n riki bwa te kabwarabwara ae e riai ibukin te Tia Kamaiu ao taian kakabwaia ake e anganiira? (Tara Ioane 6:35, 47–51.) Tera ae e nanonaki n te "aki manga baki" ao n "aki manga taka"? Ti na kanga ni katoonga te "berena ni kamaiu"? (Tara Ioane 6:47, 51–54; Mataio 26:26–28; Aramwa 5:33–35; T&B 20:77).

  E taku n ana reirei Beretitenti Howard W. Hunter: "Ti riai n ataa riki Kristo nakon ataakina iroura; ti riai n ururingnga n angiin ara tai nakon uringakina iroura; ti riai n toro riki irouna ma te ninikoria nakon are ti toro iai irouna. Imwiina ao ti na mooi n te ran are e koburake nakon te maiu are akea tokina ao ti na kana te berena ni kamaiu" (man Conference Report, Eberi 1994, 84; ke *Ensign,* Meei 1994, 64).

Taekinna bwa tabeman aomata a aki kakoaua Iesu ibukina bwa a nooria bwa bon "natin Iotebwa" (Ioane 6:42). Tabeman ake a tia n taku bwa ana reirei Iesu a ngurengure ao n tannako mai irouna, ma n taku bwa a aki ataa nanon te bwai are e taekinna n te maiu n tamnei bwa Ngaia te berena ni kamaiu ao ana reirei ibukin kainnanoan kanakin irikona ao nimakin raraana (Ioane 6:51–66).

- Ngke a rawa aomata tabeman n ana reirei Iesu, tera are e titirakiniia iai ana Abotoro ake Tengaun ma Uoman? (Tara Ioane 6:67). Tera ana kaeka Betero? (Tara Ioane 6:68.) Tera ootaia Betero ao Abotoro ake tabeman ibukin Iesu are a aki oota iai naake a kitanna? (Tara Ioane 6:69.)

Kabaneana

Kakoaua bwa Iesu Kristo bon "te berena ni kamaiu" ao iai irouna te maiu are akea tokina" (Ioane 6:35, 68). Kaungaia kaain te kiraati bwa a na kabonganai ana berita man te Reirei ibukin te Berena ni Kamaiu: "Ane e nakoiu ao e na bon aki baki, ao ane e onimakinai ao e na bon aki taka. . . . Ane e onimakinai ao e na reke irouna te maiu are akea tokina" (Ioane 6:35, 47).

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

1. "Ukeuke ni Boki Aika Tabu" (Ioane 5:39)

Tuangia kaain te kiraati bwa a na wareka Ioane 5:20–30 ni karaurau ngkai ko warekia ni kabaibati.Warekia ni kawaetata, n akea tokitokim ni kabwarabwara ke maroroakin kiibu tabeua.

Kabwarabwara bwa ko a tibwa tia ni wareka Ioane 5:20–30 ma kam na kakaei ngkai nanon wareware ake e a tia ni warekaki ni botaki. Tibwaia kaain te kiraati i nanon teniua te kurubu ke aua. Anganiia aia mwakuri kaain kurubu n tatabeua nako teuana man mwakoro aikai man Ioane 5:20–30: kiibu 20–22, 23–24, 25–27, ao 28–30. Angania kaain kurubu nako tabeua te miniti ni ikotaki ni mwakuri.

- Kariaia kaain kurubu bwa a na wareki kiibu ake a tia n anganaki, rinei teniua taeka aika a rangi ni kakawaki i nanon taian kibu, ao tauraoi n taekinna bwa bukin tera a kakawaki taeka akanne.
- Tera ae ko nooria ngke ko ukouke ni boki aika tabu ake kam aki noori ngke ti wareki ni kawaeteta? Tera ae ti kona ni karaoia i bon ibukira ni ukouke ni boki aika tabu?

Kabwarabwara bwa e karekei kaotioti te Burabeti ae Iotebwa Timiti ibukin mimitongin uean te Atua i mwiin iangoan raoi Ioane 5:29. Tuanga kaain te kiraati temanna bwa e na wareka Tuua ma Berita 76:15–20.

- Tera te rabakau ae ti a tia ni kakabwaiaaki iai ibukin ukoukeran nanon te kibu n Ioane 5:29 iroun Iotebwa Timiti?

2. "Kawakiniia te koraki ake a tataninga ietan te nei ae Beteteta"

E kamanena te rongorongo te Unimwaane ae Boyd K. Packer man Ioane 5:1–9 ni katuruturua bwa ti riai ni buokiia aomata aika iai toaraan rabwataia. E taku bwa

rabwata ao iango aika toaraa "a na kakororaoaki. N te tai aei, ti riai ni kawakiniia te koraki ake a tataninga ietan te nei ae Beteteta" (man Conference Report, Eberi 1991, 8; ke *Ensign,* Meei 1991, 9).

- Tera ae ti kona ni karaoia ni buokiia aomata ake iai toaraan rabwataia ke aia iango?

Reirei
13

"N na anganiko Kingin Uean te Atua"

Mataio 15:21–17:9

Kaantaninga

Te kakorakorai aia koaua kaain te kiraati bwa Iesu bon te Kristo ao bwa kiing n te nakoanibonga are e anga i aon te Maunga are e Onikaki iai Iesu e a tia ni manga kaokaki.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mataio 15:21–39. E kamaiua natin te aine ae te I-Tietaire Iesu ao e kamwarakeia aomata aika e rako nakon 4,000 mwaitiia n te aro ae kamiimi, a mwaiti ibuakoia I-Tientaire.
   b. Mataio 16:13–19. E kakoaua Betero bwa Iesu bon te Kristo. E reirei Iesu bwa e kateaki ana Ekaretia i aon te bwa man te kaotioti ao e berita bwa e na anganaki Betero kiingin uean te Atua.
   c. Mataio 17:1–9. E oneaki taraan Iesu i mataia Betero, Iakobo, ao Ioane.
2. Wareware riki tabeua: Mareko 7:24–9:10; Ruka 9:18–36; 12:54–57.
3. Ngkana e tauraoi maben Baretain n te Nu Tetemanti, kamanena i nanon tain te reirei. Ko na bae n tangiria ni kan kabubura kaobiina n te aro are a na kona n noria raoi riki kaain te kiraati.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Karakina te karaki aei:

I nanon ririki aika a mwaiti aika a tia n nako Beretitenti Spencer W. Kimball ao tabeman mataniwiin te Ekaretia a kawara te umwantabu ae uarereke i aon Koubeneiken, Tenimwake, are e mena i nanona tamnein Iesu Kristo ao Abotoro ae e rangi n ataaki ae Bertel Thorvaldsen. N taekinan te bwai ae e riki aei, e taku te Unimwaane ae Rex D. Pinegar: "Ngke ti tarai mwakuri aika a karaoaki n te bai aika a tikiraoi akekei ti nooria bwa Betero e karaoaki tamneina ma kiing aika bubura i nanon baina. . . . Ngke ti a tauraoi ni kitana te umwantabu aei, ao te tia kawakina te auti . . . e tei i matan te mataroa n tataninga nakora. E taubai ma ngaia Beretitenti Kimball [ao e kaaitaua ibukin ana akoi ni kariaia bwa ti na kawara te umwantabu. Imwiina ao e moana ana kabwarabwara te Beretitenti ibukin te ekaretia are e kateia Iesu Kristo ao aron kakawakina nakoira. . . . E botiia ni kaaniia nakoina Beretitenti Tanner, Unimwaane Monson, ao te Unimwaane Packer, ao e reitia ma n taku te beretitenti, "Ngaira bon ana abotoro te Uea ae Iesu Kristo aika maiu. Iai Tengaun ma Uoman Abotoro ao teniman riki ake bon ngaiia kaain te moan beretitentii n te Ekaretia. Iai iroura kiing ni koaua, n ai aron are e karekea Betero, ao ti kamanenai ni katoabong. A kamanenaaki kiing aikai n

taai nako" (man Conference Report, Okitobwa 1976, 104; ke *Ensign*, Nobembwa 1976, 69).

Kabwarabwara bwa te reirei aei e na maroroakin kiing n te nakoanibonga (ke nakoa n te nakoanibonga) ao e kanga Betero ni karekei i aon te Maunga are Onikaki iai Iesu.

Maroroakinan boki aika tabu ao Kabonganaaia

Katea mwaben Bwaretain i nanon tain te O Tetemanti, ngkana e tauraoi. Taekinna bwa te bwai ae e maroroakinaki n te reirei aei e riki i aon Tyre Sidon, Decapolis ao Kaitareia Biribi. Buokiia kaain te kiraati bwa a na kakaei tabo aikai i aon te mabe. Kabwarabwara bwa mwamanangan Iesu i aon te tabo aei are e a uotia ni kaaitibooa ma i Tientaire (tiaki Tibun Iteraera).

1. E kamaiua natin te I-Tientaire ao e kamwarakeia aomata aika e raka i aon 4,000 mwaitiia.

- Maroroakina Mataio 15:21–39. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu ake a rineaki ni kabaibati.
- Tera are e tuanga Iesu te aine mai Kanaan bwa e na karaoia? (Tara Mataio 15:22). Bukin tera e aki kariaia Iesu ana bubuti n te tai ae e waetata? (Tara Mataio 15:24. Tiaki kaain Iutaia ngaia, ao te kakabwaia n te euangkerio a na anganaki Iutaia i mwaaia I-Tientaire.) Bukin tera e kamaiua natin te aine Iesu? (Tara Mataio 15:28.) Tera ae e ti kona n reiakinna mairoun te aine aei? (A kona reeke n reke man reeke aikai bwa te koraki ake a tuai n reke irouia te euangkerio ae e bwanin e ngae ngke a kona ni karekei aia onimaki ae korakora, ao bwa ti riai n aki kabuai ara onimaki ngkana aki kariaiakaki kakabwaia ake ti tangiria n te tai ae e waetata.)
- E nako te Tia Kamaiu nakon aaba ake irarikin Naman Kariraia rinuukan Tekabori (Mareko 7:31). Tekabori bon aonon mainukun Naman Kariraia ike a mwaiti I-Tientaire aika a maeka iai. E kanga te Uea ni kaota ana nanoanga ibukiia aomata ikekei? (Tara Mataio 15:29–31). A kanga aomata aika a uanao ni kaboa mwiin te bwai are e karaoaki nakoia? (Tara Mataio 15:31). Baikara kakai i nanon ara bong aika a karika kamoamoaan te Atua iroum?
- A tiku aomata aika uanao i rarikin Iesu i nanon teniua te bong, ao ngke e a boo aia tai n nako, e aki tangiria Iesu bwa e na kanakoia ni baki. Tera te kakai are e karaoia ibukiia? (Tara Mataio 15:32–38.)

  Kabwarabwara bwa te kakai aei e okoro ma are mai mwaaina ni kamwarakeaia 5,000 (Mataio 14:15–21) n anne ao a mwaiti mai buakoia aomata aikai aika I-Tientaire. E kabwarabwara te Unimwaane Bruce R. McConkie bwa ni kamwarakeaia 5,000, ao Iesu e "kawenea aan te reirei aei i aon te Berena ni Kamaiu" (Ioane 6:22–69; tara reirei 12). Ni kamwarakeaia 4,000, e anga reirei Iesu n te kanikina bwa n te tai ae e na roko, te berena ni kamaiu e na kanakoaki nakon aia botanaomata I-Tientaire. (*Doctrinal New Testament Commentary,* 3 booki iai, [1966–73.) 1:375.)

2. E anganaki Betero te berita ibukin kiingin uean te Atua.

Wareka ao maroroakina Mataio 16:13–19.

- E kitana Tekabori Iesu ao e nakon te aono ni Kaitareia Biribi, ike e tuangiia iai ana reirei, "Kam taku bwa antai ngai?" (Mataio 16:15). Tera ana kaeka Betero? (Tara Mataio 16:16.) Tera ae e boboto iai ana koaua Betero? (Tara Mataio 16:17). Tera ae ti kona n reireiniira iai man te rongorongo aei ibukin ara koaua?
- E taku Iesu nakon Betero, "N na katea au ekaretia i aon te bwaa aei" (Matiao 16:18). E reirei te Burabeti ae Iotebwa Timiti bwa te bwa are e taekinna Iesu bon te kaotioti (*Teaching of the Prophet Joseph Smith,* e rineaki iroun Joseph Fielding Smith [1976], 274). N te aro raa ae nanonaki iai te kaotioti bwa aan ana Ekaretia te Uea?
- E berita te Tia Kamaiu bwa e na angan Betero "kiingin uean karawa" (Mataiao 16:19). Baikara kiing aikai? Bukin tera kiing aikai a kainnanoaki? (Tara T&B 128:9–10; 132: 46.) Antai aika a reke irouia ni boong aikai?

  E taku ana reirei Beretitenti Joseph F. Smith:

  "Te Nakoanibonga n aron ae e ataaki bon te kariaiakaki are a anganaki mwaane bwa a na mwakuri ibukin te Atua. Mwaane ni kabane ake a katabuaki nakon te Nakoanibonga teuana, e a tia n anganaki te kariaiakaki aei

  "Ma e riai bwa mwakuri ni kabane ake a karaoaki i aan te kariaiakaki aei e riai n te tai ao n te tabo ae e riai, n te kawai ae e riai ao n te babaire ae riai. Te mwaaka ibukin kaetan mwakuri aikai a kamwakuraki ni kiingin te Nakoanibonga. Ni bwaniniia raoi, a karekeaki kiing aikai iroun temanna te mwaane n teuana te tai, burabeti ao beretitenti n te Ekaretia. E kona n anga mwakoron te mwaaka aei nakon temanna, n te aro bwa te aomata anne e reke irouna kiing ibukin te aeka ni mwakuri anne" (*Gospel Doctrines*, ka 5 ni mwakoro [1939], 136).
- Bukin tera bwa iai te onimaki ae matoatoa bwa a reke iroun te burabeti kiing aikai bon mwakoron ara koaua ae e kakakwaki?

3. E oneaki rabwatan Iesu i mataia Betero, Iakobo ao Ioane.

Wareka ao maroroakina Mataio 17:1–9. Kabwarabwara bwa tao teuana te wiiki i mwiin beritanakin kiingin uean te Atua nakon Betero, ngaia, Iakobo, ao Ioane a kakoaua Oneakin rabwatan te Tia Kamaiu ao e karekei rabakau aika a kakawaki ao kiing. Aio teuana mai buakon baika a riki ae e rangi n ataaki i nanon te Nu Tetamenti. E buoka katauraoan Iesu ibukin kabwaraan bure irouna ao e kakorakoraia teniman Abotoro ibukin mwiokoaia riki tabeua ake a na karekei n te tai ae waetata bwa mataniwiin te Ekaretia.

- Tera nanon *transfiguration*? (Te oneaki ae e aki teimatoa n taraan ao n aron te aomata, te oneaki nakon te aeka ni maiu ae e mimitong. E riki man mwaakan te Atua. Tara T&B 67:11; Mote 1:11).
- Ni kaeti ma Mataio 17:1–5, tera te bwai ae e riki ngke a mena i aon te maunga Iesu, Betero, ao Iakobo i aon te Maunga are e Onikaki iai Iesu? (Tao ko tangiria ni kan karinani aia kaeka kaain te kiraati i aon te burakiboti.)

  a. E raneanea ubun Iesu kaanga taai, ao bwaina a riki n rangi ni mainaina.
  b. Mote ao Eria (Elijah;) a kaoti.
  c. "E rabuniia te nang ae oota," ao a ongo bwanaan te Tama ae kaotioti ibukin te Natin.

Tao ko na tangiria ni kan kabwarabwara bwa te ara ae *Elias* (Eria) e kamanenaaki n aaro tabeua i nanon booki aika tabu. Ni Mataio 17:3–4 bon te ara n Erene ae boraoi ma te ara n Ebera ae *Elija*. N taabo tabeua (n aron Mataio 17:10–13), bon te ara ae kabwarabwara temanna bwa teuare e roko rimoa, ke te tia katauraoi.

Kabwarabwara bwa a tia burabeti ni bong aika kaitira n anga reirei aika mwaiti riki ibukin te bwai are e riki i aon te Maunga are e Onikaki iai Iesu. Manga rinanon reirei aikai ma kaain te kiraati ao, ngkana e tangiraki, kakimototoi i aon te burakiboti:

a. Betero, Iakobo, ao Ioane a noora te mii ni burabeti ibukin oneakin te aonaaba n Kauouan Rokon te Tia Kamaiu. (D&C 63:20–21).
b. A "onikaki i matan [Kristo]" (*Teachings of the Prophet Joseph Smith, 158*).
c. A reireinaki taekan maten te Tia Kamaiu ao te mangauti (Joseph Smith Translation, Luke 9:31).
d. A karekei mairoun Iesu, Mote, ao Eria kiingin te nakoanibonga ake a na kainnanoi n tautaekanan te Ekaretia i mwiin maten te Tia Kamaiu (*Teachings of the Prophet Joseph Smith*, 158; Joseph Fielding Smith, *Doctrines of Salvation,* 3 booki iai. [1954–56], 2:110).

- N 1836 a manga oki riki nakon te aonaaba Mote ao Eria. A katokai baia i aon Iotebwa Timiti ao Oriwa Kauteri ni kaoki kiing ake a anganaki ngkoa Betero, Iakobo, ao Ioane. Kiing baikara ake e kaokii Mote? (Tara T&B 110:11. Kiing ibukin ikotaia Iteraera.) Kiing baikara ake e kaoki Eria? (Tara T&B 110:13–16. Kiing ibukin te mwaaka ni kabaebae). A kanga kiing aikai ni kamanenaaki ni bong aikai? (N te mwakuri ni mitinare ao te mwakuri n te tembora, ake a kairaki karaoaia i aan ana kaetieti te Beretitenti n te Ekaretia).

- E reirei te Unimwaane ae David B. Haight bwa Onikakin Iesu "e nanonaki ibukin te kawanawanaaki n te tamnei ao ai aroia naba te koraki ake taan kakoaua aika aomata (man te Conference Report, Eberi 1977, 8; ke *Ensign*, Meei 1977, 7). Tera ae ti kona n reireiniira iai man te Onikaki ni buokiira ngkana ti kainnanoa te korakora n tamnei?

  Ko na bae n tangiria ni kan manga rinanon iango aika a taekinaki aikai mairoun te Unimwaane Haight (man Conference Report, Apr. 1977, 9–10; ke *Ensign*, Meei 1977, 7–9).

  a. Ti riai ni iiri ana katoto te Tia Kamaiu n tataro ma te ingainga n nano ngkana ti kainnanoa te korakora n tamnei (Ruka 9:28). N taekinan te Onikaki, e taku te Unimwaane ae Haight: "Tao Iesu e aki ti namakina te rau mai i Karawa are e na uota reken te tai ae onoti ibukin te reitaki teuana n iango ma Tamana, ma e ngae n anne, ma e namakinna bwa e na buokaki n te aoa ae e na roko n anganakina buokana tiaki mai aon te aba. . . . Ngke e tataro nakon te Tama, e tabekaki rake ni kararoaaki i aon nanououan ao buakakan te aonaaba ake a tia n rawa irouna."
  b. Ti kona ni karekea te kakoaua bwa Iesu e na kakorakoraira n aron are e karaoia nakoia Betero, Iakobo, ao Ioane. E taku te Unimwaane ae Haight, "E kairiia ana abotoro teniman i mwiin nooran mimitongina . . . bwa n te onimaki ao a na kamatoatoaaki, bwa aia onimaki e na kakorakoraaki ma ni katauraoiia ibukin te bwainikirinaki, ao te kamamaeaki aika a na riki nakoia rimwi."
  c. Ti kona ni kakorakoraaki n ara koaua ibukin te Tia Kamaiu (Mataio 17:5) ao n reirein te euangkerio. E taku te Unimwaane ae Haight, "Abotoro ake a

rineaki ake teniman a reireinaki taekan maten te Tia Kamaiu ae e na roko ao mangautina naba, ao reirei ake e na kakorakoraiia n tatabemaniia ni boong aika a na roko ake a na riki iai bwaai.

Kabaneana

Katuruturua bwa ngaira Aomata aika Itiaki ni Bong aika Kaitira ti na karekea te rongorongo ibukin buokara bwa ti na oota bwa tera are e riki i aon te Maunga are e Onikaki iai Iesu. Kakoaua bonganan te kaotioti i nanon te Ekaretia ni bong aikai ao riain kiing n te nakoanibonga. Kakoaua nakoia kaain te kiraati bwa ti kona n ataia, n aron Betero ngke e ataia mairoun te Tamnei ae Raoiroi bwa Iesu bon te Kristo, ae Natin te Atua ae e Maiu.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

Bwaai ni katooto ngke e kakoaua te Nati te Tama

Iai aua bwaai ni katooto aika koreaki i nanon booki aika tabu ngke e moa ni waakina te Tama ma ni kakoaua ibukin Natina. Teuana mai buakoia e maroroakinaki n te reirei aei. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na kauring ake teniua riki.

1. Bwabetitoan Iesu (Mataio 3:13–17)
2. Te Onikaki (Mataio 17:1–9)
3. Kaotin Iesu nakoia I-Nibwaite (3 Nibwaai 11:1–7).
4. Ana Moa ni Mii ni Burabeti Iotebwa Timiti (Joseph Smith—History 1:13–17)

“Antai Raou?”

Reirei
14

Mataio 18; Ruka 10

Katantaninga

Te buokiia kaain te kiraati ni kananorinanoia, ni kabwarai aia bure tabeman, ao ni kaota te akoi nakon temanna ma temanna.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mataio 18:1–6, 10–11, 14. E reirei Iesu bwa ti riai n rairaki ma n riki bwa ataei aika uarereke bwa ti aonga n rin i nanon uean karawa.
   b. Mataio 18:15, 21–35. E reirei Iesu aron te kabwarabure, rinanon te kaikonaki ibukin te toro ae babakaine.
   c. Ruka 10:25–37. E reirei Iesu aron te akoi, rinanon te kaikonaki ibukin te I-Tamaria ae e raoiroi.
2. Wareware Riki Tabeua: Mareko 9:33–50; Motiaea 3:17–21; 4:16–19, 26.
3. Ngkana a tauraoi bwain reirei aikai, ao kamanenai n tain te reirei:
   a. Tamnein Kristo ao Ataei (62467; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 216) ao Te Aine n Tamaria ae Raoiroi (62156; Te Kete n Tamnei ibukin Euangkerio 218).
4. Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, kaoa te karo temanna bwa e na taetae nakoia kaain te kiraati n aron are e baireaki n te mwakuri/reirei.
5. Katautau ibukin te anga reirei: Kaoia kaain te kiraati (ke kaain te uoote ake tabeman)n taai tabetai bwa a na ibuobuoki n te reirei n anga te ribooti, ni karakina te karaki, ni kaoti koaua, ke ni ibuobuoki n aanga tabeua. Ngkana ko karaoi mwakuri, kaotaa raoi bwa tera ae ko tangiria bwa e na karaoia te aomata ao maanra ana tai ae ko na tangira iai teuanne ke neienne bwa e na karaoia iai.

Aron Waakinan te Reirei

Makuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Kaoa te karo ma te ataei ae uarereke (teniua nakon nimaua te ririki ni maiu) bwa e na uota te ataei nakon te kiraati, kabwarabwara arona bwa te mwaane ke te aine, ao kabwarabwarai aron te ataei tabeua aika a kakukurei. I mwiin tian te karo, tuangiia kaain te kiraati bwa a na iangoi aroia ataei are e na tangiria Iesu bwa ti na karekea. Koroi taian kaeka i aon te burakibooti.

Kabwarabwara bwa te reirei aei e na maroroakina kakawakin karikirakean te aro n ataei ao karaoan te nanorinano ao te aakoi nakoia aomata ni kabane

Maroroakinan Boki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko reiakin wareware aika a rineaki man boki aika tabu, maroroakin bwa ti na kanga n iiri ana reirei te Tia Kamaiu ibukin te nanorinano, te kabwarabure, ao te aakoi.

1. E reirei Iesu bwa ti riai n riki bwa ataei aika uareereke.

Wareka Mataia 18:1–6, 10–11, 14 ao maroroakinna.

- Bukin tera ko taku bwa a tabeaianga nanoia ana reirei Iesu bwa antai ae moan te kakannato i nanon uean te Uea? (Mataio 18:1; Mareko 9:33–34). Ti na kanga n taai tabetai ni karaoa te kaairua ae ti te arona ma aei? Ti na kanga ni kona n aki tabeakin aekan tabeaiangan iango aikai?
- Katea tamnein Kristo ao ataei. Tera ana reirei Iesu nakoia te koraki ake a tangiria ni kan karekea te kakannato ni koaua i nanon uean te Atua? (Tara Mataio 18:2–4; Mareko 9:35). Bukin tera n taai tabetai e kangaanga irakin te reirei aei? E kanga te reirei aei ni kona ni kabotauaki ma te bwai ae reiakinna te aonaaba ibukin aron karekean te kakannato?
- Tera ae e nanonaki n te riki bwa kaanga ataei aika uarereke? (Tara Motiaea 3:19. Kabwarabwara bwa e ngae ngke a aki kororaoi ataei, ma a mwaiti anuan maiuiia aika raoiroi ake ti riai ni karikirakei bwa a na rin n uean karawa. Anuan maiu aika raraoi aikai e rin ibuakona te nanorinano, te nimamannei, ao kukurein te nano ni kakoaua.) Tera ae ko a tia n reiakinna mairouia ataei? Ti na kanga n riki bwa kaanga ataei ngaira ma n karinanoira riki nakon ana kaantaninga te Tama are i Karawa?
- Tera ae e nanonaki ni "kabwaka temanna mai buakoia ataei aika uarereke aikai"? (N te mwakoro n taeka aei, *kabwaka* nanona karekea n te bure.) Baikara kawai tabeua aika a kakaraoi aomata ni kabwakaia ataei iai? (E kona n reke te reke man reeke aikai: te katoto ae e buakaka nakoiia, tiribureaia n akea te akoi, te kaairua n reireiaia, ao bwainikirinaia.) E kanga te Uea n iangoi buure aikai? (Tara Mataio 18:6).

  E taku te Unimwaane ae M. Russell Ballard: "Ti ongo rebooti aika a aki karaunano ibukia kaaro ke taan kawakinia ataei ake a tia n rangi n raroa nako ma Tamenin Kristo bwa a bwainikirinia ataei. Bwa tao bwainikirinaia ataei aei n te rabwata, n te taetae, ke bwainikirinaia ae aki bati n ataaki ma akea okorona ma te kaunaki ni bwainikirinaki ae korakora, bon te mwakuri ae bati n ribaaki ao te bure ae buakaka nakon te Atua (man te Conference Report, Eberi 1991, 107; ke *Ensign*, Meei 1991, 80).
- E na kanga te riki bwa kaanga ataei ngaira ni kona ni buokiira ni kawakinia ataei? Tera ae ti na kona ni karaoia ni waakina nanon te Atua n te aro bwa a na akea temanna mai irouia ataei aika a uarereke ae e na mate"? (Mataio 18:14).

2. E reirei Iesu aron te kabwarabure, rinanon te kaikonaki ibukin te toro ae babakaine.

Wareka Mataio 18:15, 21–35 ao maroroakinna.

- Ni Mataio 18:15, tera are e taekinna te Uea ae ti riai ni karaoi ngkana ti a tia ni bwaka/bure? Bukin tera ngkai aei te kabanea n tamaroa ni kawai ibukin katokan te kauntaeka?

- E kanga ana kaeka Iesu ngke e titiraki Betero bwa mwaitira ana tai ae e riai ni kabwarai bure iai? (Tara Mataio 18:22). Kabwarabwara bwa e kamanena te nambwa ae kakawaki aei Iesu n reirei bwa ti riai n taainako ni kabwarai aia bure tabeman.) Bukin tera e kangaanga n taai tabetai te kabwarabure? Ko kanga ni kakabwaiaaki ngkana ko kabwarai aia bure tabeman ke a kabwaraaki am bure mai irouia?
- Katuruturua riki kakawakin kabwaraan aia bure tabeman, e anga te kaikonaki Iesu ibukin te toro ae babakaine (Mataio 18:23–35). Antai ae a tei ibukin te uea ao te toro? (Tara Mataio 18:35. E tei te kiing ibukin te Tama are i Karawa, ao tooro a tei ibukira.) Ti kanga ni katotonga ana toro te uea n ara tarau nakon te Uea? (Tara Mataio 18:24–27). Tera ae ti riai ni karaoia bwa e aonga ni kabwaraaki ara bure ibukin "ara tarau"?
- Tera ae ti kona n reiakinna man ana katoto te kiing ni kabwaraan aia bure aomata tabeman? (Tara Mataio 18:33). Baikara baika a kakamaaku ibukin aki kabwaraan aia bure aomata tabeman? (Tara Mataio 18:34–35).

3. E reirei aron te aakoi Iesu, rinanon te kaikonaki ibukin te I-Tamaria ae e raoiroi.

Wareka Ruka 10:25–37 ao maroroakinna. Katea tamnein te I-Tamaria ae e raoiroi.

- E kanga ana kaeka Iesu nakon te rooia are e titiraki bwa tera ae e riai ni karaoia bwa e aonga n rin n uean te Atua? (Tara Ruka 10:25–28.) A kanga tuua ake ko na tangira te Atua ao raom/kaain rarikim ni katinei/ikotii tuua nako n te euangkerio ni kabane iaana? Ti kanga n ongotaeka nakon tuua aika uoua aikai n te aro ae e bwanin raoi riki?
- E kanga ana kaeka Iesu ngke e titiraki te rooia, "Antai raou?" (Tara Ruka 10:29–37.) Tera ae e reireiniira iai te kaikonaki aei bwa antai raora?

  E taku Beretitenti Howard W. Hunter: "Ti riai n uringnga bwa e ngae ngke ti iraorao, ma te Atua e a tia ni karekeia raora—n taabo nako. E riai te tangira n akea tiana, ti riai n karekea te kakaonimaki ae e aki raereke" (man Conference Report, Okitobwa 1986, 44; ke *Ensign*, Nobembwa 1986, 35).
- Tera ae a karaoia te ibonga ao Tibun Rewi ngke a nora te aomata are e kuribwaiaki ma ni kaikoakaki? (Tara Ruka 10:31–32.) Baikara kawai aika a kainnanoi aomata ni kan buokaki iai? Tera bukin aki kan buokaia aomata tabeman ake a kainnanoi buokaia? (Tara Motiaea 4:16–19 ibukin te katoto teuana.)
- E kanga te I-Tamaria ae e raoiroi ni buoka te aomata are e kuribwaiaki ma ni kaikoakaki? (Tara Ruka 10:33–35). Tera katein te rao ae e raoiroi ae iai iroun te I-Tamaria? Ko kanga n tia ni kakabwaiaaki mai irouia I-Tamaria aika a raoiroi"? Ti na kanga n riki bwa I-Tamaria aika a raoiroi ngaira? (Tara Motiaea 4:26.)

Kabaneana

Kakoaua bonganan irakin ana katoto te Tia Kamaiu ma n kananorinanoakira, kabwaraan aia bure tabeman, ao kaotan te aakoi ibukin temanna ma temanna. Kataia kaain te kiraati bwa a na maiuakin reirei aikai.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

1. Maria ao Mareta

Kariaia kaain te kiraati temanna bwa e na wareka Ruka 10:38–42.

- E kanga Mareta n beku ibukin te Uea? Tera te tibwa ae raoiroi ae e rineia Maria? E aera n taai tabetai ti karawawataaki ni mwakuri n akoi aikai n te aro are ti tuai n butimwaea Iesu n aron ae ti bon riai? Tera ae ti kona n reiakin man kiibu aikai?

2. "Kanakomaia ataei akana uarereke nakoiu ao tai tukiia (Mareko 10:14).

Ngkana kam maroroakin ana reirei te Tia Kamaiu bwa ti riai n riki bwa ataei aika uarereke, ko na bae n tangiria naba ni kan maroroakina taekan ana kakabwaia nakoia ataei aika uarereke ni Mareko 10:13–16.

- A kanga aia kaeka ana reirei Iesu ngke a uotaki nako ataei aika uarereke nakoina? (Tara Mareko 10:13.). Tera ae e tuangia ana reirei Iesu? (Tara Mareko 10:14–15.) Tera ae e karaoia Iesu ibukia ataei? (Tara Mareko 10:16). Tera ae ti kona n reireinira iai n aron Iesu man te rongorongo aei? Ti na kanga ni kona ni iri katoto ake e kaoti n te rongorongo aei n te aro ae tamaroa riki?

3. Maroro riki tabeua ibukin Mataio 18

- Maroroakina Mataio 18:8–9 ao Mareko 9:43–48 (tara naba Mataio 5:29–30.) Tera nanon kiibu aikai?Ana Joseph Smith Translation (Raitaeka Iotebwa Timiti) e katerei bwa a na kinaaki bwaai ni kabwakabwaka aikai bwa ngkana a bua kawaia aomata ake a kairiira nako man te koaua. E raoiroi riki bwa ti na katoki ara iraorao ma aomata nakon kariaiakaia bwa a na kairira nakon te bure.
- Ana Joseph Smith Translation ni Matthew 18:11 e koreaki iai bwa e taekinna Iesu bwa ataei aika uarereke a aki kainnanoa te rairannano. Bukin tera ngkai e kangai te bwai aei? (Tara Moronai 8:11–12). A na kanga ataei aika uarereke ni maiu i nanon Kristo? (Tara Moronai 8:12; T&B 29:46–47.) Tera ae ti riai ni karaoia bwa ti aonga ni "maiu i nanon Kristo"? (Tara Mataio 18:4; Motiaea 3:19; Moronaai 8:10).
- Wareka Mataio 18:11–14. Ti na kanga ni kamanena te kaikonaki ibukin te tiibu ae e bua i nanon maiura? Ko kanga ke temanna ae ko ataia n tia ni kakabwaiaaki mairoun temanna riki are e iri reirei aika kakawaki man te kaikonaki aei?

4. "E rineia naba itingaun riki te Uea" (Ruka 10:1)

- Maroroakina Ruka 10:1–24. E kanga ana reirei te Uea nakon te Itingaun ni kabotauaki ma ana reirei are e anga nakoia te Tengauan ma Uoman ni Mataio 10? Baikara mwiokoaia kaain te Itingaun ni boong aikai? (Tara T&B 107:25, 34, 38, 93–97.)

5. Tabun te iraorao n te mare.

Kabwarabwara bwa Mataio 19:1–12 e kabwarabwara te aro are a kataia ni kamwanea Iesu iai Bwaritaio n titirakinana ibukin tuan te raure (tara naba Mareko 10:1–12). Te raure n te iein bon te bwai ae bati taekinana ke maroroakinana irouia ataein te reirei ao mataniwia Iutaia, ao Bwaritaio a kantaningaia bwa ana kaeka Iesu nakon aia titiraki e na kariaia ni karika te un i buakoia Iutaia. Kariaia kaain te kiraati bwa e na wareka Mataio 19:3–9 ni kabaibati.

- Tera ana kaeka Iesu nakon aia titiraki Bwaritaio n te kibu 3? (Tara Mataio 19:4–6. E tuangia bwa te raure e aki kataua te Atua bwa e na karaoaki.) Bukin tera Mote e kariaia te raura i buakoia Iteraera? (Tara Mataio 19:7–8.)

Kabwarabwara bwa i aon Iteraera ngkoa, e kona te mwaane ni kakioanako, ke n raure ma buuna ibukin kaantaninga aika a aki rangi ni kakawaki. E reirei Iesu bwa i nanon te aonaaba ae kororaoi, n ai aron te aba n Uea ae tiretio, akea te raure iai. Mangaia are ibukina bwa te aonaaba e tuai ni kororaoi, te raure e kariaiakaki ma e riai n aki riki ma ti n aaro aika a rangi ni buakaka. Mataio 19:9 e kaotia bwa te mwaane ae kanakoa buuna ibukin te bwai ae e aki rangi ni buakaka e bon mareaki naba nakon buna i matan te Atua, ao e bure ni wenenibure ngkana e mareaki ma te aine temanna.

- Tera te mwakuri ae e na karaoia te nanorinano, te ikabwarabure, ao te akoi n te mareaki ae nako raoi? E kanga ni buokiira te ikakorakora n riki n ai aron Kristo n te mareaki ao n iraorao riki tabeua?
- Ti na kanga ni buokiia aomata ake a tia n rinanon te karawawataaki ibukin te raure?

6. Aia Mwakuri Kairake

Koroi (ke tuangia kaain te kiraati bwa a na koroi) titiraki ibukin te reirei i aon te mwakoro ni beeba. (Ko kona n rinea te titiraki ni koaua bwa kaanga rinoan te mwakuri man mwakoro n tatabeua nako n te reirei.) Kaaki te mwakoro ni beeba i nanon te bwaoki. Tuangia kaain te kiraati bwa a na bairei aia kaintekateka n te mronron, ao katuka te baeki ke te bwaoki i aon te kai n tekateka i nukan te mronron. Tuangia kaain te kiraati bwa a na ikaruoruo n anai titiraki ni kaotinakoi mai i nanon te baeki ke te bwaoki ao ma ni kaekai.

Reirei
15

"Ngai Otan te Aonaaba"

Ioane 7–8

Kaantaninga

Te kakorakorai aia koaua kaain te kiraati bwa Iesu Kristo bon ara Tia Kamaiu ao bwa man irakina ti na kona ni karekea te inaomata ni koaua iai.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Ioane 7. E ira aia toa Iutaia Iesu ae te toa ibukin te tabaenako ni mwaanga ni kaai ao e reirei i nanon te tembora. Tabeman aomata a kakoaua bwa bon te Kristo, ao tabeman a taku bwa te tia mwamwana te aba.
   b. Ioane 8:1-11. Te aine ae te tia wenenibure e uotaki nakon Iesu. E karaoa ae raoiroi nakoina ma n nanoangaia.
   c. Ioane 8:12–36. E taku Iesu, "Ngai otan te aonaaba " E reireiniia Iutaia ake a kakoaua bwa irakina e na kainaomataia man te kabaeaki n tamnei.
2. Katautau ibukin te anga reirei: Manga rinanon am reirei n taai nako tao teuana te wiiki rimoana. Ngkana ko wareki taeka aika tabu ake a rineaki ni moantaai, ao ko na karekea te iango ao te namakin i nanon te wiiki are e na buokiko n reiakina te reirei. Ngkana ko iangoa raoi te reirei i nanon te wiiki, tataro ibukin te Tamnei bwa e na kairiko ma ni karekea te onimaki are e na kakabwaiako iai te Uea.

Aron Waakinan te Reirei

Makuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Karooa nanon te ru n te aro ae bon tau ma ni kamatean taura ao ni kabwakaan kunikain winto ke rooki. Tuanga kaain te kiraati temanna bwa e na wareka Tuua ma Berita 93:1–2 ni kabaibati. Ngkana e tia ni wareware ke ni kataia ni wareki kiibu aikai, tuanga teuanne ke neienne:

- E kanganga warekan kiibu aikai? Tera ae e na kona ni kabebetea riki? (E a oota riki).

Kaurai taura ao irakei kunikain winto ke rooki. Tuanga kaain te kiraati temanna bwa e na wareka riki Tuua ma Berita 93:1–2. Kabwarabwara bwa te ota e kamanenaaki i nanon boki aika tabu ni kabane bwa kaanga te kanikina ibukin Iesu Kristo, Iesu i bon irouna e kamanena te kanikina aei ngke e reirei i nanon te tembora. Te reirei aei e na maroroakin kawai are e taekinaki iai Iesu Kristo bwa te ota ibukira.

Ngkana ko aki kona ni karaoia bwa e na rangi n roo nanon te ru, n onea mwiina korea tamnein te bikan i aon te burakiboti (ke kaota tamnein te bikan.) Kabwarabwara bwa te kaantaninga ibukin te bikan bwa e na kauringiia kaibuke te kanganga ao e kairiia nakon te kamaiuaki. Imwiina kabwarabwara bwa te taura bon teuana mai buakon kanikina aika e kamanenai Iesu n ana anga reirei ibukin

ana mwakuri ni mitinare ao ana iraorao nakoira. Te reirei aei e na maroroakinaki bwa Iesu bon te ota are e kaotia nakoira te kawai nakon te kamaiuaki n tamnei.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon rongorongon boki aika tabu aikai, kaota am koaua ibukin Iesu Kristo ngkana ko namakinna bwa e bon riai. Kaungaia kaain te reirei naba bwa a na kaoti aia koaua ibukin Iesu Kristo ngkana a namakina te kukurei bwa a na karaoia.

1. E ira aia toa Iutaia Iesu ae Toan te Tabaenako ao e reirei i nanon te tembora.

Maroroakina Ioane 7. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika a rineaki ni kabaibati. Kabwarabwara bwa Toan te Tabaenako bon aia bong ni botaki Iutaia ae e kakannato ni katoa ririki ae kakaraoaki onoua te namwakaina i mwiin te Toa ae te Riao. E toki karaoana n te kawaniua ni bong ao e kauringa ana kakabwaia te Uea nakoia Tibun Iteraera i nanon mwanangaia i nanon te rereua. E kauringa naba tain te tai n te ririki ao e kanikinaea tokin te tai. E iangoaki te toa aei bwa te botaki ae kabanean te kakannato ma n rangi ni kakukurei mai buakon aia botaki n toa nako. (Tara Nakoaia Ibonga 23:34–43.)

Taekinna bwa Iesu e mwananga mai Kariraia nako Ierutarem bwa e na ira te toa n te tembora (Ioane 7:1–10).

- Tera ae a taekinna aomata n te toa aei ibukin Iesu ngke a tataninga rokona? (Tara Ioane 7:12). Bukin tera a miimi aomata ngke e moana ana reirei Iesu? (Tara Ioane 7:14–15)
- Tera are e tuangiia aomata Iesu i nanon te tembora ibukin ana reirei? (Tara Ioane 7:16). Tera are e tuangiia aomata bwa a na karaoia bwa a aonga ni karekea aia koaua ibukin ana reirei? (Tara Ioane 7:17.) Ti na kanga ni kamanenai reirei aikai i nanon maiura?

  E taku te Unimwaane ae John K. Carmack man te Itingain: “E kabwarabwara Iesu, ‘Ngkana iai te aomata ae e kan karaoa nanon Teuarei, e na ataa te reirei, bwa mairoun te Atua ke I taetae tao bon mairou’ (Ioane 7:17). N taeka riki tabeua, ngkana ko kataia ao ko kona n ataia bwa e bon koaua. E tangiraki n aei te onimaki bwa e na kataaki, ma e karikirakea te bwai ni kakoaua n tamnei. Nakon te reirei are e na kata te mwakuri ni kakatai e na roko te onimaki, te wanawana, ao te ota” (man Conference Report, Okitobwa 1988, 32; ke *Ensign*, Nov. 1988, 26).

  Kaoia kaain te kiraati bwa a na taekinna bwa e kanga aia koaua ibukin reirein te euangkerio ni kakorakoraaki ngke a maiuakinna (tao ko na bae n tangiria ni kan tibwaua oin am atatai). Taekinna bwa kaitaran te berita are e taekinaki n Ioane 7:17 e bon koaua naba: ngkana ti aki maiuakin reirei aika kakawaki n te euangkerio, ara koaua a na mamara.
- Ngke e reirei Iesu, ao aomata a bon tibwatibwaaki naba n aia iango ibukina. Bikara bukina tabeua ake a kakoaua iai aomata bwa te Kristo Ngaia? (Tara Ioane 7:31, 37–41.) Baikara bukina tabeua ake a aki kakoaua iai aomata bwa te Kristo Ngaia? (Tara Ioane 7:27, 41–42, 52.) N te iango raa are a ataia iai aomata bwa e roko maiaa Iesu? (A ataa ana utu ao ana kaawa are e maeka iai.) N te iango raa are aki ataia iai bwa e roko maiaa? (Tara Ioane 7:28–29; 8:14, 19, 23–29. A aki ota bwa e kanakoaki mairoun te Tama are i Karawa.)

- Ti na kanga ni kakorakora ara koaua ibukin ana mwakuri ni mitinare Iesu Kristo?

2. Te Aine ae kuneaki ngke e wenenibure e uotaki nakon Iesu

Wareka ao maroroakina Ioane 8:1–11.

- Bukin tera taan koroboki ao Bwaritaio a uota te aine ae e wenenibure nakon Iesu? (Tara Ioane 8:4–6. A tangiria ni kamwanea Iesu bwa e aonga ni kabuakaka te aine nakon te mate ke e na kauntaba ana tua Mote.) Tera are e taekinna Iesu nakoia taan koroboki ao Bwaritaio? (Tara Ioane 8:7.) Bukin tera a aki karea te aine n atibu? (Tara Ioane 8:9).
- Ngke e aki kariaia ana bure te aine Iesu, e aki kabuakaka ibukin ana bure (Ioane 8:10–11). Tera ae ti kona n reireiniira iai man ana katoto te Tia Kamaiu ibukin arora bwa ti na kanga n riai ni kaeka nakoia aomata ake a tia ni bure n te aro ae rangi ni buakaka?

  E kabwarabwara te Unimwaane ae Marvin J. Ashton: "Taan Koroboki ao Bwaritaio a uota te aine ae kuneaki ni wene ni bure nakon te Tia Kamaiu. Aia kaantaninga bwa a na aki kaotia bwa a tangira te aine ke te Tia Kamaiu, ma a na kamamaea ao a na kamwanea Iesu . . . e aki kariaia te wenebure Iesu; akea te nanououa n aron kateina nakon te katei ni maiu ae riai. [Ma E rineia bwa e na reirei ma te tangira—ni kaotia nakoia taan koroboki ao Bwaritaio aron kainnanoan buokan temanna bwa e na karaoa kabanean raoiroina ao ni kaota te mwaaka ni kamwamwane ae e urubwai ao te kamamaeaki" (man Conference Report, Eberi. 1981, 31–32; ke *Ensign*, Meei 1981, 24).

3. E katanoata Iesu ma n taku, "Ootan te Aonaaba Ngai."

Wareka ao maroroakina Ioane 8:12–36.

- I nanon tain Toan te [tabaenako], e oota te tembora i aon Ierutarem n uran taura nenea aika a kokorakora. A kona n nooraki uran taura nenea aikai mairouia kaain te kaawa ni kabane. Bukin tera ngkai e angaraoi karaoan aei ibukin Iesu bwa e na katanoata ngke e taku, "Ngai otan te aonaaba"? (Ioane 8:12). Tera nanon ae Iesu bon otan te aonaaba? (Tara Ioane 8:12; Aramwa 38:9; 3 Nibwaai 15:9; T&B 88:6–13.)
- Ngkai a ikakorakora aomata ni katotonga Iesu, ao a na bon riki naba ngaiia bwa tauran te aonaaba, ake a na manga kakaoka otana (Mataio 5:14; 3 Nibwaai 18:24). Ti na kanga ni kona ni buokiia tabeman n noora te ota are e anga Kristo? (Tara Mataio 5:16; 28:18–20; I-Biribi 2:14–15.)
- E tuangiia aomata Iesu i nanon te tembora bwa e karaoi bwaai ni kabane n taainako ake a na kakukureia Tamana (Ioane 8:29). Ti na kanga ni kona ni katabeaki riki nakon karaoan bwaai ake e kakukureia Tamara are i Karawa?
- Ngke e kakoaua Tamana are i Karawa Iesu, "a mwaiti ake a kakoaua" (Ioane 8:30). Tera are e berita iai Iesu nakoia aomata aikai ngkana a teimatoa n iriiria? (Tara Ioane 8:31–32.) Tera ae e kainaomataira mai iai te koaua? (Tara Ioane 8:33–34.) E kanga karaoan te bure ni katukuira i nanon te kabaeaki? (Tara Aramwa 12:11; 34:35.) E kanga ataan te koaua ni kainaomatako?
- Rimwi riki ao e aranna Iesu bwa "te koaua" (Ioane 14:6). E kanga te baei n roota am atatai ibukin te berita ni Ioane 8:32? E kanga ataan te Tia Kamaiu ni kona ni kainaomataira? Ti na kanga ni kona n ataa arona?

Kabaneana

Kakoaua bwa Iesu Kristo bon ara Tia Kamaiu ao bwa bon ti ngaia ae kona ni kainaomataira man te kabaeaki n te bure. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na rimwiin Kristo, ae "otan te aonaaba," n te aro are e na kona ni kairiia nakon te kamaiuaki n tamnei.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

1. Te Ran ni Kamaiu

I nanon teuana te botaki ae tabu are e karaoaki n tain Toan te Tabaenako, e katokaa te ran man te nei ae Tiroam te ibonga i aon te baonikarea. E karaoaki te angabwai aei bwa e na bubuti te aba ibukin te karau ao nakoraoin te uaa n te ririki ae e na roko. Ngke e reirei Iesu i nanon te tembora ni kabanean bongin te toa, e kaoiia aomata bwa a na katoonga te ran ni kamaiu (Ioane 7:37–38).

- N taabo ke n taai raa are e taekina iai te ran ni kamaiu Iesu? (Tara Ioane 4:5–15.) Tera te "ran ni kamaiu"? Ti na kanga ni kona ni mooi iai?

2. Iesu Kristo bon Iehova

Wareka ao maroroakina Ioane 8:37–59.

- Bukin tera Iesu e tuangiia taan aki kakoaua ake Iutaia bwa tiaki ngaiia natin Aberaam? (Tara Ioane 8:39–40. E ngae ngke bon ana bakatibu Aberaam ngaiia ni koaua, ma aki karaoa te mwakuri ae e raoiroi n aron are e karaoia Aberaam.) Bukin tera e tuangiia Iesu bwa tiaki natin te Atua ngaiia? (Tara Ioane 8:41–44.) Ti na kanga ni kaotia n ara mwakuri bwa natin Tamara are i Karawa ngaiira?
- Bukin tera a aki kukurei Iutaia n ana taeka te Uea are taekinna ibukin Aberaam? (Tara Ioane 8:51–53, 56–57. A aki ataia bwa Iesu e taekina ana kona n tokanikai i aon te mate n tamnei [kiibu 51] ao nakon maiuna i mwain te maiu aei [kiibu 56–57].) Tera ae e buokira iai ana taeka Iesu are e kangai, "I mwaain Aberaam ao bon iai Ngai," (Ioane 8:58) n ataa iai arona? (Tara te Otinako 3:13–14. Iesu bon Iehova, ae Kakannato. "Ngai bon Atuan Aberaam, Itaaka, ao Iakobwa.) Bukin tera e kakawaki ataakina bwa Iesu bon Iehova i mwaain maiuna n te maiu ae mamate aei?

Reirei
16

"I Mataki Ngkoa, ma I a Noraaba Ngkai"

Ioane 9–10

Kaantaninga

Te buokiia kaain te kiraati ni karekei aia atatai aika korakora riki ao aia kaaitau ibukin Iesu Kristo ngkai kaanga Otan te Aonnaba ao te Tia Kawakin Tiibu ae Raoiroi.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Ioane 9. E kakoaua Iesu bwa ngaia Otan te Aonaaba ao e kamaiua te aomata are e bungiaki ni mataki. Te aomata are e kamaiuaki e kakoaua nakoia Bwaritaio ao e neboa Iesu.
   b. Ioane 10:1–15, 25–28. E reirei Iesu bwa ngaia te Tia Kawakin Tiibu ae Raoiroi ao bwa e na anga maiuna ibukiia ana tiibu Bon ana tiibu te Uea te koraki ake a ongo bwanaana ma n iriria.
2. Ngkana a tauraoi bwain reirei aikai, ao kamanenai n tain te reirei:
   a. Te tamanei ibukin E Katoka te Mataki Iesu (62145; Te Kete ibukin Tamnei n te Euangkerio 213).
   b. Mwakoro 3 ni "New Testament Customs," te rinerine man te *New Testament Video Presentations* (53914).
3. Iango ni katautau ibukin te anga reirei: "Te nanorinano i matan te Atua bon te kiing teuana ae kakawaki nakon te tokanikai. Te tia Reirei ae nanorinano i matan te Uea e na karekea te ibuobuoki man te tabo are e reke mai iai te rabakau ma te mwaaka are e roko mai iai n aki toki. Te Tia Reirei are e aki kainnanoa te ibuobuoki e na bua mairouna te Tamnei. Akea te bwai ae ti kona ni karaoia ngkana akea te Atua, a riai bwaai ni kabane irouna."

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin kairan te kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Tuanga kaain te kiraati temanna bwa a na iangoi mamaaran te rabwata tabeua ake e katoki Iesu n ana tai ni karaoa ana mwakuri ni mitinare n te maiu aei. Koroi aia kaeka i aon te burakibooti . Imwiina ao taekinna bwa mwakoron te reirei aei bon taekan kamaiuan te mataki iroun Iesu ae te kakai are e karaoia ni mwaitin te tai..

- Bukin tera ngkai ko taku bwa kamaiuan te mataki bon te kakai ae e rangi n ataaki i nanon ana tai ni karaoa ana mwakuri ni mitinare te Tia Kamaiu? Tera ae e kanikinaeaki ni kamaiuan te mataki n te maiu n tamnei? (Mwaakan te Tia Kamaiu ni buokiira bwa ti na tokanikai i aon te mataki n tamnei ao n "noori " ke n atai koaua n tamnei.)

Kabwarabwara bwa boki aika tabu ake a reiakinaki n te reirei aei a boboto i aon noorakin ao ongoraeakinan te Tia Kamaiu ao i aon mwiokoara ni buokiia tabeman bwa a na karaoa ae ti te arona.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko reiakin kiibu man booki aika tabu, maroroakinna bwa a kanga ni kamanenaaki nakon maiura ni katoa bong. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwauaa te bwai ae e a tia n riki nakoia aika a kaeti nakon reirei aika kakawaki ma ni booki aika a tabu.

1. E anga te nooraba Iesu nakon te mwaane are e bungiaki ni mataki.

Maroroakina Ioane 9. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika a rineaki. Katea tamnein Iesu ngke e kamaiua te mwaane ae e mataki.

- Imwaain kamaiuan te mwaane are e bungiaki ni mataki, e taku Iesu, "Ngai otan te aonaaba (Ioane 9:5). Ni kawai raa are e uota iai te ota Iesu nakon te mwaane are mataki? (Tara Ioane 9:6–7, 35–38.)
- Te mwaane are e mataki e kakoaua tabeua te tai bwa Iesu ae kamaiua man matakiina (Ioane 9:10–11, 15, 17, 24–25, 27, 30–33. Ko bae n tangiria ni kaungai nanoia kaain te kiraati ni mwaaken kiibu aikai i nanon aia boki aika tabu). Tera ae ti kona n reiakinna man te katoto aei? (A kona n rin n reeke bwa iai mwiokoara n tibwauai ara koaua. Taekinna bwa e ninikoria te mwaane aei ni kakoaua nakoia aomata aika mwaiti, tiaki ti ngaia ma te koraki naba ake a kakewea ana koaua ma ni kakamakua.)
- E kanga ana koaua te mwaane aei n rikirake ngke e reitaanako tibwauaan ana koaua? (Kabotaui kiibu 11, 17, 33, ao 38.) E kanga am koaua ni rikirake ngkana ko tia n taekinna?
- A kanga aroia Bwaritaio ngke a ongo aron te kakai? (Tara Ioane 9:16.) Bukin tera ngkai a rawa ni kariaia bwa e a tia ni karaoa te kakai Iesu man mwaakan te Atua? (A kona reeke n reke man reeke aikai te kamoamoa, te un ibukin ana katoki aoraki Iesu n te Tabati, te maaku bwa imwiina ao e bua mwaakaia ke tangirakiia irouia aomata, ao baikar riki.) A kanga Bwaritaio ni kabuakakaa aran Iesu? (Tara Ioane 9:16, 18–20, 24, 28–29, 34.) A kanga aomata ni boong aikai ni kaakea mwaakan te Atua?
- A kanga aia kaeka ana karo te mwaane are e a tia ni mataki ngke a titirakiniia Bwaritaio ibukin te kakai? (Tara Ioane 9:18–23.) Bukin tera a kaeka kaaro n aron aei? (Tara Ioane 9:22.) Ti kanga ngaira n taai tabetai ni katotongiia ana karo te mwaane aei? Ti kanga ni kona n ninikoria riki n ara koaua?
- A kanga ni katuaea te mwaane ngke e reitaanako kakoauaana bwa Iesu ae e kamaiua? (Tara Ioane 9:34. Kabwarabwara bwa teweaki nako nanona kabaneaki man te Ekaretia.) Tera ae karaoia Iesu ngke e ongo bwa e a tia n kabaneaki ibukin ana koaua? (Tara Ioane 9:35–37.) E kanga te Uea ni kakabwaiako ibukin te teimatoa ni kakaonimaki i nanon tain te kangaanga?

Ngkana kam kamanena te anga reirei n te video, kaota tamnein te "The Synagogue" ngkai.

- N te aro raa ae a kona n nooraba iai Bwaritaio, ao n te aro raa ae a mataki iai? (Tara Ioane 9:39–41. A ataa raoi te tua, ma a mataki nakon nooran bukina ni koaua. A rawa n nooria bwa Iesu e roko bwa e na kakoroa bukin te tua.) Tera te kaokoro i marenan te nooraba ni matara ao "te nooraba" ke te atatai n tamnei? Baikara kawai aika e reke iai te mataki n tamnei? Tera te bwai ae ti kona n reiakinna man te rongorongo aei bwa ti na kanga n tokanikai i aon te mataki n tamnei?

2. E reiakinna Iesu bwa Ngaia te Tia Kawakin Tiibu

Wareka ao maroroakina Ioane 10:1–15, 25–28. Ni kiibu aikai, e kabwarabwara Iesu bwa e na kanga te Tia Kawakin Tiibu ni kawakiniia ana tiibu. Kabwarabwara bwa n ana tai Iesu, ao a kairaki tiibu nakon te tabo teuana ae aranaki bwa te nanai-n-tiibu n te tairiki. Temanna mai buakoia taan kawakin tiibu e na tararuaa te mataroa ao ake tabeman a nako ni motirawa. Ngkana e roko te kameanti nakon te nanai-n-tiibu, e na anga maiuna te tia kawakin tiibu ngkana e riai bwa e na otangaia tiibu. N te moan ingaabong taan kawakin tiibu n tatabemaniia nako a oki ma ni weteiia aia tiibu. A na kina bwanaana ao a na iria nakon te tawaana n uteute.

- I nanon ana maroro Iesu ibukin te tia kawakin tiibu ma ana tiibu, antai aika a tei ibukiia tiibu? (Tara Ioane 10:4, 27.) Antai te Tia Kawakin Tibu? (Tara Ioane 10:11.) Baikara anuan maiun te Tia Kawakin Tiibu tabeua aika a raraoi? (Tao ko na bae n tangiria ni kan karinani i aon te burakibooti n aron ae e karinanaki i nanon ikai.)

  a. E ataia ana tiibu, e weteia n araia, ao e kairiia (Ioane 10:3–4, 14.)
  b. Bon te mataroa ibukia tiibu, are e na kariaia bwa a na rin i nanon te nanai-n-tiibu bwa a na kamaiuaki ao e na karekea kanana te uteute (Ioane 10:7, 9.)
  c. E angania tiibu "te maiu . . . ae mwaiti riki" (Ioane 10:10.)
  d. E anga maiuna ibukia tiibu (Ioane 10:11, 15.)

- Tera te kaokoro i marenan te tia kawakin tiibu ma te aomata are e karaoi bwaai ni kabane ibukin te mwane? (Tara Ioane 10:11–14.) E kanga n riki Iesu bwa te katoto ae kororaoi? (Ni kabonganaan karinanin taeka ake ko a tia ni koroi i aon te burakibooti, maroroakinna bwa e kanga Iesu ni kaota te katoto ae raoiroi ibukin anua ni maiu aikai. Tara 2 Nibwaai 9:41–42 ngkana kam maroro e kanga Iesu n riki bwa te mataroa ibukia tiibu. Ngkana kam maroroakina aron kukurein nanon Iesu n anga maiuna ibukira, tara Ioane 10:17–18.)

- A kanga tiibu ni kinaia aia tia kawakin tiibu? (Tara Ioane 10:3–4.) Ti na kanga n ongo bwanaan te Uea? (Tara T&B 1:37–38; 18:33–36; 97:1.) Ti kanga n otangaaki ke ni kawakinaki ngkana ti kinaa ma n ira bwanaan te Tia Kawakin tiibu ae e Raoiroi?

Ngkana ko kamanena te (video) te wirio ibukin te anga reirei, kaota te "The Shepherd" ao "The Sheepfold" ngkai.

- Antai taan iraa ao taan kuribwai ake a kataia n niniia nako te nanai n tiibu? (Tara Ioane 10:1. Bon aomata ngaia ake a kataia ni kaikoakiia taan iriira te Uea ke ni kairiia nakon te bure.) Ti na kanga n noora te kaokoro i marenan te tia kawakin tiibu ni koaua ma te koraki ake a kataia ni kairiira nakon te bure? (Tara Ioane 10:10.)

- A kanga tiibu n anganaki kanuangaia ibukin irakin te Tia Kawakin Tiibu ae e Raoiroi? (Tara Ioane 10:9–10, 28.) Kam kanga n tia ni kakabwaiaaki ibukin iriiran te Tia Kamaiu?

Kabaneana

Kakoaua bwa Iesu bon Ootan te Aonaaba Ngaia ao te Tia Kawakin Tiibu ae Raoiroi. Ngkana e riai, tibwauaia ma kaain te kiraati bwa e kanga te Uea n tia ni buoki ngkami iroun tamneina n rimwina.

Iango riki tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

1. Mwiokoara ngkai Taan Kawakin Tibu Ngaira

- Ti kanga n riki ngaira bwa taan kaawakin tiibu naba ibukin ana tiibu te Uea? Tera ae ti kona ni karaoia ni buokia tabeman bwa a na kona n ongo ma n toua mwiin ana taeka te Tia Kaawakin Tiibu ae Raoiroi?

  E taku te Unimwaane ae Bruce R. McConkie n ana reirei: "Te aomata are e mwakuri n te nakoa teuana n te Ekaretia ike e mwiokoaki iai ibukin maiu raoia natin nako te Uea n tamnei ao ni bwain te rabwata bon te tia kaawakin tiibu nakoia tiibu akanne. E katuka te bukinaki i aoia ana tia kawakin tiibu te Uea ibukin kawakinaia bwa a na aki reke n te kabuanibwai (kamaiuaia) ana tiibu" (*Mormon Doctrine*, ka 2 mwakoro [1966], 710).

2. "Iai Au Tiibu ake Temwangina" (Ioane 10:16)

- Antai aika e taekiniia Iesu n Ioane 10:16? (Tara 3 Nibwaai 15:21–24.) N ningai te tai are a na ongo iai tiibu ake temwangina ni bwanaan te Tia Kamaiu? E kanga te kibu aei ni buoka te aomata are e a tibwa moana ana reirei ke ana ukeuke n te Ekaretia ni kona ni karekea otana ae raoiroi riki n ana Boki Moomon?

  E taku n ana reirei te Unimwaane ae Howard W. Hunter: "Te koraki ake a tia n tataneiai ma ana reirei te Mataniwi man wanawanaia aika a karekei man te boki ae te Bwaibwara a na rangi ni kukurei naba ni kan ataia bwa iai naba taekan kaotina nakoia aomata n Iteran te Aonaaba are mai Maeao—tiibu ake temwangina ake e taekin taekaia. E atuunaki n Ana Boki Moomon i mwin te burabeti are e boboti baana ao e kakimototoi koroboki ake a koreaki ibukiia kaain te aba ae bubura ae Amerika. Ana Boki Moomon bon te kakoaua ibukin Kristo ao e tau mwiin ana reirei nako nakoia kaain te nanai are teuana n te Aonaaba ae Boou" (man te Conference Report, Eberi 1983, 19; ke *Ensign*, Meei 1983, 16).

3. Aeka n Taratara aika a Kakaokoro

Buokiia kaain te kiraati bwa a na rangi ni kukurei riki n aron ana kawai ni ibuobuoki te Tia Kamaiu nakoira, karaoi beeba-n-taeka aika a raereke ibukin tabeua nanon te taeka ae *see* aika a kakaokoro (a kona n nooraki nanona aika katautauaki i nano ikai). Katukui beeba-n-taeka aika raereke i nanon te bwara ke

bwaoki, ao kariaia kaain te kiraati bwa na ikaruoruo n rinei beeba-n-taeka ao ni kabwarabwara bwa e kanga te Uea ni buokiira n nooraba n te kawai are e kabwarabwara.

n nooria n te mata
n oota
n ataa taekana
ni iangoia bwa bon te bwai ae e riai
ni kunea
ni kaeineta te taratara nakon
taraia man te tabo are ko tei iai

“Tera ae N na Karaoia bwa I aonga n Rin n te Maiu are akea tokina?”

Reirei
17

Mareko 10:17–30; 12:41–44; Ruka 12:13–21; 14; 16

Kaantaninga Te buokiia kaain te kiraati bwa a na ataia bwa ti riai ni kukurei n anga nako bwain te aonaaba aei bwa ti aonga ni karekei ara tabo i nanon uean karawa.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mareko 10:17–30; 12:41–44. E titiraki te kairake n ataei ni mwaane ae e kaubwai bwa tera ae e riai ni karaoia bwa e aonga n reke irouna te maiu are akea tokina, ao Iesu e anga reirei bwa onimakinan kaubwain te aonaaba e kona ni kaotinakoa te aomata man uean te Atua. E kamoamoa te Aine ae mate buuna ae e kainnano ngke e nnei uoua te reebeta aika ai aron teuana te bwaaring i nanon te bwaoki ni mwane.
   b. Ruka 12:13–21. I nanon te kaikonaki ibukin te kaubwai ae nanobaba, E reirei Iesu ibukin aron kamamaten te mataai ni kani bwaibwai. E kaungai nanoia taan ririmwiina bwa a na ukeukeri kaubwain karawa nakon kaubwain te aonnaba.
   c. Ruka 14:15–33. Rinanon te kaikonaki ibukin te amwarake ae kakannato, E reirei Iesu bwa naake a ririmwiina a riai ni kukurei nanoia ni mwanuokin bwaai ni kabane.
   d. Ruka 16:1–12. Rinanon te kaikonaki ibukin te touati ae e buakaka, E reireiniia taan ririmwiin Iesu bwa a na ukeukera te kaubwai n tamnei ma kukurein nanoia ae ti te arona ma te koraki ake a ukeukera kaubwain te aonaaba.
2. Wareware riki Tabeua: Mataio 19:16–30; Ruka 18:18–30; 21:1–4; Iakobwa 2:18–19.
3. Ngkana e tauraoi Tamnein te Tia Tautaeka ae Kaubwai (Te Kete n Tamnein ibukin te Euangkerio 244) ngkana a tauraoi, kamanena n tain te reirei.
4. Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, karaoa te kainikabwaru ibukiia mwangkii ke korea tamnein teuana i aon te burakibooti (tara te kamataata ae i nanona.) Ni karaoan te kainikabwaru ibukiia mwangkii, karekea te bwaoki ae iai matana (ke bwain kainana). Kamatoa matan te bwaoki, ao korea iteran teuana te bwaoki ni kaukia n te aro ae e na bubura tau te bwangabwanga ibukin karinan baim ngkana ko kauka baim ma tiaki ngkana ko katimoia baim. Katuka mwakoron te uanikai ke tabeua uanikai aika a matoatoa kuniia i nanon te bwaoki.

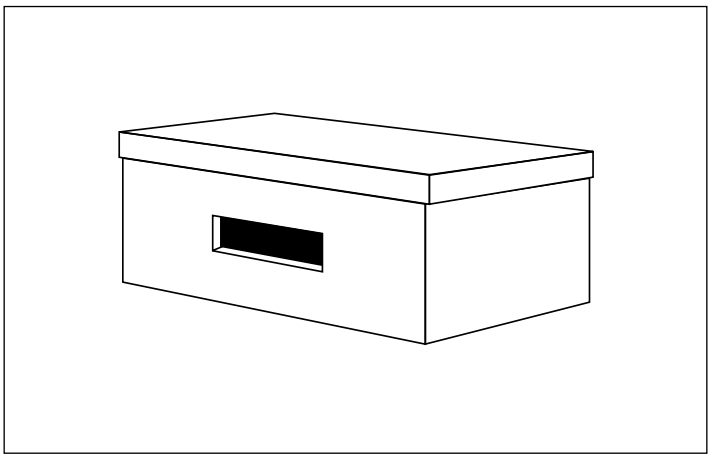

5. Te katautau ibukin te anga reirei: E taku Nibwaai bwa e kabotaui boki aika tabu ma ana aomata n te aro bwa e aonga n riki booki aika tabu bwa aia raka ao reireiaia (1 Nibwaai 19:23). Buokiia kaain te kiraati bwa a na kanga ni maiuakina ao ni kamanenai, booki aika tabu nakon maiuia.

Aron Waakin te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Katea te kainikabwaru are ko a tia ni karaoia ke are ko a tia ni korotamnneia (tara te itera ibukin te "Katauraoi"). Kabwarabwara bwa te kainikabwaru n aron aei e kona ni kamanenaaki ibukin kamwanean te mwangkii. Kamatoa te bwaoki i aontano, ao karina te bwai (n ai aron te ben ke te uanikai). Te bwangabwanga i nanon te bwaoki e riai ni bubura tau ibukin bain te mwangkii ae e aki kakanoa bwa e na bebete karinan baina ma e rangi ni uarereke ibukin bain te mwangkii ao te amwarake ni kaotinakoi n teuana te tai (Ko na bae n tangiria ni kan kamataata te baei). E noora te amwarake te mwangkii ao e kanakoa baina bwa e na anaia. N te tai are e koona iai te amwarake te mwangkii ni baina, e na kariaia riki tauakin rabwatana nakon kanakoan te amwarake. E na bon aki anga te kanuanga aei ibukin ae kakannato riki—bon inaomatana.

Taekinna bwa n taai tabetai ti karaoi kaairua aika a boraoi ma ana kaairua te mwangkii. Ngkana ti karekei bwaai aika a rangi n tatangiraki iroura ti na bon aki kariaia bwa ti na kanakoa e ngae ngkana ti kawakinna ao e kona ni karikia nakoira buan te bwai teuana ae e raoiroi riki. Te reirei aei e kaeti nakon te bwai teuana ae ti riai n taon nanora n te aro are ti aonga ni karekea te kakabwaia ae moan te kakannato: te maiu ae akea tokina ma Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon kiibu man booki aika tabu aikai, buokiia kaain te kiraati bwa a na oota, ti kona ngaira n tatabemaniira nako n tuangaki bwa ti aanga bwaai aika kakaokoro ibukin uean te Atua. Ti riai ni kukurei n anga bwa tera ae tuangiira te Atua.

1. E kona mwiokoan te kaubwai ni kakioa nako te aomata man uean te Atua.

Wareka ao maroroakina Mareko 10:17–30; 12:41–44. Katea tamnein Kristo ao te Tia Tautaeka ae te kairake n ataei ni mwaane.

- Tera ae taekinna Iesu nakon te kairake n ataei ni mwaane ae te kaubwai are e titiraki bwa e na kanga ni karekea te maiu are akea tokina? (Tara Mareko 10:17–21.) Bukin tera kaetieti aikai e nanokawaki iai te kairake n ataei ni mwaane aei? (Tara Mareko 10:22.) Bukin tera ngkai ko taku bwa e tuangnga te Uea bwa e na kabonakoi ana bwai ni kabane? E kanga ana taeka te Tia Kamaiu nakon te kairake n Ataei ni mwaane ae kaubwai ni kona ni kamanenaaki nakoira?

  E taku Beretitenti Joseph F. Smith: "Te kanganga ae riki nakon te kairake n ataeinimwaane [bwa] e rangi ni mwaiti ana bwai, ao e tangiria bwa e na mwiokoi riki kaubwaina nakon are e na mwanuokin taekaia ni kabane ma n ririmwiin Kristo. . . . Akea te aomata ae e kona ni karekea te bwai n tituaraoi ae te maiu are akea tokina ni karokoa ae e kukurei nanona n anga bwain te aonaaba ni kabane n te aro are e na kona ni karekea (te maiu are akea tokina)" (*Gospel Doctrine,* 5th ed. [1939], 261).

- Tera ae e reiakinna Iesu n aron te reitaki i marenan karekean te kaubwai ao te rin i nanon uean te Atua? (Tara Mareko 10:23–25.) Tera te kaokoro i marenan karekean te kaubwai ao mwiokoai? Ti na kangaa ni kona ni kateimatoa te katei ae riai nakon bwain aon te aba? (Tara Motiaea 4:19, 21.)

  E reirei naba Beretitenti Smith: "E aki nanonano te Atua n tarakia aomata nako. Te aomata ae e kaubwai e kona n rin n uean karawa n te aro ae e inaomata kaanga ai aron te aomata ae kainnano, ngkana e uota nanona ao ana tangira nako aan ana tua te Atua ao nakon reirein te koaua; ngkana e na kaaki ana tangira i aon te Atua, ao nanona i aon te koaua, ao tamneina i aon kabobongaan ana kaantaninga te Atua, ao ngkana e aki kanimwa ana tangira ao ana kaantaninga i aon bwain te aonaaba" (*Gospel Doctrine*, 260–61).

- Kabotaua te kairake n ataeinimwaane ae e kaubwai ma te aine ae mate buuna ae e kainnano ni Mareko 12:41–44. Tera te bwai ae kukurei iai nanon te aine ae e mate buuna ni kan karaoia are e aki kukurei iai te kairake n ataeinimwaane? (Tara Mareko 12:44. E kukurei nanona n anga ni kabane are iai irouna ibukin uean te Atua.) Ti na kanga ni karikirakea te katei n ai aron te aine ae e mate buuna ae e aki kaubwai?

2. Ukoukora Bwain Karawa, nakon kabwaian te aonaaba

Wareka ao maroroakina Ruka 12:13–21.

- Tera ae taekinna Iesu nakon te mwaane are e tabeaianga nanona ibukin ana bwai mairouia ana bakatibu? (Tara Ruka 12:13–15.) Tera te mataai ni kani bwaibwai? (Tangiran te kaubwai ae korakora ke ibukin tangiran ana bwai temanna te aomata.) Baikara bwaai aika a mataai iai aomata ni boong aikai? Bukin tera e kamamate te mataai ni kanibwaibwai?

- N te aonaaba are e aki toki ni karekea nnen bwain te aonaaba bwa te bwai ae moan te kakawaki, ti na kanga ni kona n uringnga bwa kakawakira n ai arora n tatabemaniira nako e aki iangoaki n aron mwaitin ara bwai ake a reke iroura?

(Tara Ruka 12:15.) Kakabwaia baikara aika kakawaki riki nakon bwain aonaaba? (Tara Ruka 12:31–34; T&B 6:7 ibukin katoto tabeua.)

- E kanga te mwaane are e taekinaki taekana n te kaikonaki ibukin te kaubwai ae nanobaba are e a tia ni kakabwaiaaki? (Tara Ruka 12:16.) Tera ae e a tia n iangoia bwa e na karaoia nakon rakan kaubwaina? (Tara Ruka 12:18.) Tera ae e kamatataaki n ana mwakuri? (Tara Ruka 12:19–21. E katuka nanona i aon kaubwaina.) Tera te bwai ae riai n tia ni karaoia ma ana bwai ae moan te mwaiti ngkana e ukoukora bwaini karawa, nakon ukoukouran bwain aon te aba nakon kaubwain te aon te aba, ? (Tara Motiaea 4:26; T&B 52:40.)
- Bukin tera a mwaiti aomata aika katikui nanoia i aon kaubwain te aonaaba e ngae ngke a ataia bwa bon bwaai aika a aki teimaan? Ti na kanga n iangoia bwa ti rangi n tabeaianga ibukin bwain nako te aonaaba? Ti na kanga ni kona n rangi n tituaraoi riki ni kaubwaira ao ni kakabwaia riki tabeua, n aron te tai ao te tarena? (Tao ko na bae n tangiria ni kaungai nanoia kaain te kiraati bwa a na iangoi raoi riki titiraki aikai i tinanikun te kiraati i bon irouia ke ma kaain te utu.)

3. A riai ni kukurei nanoia Tan Iriira Kristo ni mwanuokin bwaai ni kabane bwa a aonga n riki bwa a na reirei Iesu ni koaua.

Wareki ao maroroakin kiibu aika rineaki man Ruka 14:15–33.

- Raira nanon te kaikonaki ibukin te amwarake ae kakannato, E reirei te Unimwaane ae James E. Talmage bwa irua ake a kaoaki a tei ibukiia aomata ni berita, ke ana auti Iteraera. Ngke e tuangiia te toro ae (Iesu) bwa a na roko nakon te baka n amwarake (a kariaia te euangkerio), a karekei aia aanga ao a rawa n roko (*Jesus the Christ,* ka 3 ni boki [1916], 452). Bukin tera ngkai a aki roko Iteraera nakon te baka n amwarake? Antai "kainnano, ao mwauku, ao aika turatura, ao mataki" ake a roko nakon te baka n amwarake? (Ruka 14:21).
- E kanga te kaikonaki ibukin te amwarake ae kakannato ni kaeti nakoira? Baikara aanga aika ti kona n taekin ibukin aki amwarakera n ana taibora te Uea—n aron te katoto, n aki warewareki booki aika tabu ke n aki nako nakon te tembora? Ti na kanga ni kaota ara kariaia nakon ana kakao te Uea nakon ana baka n amwarake?
- E reirei Iesu bwa a riai ana reirei ni kukurei nanoia n anga-karea ni bwai nako ake e tuangiia (Ruka 14:26–33). Baikara bwaai tabeua aika a tuangaki reirei ake rimoa bwa a na aanga-karea iai? Baikara bwaai tabeua aika a tuangaki reirei ni boong aikai bwa a na aanga-karea iai? Tera ae e a tia n tuangko te Uea bwa ko na aanga-karea iai? Ko kanga n tia ni kakabwaiaaki ibukin karaoan anga-karea aikai?

4. Ukoukora te kaubwai n tamnei ma te kukurei ao te korakora.

Wareki ao maroroakin kiibu ake a rineaki man Ruka 16:1–12. Ni buokiia kaain te kiraati bwa a na oota n te kaikonaki ibukin te touati ae buakaka, taekin rongorongo aikai:

E kabwarabwara te Unimwaane ae James E. Talmage bwa te Uea e kamanena te kaikonaki aei "ni kaota te kaokoro i marenan aroia mwaane ni kakaawakin bwai, iango raoi, ao n aia anga nano ibukin katabeaia ni karekean te mwane ibukin bwain nako te aonaaba, ao kawaia aika a kanano uoua uaitera nanoia aika mwaiti

ake a ataaki bwa a wanawana bwa a kekeiaki n rimwiin te kaubwai n tamnei." E aki iangoia te Uea ni katautaua bwa ti riai ni katotonga ana mwakuri aika buakaka te toro ae e aki raoiroi, ma ti riai n ukoukora te kaubwai n tamnei ma te ingainga n nano ao te kekeiaki ae ti te arona are e kaotia te toro n ukoukoran kaubwain te aonaaba.

E reitia ma n taku te Unimwaane ae Talmage, "Aomata aika iangoi bwain te aonaaba a aki kona n kaakea taekan karekean aia bwai ibukin ririki aika a na roko, ma n angiin te tai a ingainga nanoia ni kabatiai aia bwai ma ni bure; ma natin te ota, ke te koraki ake a kakoaua te kaubwai n tamnei bwa e buraieta i aon bwain nako te aonaaba, ao a karako riki korakoraia, a taratara raoi ke a wanawana" (*Jesus the Christ*, 463).

- Tuangiia kaain te kiraati bwa a na kabotaui n te aro ae rau aron mwaitin aia tai, aia iango, ao korakoraia ake a tia n anga ibukin ikoikotan te mwane ao bwaai ma mwaitin aia tai, aia iango, ao korakoraia are a tia n anga nakon ukoukoran te kaubwai n tamnei. Ti na kanga ni konaa ni kan anga riki nanora ma kukureira ae mwaiti riki nakon ukoukoran te kaubwai n tamnei?

Kabaneana

Kakoaua bwa karekean te maiu are akea tokina, ti riai ni kukurei ni katikui bwain nako te aonaaba ao n toro iroun te Uea ma nanora ni kabane, ara iango ao korakorara. Kaungaia kaain te kiraati bwa a riai ni kaaitau ibukin kakabwaian aon te aba ma ni keiaki n tarai raoi aroia ni koaua.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

1. Te Nanorinano

Wareka ao maroroakina Ruka 14:7–11.

- Ko kanga n tia n noora koauan ana taeka Iesu' n Ruka 14:11?

2. Te Tangira ni Koaua

- Tera ae ti kona n ataia man Ruka 14:12–14 ibukina bwa ti na kanga ni beku ibukiia tabeman? (A kona reeke n reke man reeke aikai bwa ti riai n aki mwakuri ma te kaantaninga bwa ti na karekea te bwai bwa boon ara mwakuri, ao ti riai n aki tiatian ara mwakuri nakoia te koraki ake a na manga kabooa ke ni kaaitau nako ira.) Tera ae ti riai ni karaoia ae na riki bwa bukin kan karaoan te mwakuri?
- E kanga te tangira ni koaua ni buokiira ni kaanira riki nakon te Uea?

3. Te kaikonaki ibukin te aomata ae e kaubwai ao Rataro

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareka ao a na maroroakina te kaikonaki n Ruka 16:19–31.

- Imwiin maten te mwaane ae e kaubwai, tera are e tuanga Aberaam bwa e na karaoia ibukin tarina? (Tara Ruka 16:27–28.) E kanga ana kaeka Aberaam? (Tara

Ruka 16:29–31.) Tera ae reireiniira iai te baei ibukin te kakauongo nakon te burabeti?

- Tera ae e reireiniira iai te kaikonaki aei ibukin kakawakin tabeakinaia kainnano? (Tara T&B 104:18.)

A na kukurei Kairake ni karaoa te kaotioti ibukin te kaikonaki aei. Katikuiia uoman kaain te kiraati (Aberaam ao Rataro) i aon iteran te oo teuana bon a laromamaki kaintekateka bwa kaanga (te kamwanoku ae korakora), ao temanna riki kaain te kiraati (te mwaane ae kaubwai) i aon te itera are teuana. Kariaia te kaaman n ataei mairouia kaain te kiraati bwa e na riki bwa te tia taetae. Kariaia kaain te kiraati bwa a na wareki aia kibu ni kaeineti ma Ruka 16:19–31, ma te tia wareware e na wareki bwaai ni kabane are e aki kaeti nakon are e taekinaki mairoun temanna kaain te kaotioti.

“E Bua, ao e Manga Reke”

Reirei
18

Ruka 15; 17

Kantaninga

Te buokiia kaain te kiraati bwa a na ataa te kukurei are e na roko ngkana ti rairi nanora ao ngkana ti buokiia tabeman n rairi nanoia.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Ruka 15:1–10. E reirei Iesu aron bonganaia aomata Rinanon te kaikonaki ibukin te tiibu ae bua ao kaikonaki ibukin te maibiibi n tirewa.
   b. Ruka 15:11–32. Rinanon te kaikonaki ibukin te nati ae bakatae, e reirei Iesu bwa Tamara are i Karawa e reke irouna te kimwareirei ae korakora ni kabwaraan ana bure te aomata are e raira nanona. Te Tia Kamaiu e reireiniia naba taan ririmwiina bwa a na ikakabwara bure.
   c. Ruka 17:11–19. Te aomata are e a tia ni katokaki reeberana iroun Iesu e oki ni karabwa.
2. Wareware riki tabeua: Mataio 18:11–14.
3. Ngkana a tauraoi tamnei ibukin Te Nati ae Bua (62155; te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 220) ao Rebera ake Tengaun (62150; te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 221), kamanenai i nanon tain te reirei.
4. Te katautau ibukin te anga reirei: E aki toki n titiraki Iesu ni kaungai nanoia ana taan ongora bwa a na kamanenai reirei are e a tia n reireiniia (tara Mataio 16:13–16; Ruka 7:41–42). Katauraoi titiraki ma te tataro mwaaka bwa e na kaungai nanoia kaain te kiraati ni ira te bae e karaoaki n te kakarabakau ao ni buokiia bwa a na ota ao ni kona ni kamanenai reirei ake a tia n reiakinaki.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Kaoia kaain te kiraati bwa a na taekina aron buan te bwai ae rangi ni kakawaki nakoia n te taina ke ngke e bua kaain te utu temanna. Imwiina titiraki n titiraki aikai:

- E kanga aron am namakin ngkana e bua te bwai ke te aomata? E kanga am namakin ngkana e kuneaki te bwai ke te aomata?

Ko na bae n tangiria ni kan tuangia kaain te kiraati bwa a na taekin baika a tia n riki nakoia ngke a bua ao i mwiina a manga kuneaki.

Kabwarabwara bwa e aki toki Iesu n reirei ibukin reirei n tamnei ma ni kabotaui ma baika a tia n riki nakoia aomata. N te reirei aei e maroroakin kaikonaki tabeua ake a reiakina aron kakawakin ukoukoraia ao kuneaia te koraki ake a bua.

Ngkana kam maroroakin kiibu man booki aika tabu aikai, buokiia kaain te kiraati bwa a na ataia bwa Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo a tangiriira n tatabemaniira nako ao a tangiriira bwa ti na oki ma ni maeka ma ngaiia riki.

1. E reireinira Te Tia Kamaiu aron bonganaia aomata.

Wareka ao maroroakina Ruka 15:1–10. Kabwarabwara bwa e anga reirei Iesu i aon kaikonaki ibukin te tiibu ae bua ao te kaikonaki ibukin te maibiibi n tirewa i mwiin aia bwanga n taeka Bwaritaio ao taan koroboki, "E mwaneia aomata aika a buakaka Teuaei, ao e amwarake mangaia" (Ruka 15:2).

- N te kaikonaki ibukiia tiibu aika bua, te tia kawakin tiibu e kitania ruangaun ma ruaman tiibu ni kakaea temanna are e bua (Ruka 15:4). N te kaikonaki ibukin te maibiibi n tirewa, e kabanea korakorana te aine ni kakaea teuana te maibiibi are e bua (Ruka 15:8). Tera ae ti na kona n ataia man aia mwakuri te tia kawakin tiibu ao te aine? (Tara T&B 18:10–13.)
- Tera te aro ae e na kona ni "bua" iai te aomata? Tera mwiokoara nakoia te koraki ake a bua? (Tara Ruka 15:4–5, 8; Aramwa 31:34–35.)

  E taku Beretitenti Gordon B. Hinckley:

  "Tabeman aika bon ara aomata . . . a tang n takarua n te maraki ao te karawawataaki ao te tiku n ti ngaia ao te maaku. Ara beku bon moan te kakannato ma n tabu ni mwananga nakoia ao ni buokiia, n tabekiia rake, ni kamwarakeia ngkana a bora ni baki, ni karikirakei tamneia ngkana a taka ni kani mooi n te koaua ao te raoiroi. . . .

  " . . . Iai te koraki ake a aabue (marurung) i nanon te onimaki, ma aia onimaki e a tia n rikirake ni mwaitorotoro (ni mamara). A mwaiti mairouia aika a tangiria n oki ma aki ataia raoi bwa a na kanga ni karaoia. A tangiri baai aika a iraorao aika a roko nakoia. N te kekeiaki ae uarereke, a mwaiti mai buakoia aika a na kona n uotaki rikaaki ni manga amwarake n ana taibora te Uea.

  "Au kaantaninga, Tariu ao Mwaaneu, bwa N na tataro bwa ngaira n tatabemaniira . . . ti na karekei ara iango ni kakaaia te koraki ake a kainnanoa buokaia, ake a bua nanoia ma ni mena n aaro aika a kangaanga, ao n tabekiia rake n tamnein te tangira ni mwaneaia n te Ekaretia, ike a na kaabueaki ni baai aika kokorakora ma naano aika tatangira, ma ni kamweraoia, boutokaiia, ao katikuiia i aon te kawai ae kakukurei ma te maiu ae uaana" (man Conference Report, Oct. 1996, 118; ke *Ensign,* Nov. 1996, 86).
- Ti riai ni kaeka ni kanga n okin te aomata are e a tia ni bua? (Tuangiia kaain te kiraati bwa a na tara te iango are e kaokiokaki n Ruka 15:5, 6, ao 9. Tarai naba kiibu 7 ao 10 ao T&B 18:15–16.)

2. E reirei Iesu bwa Tamara are i Karawa e kukurei n kabwara ana bure te aomata are e raira nanona.

Wareka ao maroroakina Ruka 15:11–32. Katea tamnein te nati ae bakatae.

- I nanon te kaikonaki ibukin te nati ae bakatae, tera ae e karaoia te karimwi ma ana bwai mairoun tamana? (Tara Ruka 15:13.) Baikara kawai tabeua ni boong

aikai ake a kakaraoi baika a kaairua iai aomata aika ti te arona ma aron ana kaairua te nati ae bakatae?

- Tera te bwai ae riki nakon te nati ae bakatae i mwiin tiana ni bakataei ana bwai? (Tara Ruka 15:14–16.) Tera te bwai ae ti na kamanena iai te bwai aei i nanon ara bong aikai?
- Ngke e a rootaki te nati ae bakatae n te kainnano, antai are e kawakinna n te aba are e raroa nako ma mweengana? (Tara Ruka 15:16.) Tera ae ti na reireinaki iai man te reirei aei?
- Antai are e iangoia te nati aei ngke e nooria bwa akea temanna n te aba ae raroa nako aei ae e kona ni tabeakinna? (Tara Ruka 15:17.) Tera ae ti kona n ataia man te rairannano ma aron te nati? (Tara Ruka 15:18–19.)
- Tera ae e karaoia te tama ngke e noora natina n oki? (Tara Ruka 15:20.) E kanga ana kaeka te Tama nakon kaotan ana bure te nati? (Tara Ruka 15:21–24.) E kanga ana kaeka te tama ni boraoi ma ana kaeka te Uea ngkana ti rairi nanora? (Tara Ruka 15:7; Motiaea 26:30; T&B 58:42.)
- N aro raa aika ti te arona iai ngaira ma te nati ae bakatae? (Tarai anaitaeka aika i nano aikai.) Tera te kaantaninga are e anganiira te kaikonaki ibukin te nati ae bakatae?

  N taraakin te kaikonaki ibukin te nati ae bakatae, e taku Beretitenti Gordon B. Hinckley : "I tuangi ngkami bwa kam na wareka te karaki. Kaaro ni kabane a riai ni warekia ma ni warekia riki. E bon bubura tau n otabwaninia te mweenga, ao e rangi n tau buburana riki nakon otabwaniniaia botanaomata, bwa ti aki ngaira naati mwaane ao naati aine aika a bakatae aika a kainnanoa te rairannano ao ma ni katoonga ana akoi ni kabwarai buure Tamara are i Karawa ao imwiina ti toua mwiin ana katoto?" ("Of You It Is Required to Forgive," *Ensign,* Tune 1991, 5).
- Bukin tera ngkai e un te karimoa n aron ana kawai tamana ni butimwaea te nati are te karimwi? (Tara Ruka 15:25–30.) E kanga ana kaeka te karo nakon tangitangin te nati are te karimoa? (Tara Ruka 15:31–32.) Bukin tera n taai tabetai e kanganga butimwaean te nati ae e bakatae are e a tia n raira nanona"? Tera ae ti kona n ataia man ana kaeka te mwaane are e a oki natina? (Tara Ruka 15:32.)

3. Te aomata are e a tia ni kamaiuaki iroun Iesu man reeberana e oki ma ni kaaitaua.

Wareka ao maroroakina Ruka 17:11–19. Katei tamneia reebera ake tengaun.

- Ngke e nako te Tia Kamaiu nako Ierutarem, e kamaiuiia tengaun reebera (Ruka 17:11–14). Mairouia reebera ake tengaun, iraman aika a oki ni kaota aia kaaitau? (Tara Ruka 17:15–16.) Baikara bukina tabeua ake titabo iai ngaira, ma reebera ake ruaman ake a aki kukurei ni kan kaaitau, aika ti aki kukurei n taai nako ni kaota ara kaaitau i bukin taian kakabwaia ake ti karekei? Bukin tera ngkai e kakawaki bwa ti na kaoti ara kaaitau nakon te Uea?
- E ngae ngke a tia ni kaitiakaki tengaun reebera, bon ti te mwaane are e oki ae e anganaki te marurung ae bwanin (Ruka 17:14, 19). Tera te kaokoro i marenan te kamaiuaki ao te kamaiuaki ae bwanin? (Tara te anaitaeka ae i nano aei.) A kanga ni buokiira ara kaaitau ao ara onimaki ni kariki maiura aika bwanin?

E taku ana reirei Bitiobi Merrill J. Bateman: "I nanon te riki bwa te aomata ae bwanin, te reebera ae e kaaitau e kamaiuaki i nanona ao ai uana naba ma tinanikuna. N te bong arei ruaman reebera ake a kamaiuaki ti ni kuniia, ma ti temanna are iai ana onimaki ni kamaiuaki n rabwatana ae bwanin" (man Conference Report, Eberi 1995, 16; ke *Ensign,* Meei 1995, 14).

Kabaneana

Kakoaua bwa ti namakina te kimwareirei ae korakora ngkana ti rairi nanora ma n oki nakon te Uea ao ngkana ti buokiia tabeman bwa a na oki. Tao ko na tangiria ni kan kaota kukureim n ana kaikonaki Iesu ao na reirei tabeua ake a kaota ana tangira te Atua ibukiia natina ao ana kaantaninga bwa ti na itangitangiri i marenara n tatabemaniira nako.

Iango riki tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

1. Te kaikonaki ibukiia tooro aika akea manenaia

Wareka ao maroroakina te kaikonaki ibukiia tooro aika akea manenaia (Ruka 17:5–10).

- E anga te kaikonaki aei Iesu i mwiin aia bubuti Abotoro nakoina, "Karikirakei ara onimaki" (Ruka 17:5). Tera ae ti na kona n ataia man te kaikonaki aei bwa ti na kanga ni kona ni karikirakei ara onimaki? (A kona reeke n reke man reeke aikai a kona ni karinaki bwa ti rikirake n ara onimaki man te toro iroun te Uea.)
- Bukin tera ngkai tooro ngaira aika akea manenaia e ngae ngkana ti karaoi bwaai ni kabane ake e taekin te Uea bwa ti na karaoi? (Tara Motiaea 2:20–25.) Tera ae e kaotaki n te baei ibukin ana tangira te Uea ibukira?

2. Te kaikonaki ibukiia taan mwakuri ni nnen kureebe

Wareka ao maroroakina te kaikonaki ibukiia taan mwakuri ni nnen kureebe (Mataio 20:1–16).

- N te kaikonaki aei, tera ae a karekea taan mwakuri ni kabane ni nnen kureebe?

Katuruturua bwa naake a mwakuri i nanon teuana te aoa a karekea te boo ae ti te arona ma te koraki ake a mwakuri ni kabwanina te bong. Ti aki riai n raraomaeakinna bwa antai ae karekea ae moan te bubura ke antai ae karaoa ae moan te mwaiti i nanon ana mwakuri te Uea. Te Tia Moti ae e kororaoi mairouia ni kabane, are e atai nanora, e na motiki taekara n te akoi ao e na kariaia nakoira "bwa tera ae eti" (Mataio 20:4, 7).

3. Te Reirei n te Video

Te kaaua ni mwakoro man "The New Testament Customs," te rinerine man te *New Testament Video Presentations* (53914), e na kona n manena ibukin kabwarabwaraana bwa a kanga aroia reebera i nanon tain te Nu Tetemanti ao aron korakoran te kakabwaia are e reke nakon bitakin maiuia reebera ake tengaun ni kamaiuaia iroun Kristo.

Te mwakoro aei iai i nanona naba te rongorongo ibukiia Iutaia n te Nu Tetemanti bwa a kanga ni baairea te tai. Tao ko na tangiria ni kan kaota te mwakoro aei ngkana ko maroroakina te kaikonaki ibukiia taan mwakuri ni nnen te kureebe (tara kauouan iango riki tabeua ibukin te anga reirei), ni buokiia kaain te kiraati bwa a na oota raoi riki n ana taeka mataniwiin te auti are e "otinako tao n te kateniua n aoa" ao ai arona naba n te kaonoua, n te karuaiua, ao te katebwi ma teuana n aoa (Mataio 20:3, 5–6).

Reirei
19

"E a tia ni Kamaiuko Am Onimaki"

Ruka 18:1–8, 35–43; 19:1–10; Ioane 11

Kaantaninga

Te buokiia kaain te kiraati ni karikirakei ao ni kakorakorai riki aia onimaki iroun Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Ruka 18:1–8. I nanon te kaikonaki ibukin te Tia moti ao te aine ae e a mate buuna, e reirei Iesu aron kakawakin te botumwaaka n tataro.
   b. Ruka 18:35–43. E kaota ana onimaki te aomata ae mataki ao e kamaiuaki iroun Iesu.
   c. Ruka 19:1–10. E butimwaeaki Iesu n ana auti Takaio.
   d. Ioane 11:1–54. E kakoaua arona n Atua Iesu man kateirakean Rataro man te mate.
2. Wareware riki tabeua: Mareko 10:46–52; Ruka 11:5–13;
3. Ngkana a tauraoi tamnei ibukin E Katoka te Mataki Iesu (62145; Te Kete ibukin Tamnein te Euangkerio 213) ao E Kauta Rataro Iesu man te Mate (62148; Te Kete ibukin Tamnein te Euangkerio 222) ngkana a tauraoi, kamanenai n tain te reirei.
4. Te Katautau ibukin te anga reirei: E taku Beretitenti David O. McKay, "Ko kona n anga reirei n te aro ae e omwaaka ti ngkana ko bon namakinna i bon iroum" (*Gospel Ideals* [1953], 190). Ukeuke rinanon te kamatebwai, te tataro, ao te ongotaeka ni kakorakora am koaua ibukin taian reirei aika ko reiakin.

Aron Waakin te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Imwaain mwanangan te Unimwaane ae Hugh B. Brown nakon ana mition, e taku tinana nakoina:

"Hugh, ko uringa arom ngke te ataei ni mwaane ngkoe ae e uarereke ngkana ko mii buaka ke ngkana ko teirake ni maaku n te tairiki? Ko weewete man am ruu, 'Tinau, ko mena ikanne?' ao I kaekako ao I kataia ni karaua nanom ma ni katoka maakum. Ma ngkai ko a mwananga i aon am mition ao nakon te aonaaba, a na iai taai aika ko na maaku iai, ngkana ko namakina te mamaara, te nanououa, te maroa, ao ngkana iai am kangaanga, I tangiriko bwa ko na ataia bwa ko kona ni wetea Tamam are i Karawa n aron are ko a tia ni kakaraoia ni weteai ma n taku, 'Tamau, ko mena ikanne? I kainnanoa am ibuobuoki.' Karaoa aei ma te atatai bwa E mena ikekei ao e na tauraoi ni buokiko ngkana ko karaoa tabem ao e kororaoi maium ibukin taian kakabwaia. I kani kakoaua nakoim bwa E bon mena ikekei ao

e na kaekai am tataro ao kainnanom ibukin kabanean raoiroim" (e taekinaki iroun Marvin J. Ashton, "Know He Is There," *Ensign,* Beberuare 1994, 50).

Kabwarabwara bwa i nanon te reirei aei ao ti na reiakina iai rongorongon booki aika tabu are e na kona ni buokiira ni karikirakei ao ni kakorakorai ara onimaki bwa Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo a ataira ao a tangiriira n tatabemaniira nako.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Tataro mwaaka n rinea te kibu man Booki aika Tabu, titiraki, ao bwain reirei riki tabeua ake a na rangi ni buoka kainnanoia kaain te kiraati. Maroroakinna bwa e kanga te kibu are e rineaki ma ni booki aika tabu ni kaeti nakon maiura n te bong koraki. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na taekin baika a tia n noori aika a kaeti nakon taian reirei man booki aika tabu.

1. E taekina te kaikonaki Iesu ibukin te tia moti ae aki raoiroi ao te aine ae e mate buuna.

Wareka ao maroroakina Ruka 18:1–8. Kabwarabwara bwa Iesu e taekina te kaikonaki aei nakon aia kurubu Bwaritaio.

- Ni kaeti nakon Ruka 18:1, bukin tera Iesu e anga te kaikonaki ibukin te tia moti ae buakaka ao te aine ae mate buuna? E kanga te kaikonaki aei n reireiniira bwa ti riai n tataro n taai nako"? (Tara Ruka 18:1–8.)

  E taku ana reirei te Unimwaane ae James E. Talmage, "E aki taekinna Iesu bwa ngkai e a tia te tia moti ae buakaka n tia ni katoki ana mwakuri n te kabanea n tai ma ni kabaenikaia te bubuti mangaia are e na bon karaoia naba te Atua; ma e taekinna bwa e ngae ngkana te aomata temanna n ai aron te tia moti aei, ae e aki mamaaka te Atua ao e aki tabe ma aomata, n tokina ao e na kariaia ana bubuti te aine ae mate buuna, e riai n akea temanna ae na nanououa bwa te Atua, ae Babaire raoi ma n Akoi, E na bon ongo ma ni kaeka" (*Jesus the Christ,* ka-3 ni mwakoro [1916], 436).

- Tera nanon tataro n taai nako? (Tara Ruka 18:7; Aramwa 34:27.) Tera te kakabwaia ae e kona n reke nakoira ngkana ti tataro n taai nako? (Tara Ruka 18:7–8; 2 Nephi 32:9; T&B 90:24.)

- E kanga te teimatoa n te tataro n riki bwa ana mwakuri te onimaki? Tera ae ti riai ni karaoia ngkana ti a tia n teimatoa n te tataro ao n namakinna bwa ti tuai ni karekea te reke?

  E taku te Unimwaane ae Richard G. Scott:

  "Bon te kaairua ngkana ti taku bwa ni kabane te tataro ake ti anga a na kaekaaki n te tai ae waetata. Tataro tabeua a tangira te korokoro ae e iangoaki raoi iroura . . . .

  "Ngkana ti kabwarabwara aron te kangaanga ao ma ni kaota ara reke [nakon Tamara are i Karawa], n taai tabetai e na kaeka ni kangai eng, ma n taai tabetai e na kaeka ni kangai tiaki. Ni mwaitin te tai e taua ana kaeka, tiaki ibukina bwa akea ana iango iai, ma ibukina bwa e tangiriira—n te aro ae moan te raoiroi. E tangiriira bwa ti na kabongana te koaua are E a tia n anganira. Ibukira bwa ti na rikirake, ti kainnanoa mwiokoan ara kona ni karaoi babaire aika a eti. Ngkana ti tangiria ni kan karaoa te bwai ae ti namakinna bwa e eti. I nanon te

tai ae riai, ao E na kaeka. E na aki kabuai arora" (man te Conference Report, Okitobwa 1989, 38; ke *Ensign,* Nobembwa 1989, 30–31).

- Tera ae ko a tia n ataia ngkai ko a tia n teimatoa i nanon te tataro?

2. E kaota ana onimaki te aomata ae e mataki ao e kamaiuaki iroun Iesu.

Wareka ao maroroakina Ruka 18:35–43. Katea Tamnein Iesu ngke e kamaiua te mataki.

- E kanga te aomata ae mataki i rarikin Ieriko ni kaotia bwa iai ana onimaki iroun te Uea? (Tara Ruka 18:38–42.) Ko kanga ni kakabwaiaaki ngkai ko kammwakura am onimaki iroun Iesu Kristo?
- E kanga te aomata anne ni kaota ana kaaitau ngke e manga oki ana taratara? (Tara Ruka 18:43; tara naba Mareko 10:52.) Ti na kanga ni kona ni kaota ara kaaitau nakon te Uea?

3. E butimwaeaki Iesu i nanon ana auti Takaio.

Wareka ao maroroakina Ruka 19:1–10.

- Antai Takaio? (Tara Ruka 19:2. Kabwarabwara bwa '*publicans*' bon Iutaia ake a mwakuri kaanga taan ikoikoti ana mwaane te uea ibukin te Tautaeka n Rom. N aron ae e ataaki Iutaia a riribaia taan rikorikoi anga mwaane ao a iangoia bwa taan mwamwanaa te aba ao taani bure.)
- E kanga Takaio ni kaota ana tangira ae korakora ngke e noora Iesu? (Tara Ruka 19:3–4.) Tera ae e taekinna Iesu nakon Takaio i mwiin noorana irouna ngke e tamwarakea te kai? (Tara Ruka 19:5.) E kanga ana kaeka Takaio nakon ana taeka Iesu? (Tara Ruka 19:6.) Tera ae ti kona ni karaoia bwa ti aonga ni kona ni butimwaea te Tia Kamaiu ma te kimwareirei i nanon mweengara?
- E kanga aroia aomata ngke e nako Iesu n tiku n ana auti Takaio? (Tara Ruka 19:7.) E kanga ana kaeka Iesu Takaio ni kaokoro ma aia kaeka aomata tabeman? (Tara Ruka 19:5.) Tera ae ti kona n ataia man ana katoto Iesu n te rongorongo aei?
- A mwaiti aomata aika ribaa Takaio ibukin nakoana ae te tia ikoikoti ana mwane te uea (Ruka 19:2, 7. Ni kawai raa aika ti kona n taai tabetai ni karaoi iai moti aika ti te arona n ekiia nako tabeman? Bukin tera ngkai e bongana ibukira bwa ti na aki katikuia tabeman ke n iangoia bwa ti raoiroi riki nakoia? (Tara Aramwa 5:54–56; 38:13–14.) Ti na kanga n tokanikai i aon namakin aika a akea iai te akoi n ekinakoia tabeman?

  E taku te Unimwaane ae Joe J. Christensen: "Iai te koraki ake a uti ni katoa i ngaabong aika a maaku n nakon te reirei, ke ti aki ti ngaia ma nakon mwakuri ke reirein te Ekaretia, ibukina bwa a raraoma bwa e na kanga aron te bae na karaoaki nakoia. Iai mwaakam ni bita maiuia bwa e na raoiroi riki . . . . E warekiko te Uea bwa ko na riki bwa te tia kateitei ao angania baika a na tabekakirake iai. Kauarerekea iangoakim ma kabatia riki iangoan aron te mwaaka ane iai iroum ni buokiia tabeman, tiaki ti ngaia ma te koraki ake a mena i nanon am utu" (man te Conference Report, Okitobwa 1996, 54; ke *Ensign,* Nobembwa 1996, 39).

4. Iesu E kauta Rataro man te mate.

Wareka ao maroroakina te kibu ae rineaki man Ioane 11:1–54. Kabwarabwara bwa imwiin nakon Iesu nakon ana auti Takaio, ao e karekea te rongorongo mairouia raoraona ake Maria ao Mareta bwa mwaneia are Rataro, are bon raoraon naba Iesu ae e tatangiria, e aoraki (Ioane 11:1–5). Uoua te bong imwiina, ao e kairiia ana reirei Iesu bwa a na nako ma ngaia nako Betania are bon kaawan Iutaia ike a maeka iai Maria, Mareta ao Rataro (Ioane 11:6–7).

- Ngke e oki Iesu nako Betania ao Rataro e a tia ni mate i nanon aua te bong (Ioane 11:17). Tera ae karaoia Mareta ngke e ongo bwa e a roko Iesu? (Tara Ioane 11:20.) Tera te bwai ae e kakukureiko n aron ana koaua Mareta ibukin ana mwakuri te Tia Kamaiu ae mimitong? (Tara Ioane 11:21–27.)
- Tera te bwai ae e karaoia Iesu ngke e noora Maria ma aomata aika bati n tang? (Tara Ioane 11:33–35.) E kanga te rongorongo aei ni kairi ami iango ibukin Iesu?
- N aki tabeakina ana koaua ae korakora, e tara ni mamaara ana onimaki Mareta ngke e tuatua Iesu bwa e na kanakoaki te atiibu man ruanimaten Rataro (Ioane 11:39). E kanga Iesu ni buoka Mareta? (Tara Ioane 11:40.) Tera te bwai ae ti kona n ataia man te baei n aron te bwai are e kaantaningaira iai te Uea?
- Tera ae e kona ana tataro Iesu i mwaain kateirakean Rataro n reireiniira iai aron ana iraorao ma Tamana? (Tara Ioane 11:41–42.) Ti na kanga n tou mwiin ana katoto Iesu i bon iroura ao n ara tataro n utu?

Katea tamnein Iesu ngke e kateirakea Rataro man te mate, ao tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareka Ioane 11:43–44.

- E a tia ni kautiia uoman aomata man te mate (Mareko 5:22–24, 35–43; Ruka 7:11–17). E kanga kateirakean Rataro man te mate ni kaokoro man bwaai ni kakairi ake uoua n taai aika a tia n nako? (Natin Tairati te aine ao natin te aine ae e mate buuna ae te mwaane ae kaain Nain a kateirakeaki man te mate i mwiin naba te tai are a tia iai n raure nako rabwataia ma tamneia. A tuai ni katukaki i nanon ruanimateia. Rataro e a tia ni mate i nanon aua te bong, ao rabwatana e a kaman karinaki i nanon te rua ni mate.)
- E kanga te kakai ibukin kateirakean Rataro man te mate n riki bwa te kakoaua ibukin ana mwakuri te Tia Kamaiu ae mimitong? (Tara Ioane 11:45–46.) E kanga te kakai aei ni kakorakora am onimaki iroun te Tia Kamaiu?

Kabaneana

Kabwarabwara bwa reirei aika a tia n reiakinaki i nanon rongorongo ake kam a tia ni maroroakinna a kona ni kakorakorai ara onimaki iroun Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo. Imwiin rinanoan te rongorongo n te tai ae kimototo, wareki kibu n taeka aikai mairoun te Unimwaane ae Thomas S. Monson:

"E a tia waakin te tai n aki bita ana kona te Tia Kainaomataira man te Mate n onoi mwaiuiia aomata. N aron ana taeka are e taekinna nakon te mate ae Rataro, mangaia are e taekinna nakoimi ao nakoiu: '. . . otinako n nako mai.' (Ioane 11:43.) Otinako n nakomai man te bwara n nano n nanououa. Otinako n nakomai man te nanokawaki n te bure. Otinako n nakomai man te mate n akean te kakoaua. Otinako n nakomai nakon te maiu ae boou. Otinako n nakomai" (man te Conference Report, Eberi 1974, 72; ke *Ensign,* Meei 1974, 50).

Kaungaia kaain te kiraati bwa a na kakaei kawai ake a na kona ni kakorakorai iai aia onimaki iroun Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo.

Iango riki tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

Te Kaikonaki ibukin te Bwaritaio ao te tia ikoikoti ana mwane te uea

Wareka ao maroroakina te kaikonaki ibukin te Bwaritaio ao te tia ikoikoti ana mwane te uea (Ruka 18:9–14).

- Ko na kanga ni kabwarabwara ana tataro te Bwaritaio n te kaikonaki aei? Ko na kanga ni kabwarabwara ana tataro te tia ikoikoti ana mwane te uea?
- Tera ae e nanonaki n aei bwa "ane e karietaata ao e na karinanoaki; ao ane e karinanoa ao e na karietataaki"? (Tara Ruka 18:14; Ita 12:27.)

“Ana reke Kaimi, . . . Taan Mwamwana te Aba”

Reirei
20

Mataio 21–23; Ioane 12:1–8

Kaantaninga

Te buokiia kaain te kiraati bwa a na kina ao ma ni katoka te mwamwana te aba ao ma ni kakorakoraia ni katabeaia iroun Iesu Kristo.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Ioane 12:1–8. E mwananga Iesu nako Betania, ike a kabiraki iai waena iroun Maria. Iuta e tiriburea Maria ni kabonganaan te bwaa ae bobuaka.
   b. Mataio 21:1–11. E oki Iesu nako Ierutarem ibukin te Toa are te Riao. e rin i nanon te kaawa ma te tokanikai, n toka i aon te aati ma bunin aati .
   c. Mataio 21:23–46. Mataniwi n Ibonga ao unimwaane ake a roko nakon Iesu i nanon te tembora a kataia n noora mwaakana. N onea mwiin kaekaan aia titiraki, e taekina te kaikonaki Iesu ibukiia naati mwaane aika uoman ao te kaikonaki ibukin te tia taua taekan te auti.
   d. Mataio 22:15–46.Taan koroboki ao Bwaritaio a kataia ni kamwanea Iesu n atongan te bwai teuana are a na kona iai ni kamamaea ao ni kabuakakaa.
   e. Mataio 23. Iesu e kamamaeia taan koroboki ao Bwaritaio ibukin aia mwamwana te aba.
2. Wareware riki tabeua: Mataio 26:6–13; Mareko 11–12; 14:3–9; Ruka 11:37–51; 19:29–48; 20; Ioane 12:12–18;
3. Ngkana kam kamanenai mwakuri ibukin kairan te kakauongo, uota teuana te mwangko ae e itiaki tinanikuna ao nanona ao te mwangko ae e itiaki tinanikuna ao e barekareka nanona.
4. Ngkana e tauraoi te tamnei ibukin te Rin ma te Tokanikai (62173; Te Kete ibukin Tamnein te Euangkerio 223), kamanena n tain te reirei.
5. Te Katautau ibukin te anga reirei: Ngkana ko katauraoiko nakon te anga reirei, ko riai ni karaoa ae raka riki nakon ti warekan taeka aika tabu ake ko anganaki. Reiakin mwakoro ake a baireaki man booki aika tabu bwa a na warekaki n tatabeua nako n te mwaiti ae na aki kee iaan teniua te tai. Te moan tai, warekia n te aro bwa ko na ataia bwa tera kanoan te wareware are e rineaki. I mwiina reiakinna raoi riki, n tarai kibu n taeka aika a na reiakinaki, reirein te ekaretia, ao baika a riki aika a kakawaki. I mwiin manga warekaia riki, baireia bwa wareware ake a rineaki raa aika a na rangi n raoiroi riki ibukin buokan te bwai are a kainnanoia kaain te kiraati, ao ma ni bairei kawai ibukin maroroakinan wareware ake a rineaki akanne.

Aron Waakin te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Kaoti mwangko ake uoua (tara ana itera te "Katauraoi"). Taraia raoi bwa a noora ti tinanikun mwangko n tatabeua kaain te kiraati.

- Te mwangko raa man mwangko aika uoua aika ko tangiria ni kan mooi riki mai iai?

Kaotia nakoia kaain te kiraati nanon mwangko n tatabeua nako.

- Te mwangko raa ngkai ae ko tangiria riki ni kan mooi mai iai? Bukin tera?

Kabwarabwara bwa Iesu e kabotauiia Bwaritaio ma te mwangko are e itiaki tinanikuna ma are e barekareka nanona (Mataio 23:25–26). Bwaritaio a karaua n tara raoi tinanikun te otenanti ao mwakuri nako ake a na karekei taraaia ae e raoiroi, ma a aki katabei nanoia ma raoiroin nanoia. Aei bukina are e taekinna nakoia Iesu iai bwa taan mwamwana te aba. N te reirei aei ao e na maroroakina aron kabuakakaan te Tia Kamaiu irouia taan mwamwana te aba—aomata ake a karaoiroia n taraaia ma a aki kataia ni maiuakina ae e raoiroi.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko reiakin wareware aika a rineaki man booki aika tabu aikai, maroroakinna bwa tera ae a reiakinna ibukin katokan mwamwanan te aba. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na katurua aia taratara i aon kinakin ao kaetan mwamwanan te aba i nanon maiuia, nakon are a na kinaa irouia tabeman.

1. E kabiri Waen Iesu Maria.

Wareka ao maroroakina Ioane 12:1–8. Kabwarabwara bwa nimabong i mwaain tiringana n tauraki i aon te kaibangaki, ao e kabanea teuana te tairiki Iesu ma raoraona i aon Betania. Ao Maria are tarin Mareta e mena ikekei ao mwaanen Rataro, e kabiri waen te Tia Kamaiu n te bwaa ae te naro ni koaua ae bati boona (Ioane 12:1–3). E kabwarabwara Te Unimwaane ae James E. Talmage bwa bukin tera ngkai e karaoa aei:

"Kabiran atuun te iruaa n te bwa n aron ae e tataneiai te aba iai bon karineana; ni kabiran naba waena bon te katei ae e aki bati ni kakaraoaki ae e raka arona ni mwannanoana; ma kabiran te atuu ma te wae n te naro ni koaua ae bati boona, ao n te aro ae mwaiti, bon te mwakuri ni karinerine ae e aki bati ni kakaraoaki bwa ti nakoia ueea. Ana mwakuri Maria bon kaotan te tangira ae korakora; bon te bwai ae e boiarara n te nano ma neboana ao tangirana ae e taonako" (*Jesus the Christ,* ka-3 ni mwakoro [1916], 512).

- E kabira waen te Uea Maria bwa kaotan ana tangira ibukina. Ti na kanga ni kaota ara tangira ibukin te Uea?
- E tiribureaki iroun Iuta A na mwakuri Maria. Tera are e taekinna ae e riai ni karaoaki ma te bwaa? (Tara Ioane 12:4–5.) E kanga Iuta n riki bwa te tia mwamwana te aba? (Tara Ioane 12:6. Ngkana ko aki kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, kamanena te rongorongo ae taekinaki n te mwakuri ni kabwarabwara bwa tera te mwamwana te aba. Taekinna bwa i nanon mwakoron te reirei riki rimwi ao e na maroroakinaki bwa e kanga te Tia Kamaiu n namakina aron te mwamwana te aba.)

2. E rin i nanon Ierutarem Iesu ma te tokanikai.

Wareka ao maroroakina Mataio 21:1–11. Katea/Kaota tamnein Rinin Iesu ma te tokanikai. Kabwarabwara bwa ngke e oki Iesu nako Ierutarem ibukin te Toa are te

Riao, a mwaiti aomata aika a roko bwa a na nooria ibukina bwa a ongo bwa e kamaiua Rataro man te mate (Ioane 12:17–18). Ngke e a roko n te kaawa Iesu, e butimwaeaki irouia aomata aika a mwaiti kurikuri ake a taakin aia kunikai i aon kawaina ao a kamauriia n baan baam ao ni mwaangan kaai , te karinerine ae ti kakaraoaki nakoia ueea ao taan tokanikai. E kakoroa bukin te taetae ni burabeti te mwakuri aei are e taekinaki iroun Takaria (Takaria 9:9) ao e manga kakoauaaki riki bwa Iesu bon te Meetia are e a kaman beritanaki taekana.

- Tera te bwai ae kakukureiko n aron rongorongon Iesu ngke e toka i aon te aati ma te nanorinano ma n rin i nanon Ierutarem ma te tokanikai? E kanga am iango n aron te bwai ko a tia n namakinna ngke arona bwa ko mena ikekei n te bong arei?
- Aomata ake a butimwaea rokon Iesu ni baan taian baam ao ni mwaangan kaai a kina bwa bon ngaia te burabeti ao te uea (Mataio 21:9, 11; Ruka 19:38), ma aomata tabeman a ataa ana mwakuri ke a ribaia. Ni kawai raa aika a riba iai te Tia Kamaiu aomata ni boong aikai? Ti kanga ni kona ni butimwaaia riki ao ni kamauria n rokona i nanon maiura?

3. E anga te kaikonaki Iesu ibukiia naati mwaane aika uoman ao te kaikonaki ibukin te tia taua taekan te auti.

Wareki ao maroroakin kiibu aika a tia n rineaki man Mataio 21:23–46.

- N te kaikonaki ibukiia naati mwaane aika uoman, e kanga te moan nati ni kakoaua bwa e ongotaeka riki nakon te kauoman n nati? (Tara Mataio 21:28–30.) E kanga Iesu ni kamanenaa te kaikonaki aei nakoia ana taan ongora? (Tara Mataio 21:31–32.) A kanga taan rikorikoi ana mwane te uea ao kabekaau ni katotoonga te moan nati te mwaane? (N te moan tai a riba ana tua te Atua, ma ngke e kabwarabwara nakoia Ioane, ao a kariaia Kristo ao a rairi nanoia man aia bure.) A kanga mataniwiia ibonga ao unimwaane ni katotonga te kauoman nati te mwaane? (A taku bwa a ririmwiin te Atua, ma a riba ana reirei Ioane ao a rawa iroun Iesu e ngae ngke a tia n nooria n rabwatana.) E kanga te kauoman n nati te mwaane n riki bwa te tia mwamwana te aba?
- Baikara berita aika ti a tia ni karaoi nakon te Uea? (Ko na bae n tangira maroroakinan berita n ai aron ake ti karaoi n tain te bwabetito, ngkana ti kana te toa, ao ngkana ti butimwaea te nakoanibonga.) Ti na kanga n taai tabetai ni katotoonga te kauoman nati te mwaae? Ti kanga ni kona ni kakorakorai ara berita ma te Uea? Ti na kanga ni kona ni buokiia tabeman ni kawakina te berita are a tia ni karaoia nakon te Uea?
- N te kaikonaki ibukin te tia taua taekan te auti (Mataio 21:33–41), antai ae e tei ibukina te tia taua taekan te auti, ke uean te nnen kureebe? (Tamara are i Karawa.) Ao ae e tei ibukiia taan ribana? (Mataniwia Iutaia n ana bong Iesu.) Ao ae a tei ibukina tooro? (Bon burabeti.) Ao ae e tei ibukina te nati te mwaane are e tiringaki irouia taan ribana? (Bon Iesu Kristo.)
- A kanga aia mataniwi Iutaia ni katotongiia taan ununiki? Tera ae a kakoaua mataniwiia ibonga ao unimwaane bwa e na bon riki nakoia taan ununiki ngkana e a roko uean nnen kureebe? (Tara Mataio 21:41.)
- Antai te "atiibu are a rawa irouna taan kateitei"? (Tara Mataio 21:42; Mwakuri 4:10–12.) Antai taani kateitei? Tera are e taku Iesu bwa e na riki nakoia taan

kateitei ake a rawa iroun atibun te koona? (Tara Mataio 21:43–44.) A kanga ana taeka Iesu n te kibu 43 ni kaeti nakoira?

- A kanga mataniwiia ibonga ao Bwaritaio ni kaeka ngkai a ataia bwa e taetae Iesu ibukiia ni kaikonaki aikai? (Tara Mataio 21:45–46.) Ti na kanga n tokanikai i aon kainikatonga nako ke te maraki n nano ae ti kona n namakinna ngkana ti weteaki bwa ti na rairi nanora?

4. Taan Koroboki ao Bwaritaio a kataia ni kamwanea Iesu.

Wareki ao maroroakin kiibu ake a rineaki man Mataio 22:15–46. Kabwarabwara bwa kiibu aika a koreaki teniua te tai ngke a kataia Bwaritaio ao Tarukaio ni kamwanea Iesu n atongan te bwai teuana are e na kabuakakaa ao e na kamamaea.

- A kanga Bwaritaio ni moana kamwanean Iesu? (Tara Mataio 22:15–17. Kabwarabwara bwa ngkana e atonga eng Iesu nakon te titiraki, a kona ni bukinna ibukin buokan aia tautaeka I-Rom are e ribaaki. Ngkana e kangai tiaki, ao a bukinna ibukin ekakinakoan te tautaeka.) Tera ae e nooria Iesu irouia ana tia titiraki? (Tara Mataio 22:18. Taekinna bwa te Uea e atai nanora ao ara iango. Ti aki kona ni karaba te bwai teuana.) e kanga Iesu ni kaeka te titiraki? (Tara Mataio 22:19–21.) e kanga te kaeka aei ni kairiira n anganiira te kakaonimaki nakon te Atua ao taian tautaeka n te aonaaba? (Tara naba Taekan te Onimaki 1:12.)
- A kanga Tarukaio ni kamwanea Iesu? (Tara Mataio 22:23–28.) A kanga Tarukaio ni mwamwana te aba n aia titiraki? (Tara Mataio 22:23. A bakan iangoa taekan te mare n tain te mangauti, ma a aki kakoaua te mangauti.) e kanga Iesu ni kaeka te titiraki aei? (Tara Mataio 22:29–30. Kabwarabwara bwa n Tuua ma Berita 132:15–16, 19 e kaota raoi ana reirei Iesu. Te koraki ake a aki karaoi ao ni kawakin berita n te mare n te tembora a na tiku n roronga n akea buuia i karawa. Ma ibukiia te koraki ake a karaoi ao a kawakin berita aikai, te mare e na waaki nako n akea tokina.)
- Tera te kateniua ni kataitai nakon kamwanean Iesu? (Tara Mataio 22:34–36.) E kanga ana kaeka Iesu ni kaeka te titiraki aei? (Tara Mataio 22:37–40.) Bukin tera ko taku n am iango bwa a korakora tuua aikai ao ma ni kakannato? Tera ae ti kona ni karaoia ni kona ni maiuakin riki tuua aikai?

  E taku te Unimwaane ae Howard W. Hunter: "E tangira te Uea ma nanona ni kabane teuare . . . e tauraoi n anga, ni karaoia, ke ni kainnano n te bwai teuana n te aro are e na kakukureia ao n neboia. E tangira te Atua n tamneina ni kabane . . . teuare e tauraoi n anga maiuna ibukina ao ma n tuuki bwain te aonaaba aika a kamweraoi ma n neboia. e tangira te Atua ma korakorana ni kabane are e anga marurungin rabwatana ni kabane ma tamneina inanon ana mwakuri te Atua. e tangira te Atua ma ana iango ni kabane are e kamwanea ibukin ataakin te Atua ao nanona, are e noora te Atua ni bwaai ni kabane e kakoaua n aaro nako" (man te Conference Report, Eberi 1965, 58; ke *Improvement Era,* Tuun 1965, 512).

5. Iesu e kabuakakaa te bure ae te mwamwana te aba.

Wareki ao maroroakin kiibu ake a rineaki man Mataio 23.

- Taan koroboki ao Bwaritaio a kabwakai aia kabwiianibwai, a aanga nakoia kainnano, a ira taromaurian te Atua, ao a nakon te tembora ni katoatai. Tera te bwai ae e kabuakakaia iai te Uea? (Tara Mataio 23:5, 14, 23–28. A karaoi bwaai

aikai tiaki man aia onimaki, ma man tangiran tarakiia bwa a na karaoiroaki irouia tabemwaang.) Baikara "bwaai aika kakawaki riki" ake e taekin te Uea aika a tia ni katikui? (Tara Mataio 23:23.) Ti na kanga ni kakoaua bwa ti aki katikui "bwaai aika kakawaki riki aikai" i nanon maiura?

- T i na kanga ngaira aika kaain te Ekaretia n riki bwa taan mwamwana te aba n taai tabetai? (N aron te katoto, ngkana ti ira botakin te Ekaretia ti kona n rangi n iangoa riki tarakira irouia tabemwaang nakon taromaurian te Atua. Ti kona n ngurengure ibukin mwakurin te Ekaretia n te aro are ti aki tara raoi ara mwakuri. Ti kona ni kamatoaia ara mataniwi ao imwiina ti manga tiriburei aia iango.)
- Tera ae ti kona ni karaoia n tuuka te aro ni mwamwana te aba aio? Tuangiia kaain te kiraati bwa a na iangoi titiraki aikai i nanoia: I kakabwaka au kabwianibwai, I angaanga bwai nakoia kainnano, I iriiri botaki, ao I mwamwakuri ibukiia tabeman ibukin neboau ke ibukin neboan te Atua? N au mwakuri ni kabane, I ukoukora kan kaanian riki Tamau are i Karawa ao Iesu Kristo?

Kabaneana

Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tuoa raoi aron maiuia ibukin te mwamwana te aba ao ukeukera aron katokana. Kakoaua bwa te kaantaninga ae koaua ibukin te mwakuri ao te ongotaeka iroun Iesu Kristo, e kaungaaki n te tangira ibukina ao n onimakinana, e na uotiira ni kaaniira riki nakoina ao ni karikirakei ara tangira ao ara onimaki.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai.

1. E kamaraia te kai ae te biiku ae aki kariki uaa Iesu, te kanikina ibukin te mwamwana te aba.

Wareka ao maroroakina Mataio 21:17–22. Kabwarabwara bwa te kanikina riki teuana ibukin te mwamwana te aba bon te kai ae te biiku are e nooria Iesu i aon kawaina nako Ierutarem.

- Tera te bwai are e karaoia Iesu ngke e kunea te kai ae mwaiti baana ma akea uaana? (Tara Mataio 21:19.) e kanga te kai ae te biiku ni katotonga te mwamwana te aba?

  E kabwarabwara te Unimwaane ae James E. Talmage ma n taku: "[Te kai] e riki bwa te rabwata are e tei ibukin te reke ni kai ao te boto n iango ma n ana taeka te Uea are e taekinna, ibukin, baan te kai ae bati, e bon mwamwana te aba bwa akea uaana. Ngke arona bwa e reke iroun te kai te kona ni inaomata n rinerine, ti na riai ngkanne n atongnga nakoina bwa te tia mwamwana te aba; akean uaana ni ikotaki ma rabwatan baana e a karaoaki mai iai kanikinaean te aomata ae te tia mwamwana te aba"(*Jesus the Christ,* 3 ni boki [1916], 527).

2. Te Anga Reirei n te Virio

Kauouan mwakoron te "The New Testament Customs," te rinerine man *New Testament Video Presentations* (53914), kabwarabwara aron kamanenaan te

biraeteri (*phylacteries*) (te bwaoki ae uarereke are a mwamwaenna Iutaia ngkana a taromauri) ao te burintiti (*fringes*) (otean mataniwiin aia kunikai Iutaia are e na kauringiia ana tua te Atua). Ngkana ko aki kaota te mwakoro aei n Reirei 9, ko kona ni kaotia ngkai ni buokiia kaain te reirei bwa a na ataa Mataio 23:5 ("a karababai aia biraeteri (*phylacteries*), ao a kabuburai aia burintiti (*fringes*) mataniwiin aia kunikai"). Maroroakinna bwa a kanga bwaai aikai n riki bwa kanikinaean aia mwamwana te aba taan koroboki ao Bwaritaio.

3. "A tangira riki te neboaki irouia aomata" (Ioane 12:43)

- E koroia Ioane bwa a mwaiti aomata aika onimakina Iesu ma a aki kaota tauan bukina ibukina bwa a tangira riki neboaia irouia aomata nakon te neboaki are mairoun te Atua" (Ioane 12:42–43). Ti kanga n taai tabetai n rangi n iangoa riki karekean te "neboaki irouia aomata"? Tera boon mwiin ukoukoran te "neboaki irouia aomata"? Ti na kanga ni kona n tokanikai i aon tangiran te kan ukoukora te neboaki ao te kinaaki irouia tabemwaang? (Tara T&B 82:19; 88:67.)

“Tera Kanikinaean Rokom?”

Reirei
21

Mataio 24

Kaantaninga

Te buokiia kaain te kiraati bwa a na kinai kanikina aika a na roko i mwaain te Kauaoki te Tia Kamaiu ao ni kaungaia kaain te Ekaretia bwa a na katauraoia ibukin te bwai ae kakannato aei.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man booki aika tabu aikai:
   a. Mataio 24:1–5, 9–13, 15–22. Iesu e a kaman taekina uruakakin Ierutarem ae na riki.
   b. Mataio 24:6–8, 14, 23–51. Iesu e kabwarabwarai kanikina aika a na roko i mwaain te Kauaoki ao e reireinia ana aomata ake e rineiia bwa a na kanga ni katauraoia i mwaain rokona.
2. Wareware riki tabeua: Mareko 13; Ruka 21:5–36; Tuua ma Berita 45:15–55.
3. Ngkana e tauraoi te tamnei ibukin Te Kauaoki (62562; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 238), kamanena i nanon tain te reirei.
4. Katautau ibukin te anga reirei: Te weteaki nakon te anga reirei e aki tangiria bwa ko na atai bwaai ni kabane ibukin te euangkerio, mangaia are ko na aki mama ngkana a titiraki kaain te kiraati n te bwai are ko aki kona ni kaeka. N onea mwiin otean te reke, kariaia bwa a na aki ataia ao taekinna bwa ko na kataia ni kakaea te reke.

Aron Waakin te Reirei

Makuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na taraa te winto ao man taraa karawa. Ngkana akea te winto n te umwa n reirei, tuangiia kaain te kiraati bwa tera aron taraan kanoan te bong ngke a roko nakon te umwantabu. Imwiina ao taekina te bwai ae e na riki n aron kanoan te bong ae e na roko. N aron te katoto aei, bwa ngkana e itiaki karawa ao e kabuebue i tinaniku, taekina te bwai ae e na riki bwa e na roko te tinoo i nanon tabeua te aoa. Ngkana e mwaitorotoro ao e kakarau i tinaniku ao e tara n ae e na reitinako bwakan te karau i nanon tabeua te tai, taekina te bwai ae e na riki bwa e na kabuebue ao e na mwau tinaniku i nanon nimaua te miniti.

Tuangiia kaain te kiraati bwa tera ae a iangoia ibukin te bwai ae ko taekinna bwa e na riki. Imwiin kaotan aia iango, titirakiniia titiraki aikai:

- Tera am taeka ibukin te bwai ae e na riki n aron kanoan te bong i nanon tabeua riki te aoa? Tera ae e buokiko n ataa te bwai ae e na riki?
- A na kanga taian kanikina ibukin aron kanoan boong aika a na roko n rooti aron bwaai aika ti karaoi? (A kona ni ikotaki nakon reeke aikai bwa ni mwaitin te tai ao ti karaoi katauraoi aika a boboto i aon kanikina aikai. N aron te

katoto, ti kona ni karaoi babaire ibukin mwakuri i tinaniku ngkana e tara n raoi/raoiroi kanoan te bong, ke ti kona ni karaoi katauraoi aika onoti n totokoa te buaka ae korakora.)

Taekinna bwa taekinan kanoan te bong i mwaain rikina bon te bwai teuana are ti kona ni mwiokoi iai taian kanikina ni buokiira ni katauraoi ibukin bwaai aika a na riki. Ngkana ti taratarai raoi taian kanikina, ti kauarerekea reken ara tai n ooaki n te kangaanga n aki tauraoi. Titebo naba, tarataraan taian kanikina ibukin Kauaokin Iesu Kristo e kona ni buokiira ni katauraoira ibukin te bwai ae kakannato aei. E maroroakinaki n te reirei aei taekan kanikina tabeua ake e taetae ni burabeti Iesu bwa a na riki i mwaain Kauouan Okina. (Tao ko na bae n tangiria ni kan taekinna bwa taekinan te bwai ae e *na* riki, e kaota iai te bwai ae e na riki, ao te taetae ni burabeti e na kaota te bwai teuana ae e *na* riki. Taekinan te bwai ae e na riki ni kanoan te bong e kona ni kaairua, ma taetae ni burabeti ibukin booki aika tabu ibukin te Kauaoki a na bane ni kakoroaki bukina.)

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika a rineaki man boki aika tabu aikai, buokiia kaain te kiraati ni kaotaia bwa e a tia te Uea ni kaoti taian rongorongo ni buokiira ni katauraoira ibukin te Kauaoki. E ngae ngke iai kangaanga aika bati i nanon boong aika kaitira, ma ti kona n tarai boong aika i mwaaira ma te kimwareirei nakon te bwai ae e na riki ae e kakannato aei.

Kabwarabwara bwa ni Mataio 24 ao iai i nanona ana taetae ni burabeti te Tia Kamaiu ibukin kamaunaan ke uruakakin Ierutarem ao ibukin te Kauaoki. I nanon taai aika a tia n nako, ao kiibu i nanon te mwakoro aei a tia ni bitaki ao ni manga baireaki, n te aro are n tabetai e kangaanga iai te ota bwa te bwai ae riki raa are e kabwarabwaraaki taekana n te kibu teuana. Ma e tekeraoi, bwa ni mwakoron ana raitaeka ake e anganaki iroun te Tamnei ae Raoiroi n te Bwaibwara, e kamataatai raoi te Burabeti Iotebwa Timiti uoua taetae ni burabeti ao rongorongo tabeua riki ake a manga kaokaki. Ana raitaeka te Burabeti ake e anganaki iroun te Tamnei ae Raoiroi ni Mataio 24 e kona ni kuneaki i nanon te Joseph Smith—Matthew i nanon te Pearl of Great Price. N te reirei aei ao e manga kaokaki iai aron bairean te kibu are e kamanenaaki n te Joseph Smith—Matthew ao e karin rongorongo riki tabeua n aron ake a taekinaki n te raitaeka anne.

Katea tamnein te Kauaoki i nanon te reirei ni karokoa tokina.

1. Iesu e a kaman taekina kamaunaan Ierutarem ae e na riki.

Maroroakina Mataio 24:1–5, 9–13, 15–22. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu ake a rineaki. (Taraia bwa ni kaeti nakon te Burabeti ae Iotebwa Timiti, kiibu 6–8 ao 14 a kaeti nakon te Kauaoki te Iesu Kristo. A na maroroakinaki n te mwakoro ae i mwiin aei

- Tabeua te bong i mwaain taurakin Iesu i aon te kaibangaki, tabeman mairouia ana reirei a iria nakon te maunga are Oriweta. Baikara titiraki aika uoua ake a titirakina iai Iesu ana reirei? (Tara Mataio 24:3.)
- Kabwarabwara bwa aia moan titiraki e kangai, “A na roko n ningai baikanne?” e kaeineti ma uruakan te tembora ao te kaawa ae Ierutarem, are e a tia Iesu n taetae ni burabetiia (tara Mataio 24:1–2; tara naba Ruka 19:41–44; 21:5–6). Aia kauoua n titiraki, “Tera kanikinaean rokom ma tokin aonaaba?” e kaeti nakon

te Kauaoki te Tia Kamaiu. Kabwarabwara bwa ana raitaeka Iotebwa Timiti e kamatata raoi bwa "tokin te aonaaba" nanona bwa bon kamaunaaia te koraki ake a buakaka ni Kauouan Okina ma tiaki tokin te aonaaba (Joseph Smith—Matthew 1:4).

- Baikara kanikinaa ake e taetae ni burabetii te Tia Kamaiu ake a na riki i mwaain uruakan Ierutarem? (Tara Mataio 24:4–5, 9–12.)
- Tera are e tuangiia taan ririmwiina Iesu bwa a na karaoia n tuka te kamaunanakoaki? (Tara Mataio 24:13, 15–18.) Bukin tera ngkai e kakawaki bwa a na aki okira mweengaia ma n te tai are a birinako mai iai? (Tara Ruka 9:62; T&B 133:14–15.)

Kabwarabwara bwa e ngae ngke a mwaiti Iutaia aika a aki kakoaua bwa a na korakora uruakin aia kaawa ao aia tembora, ma ana taetae ni burabeti te Uea a koro bukiia n A.D. 70. Ni kakoauaana bwa e na roko te Meetia ni buokiia n tain te buaka, Iutaia a eekanako Rom n A.D. 66. Aua te ririki imwiina ao kaain Rom a urua te kaawa ni kabane. Te koraki ake a ira ana reirei te Tia Kamaiu ma ni birinako nako aon te maunga a kamaiuaki. Te koraki ake a aki ongo ana reirei a maenako ma n tiringaki.

2. E kabwarabwarai kanikina Iesu ake a na kaoti i mwaain te Kauaoki.

Wareki ao maroroakin kiibu ake a rineaki man Mataio 24:6–8, 14, 23–51. Kauringiia kaain te kiraati bwa te kauoua n titiraki are e taekinaki irouia reirei e kaeti nakon te Kauaoki te Tia Kamaiu. Kaotia nakoia bwa ana raitaeka Iotebwa Timiti ni Mataio 24 e kaotaki iai bwa a mwaiti man kanikina ake a roko i mwaain te Kauaoki a na bon ti te arona naba ma kanikina ake a riki i mwaain kamaunanakoan Ierutarem n A.D. 70. E na uruakaki riki Ierutarem i mwaain okin te Tia Kamaiu.

Ngkana kam maroroakin taian kanikina ao kangaanga ake a na riki i mwaain te Kauaoki koroi i aon te burakibooti.

- Baikara kanikina ake a taekinaki ibukin te Kauaoki ni Mataio 24:6? Tera te koaua ae ko nooria bwa taetae ni burabeti aikai a tia ni kakoroaki bukiia? Te Uea e reireiniia bwa ti riai "n aki kakiriweeaki" n taekan taian bobuaka. Ti na kanga ni kunea te rau i nanon taai ni karawawata aikai? (Tara Mataio 11:28–30; 1 Ioane 4:16–18; T&B 6:34–36; 45:34–35; 59:23.)

  Unimwaane M. Russell Ballard e anga taeka n reirei ibukin te kaantaninga ao te kaunga nano:

  "E ngae ngke taetae ni burabeti a tuangiira bwa bwaai aika a na bon riki, a rikirake ni mwaiti ma ni mwaiti riki aomata aika a kaota te maaku ae korakora n te kanganga ae e tara n ae e na riki n te aonaaba ni kabuta . . . . Ti kakoaua bwa iai bukina iroura aika a bon riai bwa ti na rangi ni katabeira iai ibukina bwa akea reeke aika a waetata n nooraki nakon te kangaanga ae e tara n aki kona ni katokaki ae e ekakinakoaia aomata i aon te aonaaba. N aki tabeakina te kangaanga ae e tara n aki kona ni katokaki ae ekakinakoaia aomata i aon te aonaaba, are e na rikirake ni buakaka riki n tokina, ti riai n aki bwara n nano. . .

  " . . . Te Uea ae e tabe ni baireia. E ataa tokina ma moanakina. E a tia n anganiira reirei aika a tau bwa, ngkana ti tou mwiia, a na noriira ni kona ni

kamaiuaki rinanon taian kangaanga aika kamamate. E na kakoroaki bukin Ana babaire, ao ni boong tabeua ti na oota raoi ni bukiia aika akea tokiia ibukin bwaai aika a riki aikai ni kabane. Mangaia are, ni boong aikai ao ti riai n taratara raoi bwa ti na aki kabooa ma te matoa, ke ti na aki irekereke n te katauraoi ae korakora; ma tera te bwai ae ti na karaoia bon te kawakin ana tua nako te Atua ma n aki kona ni bwara n nano!

"Ma ti na karekea iaa te kaantaninga i nuukan te mangaongao ma te kabuanibwai ae korakora? E rangi ni bebete, ara kaantaninga ae ti teuana ibukin te kamaiuaki n tamnei i nanon tain kakiriweaia aomata ae korakora bon te tai are ti riai iai ni biti ara iango ma nanora nakon Iesu Kristo. . . . Ma ni uota ara otanga are te onimaki, ti kona n tokanikai i aon kataakira ni katoa bong aika a mwaiti ma n tokanikai i aon mamarara aika a korakora ma maakura, ma ti ataia bwa ngkana ti karaoa ara kabanea ni kona ni kawakin nako a na tua te Atua, e aoria ngkana iai te bae e riki ma e na raoiroi ibukira (man Conference Report, Okitobwa 1992, 41–43; ke *Ensign,* Nov. 1992, 31–32).

- Baikara kanikina ibukin te Kauaoki aika a kabwarabwaraaki ni Mataio 24:7? Tera te kakoaua ae ko noria bwa a kakoroaki bukin taetae ni burabeti aikai? Tera ae a tia n reireiniira iai burabeti ni boong aika kaitira bwa ti na karaoia ni katauraoira ibukin te bwai ae kakamaaku n te aonaaba ae e na roko i mwaain te Kauaoki?
- Tera te kanikina ibukin te Kauaoki ae kabwarabwaraaki ni Matthew 24:14? E kanga te taetae ni burabeti ni kakoroaki bukina ni boong aikai? (Aia mwakuri mitinare e tabe n rikirake ao te euangkerio e tabe n reiakinaki ma ni kariaiakaki n taabo aika a rikirake ni mwaiti ma ni mwaiti riki ni katobibia te aonaaba.) Tera ae ti kona ni karaoia ngaira n tatabemaniira nako ni buoka kakoroan bukin te taetae ni burabeti aei?
- Tera te kanikina ibukin te Kauaoki te Tia Kamaiu ae kabwarabwaraaki ni 24:24? Tera te bwai ni kakoaua ae ko nooria bwa te taetae ni burabeti aio e kakoroaki bukina? Ti na kanga n tuuka mwamwanakira n taetae ni burabeti aika a kaairua? (Tara Mataio 7:15–20; T&B 45:57; 46:7–8.)
- N ana raitaeka Iotebwa Timiti ni Mataio 24, e taku Iesu bwa ngkana ti kaikoi ana taeka, ao ti na bon aki mwamwanaaki i nanon boong aika kaitira (Joseph Smith—Matthew 1:37). Ti na kanga ni kaikoi ana taeka te Uea? E kanga kaikoan ana taeka te Uea n tia ni buokiko n tuuka te mwamwanaaki?
- Te Uea e tuangiia taan ririmwiina i aon Ierutarem bwa a na "tei n te tabo ae tabu" (Mataio 24:15), ao e a tia n anga te reirei ae ti te arona i nanon ara bong aikai (T&B 87:8; 101:22). Baikara taabo tabeua aika tabu ake ti riai n tei iai? A na kanga taabo aikai n otangaira ke ni kawakiniira i nanon tain te kangaanga ni boong aika kaitira?
- E taku Beretitenti Ezra Taft Benson, "Mwaane aika a tabu ao aine aika a tabu a tei n taabo aika a tabu, ao taabo aika a tabu aikai bon ara tembora, ara umwantabu, mweengara, ao te titeiki n Tion, ake, n aron ae katanoata te Uea, 'bwa te otanga, ao bwa te tabo ni katantan man buakan kanoan te bong, ao man te un ngkana e a kabwaroa n akea renganana i aon te aonaaba ae bwanin' (T&B 115:6)" ("Katauraoi ngkami ibukin Ana Bong te Uea ae Korakora" *Brigham Young University 1981 Fireside and Devotional Speeches* [1981], 68; tara naba *The Teachings of Ezra Taft Benson* [1988], 106).

- Tera ae e reiakinna Iesu ni wareware aika a rineaki aikai ni buokiira ni katauraoira ibukin te Kauaoki?

  a. Te kaikonaki ibukin te kai ae te biiku (Matthew 24:32–36).
  b. Kabotauan te Kauaoki ma ana bong Noa (kiibu 37–39).
  c. Te taetae ni burabeti ibukiia aomata aika uoman aika a mwakuri n te marae n ununiki ao uoman aomata aika ii bwaraua (kiibu 40–41).
  d. Te kaikonaki ibukin te mwaane ae raoiroi ao te tia iraa (kiibu 42–44).
  e. Te kaikonaki ibukin te uea ao ana tia mwakuri (kiibu 45–51).

- Bukin tera e kakawaki bwa ti na teimatoa n taratara raoi ma n tauraoi ibukin rokon te Uea? Ti na kanga ni kona n taratara raoi ao n tauraoi ni kaitibo ma te Uea?

- Tera ae e na riki nakoia aomata aika raoiroi ngkana e a manga roko te Tia Kamaiu ? (Tara Mataio 24:31, 45–47; 1 Tetaronike 4:16–18; T&B 88:96–98.)

Kabaneana

Kakoaua bwa taetae ni burabeti ni booki aika tabu ibukin te Kauaoki te Iesu Kristo a na bon bane ni kakoroaki bukiia. Katuruturua bwa reiakinan ana reirei nako te Tia Kamaiu ao touan mwiin aia reirei ara burabeti aika maiu, ti kona ni katauraoira ni kaaitibo ma Kristo. Ngkana ti tauraoi, ao te Kauaoki e na riki bwa te bong ae moan te raoiroi.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena te iango aei bwa kanoan te reirei.

Kanikina ibukin te Kauaoki ake a kaotaki i nanon boong aika kaitira.

Kabwarabwara bwa te Burabeti ae Iotebwa Timiti e karekei kaotioti ake a kaokiokaki ma ni kamatataa taian taetae ni burabeti ake a anganaki ana reirei Iesu ngkoa. Te kaotioti aei e kuneaki n Tuua ma Berita 45. Kariaia kaain te kiraati bwa a na kabotaua Tuua ma Berita 45:15–55 ma Mataio 24. (Ko bae n tangiria ni kan taekinna bwa Tuua ma Berita 45:60–61 iai i nanona ana reirei te Uea nakon Iotebwa Timiti ni moana iai ana raitaeka ae e anganaki n ana kairi te tamnei ibukin te Nu Tetemanti.)

Reirei
22

"Te Abaaba n Uean Tamara are i Karawa ae Katauraoaki ibukim"

Mataio 25

Kaantaninga

Ni buokiia kaain te kiraati ni katauraoaia ibukin te Kauaoki rinanon maiuakinan ae e raoiroi, ni karikirakei aia tarena, ao te toro/mwakuri ibukiia tabemwaang.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mataio 25:1–13. Rinanon te kaikonaki ibukiia tengaun kibono, e reirei Iesu bwa ti riai ni katauraoira i mwaain te Kauaoki.
   b. Mataio 25:14–30. Rinanon te kaikonaki ibukin taian tarena, E reirei Iesu bwa ti riai ni karikirakei bwaai n tituaraoi ake ti karekei mairoun te Atua.
   c. Mataio 25:31–46. Rinanon te kaikonaki ibukin te tiibu ao te kooti, E reirei Iesu bwa ti riai ni kukurei ni ibuobuoki temanna nakon temanna.
2. Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, uota te tiaa (jar) ae e uarereke, nnen te bwaa ke te ran ae e karanaki, ao, ngkana e tauraoi, tamnein te Kauaoki (62562; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 238).
3. Karekea te moti ni beeba ao te been ke te bentira ibukiia kaain te kiraati n tatabemaniia nako.
4. Katautau ibukin te anga reirei: Ni katoatai ao kamanenai kiibu n taeka mairouia burabeti ni boong aika kaitira, are e kona ni kuneaki i nanon te boki n reirei aei ao i nanon ana Maekatiin te Ekaretia, ni buokiia ni kaetiia ao ni kamatata te maroro n te kiraati ao ni katuruturua bwa te Uea e teimatoa ni kaota nanona ni boong aikai. kamanenai taeka aika a rineaki aikai bwa a na boutoka te wareware man booki aika tabu ma a na aki onoi wareware ao maroro n te kiraati.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Katea te tiaa (jar) ae uarereke, nnen te bwaa ke te ran ae e karanaki, ao tamnein te Kauaoki.

Kabwarabwara bwa te reirei aei e boboto i aon kaikonaki aika teniua ake e anga reirei iai te Tia Kamaiu ni kaekai aia titiraki ana Abotoro ibukin te Kauaoki. Tuangiia kaain te kiraati bwa ko na kamanena te tiaa (jar) ao te bwaa ke te ran ae e karanaki are e na tei ibukin ara katauraoi ibukin te Kauaoki.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika a rineaki man boki aika tabu aikai, marooroakinna bwa a kanga ni kamanenai nakon maiuia ni katoa bong. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwauai baika a tia n noori ake a kaeti nakon moan reirei man boki aika tabu.

1. E anga te kaikonaki Iesu ibukiia kibono aika tengaun.

Wareka ao maroroakina Mataio 25:1–13. Kabwarabwara bwa te kaikonaki ibukiia kibono aika tengaun e boboto i aon kateia Iutaia ni mare. N ana tai Iesu, te tia iein te mwaane ao raoraona a na kaira te tia iein te aine man mweengana nakon mweengan te tia iein te mwaane. Ao i aon kawaia ao raoraon te tia iein te aine a tataningaiia. Ngke a roko ni mweengan te tia iein te mwaane, a bane n rinnako ibukin te mareaki. Maare aikai a tataneiai ni karaoaki n te tairiki, mangaia are naake a tataninga ibukin te tia iein te aine a uoti aia taura aika uarereke ma ni bwaani n te oera.

- N te kaikonaki ibukiia kibono aika tengaun, antai ae e tei ibukina te tia iein te mwaane? (Te Tia Kamaiu.) Antai ae a tei ibukiia kibono ake tengaun? (Kaain te Ekaretia.) Tera ae e tei ibukina te mare? (Te Kauaoki te Tia Kamaiu.) Tera ae e tei ibukina te bwaa i nanon taian taura? (Te Katauraoi ibukin te Kauaoki.)
- Tera ae a karaoia kibono ake niman ae a nanobaba iai? (Tara Mataio 25:3.) Tera boon mwiin aia aki katauraoi raoi? (Tara Mataio 25:8–12.) Ti kanga n taai tabetai ni karaoi kaairua aika ti te arona ma kibono aika a nanobaba?
- Tera ae a tia ni karaoia kibono ake niman ake a wanawana? (Mataio 25:4.) Tera boon mwiin aia katauraoi? (Tara Mataio 25:10.) Tera te bwai ae ti kona n reireiaki iai man aia mwakuri kibono ake niman aika wanawana? (Tara T&B 45:56–57. Ti riai n tauraoi ibukin te Kauaoki te Iesu Kristo.)
- Uringnga bwa te bwaa n te kaikonaki e tei ibukin te katauraoi i mwaain te Kauaoki, baikara kawai aika ti kona ni ikotia nakon te "oera nakon ara taura?" (Reeke aika a kona ni kabonganaaki bon bwaai aika onoti nakon te maiu ae e raoiroi, n ai aron kammwakuran te onimaki, karekean taian otenanti, kawakinan taian berita, ke te anga te mwakuri ni ibuobuoki.)

  Ngkana ko kamanena te tiaa (jar) ao te oera ke te ran ae e karanaki (tara te mwakuri ibukin kairan te kakauongo), kabwarabwara bwa te tiaa (jar) e tei ibukin te taura i nanon te kaikonaki. Katimwa te timnna te bwa ke te ran i nanon te tiaa (jar) ni katoa te tai are e kaota ana katautau iai kaain te kiraati bwa tera ae ti kona ni karaoia ni katauraoia. Ko na bae n tangiria ni kan tibwauai iango aika a nano aikai mairoun Beretitenti Spencer W. Kimball:

  "E taekinaki n te kaikonaki, bwa te bwaa ae te oera e kona ni kaboaki n te mwaakete. Ma i nanon maiura te bwaa ae te oera ai aron te tauraoi ae e kona ni ikoikotaki te timnna imwiin te timnna i nanon te maiu ae raoiroi. Te roroko nakon bootakin te toa titebo ma atoakin te bwaa ae te oera nakon ara taura, te timnna imwiin te timnna i nanon te ririki teuana ma teuana. Te aki mamatam, te tataro n utu, te reirei n te mweenga, babairean bwaai aika e tangiria te rabwata, tataekinan te euangkerio, reiakinan booki aika tabu—mwakuri n tatabeua nako n anganano ao n ongotaeka bon te timtim are e ikoikotaki nakon ara titoa. Mwakuri n akoi, kabwakaan angabwai ao kabwianibwai, iango aika itiaki ao mwakuri, mareaki i nanon te berita ae akea tokina—baikai, naba, a buoka karekean baika a kakawaki nakon karekean te oera are ti na kona ni bwaan ara taura iai i nanon te nukanibong ake a bane bwaaia" (*Faith Precedes the Miracle* [1972], 256).

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na iangoi titiraki aikai n akea te karongoa:

- Tera ae ko a tia ni karaoia n te wiiki ae e a tia n nako aei ni bwaana iai am taura? Baikara bwaai aika ko na karaoi n te wiiki ae e na roko aei are ko na bwaana iai am taura?

2. E anga te kaikonaki Iesu ibukin taian taarena.

Wareka ao maroroakina Mataio 25:14–30. Kabwarabwara bwa i nanon taai n te Nu Tetemanti, te tarena bon mwaiti bootan te mwane

- I nanon te kaikonaki ibukin taian taarena , antai ae e tei ibukina te aomata are e mwananga nakon te tabo ae e raroa? (Te Uea.) Antai ae a tei ibukiia taan mwakuri? (Ngaira n tatabemaniira nako.) Tera ae a tei ibukina taian taarena? (Bwain tituaraoi mairoun te Atua.)
- Tera ae a tia ni karaoia taan mwakuri ake a tia n anganaki nimaua taian tarena ao uoua taian taarena ao tera ae a karaoia ma te mwane? (Tara Mataio 25:16–17.) Tera te kanuanga are a karekei ngaiia ni kauoman? (Tara Mataio 25:21, 23.) Tera te bwai ae reiakinaki man te kaikonaki aei ibukin te kanuanga are akea tokina are e na kakabwaiaira iai Tamara are i Karawa? (Reeke aika a kona n rin bwa aomata ake a tara ni karako bwain tituaraoi aika a karekei mairoun te Atua a na karekei kakabwaia ni kabane ngkana a kamanenai raoi aia bwai n tituaraoi.)

  E taku te Unimwaane ae James E. Faust ibukiia te koraki ake a taraa ni karekei taarena aika a karako: "Ngkana a kamanenai aia taarena ibukin katean uean te Atua ao ma n mwakuri ibukiia tabeman, a na kaonaki n te kukurei n taian berita mairoun te Tia Kamaiu. Te berita ae e kakawaki mairoun te Tia Kamaiu bwa a 'na karekei kanuanga[ia], are bon te rau n te aonaaba, ao te maiu are akea tokina n te aonaaba are e na roko' (T&B 59:23)" (man te Conference Report, Eberi 1994, 5; ke *Ensign,* Meei 1994, 6).
- Tera ae e a tia ni karaoia te toro are e anganaki teuana te taarena ma te mwane? (Tara Mataio 25:24–25.) Tera ana taeka te mataniwi are e taekinna nakoina? (Tara Mataio 25:26–30.) Bukin tera ti bwaka n taai tabetai ni karikirakea te taarena ao ana bwai n tituaraoi te Atua are e a tia n anganiira? Ti na kanga n tokanikai i aon bwaai n tutuuki nakon karikirakean bwaai n tituaraoi aikai?
- E taku n ana reirei te Unimwaane ae Marvin J. Ashton bwa "Bon inaomatara ao mwiokoara bwa ti na kariai ara bwai n tituaraoi ma n tibwauai" (man Conference Report, Okitobwa 1987, 23; ke *Ensign,* Nov. 1987, 20). Ti na kanga ni kona ni kinaa ao ni butimwaai taian taarena ke bwai n tituaraoi ake e a tia n anganiira te Uea? Bukin tera ngkai ko taku bwa e kakawaki bwa ti na tibwauai ara taarena ke bwaai n tituaraoi? Baikara kakabwaia aika a tia n roko nako nanon maium ibukina bwa ko a tia ni karikirakea ao n tibwauaa am taarena ke bwaai n tituaraoi? Ko kanga n tia ni kakabwaiaaki ibukina bwa tabeman a tia n tibwauaa aia tarena ke bwaai n tituaraoi?
- Aomata ni kabane a tia n anganaki tao teuana te bwai n tituaraoi mairoun te Atua (T&B 46:11–12), ma bwaai n tituaraoi tabeua a bebete riki kinakiia nakon ake tabeua. Baikara bwaai n tituaraoi aika a kangaanga ni kinaaki ma e kona ni kamanenaaki ibukin buokaia tabeman ao neboan te Atua?

  E taku te Unimwaane ae Marvin J. Ashton:

  "Kariaia bwa N na taekin bwaai n tituaraoi tabeua ake a aki kona ni kakoauaaki aika a manena ma n rangi ni kakawaki. Mai buakon bwaai aikai bon am bwai n

tituaraoi—bwaai n tituaraoi aika a aki rangi ni kakoauaaki ma e ngae n anne bon bwaai ni koaua ao man manena.

"Kariaia bwa ti na manga rinanon tabeua bwaai n tituaraoi aika a aki bati n anainano: te bwai n tituaraoi ibukin te bubuti; te bwai n tituaraoi ibukin te kakauongo; te bwai n tituaraoi ibukin te ongora kamanenaan te bwanaa ae e uarereke ae e maraara; te bwai n tituaraoi ibukin te kona n tang; te bwai n tituaraoi ibukin tuukan te ikawi; te bwai n tituaraoi ibukin karekean te boraraoi; te bwai n tituaraoi ibukin tuukan kaokiokan te bwai teuana ae akea manenana; te bwai n tituaraoi ibukin ukoukoran ae e raoiroi; te bwai n tituaraoi ibukin motikan taekaia aomata tabeman; te bwai n tituaraoi ibukin taraan te Atua ibukin kaetara; te bwai n tituaraoi ibukin te riki bwa ana reirei Iesu; te bwai n tituaraoi ibukin mutiakinaia/tabeakinaia tabeman; te bwai n tituaraoi ibukin te kona ni iango mwaaka; te bwai n tituaraoi ibukin te anga te tataro; te bwai n tituaraoi ibukin kaotan te koaua ae korakora; ao te bwai n tituaraoi ibukin te Tamnei ae Raoiroi" (man te Conference Report, Okitobwa 1987, 23; ke *Ensign,* Nobembwa 1987, 20).

Anganiia kaain te kiraati n tatabemaniia nako te been ke te bentira ao te moti ni beeba. Tuangiia bwa a na kaokoroa teuana ke uoua man aia taarena ke bwaai n tituaraoi ni ikotaki ma te bwai ae ti teuana ae kakawaki ae a na karaoia i nanon tabeua wiiki aika a na roko are a na kamanena ibukin te mwakuri ibukiia tabeman.

Ngkana ko kamanena te tiaa (jar) ao te bwaa ke te ran ae e karanaki, katimwa riki tabeua te timtim nakon te tiaa (jar). Kabwarabwara bwa ngkana ti karikirakei ara taarena ke bwaai n tituaraoi ake e a tia n anganiira te Atua titabo ma ti bwaana ara taura..

3. E anga te kaikonaki Iesu ibukin te tiibu ao te kooti.

Wareka ao maroroakina Mataio 25:31–46.

- E reirei Iesu bwa n te Kauaoki e na kaokoroira n ai aron te tia kawakin tiibu ngkana e kaokoroia ana tiibu mairouia kooti (Mataio 25:31–32). I nanon te kaikonaki ibukiia tiibu ao kooti, antai aika a tei ibukina tiibu? (Tara Mataio 25:33–34.) Antai aika a tei ibukiia kooti? (Tara Mataio 25:33, 41.)
- Tera te bwai ae reiakinna te kaikonaki aei are ti riai ni karaoia ni katauraoira iai i mwaain te Kauaoki ao te bong ni motikitaeka? (Tara Mataio 25:35–46.)

  E taku te Unimwaane ae Marion D. Hanks:

  "E reireiniia taan ririmwiina Iesu n te kaikonaki ibukiia tiibu ao kooti, are e tei ibukin te motiki taeka ae e na roko, are e kakoaua iai n te aro ae e oota raoi te koraki ake a na abaaba n te maiu are akea tokina 'ao te koraki ake a na nako nakon te katuaeaki are akea tokina' (Mataio 25:46). Te kaokoro ae kakawaki bwa te koraki ake a riai n abaaba n te abanuea ma ngaia a tia ni karikirakea te katei n ibuobuoki, a tia n noora aron te anganaki te kimwareirei ao raun te nano n te ibuobuoki. A tia ni kaeka nakon kainnanoia te koraki ake a bora ni baki, a bora n taka, ake akea mweengaia, ake akea karabaia ke kunikaia, ake a aoraki, ao te koraki ake i nanon te karabuti. . . .

  "Akea te bwai teuana ae tara n oota raoi riki nakon te bwai ae kakawaki riki are e a tia te Tia Kamaiu ni kaaki i aon te mwakuri n aki iangoiko ibukiia tabeman kaanga aika a riai ibukin kateia Kiritian ao ibukin te kamaiuaki. Ibuobuoki, te

anga bwai, ao te anganano ke te angabwai, ke te bwai ae e riai, ae maiu raoi ae rikirake ao ma ni ikeike" (man te Conference Report, Eberi 1992, 10; ke *Ensign,* Meei 1992, 9).

Ngkana ko kamanena te tiaa (jar) ao te bwaa ke te ran ae karanaki, katimwa te timtim tabeua riki nakon te tiaa (jar). Kabwarabwara bwa ngkana ti mwakuri ibukiia tabeman, ti bwaan riki iai ara taura. Ti kona naba ni buokiia tabeman ni bwaani riki aia taura. Tibwauai katoto ibukin te mwakuri ae ko a tia n nooria, ao tuanga kaain te kiraati bwa e na tibwauai katoto aika e a tia n noori.

- Ti na kanga ni kona ni kakabwaiaia tabeman man ara mwakuri? E kanga buokan te mwakuri ibukin te aomata temanna ni kakabwaiako? E kanga aron am namakin ibukiia te koraki ake ko a tia ni mwakuri ibukiia? E kanga am namakin ibukiia te koraki ake a mwakuri ibukim? Ti na kanga n ataa riki aron kainnanoia tabeman? Ti na kanga ni kona ni kabanei korakorara ni mwakuri riki ibukiia tabeman?
- Tera am iango n te bwai ae nanonna te Tia Kamaiu ngke e taku, "Ibukina bwa ngkai kam a tia ni karaoia nakon temanna ae e mangori riki nakoia tariu aikai, kam a tia naba ni karaoia nakoiu"? (Mataio 25:40; tara naba Motiaea 2:17).

Kabaneana

Kakoaua bwa ti riai ni katauraoira ibukin te Kauaoki Iesu Kristo. Ti riai ni karikirakei bwaai n tituaraoi ake e a tia te Atua n anganiira ma n toumwiin ana katoto te Tia Kamaiu n anga maiura nakon te mwakuri ibukiia tabeman. Katuruturua bwa ti kona ngaira ni kabane ni karaoi bwaai aikai, n aki tabeakin aroarora nako.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

1. Te Reirei man te Wirio

Ko na bae n tangiria ni kan kamanena te kanimaua ni mwakoro man katei n te "The New Testament Customs" te rinerine man te *New Testament Video Presentations* (53914), ni kabwarabwarai katei tabeua ibukin te baka n amwarake n te mare n tain te Nu Tetemanti.

“Itangitangiri Temanna nakon Temanna, N ai arou Ngkai i Tangiri Ngkami”

Reirei
23

Ruka 22:1–38; Ioane 13–15

Kaantaninga

Te kaungai nanoia kaain te kiraati bwa a na tou mwiin ana katoto Iesu ma n itangitangiri ao ni mwakuri ibukiia tabeman.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Ruka 22:7–30. E botaki Iesu ma ana Abotoro ake Tengaun ma Uoman ibukin te Toa are te Riao. E moana karaoan te toa ao e reireiniia ana Abotoro bwa a riai ni mwakuri ibukiia tabeman.
   b. Ioane 13. E teboki waeia ana Abotoro Iesu ao e tuangiia bwa a na itangitangiri temanna nakon temanna.
   c. Ioane 14:1–15; 15. E reirei Iesu, “Ngai te kawai, ao te koaua, ao te maiu.” E kabotaua rabwatana ma te kurebe ao ana reirei ma mwaangan te kurebe. (Taraia: kiibu man te mwakoro 14 and 15 ibukin te Tia Raoi e na maroroakinaki n te reirei 24.)
2. Wareware riki tabeua: Mataio 26:1–5, 14–35; Mareko 14:1–2, 10–31.
3. Ngkana a tauraoi bwaai n reirei aikai, ao kamanenai i nanon tain te reirei.
4. a. Tamnein Te Kabanea ni Katairiki (62174; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 225) ao tamnein Iesu Ngke e Kaitiaki Waeia Abotoro (62550; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 226).
   b. Te aroka ae uarereke are e na kamatata am maroro n Ioane 15:1–8.
5. Katautau ibukin te anga reirei: Anenean ke katean kain te anene ke anene n te Moanrinan ae e kaeti nakon atuun te reirei bon te kawai ae e raoiroi ibukin karokoan te Tamnei i nanon tain te reirei. E taku te Uea bwa E kukurei Tamneiu n te anene ae nako man te nano; eng, aia anene te koraki aika a raoiroi bon te tataro nakoiu, ao e na kaekaaki ma te kakabwaia i aon atuuia (T&B 25:12; tara naba I-Korote 3:16). Anene n taromauri ao anene n te Moanrinan a kona naba ni buokiia kaain te kiraati n reiakina iai reirein te euangkerio.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai. Kariaia kaain te kiraati bwa a na raira aia Bwaibwara nakon Ioane 13:34–35, ao tuanga temanna bwa e na warekia ni kabaibati. Taekinna bwa e taekin taeka aika Iesu n te Kabanea n Amwarake. Te reirei aei e na maroroakin te tua aei ao bwaai riki tabeua ake e taekin Iesu ao e karaoia n tain te botaki aei ma Ana Abotoro.

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika a rineaki man boki aika tabu aikai, maroroakinna bwa a kanga ana taeka te Tia Kamaiu ao ana mwakuri n tain te Kabanea n Amwarake ni kaota ana tangira nakoia ana Abotoro ao ibukira. Buokiia kaain te kiraati bwa a na oota bwa Iesu e tangiriira bwa ti na toua mwiin ana katoto n tatangira ao n toro ibukiia tabeman.

1. E Moanaki karaoan te toa iroun Iesu.

Maroroakina Ruka 22:7–30. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika a rineaki ni kabaibati. Taekinna bwa te amwarake ibukin te Toa ae te Riao aei, e tibwauaaki iroun Iesu ao Ana Abotoro te bongina i mwaain taurakin Iesu i aon te kaibangaki, e atongaki ni mwaitin te tai bwa te Kabanea n Amwarake. Katea tamnein te Kabanea n Amwarake.

- Ngke a botaki Iesu ma ana Abotoro ni kana te Toa are te Riao, Jesus e moan kaota aron karaoan te otenanti ibukin te toa. Tera are e tuangiia Abotoro iai ibukin te kaantaninga n te toa? (Tara Ruka 22:19–20. Bon te buokiia bwa aonga n ururingnga ma ana angakarea ibukin kabwaraan buure.) E kanga kanakin te toa ni buokiko n ururinga iai te Tia Kamaiu?

  E taku te Unimwaane ae Jeffrey R. Holland: "E namakinaki man te ruu are i eta n te tai are i mwaain Ketetemwane ao Korokota, naati ni berita a tia ni mena i aan te berita n uringa ana Karea Kristo n te aro ae boou riki aei, ae e rietata riki, ae tabu riki n aron ana kawai temanna . . . . Ngkana te ururinga bon te mwakuri ae moamoa ma ni kakawaki i matara, tera ae e na roko nakon ara iango ngkana kanikina akanne a teretere raoi ma ni kakawaki akanne a kanakoaki nakoira? (Man te Conference Report, Okitobwa 1995, 88, 90; ke *Ensign*, Nobembwa 1995, 67, 68).

  Maroroakin kaeka nakon ana titiraki te Unimwaane ae Holland, ni ikotaki ma bwaai tabeua aikai ake a katautauaki iroun te Unimwaane ae Holland aika ti riai n ururing ibukin te Tia Kamaiu:

  a. Ana tangira ao korakorana n te Bowi ae Kakannato i Karawa.

  b. Bwa bon ngaia te Tia Karika karawa ao te aonaaba.

  c. Bwaai ni kabane ake e karaoi i mwaain rokona n te maiu n arana ae Iehova.
  d. Tamaroan bungiakina ae e mangori.
  e. Ana reirei.
  f. Ana kakai ao ana katoki aoraki.
  g. Bwa "bwaai ni kabane ake a raoiroi a roko mairoun Kristo" (Moronaai 7:24).
  h. Te mwakuri ni babakaine, te rawa, ao te aki babaire raoi are e tokanikai i aona.
  i. Bwa e ruo nako aan bwaai ni kabane n te aro bwa e na manga waerake i aoia ni kabane.
  j. Bwa e karaoa ana angakarea ao e tokanikai i aon nanokawakina ibukira n tatabemaniira nako.
- Bukin tera e kakawaki bwa ti kana te toa ni katoa wiiki? Ti na kanga ni katauraoira n tamneira i mwaain kanakin te toa?

- N te Kabanea ni Katairiki a manga kauntaeka Abotoro bwa antai mairouia ae kakannato riki" (Ruka 22:24; tara naba Mataio 18:1; Ruka 9:46). Ni kawai raa aika ti kona n taai tabetai ni kan iangoaki bwa ti kakannato riki nakoia tabeman? Ti na kanga n tokanikai i aon namakin aikai?

- Tera ae e a tia n reiakinna te Uea ibukin te kakannato ni koaua? (Tara Ruka 22:25–27; tara naba Mataio 20:25–28.) E kanga ngaia ni karaoi katoto aikai n te reirei aei? Ti na kanga n tou mwiin ana katoto?

2. Imwiin tebokan waeia, E tuangiia Abotoro Iesu bwa a na itangitangiri temanna nakon temanna.

Wareki ao maroroakin kiibu aika a rineaki man Ioane 13. Katea tamnein Iesu ngke e teboki waeia Abotoro. Kabwarabwara bwa ngke a tia Iesu ao Abotoro ni kana te Kabanea ni Katairiki Iesu e teboki waeia Abotoro n tatabemaniia nako (Ioane 13:4–5). Te mwakuri aei e tataneiai ni karaoaki irouia tooro ngkana e roko te irua. Teuana bukina are e karaoa iai te baei Iesu bwa e na reireiniia Abotoro aron te nanorinano ao te mwakuri n ibuobuoki.

- Bukin tera ngkai ko taku bwa e rawa Betero ngke e nang teboka waena Iesu? (Tara Ioane 13:6, 8. E namakinna bwa e aki eti ibukin te Uea bwa e mwakuri n ai aron te toro.) E kanga ni kaeka Iesu? (Tara Ioane 13:8.)
- Tera ae tuangiia iai Abotoro Iesu bwa bukin tera e teboki waeia? (Tara Ioane 13:12–17. E tuangiia bwa a riai n toua mwiin ana katoto ibukin te mwakuri ni ibuobuoki.) E kanga te mwakuri ibukiia tabeman n uota te kukurei nakoim?
- Tera te bwai ae ti kona n reiakinna man ana taeka Iesu ao mwakuri ibukin aroaro aika a raraoi ibukiia taan kairiiri? Ti na kanga n toui mwiin ana katoto ngkana ti taui nakoa ni kairiiri?
- N tain te Kabanea n Amwarake, ao E tuangiia ana reirei Iesu ni kaokiokia nakoia bwa a na itangitangiri temanna nakon temanna (Ioane 13:34–35; 15:12, 17). Baikara bwaai aika a rangi ni kakawaki aika ti kona ni karaoi n toui mwiin ana katoto Kristo n tatangira ?

3. E reirei Iesu "Ngai te kawai, te koaua, ao te maiu" ao "Ngai te wain ni Koaua."

Maroroakina Ioane 14:1–15; 15. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu ake a rineaki ni kabaibati.

- "Bukin tera e raraoma Toma ngke e tuangiia Abotoro Iesu ni kangai, "Kam ata te tabo ike N na nako iai, ao kam ata te kawai?" (Tara Ioane 14:4–5.) Tera ae e tuanga Toma Iesu? (Tara Ioane 14:6.) Bukin tera Iesu ngkai bon ti ngaia te kawai ae ti kona n nako iai nakon Tamara are i Karawa?
- E reireiniia ana reirei Iesu bwa a na kaoti aia tangira ibukiia tabeman rinanon te mwakuri. Tera ae e tuangiia bwa a na karaoia ni kaota iai aia tangira ibukina? (Tara Ioane 14:15.) E kanga ara ongotaeka ni kamatata aron ara tangira ibukin te Uea?
- Ngke E reireiniia ana Abotoro, E kamanena te kanikina Iesu ibukin te kureebe (Ioane 15:1–8). Antai ae e kanikinaeaki n te wain? Mairoun te tia ununiki (te tia ribana n te o-n-aroka)? Man taian mwaanga? (Tara Ioane 15:1, 5.)

Ngkana ko uota te aroka nakon te kiraati (reirei), kaotia ngkai.

- Tera ae e riki nakon te baa ni kai ao te mwaanga are e koreaki man te kai? E kanga aron am iraorao ma te Tia Kamaiu n aron ana iraorao te baanikai ao te mwaanga nakon rabwatan te kai?

- N ana kabotau te Tia Kamaiu, tera ae karaoia te tia ribana nakon mwaangan te kureebe are e aki kariki uaa? (Tara Ioane 15:2.) Tera ae e karaoia nakon mwaangan te kai ake a aki kariki uaa? Tera aron kamanenaan te bwai aei ae e kona ni kamanenaaki iai ibukim?
- E reirei Iesu, "Ane e mena i nanou ao ngai I mena i nanona, ao e kariki uaa aika bati; bwa kam aki kona te bwai teuana ngkana kam aki maeka i nanou" (Ioane 15:5). Kam kanga ni kunea te baei bwa e koaua?
- Ni kaeti nakon Ioane 15:13, tera teuana mai buakon te kamataata ae kabanean te kakannato ibukin te tangira? Tera te bwai ae e tuangiira iai aron ana tangira te Tia Kamaiu ibukira?

Kabaneana

Kakoaua bwa e tangiriira Iesu Kristo ao e tangiriira bwa ti na itangitangiri ao ni mwakuri ibukin temanna ma temanna. Kammwakuriia kaain te kiraati bwa a na ururinga ana mwakuri ni Kabwarai buure Kristo ao ana tangira ibukira i nanon tain te toa teuana te tai n te wiiki.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei

1. Ni katoka i aora aran Kristo

I nanon tain ami maroro ibukin te toa, kam na bae ni kan maroroakin titiraki aikai ibukin katokaan aran Kristo i aora. Tabeua reeke a anaaki ma ni kangaraoaki ma ana taeka te Unimwaane ae Dallin H. Oaks i nanon te Eberi 1985 maungatabu ni kabuta.

- N ningai te tai ae ti na katoka iai aran Kristo i aora?
  a. Ngke ti bwabetitoaki nakon ana Ekaretia (2 Nibwaai 31:13; Motiaea 25:23; Moronaai 6:3; T&B 18:22–25; 20:37).
  b. Ngke ti kabooui ara berita n te bwabetito man kanakin te toa (Moronaai 4:3; 5:2; T&B 20:77, 79).
  c. Ngke ti katanoatai ara kakoaua ibukina.
  d. Ngke ti katoka i aora te kariaiakaki ni mwakuri n arana ao ni kammwakura te kariaiakaki anne.
  e. Ngke ti iira karaoan te otenanti ae tabu n te tembora.
- Tera ae ti berita iai ngke ti katoka i aora aran Kristo?
  a. Ti kaoti kukurein nanora ni karaoa ana mwakuri ibukin ueana ao ara iango bwa ti na mwakuri ibukina ni karokoa te toki (T&B 20:37; Moronaai 6:3).
  b. Ti berita bwa ti na toua mwiina ma nanora ni koaua, n ongotaeka nakoina ao n rairi nanora man ara bure (2 Nibwaai 31:13; Motiaea 5:8).
- Tera are e berita nakoira iai Iesu Kristo ngke ti katoka i aora arana? (Ti riki bwa natina mwaane ao aine, ni katoka i aora arana. Te koraki ake a weteaki n arana n te kabanea ni bong a na karietataaki; tara Motiaea 5:7–9; 15:12; Aramwa 5:14; 3 Nibwaai 27:5–6; T&B 76:55, 58, 62).

2. Te Reirei n te Wirio

Te kanimaua ni mwakoro ibukin "The New Testament Customs" te rinerine man te *New Testament Video Presentations* (53914), ni ikotaki ma rongorongon baka n amwarake n tain te Nu Tetemanti. Te mwakoro aei e kona ni buokiia kaain te kiraati n noora aron karaoan te Kabanea n Amwarake ao ma n ataa te boki ae e na taraaki nakoia reirei "e raraa bwanibwanna" (Ioane 13:23).

3. Aia Anga reirei Kaain te Kiraati

Kabotau n aron "Ngai te kureebe ni koaua" e kona ni kangaanga ibukiia aomata tabeman n oota iai, ai moara riki nakoia te roronrikirake. Ibukin kamatata riki ibukin ana tangira Iesu Kristo ibukira, kaoa temanna ke uoman kaain te kiraati bwa a na tibwaua te bwai ae a tia n nooria ngke a namakina ana tangira te Tia Kamaiu ngke e anganiia te korakora, n ai aron te kureebe ngkai e angan baana te korakora ke mwaangana. Karaoa te kakao ae e na aki kee i aan teuana te wiiki ni moantaai, ao kaungaia kaain te kiraati bwa a na ukoukora ana kairi te Tamnei ae Raoiroi n rinean te bwai ae e a tia n nooraki ae e riai n taekinaki.

Reirei
24

"Aio te Maiu ae Akea tokina"

Ioane 16–17

Kaantaninga

Te kaungaia kaain te kiraati bwa a riai n tauraoi ni butimwaea ana kairoro te Tamnei ae Raoiroi ao ni kaaniira riki nakon Tamara are i Karawa a Iesu Kristo.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Ioane 16:1–15. E katauraoia ana Abotoro Iesu ibukin te tai ae kangaanga are e rimwiin tiringana i aon te kaibangaki. E reireiniia ibukin ana mwakuri te Tamnei ae Raoiroi ao e berita bwa a na karekei ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi.
   b. Ioane 16:16–33. E a kaman taekina taekan matena ao manga utina Iesu ao e reireiniia Abotoro kam na "kabebetei nanomi."
   c. Ioane 17. E anga te tataro ni bubuti ae kakannato Iesu ibukiia ana Abotoro ao tabeman riki ake a kakoauaa.
2. Wareware riki Tabeua: Ioane 14:16–31; 15:18–27; 3 Nibwaai 19:19–36; Tuua ma Berita 132:21–24.
3. Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, uotia nakon te kiraati ao uoti bwaoki ibukin bwaintangira (ke kaokoroa tamnein bwaoki ni bwain tangira i aon te burakibooti). Katauraoi uoua beeba aika raereke ibukin taeka ake ko na kaaki i aon te bwaoki n tain te reirei: teuana ae kangai taekana *Ana Bwai n Tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi* ao are teuana e kangai te *Maiu are Akea tokina*.
4. Katautau ibukin te anga reirei: Ni ikotaki nakon te tataro are ko kona n reiakinna ma te Tamnei, tataro bwa a aonga kaain te kiraati ni kona n reirei mairoun te Tamnei ao ni karekei ana kamatoa ibukin te koaua ake a tabe n reiakinaki.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Katei uoua bwaoki ni bwain tituaraoi (ke kaokoroa tamnein uoua te bwaoki ni bwain tituaraoi i aon te burakibooti). Kaoia kaain te kiraati bwa a na taetae ibukin bwaoki ni bwain tituaraoi ni kakimototoi aia taeka ni bwain tituaraoi ake a kan karekei.

Kabwarabwara bwa teuana man bwaoki ni bwain tituaraoi ake ko a tia ni katei e tei ibukin te bwain tituaraoi ae kabanean te kakannato ae ti kona ni karekea i nanon te maiu aei. Te bwaoki are teuana e tei ibukin te bwai n tangira are e aranna te Uea bwa te kabanea ni kakawaki ni bwain tituaraoi ibuakon ana bwai n tituaraoi te Atua" (T&B 14:7).

Kabwarabwara bwa i nanon te reirei aei ao a kona kaain te kiraati ni kunea bwa tera bwaai n tituaraoi aika uoua aikai ao a na ataia bwa a na kanga ni karekei.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika rineaki man booki aika tabu aikai, maroroakinna bwa e kanga ana taeka te Tia Kamaiu nakoia Ana Abotoro ni kaeti nakoira ni kabane. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwauai baika a tia n noori ake a kaeti nakon te reirei.

1. E berita Iesu nakoia ana Abotoro bwa a na karekea ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi.

Maroroakina Ioane 16:1–15. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu ake a rineaki ni kabaibati.

- Ni kabanean aoan ana mwakuri ni mitinare n te maiu ae mamate aei, e reirei Iesu ao e kakorakoraia ana Abotoro. Bukin tera a tangira kakorakoraia Abotoro n te tai aei? (Tara Ioane 16:1–6; tara naba Ioane 15:18–20.)
- E tuangiia Ana Abotoro te Tia Kamaiu bwa e na kanakoa te Tia Ibuobuoki (te Tamnei ae Raoiroi) nakoia (Ioane 16:7). Tera ana mwakuri te Tamnei ae Raoiroi? (Tara Ioane 14:26; 15:26; 16:7–14. Karinani reeke i aon te burakibooti n aron ae kaotaki i nano.)

  Te Tamnei ae Raoiroi:

  a. Tia Ibuobuoki (Ioane 14:26).
  b. Reirei (Ioane 14:26).
  c. E uoti koaua nakon ara ururing (Ioane 14:26).
  d. E kakoaua ibukin te Tia Kamaiu (Ioane 15:26).
  e. E kaetiira nakon te koaua ni kabane (Ioane 16:13).
  f. E kaoti nakoira bwaai aika a na roko (Ioane 16:13).
  g. E kamoamoa te Tia Kamaiu (Ioane 16:14).
- Te Tengaun ma Uoman a karekei taian kaotioti mairoun te Tamnei ae Raoiroi i nanon ana tai Iesu ni karaoa ana mwakuri ni mitinare n te maiu aei, ma a aki karekei ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi ni karokoa mwiin matena ao manga utina (Ioane 20:22). Tera te kaokoro i marenan ana kaotioti te Tamnei ae Raoiroi ao ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi? (Tara ana taeka te Unimwaane temanna ae i nano aei.) E kanga aron karekean ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi ni buokiko?

  E taku ana reirei te Unimwaane ae Dallin H. Oaks:

  Ana kaotioti te Tamnei ae Raoiroi a kanakoaki bwa a na kairiia taan ukeukera koauan te euangkerio ae e na kaungai nanoia nakon te rairannano ao te bwabetito. Ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi e kanganga atakiia riki. . . . [Iai] i nanona te inaomata nakon te iraorao ae teimatoa n te aro are ti na kona ni karekea Tamneina n taainako bwa e na mena irou[ra] (T&B 20:77).

  "E tuangai kaain te Ekaretia ae e a tibwa bwabetitoaki aron te bwai are e namakinna ngke e reke irouna te bwai n tituaraoi anne. Te aine aio bon te Kiritian ae kakaonimaki are e a tia ni kabanea maiuna ni mwakuri ibukiia tabeman. E a tia n ataia ao e tangira te Uea, ao e a tia n namakina ana kaotioti Tamnein te Uea nakoina. Ngke e a tia ni karekea rakan te oota man te

euangkerio are e a tia ni kaokaki, e bwabetitoaki ao unimwaane a katokai baia i aon atuuna ma n anganna ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi. E uringnga ma n taku, 'I namakina mwaakan te Tamnei ae Raoiroi bwa e mena i aou ma korakorana ae korakora riki nakon are I a tia n namakinna mai i mwaaina. Ai aron titebo ma raoraou rimoa are e a tia ni kairai i nanon taai aika a tia n nako ma ngkai e a roko n tiku irou'" (man te Conference Report, Okitobwa 1996, 80; ke *Ensign,* Nobembwa 1996, 60).

Ngkana ko kamanena te Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo, katikua i aon teuana te bwaoki ni bwai n tituaraoi are e mena i aona te taeka ae kangai *Ana Bwai n Tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi.*

- Imwiin tian reken ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi iroura, ti na kanga n tau nakon ana iraorao te Tamnei ae Raoiroi ae teimatoa? (Tara Mwakuri 5:32; T&B 6:14; 20:77, 79; 76:116; 121:45–46.) Ti na kanga ni kina mwaakan ke a na kairi te Tamnei ae Raoiroi? (Tara I-Karatia 5:22–23; T&B 6:15, 23; 11:13.)

  E taku n ana reirei Beretitenti Boyd K. Packer: "Te Tamnei ae Raoiroi e taetae n te bwana are ko kona n *namakinna* nakon are ko kona n *ongo.* E kabwarabwaraaki bwa te bwana ae e maraara n rau. Ao ngkana ti taekina te 'kakauongo' nakon ana wirikiriki te Tamnei, ni mwaitin te tai e kabwarabwara temanna ana wirikiriki te tamnei man taku, 'Iai te namakin ae e reke irou . . .' . . . E roko te Kaotioti kanga te taeka ae ti *namakinna* nakon ae ti kona n *ongo*" (man te Conference Report, Okitobwa 1994, 77; ke *Ensign,* Nobembwa 1994, 60).

  N te mii are e reke iroun Beretitenti Brigham Young, e tuangaki iroun te Burabeti ae Iotebwa Timiti bwa e na reireiniia Aomata aika Itiaki bwa "Tamnein te Uea . . e na wirikirikiia te rau ao te kimwareirei nakon rabwataia ao tamneia; e na anaa te riribai, te kairiribai, te kauntaeka ao te buakaka ni kabane mai i nanoia; ao aia kaantaninga ni kabane bon te kan karaoa ae raoiroi, te uota rake te raoiroi ao ni karikirakea uean te Atua" (*Manuscript History of Brigham Young, 1846–1847,* comp. Elden J. Watson [1971], 529).

2. Iesu E a kaman taekina matena ao mangautina.

Wareki ao maroroakin kiibu ake a rineaki man Ioane 16:16–33.

- Imwiin reireinaia Abotoro iroun Iesu ibukin te Tamnei ae Raoiroi, e tuangiia bwa e na mate n te tai ae waetata ao e na mangauti man te mate (Ioane 16:16–20). Imwiina ao e taku, "I atongi baikai nakoimi, bwa kam na karekea te rau mai irou" (Ioane 16:33). Tera am iango ae e nanonaki iai bwa e na reke te rau irouna? Tera ae ti kona ni karekea man ana reirei Iesu ni Ioane 16 are e kona ni buokiira ni karekea te rau mai irouna? (Tara naba I-Biribi 4:7–9; T&B 59:23.)
- E taku Iesu nakoia ana Abotoro, "Kam na karekea te karawawataaki i aon te aonaaba: ma kam na kabeebetei nanomi; I a tia n tokanikai i aon te aonaaba" (Ioane 16:33). E na kanga ataakin ana tokanikai Iesu i aon te aonaaba ni kona ni buokiira bwa ti na kabeebetei nanora ngkai ti kaaitaraaki n te kangaanga? Bukin tera e kakawaki bwa ti kabeebetei nanora?

3. E anga te Tataro ni Bubuti ae Kakannato Iesu.

Wareka ao maroroakina Ioane 17, are iai i nanona te tataro are e anga Iesu i mwaain raoi karawawataana i nanon te O n Aroka are Ketetemwane ao i aon te

kaibangaki. Te tataro aei e aranaki ni mwaitin te tai bwa te tataro ni bubuti ae kakannato ibukina bwa ngkana e tataro Iesu ao e bubuti ke e tei i marenara ma Tamara are i Karawa, ni bubuti ibukin kamaiuara. Ukoukora ana kairi te Tamanei ae Raoiroi n rinean kiibu ake a na warekaki ao ni maroroakin.

- Ngke e moana ana tataro Iesu, e kanga ni kabwarabwara ana mwakuri i aon te aonaaba? (Tara Ioane 17:1–2; tara naba Mote 1:39.) E kanga ni kabobongai raoi mwakuri?
- N ana tataro aei, e taku te Tia Kamaiu, "Aio te maiu are akea tokina, bwa a na ataiko bwa bon ti ngkoe te Atua ae e koaua, ao Iesu Kristo, are ko a tia ni kanakoa" (Ioane 17:3). E kanga aron ataakin Tamara are i Karawa ni kaokoro ma aron atakiia? Ti na kanga n ataiia? (Tara 1 Ioane 4:7–8; Motiaea 5:10–13; Aramwa 22:18; T&B 18:33–36; 132:21–24.)

Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, katuka te beeba ae raereke ae koreaki i aona te taeka ae e kangai te *Maiu ae akea tokina* i aon te kauoua ni bwaoki ni bwai n tituaraoi. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareka Tuua ma Berita 14:7.

- Ni moan mwakoron ana tataro, e kabwarabwara Iesu taekan bwaai ake e a tia ni karaoi nakon kakoroan bukin ana mwakuri ni mitinare (Ioane 17:4–8). Ti kanga n ribootina taekan ara kekeiaki nakon Tamara are i Karawa? E kanga n rooti ara mwakuri ngkana ti karina taekan ara kekeiaki ni mwakuri ibukina n ara tataro ni katoa wiiki i nanon te bong anne?
- E ngae n anne ma e ataia Iesu bwa e kuri ni karawawataaki korakora, ibukiia ake e tataro ibukiia? (Tara Ioane 17:6–9, 20.) Tera ae ti kona n reireiniira iai man te bwai aei?
- Ti na kanga, ni maiu i nanon te aonaaba n ai aron Iesu ao Ana Abotoro, ma n aki riki bwa ana bwai te aonaaba? (Ioane 17:14; Tara naba kiibu 15–16).

E taku te Unimwaane ae M. Russell Ballard:

"N te Ekaretia, ti aki toki n taekin kibu n taeka aika uoua aikai, 'Mena n te aonaaba ma tai iri ana waaki te aonaaba. Ngkana ti mataku n te tamnei n te terewition are e riki bwa te tabo are e karaoaki iai manrerean aran te Atua, te kangaanga ae korakora, ao te aki kakaonimaki n tuan te iein ao tiaki ti ngaia ma e rangi ni katikitiki tangirana, ti aki toki ni iangoia bwa ai tera ngke ti kona n tinanikua te aonaaba n aaro tabeua ao ma ni kaokoroia ara utu mai iai ni kabane. . . .

"Tao ti riai n taekin kibu n taeka ake uoua ake a tibwa tia n taekinaki bwa kauring aika a kaokoroaki. Te moan, '*Mena n te aonaaba*' ira te waaki ae karaoaki; atai bwaai nako. Kataia n oota raoi ao n tokanikai i aona ao kukurei nakoia aomata aika a kakaokoro aia onimaki. Karaoi mwakuri aika a manena nakon te botanaomata rinanon karaoan mwakuri ni ibuobuoki ao irakin te waaki ae karaoaki. Te kauoua, *'Tai iri ana waaki te aonaaba.'* Tai toui mwiin kawai aika a kaairua ke aika a na bita am onimaki ma ni karekea ana tabo ke ni kariaia te bwai ae e kaairua.

"Ti riai ni kakorakoraira ni bita te buakaka ao katei aika buakaka ake a kona n nooraki n te terewition ao i nanon te botanaomata man kararoai bwaai man mweengara aika ti na bure iai ma ni kamangoraki iai. E ngae ngke e bati te

buakaka i aon te aonaaba, ao e ngae ngke iai te totoko nakon te raoiroi are ti kona ni karekea man bwaai n tatabeua nako, ti riai n aki kataia n tauia natira man te aonaaba. E taku Iesu, 'Uean te Atua i Karawa ai aron te bwai ni kariki, ke te iiti' (Mataio 13:33). Ti riai n tabekaarake te aonaaba ma aomata ni kabane i aon te buakaka are e otabwaniniira. Te Tia Kamaiu e tataro nakon te Tama ma n taku:

"'I aki tataro bwa Ko na uotiia nako mai i aon te aba ma I tataro bwa ko na kawakiniia mai iroun teuare e buakaka' (Ioane 17:15)" (man te Conference Report, Eberi 1989, 101; ke *Ensign,* Meei 1989, 80).

- A kanga Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo "ni katiteuanaaki," n aron are e taekinaki n Ioane 7:21–22?

  N taekinan Tamara are i Karawa, Iesu Kristo, ao te Tamnei ae Raoiroi, e taku Beretitenti Gordon B. Hinckley: "Bon aomata aika a rangi n ataaki raoi, ma ti teuana ngaiia n aia kaantaninga ao korakoraia. A reitaki n ti teuana ibukin waakinan te babaire ae mimitong ibukin te kamaiuaia ao karietataaia natin te Atua. . . . Bon te katiteuanaaki ae kororaoi anne i marenan te Tama, te Nati, ao te Tamnei ae Raoiroi are e kabaeiia naaka teniman aikai ni katiteuanaaki n riki bwa Atu n Atua aika mimitong" (man te Conference Report, Okitobwa 1986, 69; ke *Ensign,* Nobembwa 1986, 51).

- Bukin tera e kakawaki irouia Abotoro bwa a na katiteuanaaki? (Tara Ioane 17:22–23.) Bukin tera ti tangira te katiteuanaaki ma Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo? Ma kaain te Ekaretia ake tabeman? Ma kaain arautu? Ti na kanga ni kona ni buoka karikirakean te katiteuanaaki ni iraorao aikai? (Tara Ioane 17:26; Motiaea 18:21; T&B 35:2.)

Kabaneana

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na iangoia bwa e kanga aron aia namakin ngkana a ataia bwa e tataro temanna ibukiia. Kaoia bwa ana iangoia raoi bwa a na kanga ni kona n namakinna bwa a tia ni botaki ma Iesu ngke e taekina te tataro ni bubuti. Kamatata bwa te tataro ni bubuti e kona ni buokiira ni kaaitau ibukin te bwai n tituaraoi ae moan te kakawaki ibukin te maiu are akea tokina are e a tia Tia Kamaiu n anganiira. Kaota am koaua bwa ti na kakabwaiaaki ngkana ti kakorakoraira n iira ana wirikiriki te Tamnei ae Raoiroi ao n riki n ti teuana ma Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

Karokoan te Tamnei

Te buokiia kaain te kiraati bwa a na namakinna ao ni kinaa mwaakan te Tamnei ae Raoiroi, taetae ma tabeman mai irouia i mwaain te tai, ma ni kaoia n tatabemaniia nako bwa a na rinea teuana man bwaai aika a kaotaki i nano ikai bwa a na karaoia bwa mwakoron te reirei:

a. Wareka te wareware ae rineaki ma ni booki aika tabu ae mamate te nano iai.
b. Kaota am kakoaua.

c. Anenea te Anene n taromauri ke anenen te Moanrinan ibukin te Tia Kamaiu.
d. Kaota am tangira ibukin Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo.
e. Tibwaua te bwai ae e a tia n riki ni maium n tamnei (ae bon riai).

I mwiin tian karaoan te anga reirei nakoia kaain te kiraati, kaoiia kaain te kiraati bwa a na kaota aron te bwai ae a tia n namakinna i nanon tain te anga reirei. Wareka te taeka are e taekinaki iroun Beretitenti Boyd K. Packer i aon te iteraniba 99–100, ao buokiia kaain te kiraati bwa a na kinai aeka n namakin aika a roko mairoun te Tamnei ae Raoiroi. Taekina aron am namakin ngke ko karekea te kaetieti mairoun te Tamnei ae Raoiroi.

Reirei
25

"Tiaki Nanou, ma Nanom ae e na Karaoaki"

Mataio 26:36–46; Mareko 14:32–42; Ruka 22:39–46

Kaantaninga

Te kakorakoraia aia koaua kaain te kiraati bwa a na kona ni karekei kabwaraan buure, te rau, ao te maiu are akea tokina ibukin Kabwaraan buure iroun Iesu Kristo.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai, are e taekin rongorongon baika a riki nakon te Tia Kamaiu i nanon te O n Aroka ae Ketetemwane: Mataio 26:36–46, Mareko 14:32–42, ao Ruka 22:39–46.
2. Wareware Riki Tabeua: 2 Nibwaai 2:5–8; Aramwa 7:11–14; 34:8–16; 42:1–31; Tuua ma Berita 19:15–24.
3. Ngkana e kona n reke tamnein E Tataro Iesu i Ketetemwane (Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 227), kamanena n tain te reirei.
4. Kaoia tabeman kaain te kiraati bwa a na roko nakon te kiraati are e katauraoaki bwa a na kaoti aia namakin n te aro ae kimototo ibukin ana Kabwarabure Iesu Kristo man warekan te wareware ae e rineaki man boki aika tabu ae mamate te nano iai ibukin Kabwaraan buure ke n taekin tabeua taian rain man anenen te toa ae e mamate te nano iai.
5. Katautau ibukin te Anga Reirei: E taku te Uea, "Tai Ukeukera Tataekinan au taeka , ma ukoukora moa karekean au taeka" (T&B 11:21). N reireiniia n te aro ae moan te raoiroi man booki aika tabu, ko riai ni kamatenikuna ma n iangoi raoi ni katoa bong. Kateimatoa karikirakean am koaua ibukin mwaakaia ao koauaia.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Tabeua te ririki i mwaain katabuan te Unimwaane ae Orson F. Whitney bwa te Abotoro, e karekea te kaotioti ibukin te Tia Kamaiu i nanon te O n Aroka i Ketetemwane. Wareka taeka aikai ake a taekinaki iai ana kabwarabwara te Unimwaane ae Whitneys ibukin ana kaotioti:

"Titebo ma I mena n te O n Aroka are i Ketetemwane, te tia kakoaua ibukin marakin te Tia Kamaiu. I nooria n te aro ae e rangi n ota raoi n aron nooran temanna ae I a tia n nonoria. N tei i akuun te kai n te tabo ae e tei iai i aontano, I noora iai Iesu, ma Betero, Iakobo ao Ioane, Ngke a tabe n rin i nanon te mataroa te oo . . . ae e uarekeke are i angataiu. E kitaniia Abotoro ake teniman ikekei, imwiin tuangaia bwa a na katorobubua ao n tataro, E nako ni iteran te O n Aroka are te iterana, Natin te Atua ike E katorobubua naba iai ao e tataro. Bon te tataro ae ti te arona are a tataneiai ma ngaia taan wareware n te Bwaibwara: 'O Tamau, ngkana e riai, kariaia te mwangko aei bwa e na nako mairou; ma e ngae n anne ma tiaki nanou, ma nanom ae e na iraki.

"A waanako rikaaki ran ni matana ngke e tataro. I rootaki n aron nooran te bwai arei n te aro are I bon tang naba, are e reke man te nanokawaki ni koaua ae e itiaki. E nako nanou ni kabane nakoina; I tangiria ma tamneiu ni kabane, ao I rangi ni kariaria rokou irouna n aron ae akea riki te bwai ae I kariaria.

"N te tai aei E teirake ao e nakon te tabo are a katorobubua iai Abotoro akekei—a matu nako! E ioioia ni karaurau, ao e kautiia, ao e taetae nakoia n te bwana ae e bebete, a aki kuba ngke e kaota unna ke aki taotaonan nanona teuana, e bubutiia ma ni kamatata nakoia bwa a aki kona naba ni kakorakoraia teutana n taratara tabeua te aoa ibukina. Ao ikekei E a, taonaki n rawawatan buren te aonnaba i aon angana, ma marakiia mwaane ni kabane, aine ao ataei aika a takarua rinanon tamneina ae kai namakinaaba—ma a aki kona n taratara ma ngaia i nanon ti teuana te aoa ni kainnano!

"N okina nakon ana tabo, E anga te tataro ae ti te arona ma are e anga mai mwaaina; imwiina ao E oki rikaaki ao e manga noriia naba ni matu. Ao e manga kautiia naba, ma ni manga kauringiia riki, ao e oki teuana riki ao e tataro. E riki aei teniua te tai" (*Through Memory's Halls* [1930], 82).

Katea tamnein Iesu ngke e tataro i aon Ketetemwane. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na iangoa aron aia tangira ibukin te Tia Kamaiu ao a na kanga n namakinna ngkana a nooria n tataro i nanon te O n Aroka i Ketetemwane n te tairiki i mwaain tiringana i aon te kaibangaki. Kaoia tabeman kaain te kiraati bwa a na tibwaua aia iango.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Te reirei aei ao te reirei 26 bon ibukin Mwakuri ni Kabwarai buure—Bon te mwakuri ae karaoia Iesu Kristo ma nanona ni kukurei ni katoka i aona te mate ao buure ao mamaara nako ibukin te botanaomata ni kabane. Te reirei aei e kaeineti ma aron bwaai ake a tia n riki nakon te Tia Kamaiu i nanon te O n Aroka are Ketetemwane, ao reirei 26 e maroroakinaki iai taekan Tiringakina i aon te Kaibangaki. E kakawaki bwa e na ururingaki aron ana Mwakuri ni Kabwarai buure ni ikotaki ma karawawataan te Tia Kamaiu i nanon te O n Aroka ao i aon te kaibangaki.

E taku n ana reirei Beretitenti Ezra Taft Benson: "I aon Ketetemwane ao i aon Tabwanou. E karaoa iai Kabwaraan buure are akea tokina. Bon ti ngaia te mwakuri ae kabanean te kakannato ibukin te tangira ae e koreaki taekana n rongorongon aonnaba. N te aro aei are e a riki iai bwa ara Tia Kamaiu—are e kamaiuira ni kabane man te mate n rabwata, ao e kamaiuiia te korakina mai buakora man te mate n tamnei ake a na ongeaba nakon tuua ao nakon otenanti n te euangkerio. (*The Teaching of Ezra Taft Benson [1988], 14).*

1. Te Tia Kamaiu E katoka i aona ara bure ao mamaarara.

Maroroakina Mataio 26:36–46; Mareko 14:32–42; ao Ruka 22:39–46. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu ake a rineaki ni kabaibati.

- Tera are e tuangiia iai Ana Abotoro Iesu bwa a na karaoaia i nanon te O n Aroka are Ketetemwane? (Tara Ruka 22:39–40.) Bukin tera e tuangiia Abotoro bwa a na tataro? (Tara Ruka 22:40.) E kanga te tataro ni kakorakoraira n eekanako te karirikai?
- Tera are e taekinna Iesu nakoia Betero, Iakobo, ao Ioane bwa a na karaoia i nanon te O n Aroka are i Ketetemwane? (Tara Mataio 26:38, 41. Taekinna bwa

kamanenaan te taeka ae taratara nanona bon te tiku n aki matu.) E kanga taekinan te taeka ae taratara, ke te tiku n aki matu ni kona ni kamanenaaki nakoira ngkana ti ikakorakora nakon maiuakina te euangkerio? (Tara 2 Nibwaai 4:28; Aramwa 7:22; 32:26–27.)

- Bukin tera e kariaia Iesu bwa e na anga rabwatana nakon te karawawataaki ae korakora are e a tia n ataia bwa e riki nakoina i nanon te O n Aroka are i Ketetemwane? (Tara Mataio: 39, 42, 44.) Tera ae ti na kona n reireiniira iai man ana tataro te Tia Kamaiu i Ketetemwane? Ko kanga n tia ni kakabwaiaaki ngkana ko a tia n anga ngkoe nakon irakin nanon te Tamara are i Karawa?
- I mwiin te bwai are e taekinna Iesu bwa e na karaoa nanon Tamana are i Karawa, "e kaoti te anera nakoina mai karawa, ni kakorakora" (Ruka 22:43). Tera ae e kona n reireiniira iai te bwai aei ibukin Tamara are i Karawa? (a kona n riki n reeke bwa e na kakorakoraira ngkana ti kukurei ni karaoa nanona ma te nanorinano.)
- Tera are e riki nakon te Tia Kamaiu i Ketetemwane? (Tara T&B 19:16–19; Ruka 22:44; Motiaea 3:7; Aramwa 7:11–13.)

  E taku n ana reirei te Unimwaane ae James E. Talmage: "Rawaawatan Kristo i nanon te o-n-aroka e aki ataaki n te iango ae iai tiana ke tokina, ni bwaai aika uoua aika te maraki ae moan te korakora ao aron rikina. . . . E ikakorakora ao e ngirangira i aan uotana are bon akea te aomata ae e a tia ni maeka i aon te aonaaba are e kona ni iangoa riaina. Bon tiaki ti te maraki n te rabwata, ke te maraki n te iango n ti ngaia, are e karika rawawatana n te maraki ae korakora n rabwatana are e a karika tinakon te rara man bwangabwangan kunna ni kabane; ma bon te maraki n tamnei are bon ti te Atua ae e kona ni kaaitara. . . . I nanon aoan marakina n rabwatana ao n ana iango Kristo e kaaitarai ana mwakuri nako Tatan aika moan te buakaka ni kabane ma n tokanikai i aoia, 'te uea n te aonnaba aei,' e kona ni kammarakiira. . . . Ni katei tabeua, aika a bon rangi ni koaua ma iroun te aomata bon moan te kangaanga otana iai, bwa te Tia Kamaiu e katoka i aona rawawatan aia bure te reeti n aomata mairoun Atam ni karokoa tokin aonaaba" (*Jesus the Christ,* te 3 ni boki [1916], 613).

  E taku te Unimwaane ae Neal A. Maxwell: "Kaanga mwakoron kabwaraan bure ae akea tokina, 'E ataia Iesu ni kaeti nakon te iriko' a waaki nako bwaai ni kabane akanne. (Aramwa 7:11–12). E a tia ni bungiia te bure, te nano rawawata, nanokawaki, ao . . . marakiia mwaane ni kabane, aine, ao ataei (tara 2 Nibwaai 9:21)" (man te Conference Report, Eberi 1987, 89; k*e Ensign,* Meei 1987, 72).

2. Ti kainanoa Ana Mwakuri ni Kabwarabure Iesu Kristo.

- Bukin tera ngkai ti kainnanoa ana Kabwarabure Iesu Kristo? (Tara Aramwa 34:9.)

  a. Ibukin Bwakan Atam ao Nei Ewa, ti a tautoronaki n te mate n rabwata, are bon rauren te rabwata ao te tamnei (Mote 6:48).
  b. Ngkana ti bure, ti uota te bure n tamnei nakon rabwatara ibukina bwa ti karaurei rabwatara mairoun te Atua. Ara bure a kabarekarekaira ao ti aki kona ni maeka ma te Atua (1 Nibwaai 10:21).
  c. Ibukina bwa ti aki kona n tokanikai i aon te mate n rabwata ke n tamnei i bon iroura, Tamara are i Karawa E kanakoa ana Riki Temanna bwa e na anga Kabwaraanbure (Ioane 3:16; 2 Nibwaai 2:5–9).

- Baikara kakabwaia aika a tauraoi nakoira ibukin ana anga karea te Tia Kamaiu ibukin kabwaraan buure? Ti na kanga ni karekei kakabwaia aikai?

  a. Ibukina bwa e a tia te Tia Kamaiu ni kariaia bwa e na tauaki taekana n te mate ao e manga uti man te mate, ti na bane ni manga kautaki man te mate, ti na tokanikai i aon te mate n rabwata (Motiaea 16:7–8).
  b. Ibukina bwa e katoka i aona ara bure, ti kona n rairi nanora man ara bure ao ma ni kabwaraaki ara bure, ni karaoira bwa ti na itiaki ao n tau ni maeka ma te Atua (Aramwa 7:13–14; Taekan te Onimaki 1:3).
  c. Ibukina bwa e anai nako aona mamaarara, e atai ara kangaanga ao e ataia bwa e na kanga ni buokiira (Aramwa 7:11–12). Ti karekea te rau i nanona ngkana ti toua mwiina ma te nanorinano (T&B 19:23).

  E kamatata te Unimwaane ae Marion G. Romney bwa rinanon Kabwaraan buure, ni kabane aomata a kamaiuaki man te mate n rabwata ao naake a rairi nanoia ao naake a ongotaeka a kamaiuaki naba man te bure:

  "E kona kabwaran buure iroun Iesu Kristo ni booti rabwataia ao tamneia aomata n te mangauti. Ao mangaia are ni kabane te aonaaba, taan kakoaua ao taan aki kakoaua a bae iroun te Tia Kabwarai buure ibukin mangautiia ae e ataaki, ibukina bwa te mangauti a na taabangaki nakoia aomata ni kabane n ai aron te bwaka, are e uota te mate nakoia aomata ni kabane.

  "Iai riki iteran Kabwaraan buure are e karekea tangiran te Tia Kamaiu irou n te aro ae e mwaiti riki, ao e kaona tamneiu n te kaaitau ae e raka riki nakon kaotan kukurein te nano. Bon anne te raka are e ikotaki nakon kabwaraan buure ibukin ana bure Atam, ao man anne are e reke iai te mangauti, man marakin te Tia Kamaiu man karawawataana e kabwaka boon te tarau ibukin au bure ao ibukin aia bure aomata ni kabane ake a maiu ake a maeka i aon te aonaaba ao ake a na maeka n te maiu ae mamate i aon te aonaaba. Ma e karaoa aei n aron te tua are e baireaki iai. Te kabwaia man te karawawataaki aei ibukin ara bure n tatabemaniira nako a na aki roko nakoira n aki ira te tua n te aro ae ti te arona bwa te mangauti e na reke nakoira n aki tabeakinna bwa tera ae ti a tia ni karaoia. Ngkana ti karekei kakabwaia man kabwaraan buure ni kaeti ma aron ara bure n tatabemaniira nako, ti riai n ongotaeka nakon te tua.

  ". . . Ngkana ti karaoa te bure, ti a riki n okoro mai iroun te Atua ao ti a riki n aki tau n rin n te tabo are e mena iai. Akea te bwai ae e aki itiaki ae kona n rin nakon te tabo are e mena iai. Ti bon aki kona iroura, e aki akaaka bwa e kanga ae ti kona ni kataia, n tukiira man te memea are e mena i aora are e reke man mwiin oin ara bure. Te memea anne e riai ni uatiaki ni kaitiakaki man raraan te Tia Kaboi maiura, ao e a tia ni karaoa te kawai are e na kona ni kanakoaki iai te memea. Te kawai anne bon ana euangkerio Iesu Kristo. Te euangkerio e tangirira bwa ti na kakoaua te Tia Kaboi maiura, ma ni kariaia ana kabwarabure, ti na rairi nanora man ara bure nako, ti na bwabetitoaki n te kateboaki i nanon te ran ibukin kabwaraan ara bure, ti na karekea ana bwai n tituaraoi te Tamanei ae Raoiroi man te katoka bai, ao ma n teimatoa ni kakaonimaki ni kawakin, ke ni karaoa ara kabanea ni kona ni kawakin tuan te euangkerio, ni kabane ni bongin maiura" (man te Conference Report, Okitobwa 1953, 35–36).

Tuangiia kaain te kiraati ake a tia n anganaki aia mwakuri bwa a na tibwaua aia reirei are a tia ni katauraoia (tara ana itera te "Katauraoi").

Kabaneana	Kakoaua Iesu Kristo ao kaota am kaaitau ibukin Kabwaraan buure. Ngkana e riai, tuangiia kaain te kiraati bwa a na karaoa ae ti te arona.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

1. Te Reirei n Wirio

Te kanimaua ni mwakoro ibukin katei n te "New Testament Customs," te rinerine man te *New Testament Video Presentations* (53914), man te *Nu Tetemanti*, e kabwarabwara bwa *Gethsemane* nanona "O n aroka ibukin te Oriwa." Ngkana ko kaota te mwakoro aei, maroroakinna bwa e kanga *Ketetemwane* n reke bwa te ara ae e riai ibukin te O n Aroka ike e tokanikai iai i aon ara bure te Tia Kamaiu.

2. "Te Tia Raoi"

Te Unimwaane ae Boyd K. Packer e kamanena te kaikonaki n reirei bwa e kanga ana Kabwarabure Iesu Kristo ni kainaomataira man te bure ngkana ti rairi nanora ao n ongotaeka nakon tuua. Ko na bae n tangiria ni kan tibwaua te kaikonaki aei ni buokiia kaain te kiraati bwa a na atai baika a kainnanoaki ibukin Kabwaraan buure. Te kaikonaki e kona ni kuneaki i nanon booki aikai:

a. *Reirein te Euangkerio* [1997], pages 75–77.
b. "The Mediator" (Te Tia Raoi)," mwakoron *Book of Mormon Presentations* 53911).
c. Conference Report, Eberi 1977, iteraniba 79–80; ke *Ensign,* Meei 1977, iteraniba 54–55.

“I Bungiaki ni Karokoa te Toki aei”

Reirei
26

Mataio 26:47–27:66; Mareko 14:43–15:39; Ruka 22:47–23:56; Ioane 18–19

Kaantaninga Te buokiia kaain te kiraati bwa a na namakina ana tangira te Tia Kamaiu ibukiia ao ni karikirakei aia tangira ibukina ao aia kaaitau ibukin ana angakarea ni kabwarabure.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mataio 26:47–75; Mareko 14:43–72; Ruka 22:47–71; Ioane 18:1–27. E kamwaneaki Iesu tabeua te tai imwiin karawawataana n te maraki i Ketetemwane, iroun Iuta, are e roko ma mataniwiia ibonga, Bwaritaio, ao tautia. E kariaia Iesu n anga rabwatana nakoia taan taua, ake a taua man te O-n-Aroka ao a uotia nakoia Iutaia bwa a na motika taekana. E titirakinaki moa iroun Annati, te ibonga ae rietata ngkoa, ao mwiina iroun Kaiaba, te tia onea mwiin Annati ao buun natin Annati te aine. Mataniwiia ibonga ao unimwaane ake a mena ikekei a bawarea Iesu, a kaenaenaa, a kabaea, ao a kabuaakaka ibukin taetaebuakaan te Atua, te bure are e katuaeaki iai te aba n te mate. I tinanikun ana bareti Kaiaba, ao Betero e kaakea man taku bwa e aki kina Iesu.
   b. Mataio 27:1–26; Mareko 15:1–15; Ruka 23:1–25; Ioane 18:28–19:16. Ibukina bwa akea mwaakaia mataniwiia ibonga ao unimwaane ni katuaea Iesu ni karokoa matena, a kanakoa bwa e na motikaki taekana iroun Bontio Birato, ae te kowana n Rom i aon Iutaia. E kabuakakaaki, Iesu i matan Birato ibukin rikina bwa ana kairiribai Kaitara. N ataakina bwa e roko Iesu mai Kariraia, E kanakoa Birato nakon Erote, ae te mataniwi i aon Kariraia. E rawa Erote ni motika taekan Iesu ao e kaokia nakon Birato, are e anga bwa te taenikai nakon te bwai are e tangiria te botanaomata bwa a na tiringa Iesu i aon te kaibangaki.
   c. Mataio 27:27–66; Mareko 15:16–39; Ruka 23:26–56; Ioane 19:17–42. E kataereaki Iesu ao e tiringaki i aon te kaibangaki. I aon te kaibangaki ao e noora iai te karawawataaki n te maraki ngke e anga rabwatana bwa te karea ibukin te botanaomata.
2. Wareware riki Tabeua: Itaia 53; Mareko 15:39–47; Ioane 3:16; 15:13; 1 Nibwaai 11:32–33; 19:7–9; 2 Nibwaai 9:21–22.
3. Katauraoi itiua taeka aika koreaki i aon te beeba n aron kabwarabwaraana i aon te iteraniba 110[00] (ke tauraoi ni korea te kibu n taeka i aon te burakibooti.)
4. Ngkana a tauraoi bwaai n reirei aikai, kamanenai i nanon tain te reirei:
   a. Tamnein Kamwaneakin Iesu (62468; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 228); Ana Totoko Betero (62177; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 229); ao Te Tiringaki iaon te Kaibangaki (62505; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 230).
   b. “To This End Was I Born,” te tebwi ma onoua te miniti tain te mwakoro aei ibukin te *New Testament Video Presentations* (53914).

5. Katautau ibukin te anga reirei: Ngkana a karinerine taan reirei ao kaain te kiraati, ao a kaoa te Tamnei bwa e na roko. A riai kaain te kiraati ni "inaomata ni maroro, n taetae, a na inaomata n ira te bwai ae karaoaki n te kiraati, ma akea kaain te kiraati ae iai inaomatana ni katabetabeia ataein te reirei tabeman ni kebutua temanna ni bubuanibaia ke n taetae ni bakanrereia" (David O. McKay, *Gospel Ideals* [1954], 224). Karaoa te katoto ibukin te karinerine nakon te Atua ao karineia kaain te kiraati n tatabemaniia nako.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na raira te mwabe.

Kamataata bwa te reirei e kaeti nakon Tiringan te Tia Kamaiu ao bwaai ake a riki n aoa ake i mwiina. Bwaai aikai a riki n taabo aika a kona ni kuneaki i aon te mwabe. Buokiia ataei ni kakaei taabo aikai: (1) te O-n-Aroka i Ketetemwane, (2) ana auti Kaiaba, (3)aia O I-Tientaire, (4) Ana nono Antonia (ana auti Birato), (5) te Katabuki ae Korokota (Tabwanou).

Kabwarabwara bwa e tiringaki Iesu i aon te Kaibangaki i aon te Katabuki ae Korokota. Katea tamnein Iesu ngke e Tiringaki i aon te Kaibangaki. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na iangoia n aia iango te teei ae uarereke ae e tara te tamnei ao e titiraki, "Bukin tera ngkai e tangiria ni mate Iesu?" Tuangiia kaain te kiraati bwa a na karekei aia tai i nanon tain te reirei ni iangoia raoi bwa tera ae a na taekinna nakon te kiraati. Tuangiia bwa ko na maroroakina te titiraki ngkana e nang toki te reirei.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika a rineaki man boki aika tabu aikai, buokiia kaain te kiraati bwa a na ota n te tangira are e kaotia te Tia Kamaiu nakoia ngke e anga rabwatana bwa e na bwainikirinaki ma n tiringaki i aon te kaibangaki.

1. E kamwaneaki Iesu, E tauaki ao e kabuakakaki bwa aongkoa e taetae buaka te Atua; E kaakea Iesu Betero teniua te tai.

Maroroakina Mataio 26:47–75; Mareko 14:43–72; Ruka 22:47–71; ao Ioane 18:1–27. Kaoia kaain te Kiraati bwa a na wareka kiibu ake a rineaki ni kabaibati. Tao ko bae n tangiria ni kan kakimototoa te rongorongo aei n aron are e koreaki n te Aitam 1*a* n ana itera te "Katauraoi". Katea tamnein Iesu ngke e kamwaneaki i Ketetemwane.

- E kanga ana kaeka Betero nakoia mwaane ake a roko nakon te O-n-Aroka are i Ketetemwane n uotaa nako Iesu? (Tara Ioane 18:10.) E kanga Iesu ni kaeka nakoia mwaane aikai? (Tara Ruka 22:51–53; Ioane 18:11–12.) Bukin tera e kariaia Iesu bwa e na tauaki? (Tara Mataio 26:53–54; Ioane 10:17–18. Kabwarabwara bwa bon nanon Tamara are i Karawa bwa E na anga rabwatana Iesu ibukira.)

- Mataniwiia ibonga ao aia unimwaane Iutaia a kabuaakaka Iesu bwa e kan bakan Atua, are bon te bure ae e katuaeaki iai te aba n te mate (Mareko 14:64). Tera te bakan Atua? (Te aki karinea te Atua ke te taekinna bwa ko boraoi ma te Atua.) Tera ae e taekinna Iesu are a taku iai n aia iango mataniwiia ibonga ao unimwaane bwa e bakan Atua? (Tara Mareko 14:60–63.)
- Ngke e tabe ni kairaki nako Iesu man te O-n-Aroka, angiia ana reirei a bane ni "kitanna, ao ni birinako" (Mataio 26:56). E ngae n anne, Betero ao Ioane a bon teimatoa naba n ririmwiina (Mataio 26:58; Ioane 18:15; e kakoauaaki bwa te reirei are e aki atongaki arana bon n Ioane 18:15 bon Ioane). Tera ae karaoia Betero ngke a taku aomata nakoina i tinanikun ana bareti Kaiaba bwa e kina Iesu ke e aki? (Tara Mataio 26:69–74.) Tera ae e karaoia Betero ngke e ataia bwa e a tia ni kaakea Iesu teniua te tai? (Tara Mataio 26:75; tara naba kiibu 33–35.)

Katea tamnein Betero ngke e kaakea Iesu.

- A kanga tabeman mai buakora n taai tabetai, ni katotonga Betero, ni kaakea aia onimaki? Tera ae ti kona n ataia man maiun Betero imwiin kaakean te Uea irouna?

  E taku Beretitenti Gordon B. Hinckley:

  "I nanokawaki ibukin Betero. Mangaia are a mwaiti mai buakora aika a katotonga Betero. Ti berita ibukin ara kakaonimaki; ti taekin ara iango ma te koaua bwa ti na riki ni korakora; ti katanoata, n taai tabetai nakon te botanaomata, e ngae ngke iai te bwai ae e na riki ma ti na karaoa te bwai ae e eti, are ti na tei ibukin te aro ae eeti, bwa ti na koaua nakoira ao nakoia tabeman.

  "Imwiina a moanna n rikirake taian kangaanga. N taai tabetai bwaai aikai bon ana kangaanga te botanaomata. N taai tabetai bon tangiran bwain te aonaaba irouia aomata. N taai tabetai bon iango aika kaairua. Iai mamaaran te nano. Iai bebeten reiakinan te katei ae e raoiroi. Iai rikiraken te taotaonan nano. Ao imwiina iai te raraoma ke te nanokawaki, ae e rimwiaki n te bukinaki aote korakai n tang n nanokawaki ae korakora. . . .

  ". . . Ngkana iai te koraki ake a tia ni kaakea aia onimaki n aia taeka ke n aia mwakuri i nanon te Ekaretia ni kabutaa, I tataro bwa kam na karekea te mweraoi ao te kaeka ke te reke man ana katoto Betero, are, e taku n ana iango bwa e a tia n nakonako ni katoabong ma Iesu, i nanon maakuna ibukin oin maiuna ao n te tai ae waetata e kaakea te Uea ao ai uana naba ma te koaua are e uouotia i nanona. Ma E rierake i aon te bwai aei ao e riki bwa te tia katantan ao te tia ibuobuoki ae korakora man mwaaka. Mangaia are, iai naba, te kawai ibukin te aomata n tanrikaaki ke n rairaki ma ni karekea riki korakorana ao ana onimaki nakon korakoraia ao aia onimaki tabeman ni katean uean te Atua" ("Ao e Otinako Betero ma n Tang ni Korakai," *Ensign,* Maati 1995, 2–4, 6).

2. E Katuaeaki Iesu bwa e na Tiringaki i aon te Kaibangaki.

Wareki ao maroroakin kiibu ake a rineaki man Mataio 27:1–26; Mareko 15:1–15; Ruka 23:1–25; ao Ioane 18:28–19:16. Tao ko na tangiria ni kan kakimototoa te rongorongo aei n aron are e koreaki n Aitam *1b* n ana itera te "Katauraoi".

- Ngke e ataia Birato bwa e roko Iesu mai Kariraia, ao e kanakoa nakon Erote, are bon te kowana ngaia i aon Kariraia (Ruka 23:6–7). Bukin tera e "rangi ni kukurei" Erote n noora Iesu? (Tara Ruka 23:8.) E kanga te Tia Kamaiu ni kaekai ana titiraki nako Erote? (Tara Ruka 23:9; kabotaua te kibu aei ma te taetae ni burabeti are e taekinaki n Itaia 53:7.)
- Imwiin kabuakakaan ao kaenaenaan Iesu iroun Erote ao ana aomata, ao a kanakoa ni kaokia nakon Birato (Ruka 23:11).Tera ana motikitaeka Birato ibukin Iesu? (Tara Ruka 23:13–17; tara naba Ruka 23:4.) Bukin tera Birato ngkai e katuaea Iesu bwa e na tiringaki i aon te kaibangaki? (Tara Mataio 27:15–24; Mareko 15:6–15; Ruka 23:18–25; Ioane 19:1–16.) Ti na kanga n taai tabetai ni kona n riki, n aron Birato ngke e kataia ni katoka karaoan te mwiokoaki ibukin iango aika a kangaanga?
- Ni kaeti nakon ana titiraki Birato teuana ibukin Iesu bwa bon te Uea Ngaia, E kaeka Iesu ma n taku, "I bungiaki nakon te toki aei, ao ibukin aei are I roko i aon te aonaaba, bwa N na riai ni kaotioti ibukin te koaua" (Ioane 18:37). Ni kawai baikara ae te Uea iai Iesu? (Tara Taian Areru 24:10; Itaia 44:6; Kaotioti 11:15; 15:3; 2 Nibwaai 10:14.) Tera ae e nanonna bwa "ueana tiaki man te aonaaba aei? (Ioane 18:36).

3. E uebanaki ao E Tiringaki i aon te Kaibangaki.

Wareki ao maroroakin kiibu aika a rineaki ma ni Mataio 27:27–66; Mareko 15:16–39; Ruka 23:26–56; ao Ioane 9:17–42. Katea tamnein Taurakina i aon te Kaibangaki.

- Tera ae a karaoia aomata nakon Iesu imwiin katuaeana bwa e na tiringaki i aon te kaibangaki? (Tara Mataio 27:27–44; Ruka 23:34–39.) Bukin tera e kariaia aomata Iesu bwa a na bwainikirinna? (Tara 1 Nibwaai 19:9.)

A koreaki ni booki aika tabu itiua kibu n taeka ake e taekin Iesu ngke e mena i aon te kaibangaki. Wareki ao maroroakin kiibu aika karinanaki aika i nano aikai. Ngkana ko maroroakin ao katea te kibu n taeka ae koreaki iaon te beeba ae raereke ke koroia i aon te burakibooti.

1. *Ruka 23:34. "Tamau, kabwarai aia bure; bwa a aki ataia bwa tera ae a karaoia."*

- Man ana Raitaeka Iotebwa Timiti ao ti ataia iai bwa ngke e taekina te baei Iesu, ao e tataro ibukiia tautian Rom ake a tiringnga i aon te kaibangaki. Tera ae e kaotaki n te baei i bukina? Tera kawain te aonaaba ni kaeka nakoia aomata ake a kaikoakira ao a bure nakoira? Ti na kanga ni kakabwaiaaki ngkana ti iriira ana katoto Iesu?

2. *Ruka 23:43.Nakon te tia iraa are e raira nanona: "E koaua I taku nakoim, N te bong aei ao ko na mena ma Ngai i bwaretaiti."*

3. *Ioane 9:26–27. Nakon tinana, ae Maria: "Neiko, tara natim te mwaane!" Nakon Ioane: "Taraa tinam!"*

- Antai kainnanona are e iangoia Iesu i nanon ana tai ni maraki? (Tara Ruka 23:43; Ioane 19:26–27.) Tera ae ti kona n ataia man te bwai aei? (Ngkana iai taian titiraki aika a taekinaki ibukin ana taeka Iesu are e taekinna n Ruka 23:43, tara te kateniua ni iango riki ibukin te anga reirei.)

4. *Mataio 27:46; Mareko 15:34. "Atuau, Atuau, e aera ngkai ko kitanai?"*

- Tera ae e namakinna Iesu i aon te kaibangaki are e kona iai n ataia ao ni buokiira ngkana ti namakinna bwa ti a tiku n ti ngaira? Bukin tera e kakawaki ataakina bwa e kona te Tia Kamaiu n taona nanona tiaki ti ibukin ara bure ma ibukin naba tikura n ti ngaira, nanokawakira ao maakura?

  E taku te Unimwaane ae Jeffrey R. Holland: "Ibukina bwa e toutoua n nnen taonan kureebe ibukin te kamaiuaki n ti Ngaia n akea ae e buokia mai buakoia botanaomata e kona n tokanikai i aon tain te rotongitong ibukiia ni kabane, te nakonnano ibukin te maraki ae moan te korakora? E riki aei tiaki ibukin neeranakin baina ma waena, ma ibukin kakamakun namakinan te tiku n ti ngaia: . . . 'Atuau, Atuau, bukin tera ngkai ko a kitanai?' (Mareko 15:34). E kona n taona nanona ibukin ara bure ao maakura ao tikura n ti ngaira naba? E a tia ni karaoia E karaoia ao e na karaoia" (man te Conference Report, Okitobwa 1989, 32; ke *Ensign,* Nobembwa 1989, 26).

5. *Ioane 19:28. "I bora n taka ."*

- N aki tabeakin bwaai ake e karawawataaki iai Iesu, bon ti aio ana taeka are e taekinna ibukin nikobuakan rabwatana. Tera are e anganaki ngke e a bora n taka? (Tara Ioane 19:29.)

6. *Ioane 19:30. "E a tia."*

- Ni kaeti ma ana Raitaeka Iotebwa Timiti e taku Iesu, bwa e a tia; nanon Tamana e a tia ni karaoaki (tara Joseph Smith Translation—Matthew 27:54) Tamau, E a tia, e na karaoaki nanom" (Mataio 27:50). Bukin tera ngkai e riai te Tia Kamaiu ni mate bwa e aonga ni bobonga raoi nanon Tamana are i Karawa? (Tara 2 Nibwaai 9:5; 3 Nibwaai 27:13–16. Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, kaoia kaain te reirei bwa a na tibwauai aia iango bwa a na kanga ni kaekai ana titiraki te ataei.)

  E taku Beretitenti Spencer W. Kimball: "E tangiria ni kan mate, bwa e aonga ni kauka te rua ni mate ibukiia aomata ni kabane n ai aron ruan matena ngke e kaukaki. N akea te roo ae rotongitong n te aoa are e tauraki iai i aon te kaibangaki, e a tia n akea te kona n rikirake man te rua ni mate ae kona n roko" (man te Conference Report, Eberi 1975, 4; *Ensign,* Meei 1975, 4).

7. Ruka 23:46. "Tamau, motika bukin tamneiu nako nanon baim."

Ngkana ko kamanena te anga reirei n te wirio kaota ngkai "To This End Was I Born."

Kabaneana

Kabwarabwara bwa ana moa n taeka te Tia Kamaiu i mwaain rokona n te aonnaba ngke e tuanga te Tama bwa e kukurei bwa e na kanakoaki nakon te aonaaba bwa te Tia Kamaiu (Aberaam 3:27). I buakon ana moan taeka ake a koreaki n rokona n te maiu aei a kangai "I riai ni mena n ana mwakuri Tamau" (Ruka 2:49). Mai buakon ana kabanea n taeka ake e taekin n rokona n te maiu aei e kangai bwa ngke e tuanga te Tama bwa ana mwakuri e a tia; e a tia ni karaoa nanon te Tama (Joseph Smith Translation, Matthew 27:54.) E aki kona ni bua iroun Iesu taraan nanon Tamana ke bon oin ana mwakuri ni mitinare. E kona n tia ni weteia taanga n anera aika mwaiti ni kamaiua, ma e aki (Mataio 26:53–54). N aki tabeakina te maraki, e aki nanokokoraki n ana nanorinano ao kukurein nanona ni kabobongaa raoi ana mwakuri ibukin Kabwaraanbure ae akea tokina.

Taekina am koaua ibukin te koaua are e maroroakinaki n te reirei aei. N aron ae e riai, kaoiia kaain te kiraati bwa a na tibwaua aia koaua.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

1. Touan mwiin ana katoto te Tia Kamaiu i nanon tain te kangaanga

Ana mwakuri te Tia Kamaiu i nanon tain kabanean bongin maiuna n te maiu aei are e kaota korakoran aron katein maiuna. Manga rinanon taian kataaki ake e a tia n tokanikai i aoia Iesu i aon te bong anne. Imwiina ao titiraki n taian titiraki aikai:

- Baikara anuan maiu aika a raoiroi ni katein maiun Iesu aika a ataaki raoi i nanon te tai ae kangaanga aei? (A kona reeke n rin ibuakon reeke aikai bwa e tabeaianga nanona ibukiia tabeman aomata nakon iangoana i bon irouna, bwa e kakabwarai bure, bwa e rangi ni karinanoa nakon nanon Tamana are i Karawa, bwa e aki kabuakakaia tabeman ibukin mamaraia, ao ma n aki ngurengure. Koroi aia kaeka kaain te kiraati i aon te burakibooti. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na anga katoto aika onoti ngkana anua ni maiu aikai a raoiroi ma n ataaki raoi.)
- Baikara anua ni maiu aika ataaki raoi iroura i nanon ara tai aika moan te kangaanga? Ti na kanga tou mwiina ana katoto te Tia Kamaiu i nanon tain te kangaanga?

2. "I a tia ni kamwanea te rara ae e aki bure" (Mataio 27:4)

- Tera ae kataia ni karaoia Iuta n raira nanona ibukin kamwanean te Tia Kamaiu? (Tara Mataio 27:3–5.) Tera te bwai ae ti kona n reireiniira iai man te bwai are e a tia n riki nakoina aei ibukin te "kabomwii" are e anganiira te aonaaba ni kaaibibitia ibukin ara bure?

3. "N te bong aei N na mena ma ngkoe i bwaretaiti" (Ruka 23:43)

Tarai rongorongo aikai ngkana ko tangiria ni kan kabwarabwarai ana taeka te Tia Kamaiu n Ruka 23:43.

E taku te Burabeti ae Iotebwa Timiti bwa Iesu e tuanga te tia ira, "N te bong aei ao ko na mena ma Ngai n te aba n tamnei" (*Teachings of the Prophet Joseph Smith,* e rineaki iroun Joseph Fielding Smith [1976], 309).

Man Tuua ma Berita 138:36–37 ti ataia bwa Iesu e nako n te aba n tamnei i nanon te tai i marenan matena ao mangautina ao bwa ikekei e katauraoia tamnei aika kakaonimaki bwa a na tataekina te euangkerio.

“E aki Mena Ikai, bwa E a tia n Uti”

Reirei
27

Mataio 28; Ruka 24; Ioane 20–21

Kaantaninga

Te buokiia kaain te kiraati bwa a na namakina te kakaaitau ibukin Mangautin te Tia Kamaiu ao taian kakabwaia ake a uoti nakoira.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mataio 28:1–15; Ruka 24:1–12; Ioane 20:1–10. Maria te I-Mwaketara ao aine riki tabeman a roko nakon ruanimaten Iesu ao a noria bwa akea kanoana. Anera a katanoata bwa Iesu e a tia ni manga uti. Betero ao Ioane a roko bwa a na noora te ruanimate ae akea kanoana. Te Uea are e a tia n (uti man te mate) e kaoti nakoia aine.
   b. Ruka 24:13–35. E nakonako man taetae Iesu ma uoman reirei i aon te kawai nako Emmauti. A aki kinaa ni karokoa are e raeraea te kariki ibukiia.
   c. Mataio 28:16–20; Ruka 24:33–53; Ioane 20:19–31. E kaoti Iesu nakoia ana Abotoro, e kaotia nakoia bwa e a tia n uti (man te mate), ao e tuangiia bwa a na tataekina te euangkerio nakoia botanaomata nako. Toma e karina baina n ikoakin rarikina, baina, waena, ao rarikina.
   d. Iaoane 21. E manga kaoti riki Iesu nakoia tabeman Abotoro i rarikin Taarin Tiberia (Tari i Kariraia). E tuanga Betero, “Kamwarakeia au tiibu.”
2. Wareware riki rabeua: Mareko 16.
3. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na katauraoi ni kakimototoa rongorongon Iesu ao uoman reirei i aon te kawai nako Emmauti (Ruka 24:13–32).
4. Ngkana a tauraoi tamnei aikai, ao kamanenai i nanon tain te reirei: Taunakin Iesu (62180; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 231); Ruanimaten Iesu (62111; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 232) ke te Ruanimate ae Akea Kanoana (Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 245); Kaotin Iesu nakon nei Maria are te i Mwaketara (62186; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 233); E Kaoti Manekana Iesu (62503; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 234); ao Iesu Kristo are a Uti (62187; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 239).
5. Katautau ibukin te anga reirei: Ana Tua te Uea nakon Betero, “Kakamwarakeia Au Tiibu” (Ioane 21:16–17), e kaeti nakoia Taan Reirei ni kabane. Tataro mwaaka n ukoukori kawai nakon karaoan amwarake n tamnei man booki aika tabu aika a kakukurei nakoia kaain te reirei n te aro are a aonga n tangiria ni kan amwarake iai.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Kabotaua te karaki aei ake a karanaki iroun te Unimwaane ae James M. Paramore:

"I nanon ririki aika mwaiti aika a tia n nako . . . e titiraki te tia koroboki ibukin te nutibeeba n te titiraki ae kakawaki, 'Tera te rongorongo ae moan te kakawaki ae e kona ni karekea te aonnaba?'"

- Ko na kanga ni kaeka te titiraki aei?

E reitia nako te Unimwaane ae Paramore man taku: "[E iango ma n iango te tia koro rongorongo] ibukin te titiraki, e taetae nakoia aomata aika mwaiti, ao e wareware n aron are e kona ni kakaea te reke i bon ibukina. Ao n tokina, ao e a boretii ana reke, 'E ataaki bwa e maiu Iesu Kristo n te bong aei ao e na riki bwa te rongorongo ae moan te kakawaki are e na kona te aonaaba ni karekea. N aron ae e ataaki, ngkana E maiu n te bong aei, ngkanne ngaira naba ti maiu n akea tokina n aron are E taku'" (man te Conference Report, Okitobwa 1990, 80; ke *Ensign,* Nobembwa 1990, 64).

Katei tamnei ake a karinanaki n ana itera te "Katauraoi". Kabwarabwara bwa nanokawakiia reirei ni maten Kristo e oneaki mwiina n te kukurei ae akea ae e kona n taekinna ni Mangautina. Ti kona naba ni kimwareirei n te atatai are e mangauti iai Kristo.

Katikui tamnei ni katinei. Tatarai n te tai ae riai i nanon te reirei.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika a rineaki man boki aika tabu aikai, maroro ma kaain te kiraati bwa a kanga aia atatai ibukin te Mangauti n rooti aron maiuiia n te bong koraki. E raoiroi nakon kataan iangoan aron te babaire ae eti ibukin bwaai aika a otabwaninia te Mangauti (a anga te babaire ae e kaokoro teutana taan koroa te Euangkerio n tatabemaniia nako), ni kaeti nakon te kakoauaan te Mangauti ake a taekinaki i nanon rongorongon te Euangkerio n tatabeua nako.

1. Maria te Mwaketara ao aine tabeman riki bon taan kakoaua ibukin te Uea are e a tia ni mangauti.

Maroroakina Mataio 28:1–15; Ruka 24:1–12; ao Ioane 20:1–10. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu ake a rineaki ni kabaibati. Kamatata bwa imwiin tiringan Iesu i aon te kaibangaki, e niniraki rabwatana ni kunikai aika itiaki aika taian rinen (*linen*) ao a katikua i nanon te ruanimate ae ana bwai Iotebwa ae te I-Arimataia, ae temanna mai buakoia ana reirei Iesu (Mataio 27:57–60; Ruka 23:50–53; Ioane 19:38–42). E karaoaki te bai ni kawaetata bwa e a kaan moanaki te Tabati. N te ingaabong are i mwiin te Tabati, Maria are te I-Mwaketara ao aine riki tabeman a manga oki nakon te ruanimate ma ni uoti baika a boiarara ni karaua raoi ni kabira rabwatan Iesu.

- Tera are a kunea Maria te I-Mwaketara ao aine riki ake tabeman ngke a roko n ruanimaten Iesu? (Tara Mataio 28:1–4; Ruka 24:1–4. Taraia bwa e taekinna Joseph Smith Translation ni Matthew 28, n ai aron ae e taekinna Ruka, bwa iai uoman anera. Tera ae a taekinna anera nakoia aine akekei? (Tara Mataio 28:5–7; Ruka 24:5–8.)
- Tera ae a nanonna anera ngkai a taku, "E a tia n uti"? (E a tia Iesu ni mangauti.) Tera nanon tia ni mangauti? (Tara Aramwa 11:42–45.) Baikara kakabwaia aika ti na karekei ibukin Mangautin Iesu? (Tara 1 I-Korinto 15:22,

50–58; Aramwa 11:42–45. Ti na bane ni mangauti ao ti na anganaki rabwatara aika a aki mamate.)

- E taku Beretitenti Howard W. Hunter bwa taeka aika "E aki mena ikai, bwa e a tia n uti" (Ruka 24:6) "iai i nanona kaantaninga ni kabane, koaua, ao kakoaua aika a riai ibukin kamatoaara n ara mwakuri ake ti anganaki ao n taai tabetai maiura aika a kaonaki n te nanokawaki" (man te Conference Report, Eberi 1986, 18; ke *Ensign,* Meei 1986, 15–16). E kanga am koaua ibukin Kabwaraanbure ao te Mangauti ni buokiko rinanon taai aika a kangaanga?
- Tera ae a karaoia aine i mwiin tiaia anera n taetae? (Tara Mataio 28:8; Ruka 24:8–9.) Tera ae ti kona n ataia man aia katoto?
- Maria ao aine ake tabeman bon ngaiia moan aomata mai buakoia aomata aika bati ake a noora Iesu Kristo imwiin mangautina (tara naba te kauoua ao te kateniua iango riki tabeua ibukin te anga reirei). Bukin tera ko taku n am iango bwa e kakawaki bwa te Uea e riai ni kaoti nakoia taan kakoaua n te aonaaba? (Tara 2 I-Korinto 13:1.)

2. Uoman Reirei iaon te kawai nako Emmauti bon taan kakoaua ibukin te Uea are e a tia ni mangauti.

Maroroakina Ruka 24:13–35. Tuanga kaain te kiraati are e a tia n anganaki ana mwakuri bwa e na kakimototoa te wareware are e rineaki man booki aika tabu.

- Bukin tera Kireoba ma raona a nanokawaki ngke a nakonako i aon te kawai nako Emmauti? (Tara Ruka 24:13–24.) Tera are e reireiniia iai te Uea are e a tia n uti ngke a tabe n nakonako? (Tara Ruka 24:25–27.)
- A kanga aia namakin reirei ake uoman ngke e reireiniia Iesu? (Tara Ruka 24:32.) Tera are e anganiia te namakin aei? (Ana kairi ke mwaakan te Tamanei ae Raoiroi.) Kaoia kaain kiraati bwa a na taekina te bwai ae e a tia n riki nakoia ngke a ti a ni karekea te kakoaua mairoun te Tamnei ngke a reiakina te euangkerio ke ngke a ongora mairoun temanna are e reireiniia.

3. Abotoro bon taan kakoaua ibukin te Uea are e a tia ni mangauti.

Wareka ao maroroakin kiibu ake a rineaki man Mataio 28:16–20; Ruka 24:33–53; ao Ioane 20:19–31.

- Tera aia iango Abotoro n te bwai are a nooria ngke e kaoti nakoia te Tia Kamaiu n tairikin te bong are e mangauti iai? (Tara Ruka 24:36–37.) E kanga Iesu ni kakoaua nakoia bwa bon te aomata ae e tia ni mangauti, ma tiaki te tamnei? (Tara Ruka 24:38–43.)
- E kanga ana kaeka Toma nakoia Abotoro ake tabeman n aia koaua are a taekinna bwa e a tia ni mangauti te Uea? (Tara Ioane 20:24–25.) E kanga ni kakoaua bwa te Uea e a tia ni mangauti? (Tara Ioane 20:26–29.) Ti kanga ngaira n taai tabetai ni kaota te mamaara n ai aron Toma?

  E taku te Unimwaane ae Gordon B. Hinckley:

  "Kam tuai n ongo mairouia tabeman n taetae kanga ai aron Toma ngke e taetae? 'Anganiira,' a taku, 'n aron aia namakin n te bwai are a nooria. Ti kakoaua ni matara, ao n taningara, and ni baira, bwa rimwi ao ti na aki kakoaua.' Aio te taetae n te tai are ti maiu iai. Toma are te tia Nanououa e a tia n riki bwa te katoto ibukiia aomata n rooro nako ake a rawa ni kariaia i rarikin

are a kona ni kakoauai n rabwataia ao ni kabwarabwarai—bwa ngkana a kona ni kakoaua te tangira, ke te onimaki, ke tiaki ti ngaia ma aekan bwain nako te aonaaba n ai aron te iti. . . .

"Nakoia ni kabane ake a ongo bwanaau ake tao iai nanououaia, I kaoki taeka ake e taekin Toma ngke e riinga bain te Uea ake a ikoaki: 'Tai riki bwa te aomata ae akea ana onimaki, ma kakoaua" (man te Conference Report, Eberi 1978, 90; ke *Ensign,* Meei 1978, 59).

- Ti na kanga ni kona ni iira raoi ana kauring te Uea are e kangai "Tai rawa ni kakaonimaki, ma onimaki"? (Ioane 20:27).

4. Tabeman Abotoro a noora Iesu riki i rarikin taari i Tiberia (n taari mai Kariraia.)

Wareki ao maroroakin kiibu aika a tia n rineaki man Ioane 21.

- E kaota rabwatana te Uea are e a tia ni mangauti nakoia itiman ana Abotoro ngke a tabe n akawa. A kanga ni kakoaua bwa bon Iesu are e mena i rarikin mataniwiin te aba? (Tara Ioane 21:4–7.) I mwiin tiaia n amwarake, tera are e titirakina iai Betero ao Abotoro ake tabeman Iesu bwa a na karaoia? (Tara Ioane 21:15–17.) Ti na kanga ni kona ni kakamwarakeia ana tiibu te Uea?
- Tera ana kaantaninga Ioane ibukin korean bwaai tabeua ake e taekin ma ni karaoi Iesu are e a tia ni mangauti? (Tara Ioane 20:30–31.) Kam kanga ni kakabwaiaaki man reiakinan rongorongon mangautin Iesu man booki aika tabu?

Kabaneana

Kakoaua bwa Iesu Kristo e a bon tia ni mangauti ao ibukin mangautina ti na bon mangauti naba. Kaota am koaua ibukin te korakora ao te rau are e a tia rabakaum n taekan te Mangauti ni uotia nakoim.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanaoan te reirei.

1. "E a tia n uti" (Mataio 28:6)

Bairea te kurubu ae uarereke bwa a na anenea "He is Risen" (e a tia n Uti) (Boki n Anene, na. 199) ke "Christ the Lord Is Risen Today" (Boki n Anene, na. 200) n tokin te reirei. Ke karekea aia kurubu ataei bwa a na anenea "E Koaua bwa E Manga Maiu Riki Iesu?"

2. "Neiko, ko aera ngkai ko tang?" (Ioane 20:15)

Taekinna bwa ana Euangkerio Ioane bon ti ngaia te Euangkerio ae iai i nanona rongorongon kaotin te Uea nakon Maria te I-Mwaketara i bon i mwiin naba Mangautina. Tuanga kaain te kiraati bwa e na wareka te rongorongo aei man Ioane 20:11–18. Kaoia kaain te kiraati bwa a taekin aia iango ao aia namakin ibukin te bwai aei.

3. Taan Kakoaua riki Tabeman ibukin te Uea bwa e a tia ni Mangauti

- I rarikin kakoaua aika mwaiti aika a taekinaki n te Euangkerio, antai riki ae e a tia n noora te Uea? (Reeke tabeua aika a karinanaki i nano.)

  Tetebano (Mwakuri 7:55)
  E raka nakon 500 taari (1 I-Korinto 15:6)
  Te Abotoro Iakobo (1 I-Korinto 15:7)
  Te Abotoro Bwauro (1 I-Korinto 15:8)
  2,500 Aomata aika Itiaki i aon Amerika ngkoa (3 Nibwaai 11:8–15; 17:25)
  Te Burabeti ae Iotebwa Timiti (Joseph Smith—History 1:17; T&B 76:22–24)
  Sidney Rigdon (T&B 76:22–24)

4. Booki aika Tabu ibukin te Mangauti

Wareware tabeua man booki aika tabu man ana Boki Moomon ao Tuua ma Berita e karikirakei ara atatai ibukin te Mangauti. Maroroakin koaua aika mwaiti aikai ngkana e reke taia:

a. Iesu bon Ngaia te moa ni mangauti (2 Nibwaai 2:8), ao ibukin te Mangauti, aomata a na mangauti ni kabane (2 Nibwaai 9:22; Aramwa 11:42, 44).

b. I mwiin Iesu Kristo, te koraki ake a karekea te mimitong ae Tiretio a na manga kautaki moa, ao a na rimwiaki irouia te koraki ake a karekea te mimitong ae Teretirio, te koraki ake a karekea te mimitong, ae Teretio ao te kabanea bon natin te mate ae akea tokina (T&B 88:96–102).

c. Ngkana ti mangauti, tamneira a manga botaki ma rabwatara aika a kororaoi, e aki kona ni manga kona ni kaokoroaki riki (Aramwa 11:43, 45).

d. Te wanawana ao te atatai ae ti karekea i aon te aba a na uti ma ngaira n te mangauti (T&B 130:18–19).

e. Tamneia maate a tara te raurenako man te rabwata bwa te tautoronaki ke te kaunganaki; te mangauti e anganiira te kona n namakina bwaninin te kimwareirei (T&B 138:12–17, 50).

Reirei
28

"Ngaira bon Taan Kakoaua"

Mwakuri 1–5

Kaantaninga

Te kauringiia kaain te kiraati ibukin mwiokoaia bwa a riai n riki bwa taan kakoaua ibukin Iesu Kristo ao ni buokiia bwa a na nooria bwa e kanga ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi ni buokiia ni karaoi bwaai nako.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mwakuri 1. Imwiin karaoan ana mwakuri ni mitinare ibuakoia ana reirei i nanon 40 te bong, te Uea are e a tia ni mangauti e rierake nako karawa. E rineaki Matia bwa e na kanoa te mwaawa are e reke man nakon Iuta man te Kooram n te Tengaun ma Uoman n Abotoro.
   b. Mwakuri 2. I aon bongin te Bentekota, A kaonaki Abotoro n te Tamnei ae Raoiroi ma n taetae n taeka n aaba aika kaokoro. A mwaiti ake a ongora irouia aika a rairaki.
   c. Mwakuri 3–4. Betero ao Ioane a kamaiua te mwaane ae toara ao a kakoaua bwa e kamaiuaki te mwaane arei man mwaakan Iesu Kristo. A tataro Abotoro ao a karekea te mwaaka rinanon te Tamnei ae Raoiroi.
   d. Mwakuri 5:12–42. A reitaanako tataekinan te Euangkerio Abotoro ma ni katoki aoraki n te mwaaka ae korakora. A tauaki bwa bure ao a karinaki n te karabuti ma a kaotinakoaki man te karabuti iroun te anera. A taekinna nakoia mataniwiia ibonga bwa a ongotaeka riki n ana taeka te Atua nakon aia taeka aomata. E reireiniia Bwaritaio Kamariera bwa a na aki kamateia Abotoro.
2. Wareware riki tabeua: Mareko 16:19–20; Ruka 24:49–53; Joseph Smith—History 1:21–25.
3. Ngkana e tauraoi te tamnei ibukin Waeraken Iesu (62497; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 236), kamanena i nanon tain te reirei.
4. Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, bairea karekeaia uoman aomata bwa a na roko nakon te auti n reirei i mwaain waakin te reirei, ngke a tekateka raoi kaain te kiraati. (Ngkana e riai, a riai aomata bwa te koraki ake a bati n roroko n am kiraati.) Tuangiia bwa a na rin n te ruu, karaoa te mwakuri teutana ae uarereke (n aron te katoto, a na taetae ma ngkoe ke a na uoti bwaai tabeua nako nanon te ruu), ao i mwiina naako. A riai n aki taetae nakoia kaain te kiraati ke n tuangiia bwa a na tekateka raoi.
5. Katautau ibukin te anga reirei: Taan Reirei a riai ni kakoaua bwa te bwai are a reiakinna e koaua. Kakoaua ibukin Iesu Kristo ao ana euangkerio n te tai are e wirikiriki iai te Tamnei nakoim, ma tiaki ti ngkana e toki te reirei. Kaotan te koaua e uota ke e karokoa te mwaaka nakon am anga reirei.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Titirakiniia kaain te kiraati ngkana a noriia aomata ake uoman ake a rin i nanon te ruu ao imwiina a nako i mwaain are e a moanaki te reirei (tara te itera ibukin te "Katauraoi"). Ngkana iai mairouia kaain te kiraati aika a nooriia aomata ake a roko, tuangiia bwa tera te bwai ae a noria irouia aomata akekei, n ai aron aei bwa antai ngaiia, tera are a bwainiia iai, ao tera are a karaoia. Taekinna bwa kaain te kiraati ake a noriia taan roko n te auti n reirei bon taan kakoaua. (Ngkana akea temanna ae e nooriia taan roko n te auti n reirei, taekinna bwa tera are a karaoia ao kabwarabwara bwa bon te tia kakoaua ngkoe.) Te aomata are e nora te bwai teuana ke e noora te bwai are e riki ao e tuangiia tabeman taekana bon te tia kakoaua.

Tuanga temanna mairouia kaain te kiraati are e aki nooriia taan roko:

- Ko kakoaua bwa tera are a tuangko taan kakoaua aikai? Bukin tera ke bukin tera ko aki?

Kamataata bwa te reirei n te bong aei bon ibukiia Abotoro ake ngkoa, ake bon taan kakoaua ibukin mangautin Iesu Kristo. Ngke a kakoaua ibukina, ao mwaiti aomata aika a kakoauaia ao a bwabetitoaki nakon te Ekaretia.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika a rineaki man boki aika tabu aikai, kabatia taekinan te onimaki ao te mwaaka are a kakoauaa Abotoro ibukin te Uea are e a tia ni mangauti. Maroro ma kaain te kiraati bwa a na kanga n riki ngaiia naba bwa taan kakoaua Iesu Kristo.

Kabwarabwara bwa te boki ae Mwakuri bon ana rongorongo Ruka ibukin baika a riki aika a kakawaki n te Ekaretia i nanon 30 te ririki ke e raka riki i mwiin maiun Iesu Kristo n te maiu aei. Ruka e taekina taekan ana mwakuri ni mitinare te Uea are e a tia ni mangauti i nanon 40 te bong ma Rierakena. Imwiina e kamatata taekan rokon te tamnei ae korakora ni bongin te Bentekota, Kairan te Ekaretia iroun Betero, korakoraia ni mitinare Abotoro rimoa, ao rairakin Bwauro ae kamimi. Kauouan iteran te boki e kaeti nakon ana mwakuri ni mitinare Bwauro ibuakoia I-Tientaire.

1. E rierake te Uea nako Karawa. E weteaki Matia bwa e na riki bwa te Abotoro.

Maroroakina Mwakuri 1. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu ake a tia n rineaki ni kabaibati. Katea tamnein Rierakena nako Karawa.

- Imwiin mangautin Iesu, e tiku irarikiia ana reirei i nanon 40 te bong, "n tataekin bwaai aika a kaeti ma uean te Atua" (Mwakuri 1:3). Imwaain raoi okina nakon Tamana are i Karawa, tera te bwai are e berita iai nakoia ana Abotoro are a na karekea n te tai ae e waetata? (Tara Mwakuri 1:4–5; tara naba Ruka 24:49. Taekinna bwa e ngae ngke a tia n noora aron ana kaotioti te Tamnei ae Raoiroi Abotoro, ma a tuai ni karekea ana bwai n tituaraoi te Tamnei are Raoiroi.)

- Tera are e taekinna Iesu nakoia Abotoro ake a riai ni karaoia i mwiin karekean ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi? (Tara Mwakuri 1:8.) E kanga te reirei aei ni kabotauaki ma te mwiokoaki are anganaki Abotoro ni bong aikai? (Tara T&B 107:23, 35.) A kanga Abotoro ni kakoroa bukin te mwiokoaki aei i mwiin Mangautin Iesu? (Taraia, n aron te katoto, bwa iai tabeman aika mwaaka aia kakoaua ake a koreaki taekaia ni Mwakuri 2–5.) A kanga Abotoro ni kakoroa bukin te mwiokoaki aei ni bong aikai?
- E kanga ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi ni buokiia Abotoro ni mwiokoaia bwa a na riki bwa taan kakoaua ibukin Iesu Kristo? (Tara Ioane 15:26–27; 1 I-Korinto 12:3.) Tera ana mwakuri te Tamnei ae Raoiroi n ara kekeiaki n reirei taekan te Euangkerio? (Tara 2 Nibwaai 33:1; T&B 42:14.)
- Ngke a tatara Iesu Abotoro ngke e rierake nako karawa, uoman mwaane aika bwainiia n te mainaina aika a tei irarikiia. Tera are a tuangiia Abotoro mwaane aikai? (Tara Mwakuri 1:10–11.) Kakoaua bwa Kauaokin Kristo bon te bwai ae koaua. E na manga oki Kristo nako aon te aba ni kaota te kawai n tain te ngaa te ririki ao n tautaeka i aon te aonaaba.
- I mwiin Rieraken te Uea, te Abotoro ae boou e rineaki ni kanoa te tabo ae mwaawa n te Kooram i mwiin nakon Iuta. E kanga Matia n rineaki bwa te Abotoro ae boou? (Tara Mwakuri 1:21–26.) A kanga Abotoro ao taan mataniwi n te Ekaretia tabeman n rineaki? (Tara Taekan te Onimaki 1:5.)

2. I aon Bongin te Bentekota, A kaonaki Abotoro n te Tamnei ae Raoiroi.

Wareki ao maroroakin kiibu ake a rineaki man Mwakuri 2. Kamatata te amwarake n toa n te Bentekota bwa bon te kauring ibukin tain te tai are e kakaraoaki 50 te bong imwiin te toa are te riao. A roko Iutaia man aaba nako Ierutarem ibukin te toa aei.

- Tera te bwai ae e riki ae kakawaki ni bongin te Bentekota, teuana te wiiki i mwiin Rieraken te Tia Kamaiu? (Tara Mwakuri 2:1–4. Taekinna bwa a kanga ni kakoroaki bukin berita ake a taekinaki n Ioane 14:26, 15:26, ao 16:7–14 ao ni Mwakuri 1:5.)
- Tera ae a karaoia Abotoro ngke a karekea te Tamnei ae Raoiroi? (Tara Mwakuri 2:4.)Tera ae a karaoia aomata ngke a ongo bwa a taetae Abotoro n taeka aika kakaokoro? (Tara Mwakuri 2:5–13.) E kanga tataekinan te euangkerio ni boong aikai ni boraoi ma tataekinan te euangkerio ni bongin te Bentekota? (Tara T&B 90:11; 100:5–8.)
- E kanga ni kaeka Betero nakoia te koraki ake a kaenaenaia Abotoro ngke a taetae n taetae aika kaokoro? (Tara Mwakuri 2:14–24, 36.) Tera te bwai ae kakukureiko n aron ana kaeka Betero? Bukin tera e kakawaki karekean ana koaua Iesu Kristo ao ana mwakuri ni mitinare ae mimitong? Bukin tera e kakawaki ibukira bwa ti na tibwauaa ara koaua ma aomata tabeman? E kanga te Tamnei ae Raoiroi ni kona ni buokiira n tibwauaa ara koaua?
- E kanga ana koaua Betero n rotiia te koraki ake a ongora iai? (Tara Mwakuri 2:37.) Tera te bwai ae e reireiniia aomata iai Betero ake a kakoaua ana koaua? (Tara Mwakuri 2:38.) Tuangiia kaain te kiraati bwa a na kabotaua Mwakuri 2:38 ma te kaaua n Taekan te Onimaki ao 3 Nibwaai 27:19–20. Taekinna bwa moan tua ao otenanti n te euangkerio bon ti te arona aroia i nanon koron tain kanakoan te euangkerio (*dispensation*).

- Tao 3,000 aomata ake a kakoaua ana taeka Betero ao a bwabetitoaki. A kanga aomata aikai ni kaotia bwa a tia n rairaki nakon ana euangkerio Iesu Kristo? (Tara Mwakuri 2:41–47. Koroi aia kaeka kaain te kiraati i aon te burakibooti? Tera ae ti kona n ataia man aia katoto?

3. A kamaiua te Aomata ae toara/mwauku Betero ao Ioane ni mwaakan Iesu Kristo.

Wareki ao maroroakin kiibu ake a tia n rineaki man Mwakuri 3–4. Ko na bae n tangiria kaain te kiraati ni wareka Mwakuri 3:1–11 ni kabaibati.

- E ngae n anne ma Betero ao Ioane akea aia mwane are a na anga nakon te mwaane ae mwauku ni mataroan te tembora, tera are iai irouia are a na anganna? Man te mwaaka raa are e a kaokaki iai marurungin rabwatana? (Tara Mwakuri 3:6, 12–13, 16; 4:10.) Kam kanga n tia n namakina mwaakan Iesu Kristo ni katoki aoraki i nanon maiumi?
- E kamanena te kakai aei Betero bwa reken ana tai n anga ana koaua ibukin Iesu Kristo (Mwakuri 3:12–26; 4:5–12). Baikara aanga aika a kona n reke iroura ni kakoauaan Kristo? Ko kanga n tia ni kakabwaiaaki n tia n riki bwa te tia kakoaua (ke n tia n ongo bwa a riki tabeman bwa taan kakoaua) ibukin Iesu Kristo?
- A kanga ni kaeka ibonga ao Tarukaio nakon ana reirei Betero? (Tara Mwakuri 4:1–3. A tauia Betero ma Ioane bwa bure.) A kanga aia kaeka aomata aika uanao ibukin te reirei? (Mwakuri 4:4.) Bukin tera kurubu aika uoua aikai a kakaokoro aia kaeka nakon te reirei ae ti te arona? Tera ae kaotia ara kaeka nakon aia taeka mataniwiin te Ekaretia ibukin aroaron nanora?
- Ibonga ao Tarukaio a aki kona ni kakewea te kakai are e a tia n riki ngke a noora te mwaane are e a tia ni kamaiuaki n tei. (Mwakuri 4:13–14, 16). Ibukina bwa akea bukin karinaia Betero ma Ioane n te karabuti, tera ae a karaoi i mwiina? (Tara Mwakuri 4:15–18. Taekinna bwa mataniwiin te aro n Iutaia iai aia kaantaninga bwa Iesu ma ana reirei a na mwanuokaki taekaia i mwiin taurana i aon te kaibangaki. Ngke a reitaanako tataekinan ana euangkerio Iesu Kristo ma Abotoro, aia mataniwi Iutaia a kataia ni katokiia.)
- A kanga aia kaeka Betero ao Ioane nakon te bwai are a tangiria ibonga ao Tarukaio bwa a na katoka tataekinan te euangkerio? (Tara Mwakuri 4:19–20.) Baika kangaanga i nanon maium are a na tangira te korakora ae ti te arona n aron te riki bwa te tia kakoaua ibukin Iesu Kristo?
- Imwiin kabwaraaia Betero ma Ioane, a oki nakoia kaain te Ekaretia ao a tataro ma ngaiia (Mwakuri 4:23–30). Tera are a titiraki iai n te tataro? (Tara Mwakuri 4:29–30.) Tera te bwai ae e riki imwiin te tataro ao aia mwakuri Abotoro are a karaoia imwiina? (Tara Mwakuri 4:31–35; 5:12–16.)

4. A reitaa nako tataekinan te euangkerio Abotoro ao ni katoki aoraki ma te mwaaka ae korakora.

Wareki ao maroroakin kiibu ake a tia n rineaki man Mwakuri 5:12–42.

- Ngke a reitaa nako aia tataekina te euangkerio Abotoro ao ni karaoi kakai, ibonga ao Tarukaio a kariniia nako nanon te karabuti (Mwakuri 5:17–18). A kanga ni kaotinakoaki man te karabuti? (Tara Mwakuri 5:19–20.) Tera ae a karaoia i mwiin kaotinakoaia? (Tara Mwakuri 5:21, 25.) Bukin tera a reitaa nako

tataekinan te euangkerio Abotoro e ngae ngke a tia ni karinaki n te karabuti? (Tara Mwakuri 5:29–32.)

- Tera ana reirei Kamariera are e anga nakoia aia mataniwi Iutaia ake a tangiria ni kan tiringiia Abotoro? (Tara Mwakuri 5:33–39.) Tera te bwai ae e a tia riki nakoim ae e a tia ni kaota iai ana koaua Kamariera?
- Tera te bitaki ae e a tia ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi n uotia nakoia Abotoro? (Kabotaua Mataio 26:47–56, 69–75 ma Mwakuri 4:5–21; 5:17–18, 26–42.) A kanga aia katoto Abotoro ni kaungai nanora ni kan riki bwa taan kakoaua ibukin te koaua?

Kabanea

Kamatata bwa i mwiin karekean ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi irouia Abotoro, a riki bwa taani kakoaua ibukin Iesu Kristo aika a mwaaka. Ngkai iai weteaia Abotoro ae onoti bwa a na riki bwa taan kakoaua ibukin Kristo, kaain te Ekaretia n tatabemaniia nako iai mwiokoaia ni kaotioti ibukina. Kaota am koaua bwa te Tamnei ae Raoiroi e kona ni buokiira n ataia bwa ningai ao ti na kanga ni kakoaua Kristo. Ngkana ti ira ana wirikiriki te Tamnei, ara onimaki e na rikirake, ara namakin nakon te Tamnei e na rikirake, ao ti na riki bwa taan kakoaua aika nakoraoi ibukin te Uea ae Iesu Kristo.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

1. Ana Kaotioti te Tamnei ae Raoiroi ni Katabuan te Tembora are i Kirtland

Kamatata bwa ruon te Tamnei ae ti tebo ma are ni Mwakuri 2:1–4 e riki naba ni katabuan te Kirtland Tembora n 27 ni Maati 1836. Tuanga kaain te kiraati temanna bwa e na wareka Tuua ma Berita 109:36–37, ni kabaibati ibukin mwakoron taekan te tataro ni katabu are e bubuti iai te Burabeti ae Iotebwa Timiti ibukin ruon te Tamnei. I mwiina tuanga temanna kaain te kiraati bwa e na wareki kiibu n taeka aikai, are e kabwarabwara bwa e kanga te bubuti anne ni kariaiakaki:

E taku te Burabeti ae Iotebwa Timiti bwa n te botaki are e karaoaki n te tairiki n te bong are e katabuaki iai te Kirtland Tembora, "Te Tari ae George A. Smith e teirake ao e moanna n taetae ni burabeti, ngke e ongo te aba tangin birin te ang ae korakora, are e kaona te Tembora, ao kaain te Ekaretia a bane n teirake n te tai ae ti teuana, a ruonaki n te mwaaka ae akea rabwatana; a mwaiti aika a taetae n taetae aika mwaiti ao n taetae ni burabeti; tabeman a noora te kaotioti ae mimitong; ao I noora te Tembora bwa e on irouia anera, n aron te koaua are I katanoata nakoia kaain te Ekaretia. Aomata ake a maeka irarikira a uaia ni biri (ngke a ongo te bwana ae a aki tataneiai n ongoongo ao man noora te oota ae ai aron te boua te ai ae e ura i aon te Tembora), ao a rangi ni mimi n te bwai are e riki" (*History of the Church,* 2:428).

2. "Tain Kaokan Bwaai ni Kabane" (Mwakuri 3:21)

Kariaia kaain te kiraati bwa a na wareka Mwakuri 3:20–21.

- Tera are e kaman nooria Betero ngke e taetae ni burabetiia "kaokan bwaai"? (E a kaman noora kaokan ana euangkerio Iesu Kristo ni boong aika kaitira rinanon te Burabeti ae Iotebwa Timiti.)

3. "A buokanibwai n aia bwai ni kabane" (Mwakuri 4:32)

Maroroakina Mwakuri 4:32–5:11. Kamataata bwa kaain te Ekaretia ni moan tein te Ekaretia "a buoka ni bwai n aia bwai ni kabane" (Mwakuri 2:44; tara naba Mwakuri 4:32, 34–37). A anga aia bwai ni kabane ake a reke irouia n te aro are kainnanon temanna e kona ni kaaitaraaki. (Ko bae n tangiria ni kan kabotaua aei ma ana kaawa Enoka [Mote 7:18], ana bakatibu Riaai [4 Nibwaai 1:1–3], ao moan kaain te Ekaretia ni koron tain kanakoan te euangkerio aei (*dispensation*) [T&B 42:30–34].)

- E kanga ana kaeka Bwarenaba nakon te aeka ni waaki n angabwai ae ai aron aei? (tara Mwakuri 4:36–37.) E kanga Anania ma Tabeire n urua te aeka ni waaki aei? (Tara Mwakuri 5:1–2.) Tera are e taekinna Betero nakon Anania ao Tabeire ibukin aia mwakuri? (Tara Mwakuri 5:3–4, 8–9.) Ti na kanga ni kakoaua bwa ti kakaota te koaua nakon te Atua?

- E ngae n anne ma ti aki maiu i aan te aeka ni waaki ae e mimitong ibukin te angabwai , baikara bwaai aika ti tuangaki bwa ti na anga nakon te Atua ke n tibwauaia ma aomata tabeman? (Tara Omni 1:26; Motiaea 4:16; T&B 4:2; 119:4 ibukin katoto tabeua.) Ti kanga ni kona n taai tabetai n taua mwakoron ara bwai"?

  E kaota ana iango te Unimwaane Neal A. Maxwell:

  "Anania ao Tabeire . . . 'a taua mwakorona n onea mwiina are a riai n anga aia bwai ni kabane (tara Mwakuri 5:1–11). Tabeman a aki kan kabooa Iesu n 30 te mwakoro n tirewa, ma a na aki anganna naba ni kabane aia bwai.

  " . . . Ti riai n iangoa te angabwai ae mimitong ni kaeti nakon te bwai ao te mwane. Ma a bati aeka ni kawai ibukin tauan mwakoron ara bwai. E kona temanna n anga te mwane ao te tai ao ma e taua mwakoron rabwatana ae moan te kakawaki. Temanna e kona n tibwaua ana tarena nakon te botanaomata ma e taua ni karaba te kainikatonga. Temanna e kona n tukia man te katorobubua i matan ana kaintoka n uea te Atua ma e bobaraaki ni karinerine nakon aia kurubu ke aia botaki tabeua raoraou ake I uaroro ma ngaia. Temanna e kona ni kariaia ana wewete te Ekaretia ma e katuka nanona iaon aeka ni mwakuri tabeua n te aonaaba" (man te Conference Report, Okitobwa 1992, 90; ke *Ensign,* Nobembwa 1992, 66).

- Ti na kanga n tokanikai i aon te kona n "taua mwakoron boon abara"? Baikara kakabwaia aika kona n reke man te anga nako ara bwai ni kabane nakon te Uea?

4. Mwakuri ibukiia Roronrikirake

Aia tia reirei kaain te Roronrikirake a bae n tangiria ni kan kamanena aron waakinan te "kataneiai ibukin te kakae" i nanon mwakoron te reirei. N aron te katoto, ko kona ni tuangiia kaain te kiraati bwa a na kataia ni iangoi atu n reirei man taekinan titiraki aika kam kona ni kaekai n te taeka ae "eng" ke "tiaki."

Reirei
29

"A Kamwaitaki Mwaitiia Ana Reirei Iesu"

Mwakuri 6–9

Kaantaninga

Te buokiia kaain te kiraati bwa a na kinaa bwa ana mwakuri te Ekaretia e karaoaki mairouia aomata aika bati, ngaiia ni kabane a ibuokanibwai n aia tarena ao aia koaua ni kakorakora te Ekaretia.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mwakuri 6:1–7. Te Tengaun ma Uoman n Abotoro a katabuia itiman mwaane bwa a na waakin mwakuri aika irekereke ma bwain te aonaaba ibukin te Ekaretia.
   b. Mwakuri 6:8–7:60. Tetebano, temanna mai buakoia ake itiman, e kaota ana koaua i mataia kaain te Tanerim. E kauniia aomata n ana taeka ake a kakauongo, ao a uotia nako tinanikun te kaawa ao a karebanaia n te atiibu ni karokoa matena.
   c. Mwakuri 8:4–40. Biribo, temanna riki mai buakoia ake itiman, e tataekina te euangkerio ao e karaoi kakai i aon Tamaria. E reirei ao e bwabetitoa te I-Tiobia ae te iunaki.
   d. Makuri 8:1–3; 9:1–31. E bwainikirina te Ekaretia Tauro ni karokoa e karekea te kaotioti mairoun Iesu Kristo. E rairaki tauro ao e bwabetitoaki ao e moana tataekinan te euangkerio.
2. Wareware riki tabeua: Mwakuri 22:1–16; 26:1–5, 9–18.
3. Katautau ibukin te anga reirei: Uringnga bwa ko na reireina te kiraati ibukiia aomata n tatabemaniia nako. A kona ni kakaokoro n aron baika a ririki i nanon maiuia, n aron maanin aia tai ni kaaina te Ekaretia, aron aia atatai n reirein te euangkerio, tuua, taarena ao konabwaia, ao mwaawan aia tai ibukin te reirei. Ukeuke bwa ko na ataa kakaokoroia kain te kiraati ao buokiia aomata n tatabemania nako bwa e na ataa te koaua ae e a tia n reiakinaki.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Titirakiniia kaain te kiraati:

- Bwain rabwatam raa ae ko taku bwa moan te kakawaki? Bukin tera?

Imwiin aia kaeka tabeman kaain te kiraati, titiraki:

- Antai kaain te Ekaretia ae ko taku bwa moan te kakawaki? Bukin tera?

Teuana riki kariaia kaain te kiraati tabeman bwa a ana kaeka. Imwiina tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareka 1 I-Korinto 12:14–21, ao tuanga temanna riki kaain te kiraati bwa e na wareka 1 I-Korinto 2:12–13. Kamataata bwa i nanon kiibu aikai te Abotoro ae Bwauro e kabotauiia kaain te Ekaretia ma bwain nako te

rabwata. N ai aron te wae, te bai, te taninga, ao te mata bwa a kakawaki n aia mwakuri aika kakaokoro, ao ai aroia naba kaain te Ekaretia ni kabane bwa a kakawaki n rabakauia ao n aia tarena aika kakaokoro.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika a rineaki man boki aika tabu aikai, maroroakinna bwa a kanga ni kamanenai nakon maiuia ni katoa bong. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwauai baika a tia n noori ake a kaeti nakon moan reirei man boki aika tabu.

1. Itiman Mwaane aika katabuaki bwa a na waakin mwakuri n te Ekaretia aika kaeti ma bwain te aonaaba.

Wareki ao maroroakina Mwakuri 6:1–7. Kamataata bwa i aan aia kairiiri Abotoro ao te Ekaretia e rikirake n te aro ae moan te waetata, ni karekeia taan rairaki n aaba aika mwaiti. Ao aio reken te kukurei ae korakora, ma e kariki naba mwakuri ake ti na kataaki iai. Ngkai e tabe n rikirake te Ekaretia ao Abotoro a tangiriia kaain te Ekaretia tabeman bwa a na buoka kairan te Ekaretia ao ma n katea uean te Atua.

- Ngkai e tabe n rikirake te Ekaretia, kurubu ke botaki i nanona n taai tabetai e reke irouia te aki boraraoi temanna nakon temanna. Bukin tera a ngurengure kaain Erene n akoia kaain Ebera? (Tara Mwakuri 6:1.) Ti na kanga ngaira aika kaain te Ekaretia n tokanikai i aon te aki boraraoi ao te kamaeaki nako ibuakora, bwa tao e boboto rikin te bwai aei ibukin te botanaomata, te bwai, te rabakau ni kawakinibwai, te katei, ke kakaokoro riki tabeua? Bukin tera e kakawaki bwa ti na kona n tokanikai i aon te kamaeaki nako? (Tara 2 Nibwaai 26:33; T&B 38:26–27.)

  E taku Beretitenti Howard W. Hunter: “Bon te bwai ae riai n ataaki ao ni kariaiakaki aron te Tama ae te Atua n te aonaaba bwa ni kabane aomata a kona n rangi ni kaaitau ibukin tabeaiangan nanon te Atua ibukiia ao n aron aia iraorao nakon temanna ma temanna. Aio bon te rongorongo ibukin te maiu ao te tangira ae boraoi ana mwakuri n eekinako katei ni kawai aika a kamamate aika a boboto i aon te reeti n aomata, te taetae, te rabakau ni kawakinibwai, ana waaki te tautaeka, karinanan te reirei, ke te atatai n te katei, bwa ngaira ni kabane ti tebo moan rikira n arora n tamnei. Iai rikira mairoun te Atua; bwa ni kabane aomata bon natin te Atua n tamnei” (man te Conference Report, Okitobwa 1991, 22; ke *Ensign,* Nob. 1991, 18).

- E kanga te kakaokoro i marenaia kaain te Ekaretia ni kona ni kakorakora te Ekaretia? Ti na kanga ni kakaokoro iroura temanna nakon temanna ao ti bon katiteuanaaki naba?

- A namakinna Abotoro bwa a riai n aki taua te tai n reiakinan te euangkerio ibukin raoiakinan te kauntaeka ao man tararuai mwakuri tabeua ake a irekereke ma bwain te aonaaba (Mwakuri 6:2). A kanga ni katoka te kanganga aei? (Tara Mwakuri 6:3–6.) Bukin tera e kakawaki ibukin ana mwakuri te Ekaretia bwa e riai n tibwauaaki nakoia aomata aika bati? Ko kanga n tia ni kakabwaiaaki man mwaawan am tai ni mwakuri n te Ekaretia?

- Baikara bitaki nakon taian bootaki aika e e a tia te Uea n taekinna nakoia mataniwi n te Ekaretia ni bong aika kaitira aika a riai ni karaoi ngkai e a tia n rikirake te Ekaretia? (A kona n rin n reeke karakaan te Kooram n te Itingaun ke

botakin te Ekaretia nakon taabo ake a tararuaki iroun te Beretitentii n te Aono). A kanga bitaki aikai n tia ni buoka kaaitaraan kainanoia kaain te Ekaretia ni katobibia te aonaaba?

2. E kakoaua Tetebano i mataia kaain te Tanerim

Maroroakina Mwakuri 6:8–7:60. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika a tia n rineaki ni kabaibati.

- Tetebano, bon temanna mai buakoia mwaane ake itiman ake a weteaki bwa a na buoka te Tengaun ma Uoman n Abotoro, e tauaki ni bukinana aika a kaairua ibukin bakan Atuana ao e uotaki nako mataia kaain te Tanerim, n aia bowi Iutaia (Mwakuri 6:11–15; ngkana e riai, kamatata bwa te bakan Atua e aki karineaki iai te Atua ke bwaai aika tabu). Tera te bwai ae karaoia Tetebano ngke e tei i mataia kaain te Tanerim? (Tara Mwakuri 7:1–53. E taekina mwakoron rongorongoia I-Iteraera.)
- Bukin tera ngkai ko taku bwa Tetebano e kabatia karaoan ana mwakuri te Uea aika korakora i aon rongorongoia I-Iteraera? Ti na kanga ni kakoaua bwa ti aki mwanuoka ana mwakuri te Uea i nanona maiura? E kanga uringan kakabwaia mairoun te Uea n taai aika a tia nako ni buokiira n teimatatoa ni kakaonimaki n te bong aei?
- Bukin tera ngkai ko taku bwa Tetebano e kabatia tataekinan aron mwamwanangaia Iteraera ao aki ongeabaia nakon te Atua ni mwaitin te tai? Tera te kabotau are e karaoia Tetebano i marenaia ana taan ongora ma Iteraera ake a bonotaninga ngkoa? (Tara Mwakuri 7:51–53.) A kanga aroia aomata nakon te kabotau aei? (Tara Mwakuri 7:54.)
- Tera te kaotioti are e karekea Tetebano imwiin banen ana taeka? (Tara Mwakuri 7:55–56.) Tera ae a karaoia aomata ngke e tuangiia ibukin te kaotioti aei? (Tara Mwakuri 7:57–58.) Tera ana kabanea n taeka Tetebano are e kaotia iai bwa bon ana reirei Iesu? (tara Mwakuri 7:59–60.)

3. E tataekina te Euangkerio Biribo ao e karaoi kakai i aon Tamaria

Wareki ao maroroakin kiibu aika a tia n rineaki man Mwakuri 8:4–40.

- Biribo bon temanna naba ngaia mai buakoia mwaane ake itiman ake a rineaki bwa a na buokiia Abotoro, n tataekina te euangkerio ao ni karaoi kakai i aon Tamaria. A kanga aomata i aon Tamaria ni kaeka nakon ana rongorongo Biribo? (Tara Mwakuri 8:6–8, 12.) A kanga aomata aikai ni karekea ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi? (Tara Mwakuri 8:14–17.)
- Temanna mai buakoia taan rairaki aika kaain Tamaria ae arana Timon bon te tia tabunea ngaia. E angan antai te kamoamoaki Timon ibukin te mwakuri n tabunea are e karaoia? (Tara Mwakuri 8:9–11.) A anga nakon antai te kamoamoaki Abotoro ibukin taian kakai ake a karaoi? (Tara Mwakuri 4:7–10.) Bukin tera te kaokoro aei e kakawaki? (Taekinna bwa a mwaiti aomata ake a aki kan taonaki ibukin arora ni kakauongo ao ni kakaonimaki a karaoia naba bwa aonga ni kamoamoaki iai. Ma n aron te kabotau, ao ana toro te Atua a anganna te neboaki. Ataakin te kaokoro aei e kona ni buokiira n tiriburei mwakuri ni kairaraang aika mwaiti i nanon maiura.)
- Tera ae karaoia Timon ngke e noriia Abotoro n anga ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi? (Tara Mwakuri 8:18–19.) E kanga Betero ni kaeka ana

bubuti Timon? (Tara Mwakuri 8:20–23.) E kanga te aomata ni kona ni kororaoi ni karekea mwaakan te nakoanibonga? (Tara Ebera 5:4; T&B 121:36.)

E taku Beretitenti James E. Faust: "Te mwaaka Aio ae kabanean te korakora ibuakon mwaaka nako, mwaakan te nakoanibonga, e aki kamanenaki n aron kamanenaan mwaakan te aonaaba. E aki kona ni kaboaki ke ni kaboakinako. . . . Mwaakan te aonnaba ni mawaitin te tai e kamwakuraki n te aro ae kananokawaki. E ngae n anne, ma mwaakan te nakoanibonga e kona ni karokoaki ti rinanon tuan te raoiroi akanne are e tautaekanaki iai te nakoanibonga" (man te Conference Report, Eberi 1997, 59–60; ke *Ensign,* Meei 1997, 43).

- E kanga Biribo ni kaaitibo ma te iunaki? (Tara Mwakuri 8:25–29.) Baikara kakabwaia ake a roko nakon Biribo ao te Itiobia ibukina bwa Biribo e rimwiin te Tamnei? (Tara Mwakuri 8:30–38.) Baikara kakabwaia aika a tia n roko iroum (ke nakon temanna ae ko kinaa) ibukina bwa koa tia n rimwiin te Tamnei?
- E kanga ni kaota te nanorino te Itiobia? (Tara Mwakuri 8:30–39.) E kanga te nanorinano ni buokiira n ataa ao ni kariai ana taeka te Atua?

4. E rairaki Tauro ao e bwabetitoaki ao e moana tataekinan te euangkerio.

Wareki ao maroroakin kiibu aika a rineaki man Mwakuri 8:1–3 and 9:1–31. Kamataata bwa Tauro bon te Bwaritaio are e rangi ni bwainikiriniia aomata aika itiaki rimoa. E mena n te tai are e karebanaki iai Tetebano n te atiibu (Mwakuri 7:58) ao e mwiokoaki ibukin te kainaki n te karabuuti ao aia mate kaain te Ekaretia aika mwaiti (Mwakuri 8:3; 22:4). E ngae n anne, ma e namakina te rairaki ae kamiimi ao e riki bwa te mitinare ae kakannato.

- Tera te bwai ae karika bitakin Tauro man te tia bwainikirinia Aomata aika Itiaki nakon ana toro te Uea ae kakannato? (Tara Mwakuri 9:1–9, 17.) Taekinna bwa Tauro e rairaki ngke e ongo bwanaan te Uea. Ti na kanga n ongo bwanaan te Uea? (Tara T&B 1:38; 6:23; 8:2; 18:34–36.) E kanga te ongo ni bwaana ni kona ni buokiira n rairaki?

  Kauringiia kaain te kiraati bwa te rairaki bon te namakin ae rau, ae e karaurau, tiaki te bwai ae tawe, n ai aron ana namakin Tauro ae kamimi. E taku te Unimeaane ae Robert D. Hales, "N taai tabetai a kona aomata n tatabemaniia nako ni karekea te aeka n [namakin ae ai aron are e riki nakon Tauro], ma ibukin angiin mwakorona, te rairaki e riki i nanon te tai n aron te kamatebwai, tataro, te bwai ae riki nakoim, ao te onimaki e buokiira n rikirake n ara koaua ao n rairakira" (man te Conference Report, Eberi 1997, 111; ke *Ensign,* Meei 1997, 80).
- E taku te Unimwaane ae Ezra Taft Benson bwa ana titiraki Bwauro ae e kangai, "Te Uea, tera ae ko na tuangai bwa N na karaoia?" bon te titiraki ae kabanean te kakawaki ae tikona n titiraki iai i nanon te maiu aei (man te Conference Report, Okitobwa 1972, 53; ke *Ensign,* Tianuare 1973, 57). Bukin tera e rangi ni kakawaki bwa ti na titiraki n te titiraki aei? Ko kanga n tia ni kakabwaiaaki ngke ko a tia ni kariaia bwa ko na ira nanon te Atua ibukim?
- Bukin tera e baenikai Anania n nako ni kaaitibo ma Tauro? (Tara Mwakuri 9:10–14.) Bukin tera e nako Anania n aki mutiakina ana bwai are e kawakinna? (Tara Mwakuri 9:15–16.) Tera ae ti kona n ataia man ana mwakuri Anania? (A kona reeke aikai n karinaki bwa e kona te Atua n anganiira te ninikoria ni

karaoa te bwai are e tuangiira ao bwa ti na aki konaaki iroun te aomata, e ngae ngkana e tara n raka i aon te bwai are e kona te tamnei ni buokia.)

- Tera ae karaoia Anania ibukin Tauro? (Tara Mwakuri 9:17–18.) Tera ae e karaoia Tauro i mwiin bwabetitoana? (Tara Mwakuri 9:19–22, 26–29.) Baikara mwiokoara n te tai naba are ti tia n rairaki iai nakon ana euangkerio Iesu Kristo? (Tara Ruka 22:32; Ioane 8:31; Motiaea 18:8–10; T&B 88:81.)

Kabaneana

Taekinna bwa ngaira, ti te arona ma Tetebano, Biribo, ao Tauro aika a maeka i nanon te tai are e rikirake iai te Ekaretia n te aro ae moan te birimwaaka. Kakoaua bwa te Uea e tangiriira n tatabenira nako bwa ti na mwakuri i nanon ueana ngkai e tabe n rikirake. Kaungaia kaain te kiraati bwa a kinaa ao ni kaaitau ibukin kaokoron raoirora, tarena, ao baika a tia n riki ake a tia kaain uoote ke mwaanga n tatabemaniia nako ni uotia nakon ana mwakuri te Uea.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

1. "E kanganga ibuim bwa ko na butiboroa te bwai ae kateketeke (Mwakuri 9:5)

- Tuanga kaain te kiraati temanna bwa e na wareka Mwakuri 9:5. Tera nanon "butiboroa te te bwai ae kateketeke"? (Bon ekakinakoan te kaetieti ke te babaire. E kabonganaki te kai ae kakanga tabona n taai tabetai ibukin ewaraia maan bwa aonaga ni kabirimwaakaia riki ke ni biri nakon te tabo teuana. Ngkana e butiboroa te kai aei te man ngkana e ewaraki, e na maraka riki iai te man.) A kanga ana mwakuri ngkoa Tauro ni kammwaraki nakoina i mwaain reken te kaotioti irouna? Ti kanga ni kammarakiira ngkana ti un n ekanako te koaua?

2. Aia mwakuri te Roronrikirake

Koroi taeka aika i aon te beeba ae e raerake ke i aon te burakibooti: *Anania, kariaiakaki, te buakaka, maata Tamnei ae Raoiroi, te ota, tataekinna, ina/inan te ika, kainabwaabu, ruru, te bwai ae rineaki, te bwana.*

Tuangiia kaain te kiraati bwa ana reiakina Mwakuri 9:1–22 ao n iangoa kakawakina ao karinanan taeka aikai ni karakin ana kakarabakau Tauro. Imwiina tuangiia bwa a na karakina te karaki, ni kamanenai taeka ni kabane.

“E aki Nanonano te Atua n Tarakin Aroia Aomata”

Reirei
30

Mwakuri 10–14; 15:1–35

Kaantaninga

Te buokiia kaain te kiraati bwa a na kinaa bwa te euangkerio bon ibukiia aoamta ni kabane ao bwa te Ekaretia e kairaki man te kaotioti ae e reitinako.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mwakuri 10:1–11:18. E kaoti te anera nakon Konenerio n te kaotioti man tuangnga bwa e na kanakoa temanna nakon te Abotoro Betero. E ataia Betero man te kaotioti bwa e riai te euangkerio n tataekinaki nakoia I-Tientaire (aomata ake tiaaki Iutai). E nako Kaitareia n reireina Konenerio ao ana utu ao raoraona. E ruo te Tamnei ae Raoiroi nako aon Konenerio ao tabeman riki, ao a bwabetitoaki. Tabeman kaain te Ekaretia a tiriburea Betero ibukin reireinaia I-Tientaire, ma ngke e taekina te kaotioti nakoina, ao a kariaia bwa te kaotioti ibukin te Ekaretia.
   b. Mwakuri 12. Te Uea ae Erote e tiringa Iakobo ao e karina Betero n te karabuuti. A tataro Aomata aika Itiaki ibukin kaotinakoan Betero, ao e kainaomataaki iroun ana anera te Uea . E oreaki Erote iroun ana anera te Uea ao e mate.
   c. Mwakuri 13–14. Tauro (e ataaki ngkai bwa Bwauro) ao Bwarenaba e karaoa ana moa ni mwananga ni mitinare, a katea te Ekaretia ibuakoia I-Tientaire i nanon kaawa tabeua.
   d. Mwakuri 15:1–35. Tabeman Aomata aika Itiaki aika Iutaia a reirei bwa I-Tientaire ake a kaaina te Ekaretia a riai ni kawakina ana tua Mote, ni ikotaki ma te korotobibiaki ibukiia mwaane. Te Abotoro e iangoia bwa e aki tangiraki aei mairoun te Uea.
2. Ngkana e tauraoi te mwabe ibukin ana moa ni mwananga ni mitinare Bwauro, ko na bae n tangiria ni kan kamanena i nanon tain te reirei.
3. Katautau ibukin te anga reirei: E taku te Unimwaane ae Gordon B. Hinckley: “Ataein am reirei a riai n anganaki ae mwaiti riki nakon am atatai. A riai n anganaki bwa a baki ni kan karekea am kaunga nano. A tangira te iraorao ae iai te tangira ao te kukurei iai. E riai te baei n riki n taainako bwa te katei ae rangi ni kinaaki ibukin te tia reirei ae kakannato” (man te Conference Report, Okitobwa 1965, 52; ke *Improvement Era,* Ritembwa 1965, 1124). Iangoia ma te tataro mwaaka bwa ko na kanga ni karikirakea ao ni kaota am tangira ibukiia kaain te kiraati n tatabemaniia nako.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Aanga koaua aikai teuana n teuana te tai, ao tuangiia kaain te kiraati bwa a na iangoia bwa tera te bwai ae kakawaki n rongorongon te Ekaretia are a kona n okiri n tarai:

1. Kaotioti
2. 8 Tuun 1978
3. Beretitenti Spencer W. Kimball
4. Nakoanibonga
5. Katanoata ae Kariaiakaki 2

Te Katanoata ae Kariaiakaki 2 (ae mena ni kabanean baan Tuua ma Berita) e taumwiin taian kaotioti are e katauraoa te nakoanibonga ibukiia mwaane aika kaain te Ekaretia aika a tau/kororaoi ni kabane.

Ngkana a kona n uringnga kaain te kiraati te bong are e katanoataki iai te kaotioti, kaoia bwa a na kabwarabwara bwa e kanga aron aia namakin ngke a reiakinna.

- Antai ae katauraoa te nakoanibonga nakoia kaain te Ekaretia aika mwaane aika a tau? (Te Uea.) E kanga te Uea ni karaoia bwa e na ataaki nanona nakon te Ekaretia? (E kaotia nakon te burabeti, are i mwiina e katanoata nakoia kaain te Ekaretia.) E kanga te kaotioti n roota te Ekaretia?

Kamataata bwa te kaotioti bon te katoto bwa e kanga te Uea n teimatoa ni kaira te Ekaretia rinanon te kaotioti. Te reirei aei e maroroakina taekan te kaotioti ae ti te arona ma are a anganaki kaain te Ekaretia i mwiin naba Mangautin Iesu Kristo.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko reiakin wareware aika rineaki man booki aika tabu aikai, kabatia taekinan kakawakin teimatoan te kaotioti mai iroun te Uea nakon ana Ekaretia. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwaua aia koaua ibukin teimatoan te katotioti.

1. E ataia Betero man te kaotioti bwa e riai te eungkerio n tataekinaki nakoia I-Tientaire.

Maroroakina Mwakuri 10:1–11:18. Kaoia kaain te kiraati bwa na wareki kiibu aika a tia n rineaki.

- Te aeka n aomata tera Konenerio? (Tara Mwakuri 10:1–2, 30–31. Bon te aomata ae e raoiroi are e onimakina/kakoaua te Atua, ma bon te I-Tientaire, ke tiaki te Iutaia ngaia.) Tera ana rongorongo te anera nakon Konenerio? (Tara Mwakuri 10:3–6.) E kanga Konenerio ni butimwaea te rongorongo aei? (Tara Mwakuri 10:7–8, 33.) Bukin tera e kakawaki bwa ko na karaoa te kaetieti ke te wirikiriki mairoun te Atua n te tai ae waetata?
- Ngke a mwananga ana aomata Konenerio nako Iobe, ao Betero e roko irouna te kaotioti (Mwakuri 10:9–16). Tera ae e nooria Betero n te kaotioti aei? (Tara Mwakuri 10:11–12.) Tera are e tuangaki Betero bwa e na karaoia? (Tara Mwakuri 10:13.) Bukin tera e rawa iai Betero? (Tara Mwakuri 10:14. E aki tangiria ni kan kana te man ake a iangoaki bwa a barekareka ni kaeti ma ana tua Mote.) E kanga ana kaeka te Uea nakon raraoman Betero? (Tara Mwakuri 10:15–16.)
- Ngke e kaaitibo ma Konenerio, ao Betero e oota ni miina. Tera nanon miina? (Tara Mwakuri 10:28, 34–35. Te euangkerio bon ibukiia aomata ni kabane, ma

tiaki ti ibukiia Iutaia. Kamataata bwa "Te Atua E aki nanonano n tarakin nanoia aomata" nanona bwa te Atua e na karekei nakoia aomata ni kabane mwaawan aia tai ni karekei kakabwaia aika a tauraoi rinanon te kainibaire ibukin te kamaiuaki.) Bukin tera I-Tientaire ngkai a oneaki mwiia ni maan aika a aki itiaki n te mii? (A taku Iutaia n aia iango bwa I-Tientaire a aki tau ke a aki itiaki n te maiu n tamnei n ai aroia maan n ana tua Mote ake a tabuaki Iutaia bwa a na kang. Man taekinana bwa maan n te mii a kaitiakaki ngkai," te Uea E tuanga Betero bwa e riai te euangkerio ngkai n tataekinaki nakoia aomata ni kabane.)

- Imwiin tian Betero ni kamatata miina, ao e moana reireinan Konenerio ma raoraona. Tera are e moan reiakinna n ana moa n reirei nakoia? (Tara Makuri 10:36–43.) Tera ae e riki ngke e tataekina te euangkerio? (Tara Mwakuri 10:44, 46.) Bukin tera te bwai aei ngkai e kaunga nanon Betero bwa Konenerio ao raoraona a riai ni bwabetitoaki? (Tara Mwakuri 10:47–48; tara naba Mwakuri 11:15–17.)
- Tera ae a karaoia kaain te Ekaretia tabeman ngke a ongo bwa Betero e tia n reireiniia I-Tientaire taekan te euangkerio? (Tara Mwakuri 11:1–3.) Bukin tera kaain te Ekaretia aikai a rawawata nanoia? (A aki iangoia I-Tientaire bwa raoia aomata ake a rineaki iroun te Atua.
- A kanga aia iango kaain te Ekaretia ni bitaki imwiin tuangaia iroun Betero aron te kaotioti nakoina ao aron te bwai are e riki nakoina ma Konenerio? (Tara Mwakuri 11:4–18.) Tera ae ti riai ni karaoia ngkana ti karekei kaetieti aika a boou mai irouia mataniwiin ara Ekaretia, e ngae ngkana ti ribaa te kaetieti n te moan tai ke ti kunea bwa e kangaanga n oota te aba iai? (Tara Ioane 7:17; 2 Nibwaai 28:30; T&B 6:11, 14–15.)
- Bukin tera Betero are e karekea te kaotioti ngkai e reirei taekan te kaotioti nakoia I-Tientaire? (Ngaia te mataniwi n te Ekaretia n te tai anne.) Antai ae e karekei kaotioti ni boong aikai ibukin te Ekaretia ae bwanin? Bukin tera e kakawaki karekean ti temanna te aomata are e na karekei kaotioti ibukin te Ekaretia ae bwanin? (Tara T&B 43:2–6.)

2. E kainaomataaki Betero n te aro ae kamimi man te karabuti.

Wareki ao maroroakin kiibu ake a tia n rineaki man Mwakuri 12.

- Te Uea ae Erote e tiringa te Abotoro ae Iakobo, i mwiina ao e karina Betero i nanon te karabuti ao e kakiia taan tatani aika mwaaiti (Mwakuri 12:1–4). E kanga aia kaeka kaain te Ekaretia nakon karinan Betero n te karabuti? (Tara Mwakuri 12:5.) E kanga ara tataro ni kona ni buoka te burabeti ao mataniwiin te Ekaretia ni bong aikai? (Tara T&B 43:12; 93:51; 107:22.)

  E taekinna Beretitenti Joseph F. Smith, "A na bon akea te bong ae e na bua ma aomata ni kabane ake a katoamaua te Ekaretia a riai n tabekirake bwanaaia n te tataro nakon te Uea ni kamatoaia ana toro" (*Gospel Doctrine,* 5th ed. [1939], 223).
- E kanga n otinako Betero man te karabuti? (Tara Mwakuri 12:6–10.) n te tai raa ae e kamimi are e a tia iai te Uea ni kawakina maiun temanna ni karokoa te tai are e tia raoi iai ana mwakuri ni mitinare te aomata anne i aon te aonaaba? (Katoto man booki aika tabu e rin iai taekan Taniera; Tiateraka ,Metiaka, Abeteneko; Abinatai; Aramwa ao Amureki; ao Iotebwa Timiti.)

- Tera ae e riki nakon te Uea ae Erote i mwiin otinakon Betero man te karabuti? (Tara Mwakuri 12:21–23.) Kabotaua bwa tera ae riki nakon Erote ma tera ae e riki nakon te Ekaretia, n aron are e taekinaki n te kibu are i mwiina (Mwakuri 12:24). Ko kanga n tia n noora rikiraken te Ekaretia n aki tabe ma korakoraia tabeman aomata n urua?

3. Tauro (ae e ataaki ngkai bwa Bwauro) ma Bwarenaba a tataekina te euangkerio nakoia I-Tientaire.

Wareki ao maroroakin kiibu ake a rineaki man Mwakuri 13–14. Ngkana ko kamanena te mabe, kotei taabo ake a kawaraki irouia Bwauro ao Bwarenaba ngkana ko maroro ma ngaiia.

- Tera ae e kaotaki ni wetean Tauro ao Bwarenaba ibukin aron weteaia kaain te Ekaretia nakon ana mwakuri te Atuaa? (Tara Mwakuri 13:1–3. Maroroakin baika a kainnanoaki ibukin te tataro ao te aki mamatam, te kaotioti, ao te kariaiakaki nakon te nakoanibonga n rineia kaain te Ekaretia bwa a na mwakuri n te Ekaretia.) Baikara baika a tia n riki nakoim aika a tia ni buokiko n ataia bwa te wewete man te Ekaretia e taekinaki man ana kairi te Tamnei?
- Te tia tautaeka n te tinakoke (*synagogue*) i aon Antioka e kaoa Bwauro bwa e na taetae n te taromauri n te Tabati (Mwakuri 13:14–15). Tera oin ana reirei Bwauro? (Tara Mwakuri 13:23–31, 38–41.) A kanga aia kaeka I-Tientaire i aon Antioka nakoia mitinare ao nakon aia reirei? (Tara Mwakuri 13:42–44, 48.) Bukin tera Iutaia tabeman a bwainikiriniia Bwauro ao Bwarenaba? (Tara Mwakuri 13:45–47.)
- A kanga aomata ni kaeka ngke e kamaiua te mwaane are e mwauku Bwauro? (Tara Mwakuri 14:8–13. Kamatata bwa Tubita (Jupiter) ao Mokure (Mercurius) bon anti ake a tataromauria aomata.) A kanga Bwauro ao Bwarenaba ni kaeka nakon te nebonebo ao te kakauongo aei? (Tara Mwakuri 14:14–18.) Taekinna bwa taan reirei ni koaua n ana taeka te Atua a ukeukera anganakin te Atua neboana n taai nako ao n rairi naano nako mai irouia n taai nako. Ko kanga n tia n noori katei aikai ni kaotaki irouia mataniwiin te Ekaretia ni bong aikai?
- I nanon kaawa n tatabeua nako ake a kawaraki iroun Bwauro ao Bwarenaba, a kuneia iai aomata bwa a ingainga nanoia ni butimwaea te euangkerio, ma a kuneia naba aomata ake a bwainikiriniia ao ni kauniia ake tabeman bwa a na ekanako te Ekaretia (Mwakuri 13:43–45, 50; 14:1–6, 19). Bukin tera Bwauro ao Bwarenaba a manga okiri kaawa n tatabeua e ngae ngke a tia ni bwainikirinaki iai? (Makuri 14:21–23. A katei mwaangan nako te Ekaretia ni kaawa nako, ao a manga oki ni kaungaia kaain te Ekaretia ake a boou ni mwaanga aikai) Tera ae ti kona ni karaoia ni buokiia kaain te Ekaretia aika boou n ara uoote ao ara mwaanga?

  E taku ana iango Beretitenti Gordon B. Hinckley: “Ma mwaitiia taan rairaki ae tabe n rikiraken aki toki, ti riai ni karikirakei korakorara ni buokiia ngkai a tabe ni kakaei kawaia. Ni kabane ngaiia n tatabemaniia nako a kainnanoi bwaai aika teniua: te rao, te mwiokoaki, ao kamwarakeaia n ‘ana taeka te Atua ae tamaroa’ (Moronai 6:4). Bon tabera te katauraoi bwaai aikai” (man te Conference Report, Eberi 1997, 66; ke *Ensign,* Meei 1997, 47).

4. A iangoia Abotoro bwa I-Tientaire a aki tangiria ni kan kawakin ana tua Mote.

Wareki ao maroroakin kiibu aika a tia n rineaki man Mwakuri 15:1–35.

- Tera te kauntaeka are a nako iai Bwauro ao Bwarenaba ni katokia? (Tara Mwakuri 15:1–2; Kamamata bwa te korotobibiaki bon te kanikina ae e tei ibukin teuna n ana tua ae bwanin Mote. Te mwaane ae korotobibiaki bon te aomata ae kawakina te tua. E ngae ngke e a tia Iesu Kristo ni kakoroi bukin ana tua Mote, tabeman Kiritian aika Iutaia a bon kakaraoia naba ao a tangiriia I-Tientaire ake a rairaki bwa a na karaoia naba.) E kanga te kauntaeka n toki? (Imwiin te maroro ao e karaoaki raoi, ao a baireia Abotoro rinanon ana kairi te tamnei bwa e na aki tangiraki te korotobibiaki.)
- E kanga te bwai ae e riki aei ni kabwarabwaraaki ni Mwakuri 15:6–31 ni kamataata te aeka ni banna are a iangoaki iai karaoan tuua ao mwakuri nako ibukin te Ekaretia?

  a. Mataniwiin te Ekaretia a botaki n iangoa te bwai are e riki (kiibu 6).
  b. A mwaroroakina taekan te bwai are e riki ma ni iangoia raoi (kiibu 7–21).
  c. A karaoi babaire ni kaeti ma nanon te Uea (kiibu 19–21).
  d. Te Tamnei ae Raoiroi e kamatoa te babaire bwa e eti (kiibu 28).
  e. E katanoaki te babaire aei nakoia Aomata aika Itiaki ibukin kamatoaia (kiibu 22–31).

Kabaneana

Kakoaua bwa te Ekaretia e a tia n taai nako ni kairaki man te kaotitoti mai iroun te Atua ao bwa e reitinako te kaotioti ni karokoa bong aikai. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na toumwiin aia reirei bureabeti aika maiu ao mataniwiin te Ekaretia riki tabeman.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

Te Ekaretia ni Katobibia te Aonaaba

Kaotia nakoia kaain te kiraati bwa e kanga te Ekaretia n tia n rikirake, katea mwaben te aonaaba. Kotoi taabo ake a maeka iai kaain te Ekaretia i nanon ana tai Konenerio. (Iteraera ni boong aikai, Teeki (*Turkey*), Erene (*Greece*), ao taabo ake irarikia). Imwiin tuangakiia kaain te kiraati bwa a na kotoi taabo ike a maeka iai kaain te Ekaretia ni boong aikai. Kamatata bwa ni moan 1998, te Ekaretia e a tia n raka i aon tebwina te mirion kaaina aika a maeka i aon aaba aika 162. Ao mwaitiia mitinare e raka i aon 57,000 aika a mwakuri i aon 116 aaba, a taetae n aeka n taetae aika 45 ao a mwaiti riki aeka n taetae aika okoro. (Ko kona ni kakaei riki tauan mwaitin mwiia kaain te Ekaretia aika a boou man maekatinin te Ekaretia.)

Reirei
31

"Ao Mangaia are a Kateaki Ekaretia Nako n te Onimaki"

Mwakuri 15:36–18:22; 1 and 2 I-Tetaronike

Kantaninga

Te buokiia kaain te kiraati bwa a na karekea aia atatai man ana reirei Bwauro ibukin tibwauaan te euangkerio ao a na kanga ni maiu kaanga Aomata aika Itiaki.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mwakuri 15:36–41; 16; 17:1–15; 18:1–22. Imwiin te kauntaeka ibukiia I-Tientaire ake a tia n rairaki ao ana Tua Mote e a tia n reke ae e raoiroi iai, ao Bwauro ao Bwarenaba a katauraoia ibukin kauouan mwanangaia ni mitinare. A bobuaka nanoia ibukin toaia ni mitinare ao a iangoia bwa a na maenako. Bwauro e ana Tira ao Timoteo ao a moana aia mwakuri ni mitinare i aon Mwaketonia ao Erene. A bwainikirinaki ni mwaitin te tai ma a rairiia aomata aika a mwaiti.
   b. Mwakuri 17:16–34. E kawara Atenai Bwauro ao e noora te kaawa ae bwanin bwa e tauaki bwa nnen boua n anti. E kaota ana kakoaua nakoia kaain Atenai aika taan rabakau ao e tataekina te euangkerio i aon Areiobako (*Mar'sHill*) i aon taekan aron te Atua, te katiteuanaaki irouia aomata n ai aroia natin te Atua, ao te Mangauti.
   c. 1 and 2 I-Tetaronike. E koroi uoua reeta nakoia Aomata aika Itiaki Bwauro i aon I-Tetaronike, ae te kaawa i aon Mwaketonia. E reireiniia aron tibwauakin te euangkerio, ma ni katauraoi ibukin te Kauaoki, ao ni maiu kaanga Aomata aika Itiaki.
2. Wareware riki tabeua: 1 I-Korinto 2:4–5, 10–13.
3. Ngkana a tauraoi bwain reirei aikai, ko na bae n tangiria ni kan kamanenai i nanon tain te reirei:
   a. Mwaben kauouan mwanangan Bwauro ni mitinare
   b. "The Second Coming" mwakoron te reirei n te *New Testament Video Presentation* ae teniua te miniti manna (53914).
4. Katautau ibukin te Anga Reirei: Iai mwiokoaia kaain te kiraati bwa a na roko nakon te kiraati ma n tauraoi n taekin titiraki, ni buoka ni iango nakon karekean atatai aika nano, n tibwauai baika a tia n noori, ao ni kaoti aia koaua. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na katauraoia nakon reiakinan booki aika tabu ibukin te kiraati ao n tataro ni katoa bong. A kaota kukurein nanoia ao a kaaitau ibukin aia buoka kaain te kiraati nakon te reirei.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Karakina te Karaki aei:

Ngke I maeka ma te utu ae Heywood i aon Salt Lake City i nanon kabanean te 1800, e mii John Morgan n te tairiki teuana bwa e mwananga nakon te kawai ae Georgia. E kina te kawai aei ibukina bwa e a tia ni kakamanena ni mwaitin te tai ngke te tautia ngaia n te Bobuaka i marenaia bon kaain Amerika. E roko n te tabo are e mwaanga nako iai te kawai ao e noora Brigham Young n tei ikekei. E ngae ngke e kaeti mwaangan te kawai are n te angamaing nakon te taun are i mwiina, ma Beretitenti Young e tuangnga bwa e na toua mwaangan te kawai are n te angamaing.

Mr. Morgan, are bon tiaki kaain te Ekaretia n te tai anne, e tuanga Titita Heywood taekan miina ao e tuangnga bwa tera ana iango ibukina. E tuangnga ma ni kakoaua bwa e nang kaain te Ekaretia ao e na karaoa ana mwakuri ni mitinare n atuun kaawan te tautaeka aika abwabwaki (states) ake mai maiaki, ao n te tai teuana ao e na roko n te kawai are e a tia n nooria ni miina. Ngkana e riki te bwai anne, ao e na uringa ana taeka n reirei Brigham Young ao e na ira te kawai are mwaanga nakon te angatai.

A mwaiti ririki i mwiina, i mwiin tian John Morgan ni bwabetitoaki ao e weteaki bwa e na riki bwa te mitinare n Atuun Kaawan te Tautaeka ake abwabwaki mai maiaki, ao e roko n te kawai are e mwaanga nakon te maing are e nooria ni miina. E uringa te taeka n reirei nakoina are e na ira te kawai are e mwaanga nakon te angamaing, mangaia are e karaoia. Teuana te aoa i mwiina, e kunea bwa e a roko n tokin te Mwarua ae te Heywood—ae te tabo ae e rangi n tikiraoi ao ti tabo arana ma aran te utu are e a tia ni maeka ma ngaia ngke e reke irouna miina n ririki ake i mwaaina.

Ngke e waakina mwanangana rinanon te mwarua n tataekina te euangkerio, e kunea bwa aomata a rangi n tauraoi ni kan ongora n te euangkerio. I mwiin ongoraia irouna n ana reirei, utu tabeua a taekinna bwa iai te irua are e roko n te mwarua aei tebwiina te bong i mwaaina, e tuatua ibukin te kariaia bwa a na mwaaken aia Bwaibwara. E tuangiia te irua arei bwa iai te tia uarongorongo riki temanna ae e na roko ao e na kabwarabwarai kiibu ake a mwaakenaki nakoia. John Morgan e kabwarabwarai kiibu ake a mwaakenaki aikai ngke e reirei taekan te euangkerio. I nanon te wiiki are i mwiina, te Unimwaane ae Morgan e reirei ao e bwabetitoia ni kabane ma ti teniua utu mai buakoia utu ake uabwi ma teniua. (Bryant S. Hinckley, *The Faith of Our Pioneer Fathers* [1956], 242–44.)

- Tera buoka nakon ana tokanikai John Morgan ngke te mitinare ngaia? (E kona ni karinaki n Reeke bwa e kukurei ni mwakuri korakora, e ongotaeka nakon te Tamnei, ao nanoia aomata a kaman tauraoi ni kariaia te Euangkerio.)

Kabwarabwara bwa te reirei aei e taekinaki iai taekan te Abotoro ae Bwauro, are, ti tabo ma John Morgan, are e ongotaeka nakon te Tamnei ao bon te mitinare ae tetekeraoi. Ni kauouan mwananga ni mitinare, Bwauro e rootaki n te bwainikirinaki ae bati ma e kuneia aomata aika mwaiti ake a na tauraoi ni butimwaea ana euangkerio Iesu Kristo.

Maroroakinan Booki aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon kauouan mwanangan Bwauro ni mitinare, maroroakinna bwa tera ae ti kona n ataia/karekea mairoun Bwauro ibukin reiakinan te euangkerio, katauraoara nakon reiakinan te euangkerio, ao kakorakoraan ara onimaki.

1. Bwauro, Tira, ao Timotea, a tataekina te euangkerio i Mwaketonia ao i Erene.

Maroroakina Mwakuri 15:36–41; 16; 17:1–15; 18:1–22. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu ake a rineaki. Ko bae n tangiria ni kan kauringiia kaain te kiraati bwa te boki ae Mwakuri e koreaki iroun Ruka. N aron ae e ataaki e mwananga ma Bwauro i aon mwanangan Bwauro ni Mitinare tabeua, ibukina bwa e aki toki ni kamanena te taeka ae *ti* ngkana e taekin ana mwakuri Bwauro ao toana ni mitinare (Mwakuri 16:10).

- I nanon kauouan mwanangana ni mitinare, e tataekina te euangkerio ni kaawan nako Mwaketonia ao Erene aika mwaiti, ni ikotaki ma i Biribi, i Tetaronike, i Beroia, i Korinto, ao Eten. (Kaoti taabo aikai i aon te mabe.) E kanga te Tamnei ni kaira Bwauro ao toana i nanon mwanangaia? (Tara Mwakuri 16:6–10; 18:9–11.) E kanga te Tamnei ni kaira korakoram ni mwakuri ibukin te Uea?
- E koreaki ni booki aika tabu bwa e ongo Lydia ao e kakoaua ana taeka Bwauro ibukina bwa e a tia te Uea ni kauka nanona (Mwakuri 16:14–15). Bukin tera te nano ae e uki e riai ibukin te rairaki nakon te euangkerio? (Tara Motiaea 2:9; T&B 64:34.) Kaoia kaain te kiraati bwa a na taekina aron aia namakin ngke e kauki nanoia te Uea (ke nanoia tabeman aika a ataia) nakon te euangkerio.
- Bukin tera Bwauro ma toana ngke a karinaki n te karabuti i aon Tuateira? (Tara Mwakuri 16:16–24.) A kanga ni kainaomataaki? (Tara Mwakuri 16:25–26.) A kanga ni kabongana aron te bwai ae a tia n nooria aei bwa reken te tai ni mitinare? (Tara Mwakuri 16:27–34.) Baikara katoto riki tabeua, man rongorongon te Ekaretia ke man bon rongorongon oin maium, ike e reke iai ae e raoiroi man te bwainikirinaki?
- Tera te bwai ae e reireiniia iai aomata Bwauro i aon i Tetaronike ngke e kabanea teniua te Tabati i nanon te Tinakoke (aia auti n taromauri Iutaia) ma ngaiia? (Tara Mwakuri 17:1–3.) Baikara mwiin ana reirei Bwauro i aon i Tetaronike? (Tara Mwakuri 17:4–10.)
- A kanga aomata i nanon te Tinakoke (synagogue) i aon Beroia ni karekea ana reirei Bwauro? (Tara Mwakuri 17:10–12.) Ti kanga ni kona ni karikirakea "tauraoin te iango" ibukin reiakinan te euangkerio?

2. E tataekina te Euangkerio Bwauro i aon Areiobako (Mars' Hill) nakoia taan rabakau i aon Atenai.

Wareki ao maroroakin kiibu aika a rineaki man Mwakuri 17:16–34. Kabwarabwara bwa i mwaain kitanakin Beroia iroun Bwauro ao e roko i Atenai, are e riki rimwi bwa te tabo ibukin te katei n te aonaaba. Taan rabakau ikekei a tara te Atua bwa kaanga te aomata ae akea rabwatana ke te mwaaka, nakon ae Tamaia tamneira ni koaua ae iai rabwatana. A taromauri ana kariki bwai te Atua nakon are bon taromaurian te Atua. A onea mwiin te kaotioti n te bwai ae iai bukina irouia ao ma ni kauntaekaia, ma ni kamanena wanawanan te aomata nakon ana koaua riki te Atua.

- Taan rabakau i aon Atenai "a kabanei aia tai ibukina n akea riki te bwai i rarikina ae a karaoia, ma tao a na taekinna ke a na ongora taekan bwaai tabeua aika boou" (Mwakuri 17:21). E kanga te aro aei n ataaki raoi ni bong aikai? Baikara kakamaaku aika a kona n reke ni kakaean bwaai tabeua aika boou n taainako"?

- Tera ae e reireiniia iai kaain Atenai Bwauro n aron te Atua? (Tara Mwakuri 17:22–31; Bukin tera e kakawaki ataakina bwa "bon kanoana naba ngaira"? (Mwakuri 17:28). E kanga ataan aron te Atua ni koaua ao ana beku n arona n Tama ni buokiira n tangiria ao n taromauriia?
- E kauntabai aia iango ao aia rabakau n tiaienti (science) taan rabakau Bwauro ma n ana kaotioti ni koaua te Atua, ae Tamara. N reiakinan te euangkerio, Bukin tera te kakoaua ni koaua e anai nano riki nakon te rabakau n tiaienti (science)? (Tara 1 I-Korinto 2:4–5, 10–13.)
- Bukin tera a kakauongo taan rabakau nakon Bwauro? (Tara Mwakuri 17:18–21.) E kanga am iango n aron te bwai aei n roota aia kaeka nakon ana rongorongo Bwauro? (Tara Mwakuri 17:32–33.) Ti na kanga ni katauraoira n ongora ao n atai ana taeka te Ekaretia?

3. E koro reta Bwauro n reirei nakoia Aomata aika a Itiaki i aon Tetaronike.

Wareki ao maroroakin kiibu aika a rineaki man 1 ao 2 I-Tetaronike.

- E raraoma Bwauro ibukiia Aomata aika Itiaki i aon Tetaronike ma e aki kona ni manga oki ni kawariia, mangaia are e kanakoa Timoteo bwa e na kawariia (1 I-Tetaronike 2:17–18; 3:1–2, 5–7). Imwiin manga okin Timoteo, Bwauro e koroi uoua reeta are e anga taeka n reirei iai ao kaunga nano nakoia Aomata aika Itiaki i aon I-Tetaronike. Tera ae ti kona n ataia man korakoran Bwauro ibukiia kaain te Ekaretia aika a boou?
- Tera ae reireiniia iai kaain 1 I-Tetaronike 1:5 ao 2:2–12 ibukin aron reiakinan te euangkerio nakoia tabeman? (Koroi aia kaeka kaain te kiraati i aon te burakibooti.) E kanga irakin tuua aikai ni buoki ngkami n reiakina te euangkerio?
- Tera ae a tabeaianga iai nanoia Aomata aika Itiaki i aon Tetaronike are e kauringaki n ana kabwarabwara Bwauro ibukin te Kauaoki? (Tara 1 I-Tetaronike 4:13–18; 5:1–3.)Tera are e tuangiia kaain I-Tetaronike Bwauro bwa e na riki i mwaain te Kauaoki? (Tara 2 I-Tetaronike 2:1–4.) E kanga ni kakoroaki bukin te taetae ni burabeti aei? (Tara T&B 1:15–16; 112:23; Joseph Smith—History 1:19.)
- Tera ae taekinna Bwauro nakoia Aomata aika Itiaki i aon I-Tetaronike ae a riai ni karaoia ni katauraoi ibukin te Kauaoki? (Tara 1 I-Tetaronike 5:4–8.) Tera ae ti riai ni karaoia ni katauraoira i mwaain te Kauaoki?

Ngkana ko kamanena te Reirei n te video ibukin te "The Second Coming," kaotia ngkai. Maroroakinna n te aro ae kimototo aia reirei Unimwaane Packer ao Unimwaane Maxwell ibukin te katauraoi i mwaain rokon te Kauaoki ma a na aki raraoma ibukina ngkana e riki.

- Tera te reirei ae anga Bwauro nakoia I-Tetaronike ibukin te maiu n ai aroia Aomata aika Itiaki? (Tara 1 I-Tetaronike 4:9–12; 5:11–22.) Koroi aia kaeka kaain te kiraati i aon te burakibooti. N aron ana kairi te Tamnei, maroroakin koaua tabeua man taeka n reirei ake ko a tia n koroi ni karinani. A kona n rin n te maroro aroaro bwa ti na kanga ni iri reirei n te aro ae bwanin raoi riki ao bwa ti na kanga ni kakabwaiaaki ngkana ti karaoia.

Kabaneana

Kaota am koaua ibukin te koaua are e reiakinna Bwauro n aron te anua ni maiu ae e raoiroi are a tokanikai iai mitinare ao Aomata aika Itiaki aika nanoanga ni

Bong aika Kaitira ake a riai ni karekei. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na ukoukori ma ni karikirakei anua ni maiu aikai n te aro bwa aonga ni kona ni buoka katauraoaia ao tabeman riki ibukin Kauaokin te Uea.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

Reiakinan te euangkerio ma te katei ae e riai

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareka 1 I-Tetaronike 2:2–3. Taekinna bwa e taku Bwauro bwa e riai n reiakinaki te euangkerio ma te ninikoria ao na akea kabwakabwaka ke te kamwamwane. E reitia te Unimwaane ae James E. Talmage ma n taku bwa ti riai ni ninikoria n reirei te koua n akea te tiribure ke buakanan aia koaua aomata. Tibwaua te karaki aei n te aro bwa e aonga ni kamataata te bwai aei:

Ngke ataein te reirei ngaia, ao e kawaraki te Unimwaane ae Talmage iroun te mwaane are e anganna te raenten ae kabanean te raoiroi bwa e na kabooa. Ma te Unimwaane ae Talmage e a kaman reke ana raenten ao are e namakinna bwa e bon tamaroa, ma e kariaia te tia kabonakoa te raenten bwa e na nakoina n ana ruu ni kamataata raoi nakoina.

"Ti rin i nanon au ruu, ao I kabotaua ma au taura. E tokabeti au irua. Bon aeka n raenten ae kabanean te raoiroi, e taku, ao e tuai man noora te raenten ae e raoiroi riki. E kakerakea wikina ao e kakerikakia ao e bairea raoi wikina ma taku e rangi n raoiroi.

" 'Ngkai,' e taku, 'n am kariaia ao N na kaura au raenten,' anaia man ni nnena . . . .Otana e kaota te koona are e raroa nako n au ruu. Otamwakan urana e karika mamaaran uran au raenten ao n takarokaro. I tuai man ata te mamaara ae raba are I a tia ni maeka ao ni mwakuri ma ngaia, n reirei ao ni ikakorakora ma ngaia ni karokoa te tai are e a karaoaki iai te anainano anne."

E uota te raenten ae boou te Unimwaane ae Talmage, ma i mwiina ao e iangoia bwa tera ae ti kona n reireiniira iai mairoun te tia kabooa nako te raenten ngkana ti reiakina te euangkerio: "Te mwaane are e na kabooa nako te raenten e aki tiriburea au raenten. E katuka ana taura ae e uramwaaka riki i rarikin au taura are e uarereke riki urana, ao I kawaetataai n anaia.

"Mitinare aika taan mwakuri ibukin ana Ekaretia Iesu Kristo ibukiia aika Itiaki ni bong aikai a kanakoaki, bwa a na aki buakaniia ke ni kamamaeia aomata n aia onimaki, ma ti na kaotia i matan te aonaaba te oota ae korakora, n te aro are a na nooraki raoi iai aron mamaaran otan takarokaron uran aia reirei aomata ake a bon karoi aomata. Ana mwakuri te Ekaretia e boutoka arom, ma e aki uruana arom" (inanon Albert L. Zobell Jr., *Story Gems* [1953], 45–48; Tara naba *The Parables of James E. Talmage,* comp. Albert L. Zobell Jr. [1973], 1–6).

“Maiu iroun te Tamnei”

Reirei
32

Mwakuri 18:23–20:38; I-Karatia

Kaantaninga

Te Kaungaia kaain te kiraati bwa a na ukoukori wirikiriki mairoun te Tamnei ae Raoiroi ao n tuuki katei ni maiu ao mwakuri ake a na tukiia man karekean wirikiriki aikai.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mwakuri 18:23–19:41. E moana ana kateniua ni mwananga ni mitinare Bwauro. Akura ao Beritikira a reiakina te euangkerio nakon Aboro. Ao Bwauro e reirei, e bwabetito, ao e anga ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi nakoia taan kakoaua i aon Ebeto. Temeterio ao tabeman riki taan karao tirewa a kibeuri nanoia aomata i aon Ebeto n ekanako Bwauro.
   b. Mwakuri 20. Bwauro e kitana Ebeto ao e tataekina te euangkerio i aon Mwaketonia ao Erene. I aon kawaina n oki nako Ierutarem, ao e anga ana taeka ni kabo nakoia kaain te Ekaretia mai i aon Ebeto, ma ni kauringiia man te birinako man ana koaua te Ekaretia.
   c. I-Karatia. E korea te reta Bwauro n reireiniia I-Karatia ibukin okiran ana tua Mote. E kauringiia ibukin riain te onimaki i nanon Iesu Kristo ao e kaungaia bwa a na ukoukori uaan te Tamnei.
2. Ngkana e tauraoi mwaben mwanangan Bwauro ni mitinare, tao ko na bae ni kan kamanena i nanon tain te reirei.
3. Te katautau ibukin te anga reirei: Karaki ao katoto tabeua aika moan te raoiroi bon karaki ao katoto ake a riki man bon oin maium. Mwiokoa te Tamnei bwa e na buokiko bwa ko aonga n ataia bwa baikara bwaai aika a tia n riki nakoim aika a na riai ma ni manena nakon tibwauakina ma kaain te kiraati.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na iangoi tarena ao rabakau nako (n aron katangan te bwai ni katangitang, te itutu, te koroboki, ke te takakaro n ae aekaia nako) a tia n te taina n rikirake ma a tia n aki kamanenaaki n te tai ae maan. Titiraki:

- Ko namakina te mweeraoi ni kabonganaan te tarena ke te rabakau ni mwakuri aio n te bong aei? Arora aron tekeraoim? Tera ae ko tangiria ni kan karaoia ni kamanena iai te tarena ao te rabakau ni mwakuri aei n aron are ko a tia ni karaoia n te tai ae e a tia n nako? (Ngkana akea kaain te kiraati ae e kona n iangoa te tarena ke te rabakau aei, ao maroroakina te katoto man bon oin maium.)

Taekinna bwa kinaakin ana wirikiriki te Tamnei ae Raoiroi e kona ni iangoaki n ai aron kaanga te tarena ao te konabwai mairoun te tamnei. Ngkana ti kamanena te tarena aei, ao e na rikirake n tamaroa riki kamanenaana iroura.

- Ti na kanga ni karikirakea ara kona ni kinaa ana wirikiriki te Tamnei ae Raoiroi? (Reeke aika a kona n riai, man te maiu ae raoiroi, man ukoukoran ana kairi te tamnei rinanon te Tamnei ae Raoiroi, ao man te ongeaba nakon ana wirikiriki te tamnei ngkana ti karekei.) Tera ae e na riki ngkana ti karikirakea te konabwai aei ao i mwiina ti manga aki tabe iai?

Kamataata bwa n te maroro n te bong aei ibukin kateniuan mwanangan Bwauro ni mitinare ao ana reta nakoia I-Karatia e na rin n te maroro ibukin aroaro nako ake ti tangiria ni kan toua iai mwiin ana wirikiriki te Tamnei ae Raoiroi ao ti na kanga ni kona ni kakabwaiaaki man karaoana.

Maroroakinan Booki aika Tabu ao Kabonganaia

Rinei kiibu man booki aika tabu ma te tataro mwaaka ao titiraki ake a na rangi n raoiroi ni kaaitara baika a kainnanoi kaain te reirei. Maroroakinna bwa a kanga boki aika tabu aikai ni kamanenaaki nakon maiura ni katoa bongin maiura. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwaua te bae e a tia n riki nakoia ae boraoi nakon tua ke reirei man booki aika tabu.

1. E reirei Bwauro, e bwabetito, ao e anga te Tamnei ae Raoiroi nakoia taan kakoaua i aon Ebeto.

Maroroakina Mwakuri 18:23–19:41. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika a rineaki. Kabwarabwara bwa i mwiin okin Bwauro man ana kauoua ni mwakuri ni mitinare, e kabanea tabeua te tai i aon Antioka ao i mwiina e kitanna ibukin ana kateniua ni mwakuri ni mitinare (Mwakuri 18:22–23). I nanon te kateniua ni mwakuri ni mitinare aei ao e kabanea angiin ana tai—ae e kaan teniua te ririki—n tataekina te euangkerio i aon Ebeto. (Ngkana ko kamanena te mwabe, kotea ana tabo n te tai ae riai ngkana ko maroroakina ana kateniua ni mwananga ni mitinare.)

- Aboro bon te Iutaia are e ata aron karaoan te bwabetito bwa e reireinaki iroun Ioane are te Tia Bwabetito ma e aki ata ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi. Ngke a mena Akura ao Beritikira i Ebeto, aika kaain te Ekaretia a ongo bwa Aboro e tataekina te euangkerio, a reireinna, “aron te Atua riki ae raoiroi” (Mwakuri 18:26). Tera te katei ae e raoiroi are e karika te nano ni kan reireinaki iroun Aboro? (Tara 18:24–28.) A kanga katei aika raoiroi aikai ni kona ni karikia naba bwa te tia reirei ae rangi n raoiroi ana reirei? Ti na kanga ni karikirakei ara katei aika a raoiroi aikai?
- Tera te kaotioti are e riki mairoun te tamnei ngke a karekea ana bwai n tituaroai te Tamnei ae Raoiroi kaain Ebeto? (Tara Mwakuri 19:6.) N taai raa aika e ririki iai te aeka ni kaotioti aei? (Tara Mwakuri 2:1–4; 10:44–46. Abotoro a taetae n aekan taetae nako ngkana e reke irouia ana bwai n tituaraoi te Tamnei ae Raoiroi aei ni bongin te bentekota. Tabeman I-Tientaire i aon Kaitareia a taetae naba n aeka taetae nako i mwiin reken te kaotioti iroun Betero bwa e riai te euangkerio n reiakinaki nakoia I-Tientaire.) Baikara bwaai aika kaotaki iroun te Tamnei ae Raoiroi aika a aki toki n ririki ni bong aikai? (Tara T&B 6:15, 23; 8:2 ibukin katoto tabeua; tara naba te 1 Uea 19:12.)

- Bukin tera Bwauro e kitana te Tinakoke i aon Ebeto ao ma ni moana ana anga reirei n reirein Tauran? (Tara Mwakuri 19:8–9. Taraia bwa te *kauntaeka* ni kiibu aikai nanona tataekinan te euangkerio ke iangoan bukina.) Ti na kanga ni kaeka nakoia aomata ake a titiribure ke a kakaitara te euangkerio? (Tara 3 Nibwaai 11:29–30.)

  E taku ana reirei te Unimwaane Marvin J. Ashton: "Ngkana a aki boraoi nanoia tabeman ma te koaua ti riai n aki kauntaeka, kaboi aia taeka, ke ti na aki ikawi ma ngaia. . . . Ara bwai bon te kabwarabwara nakoara ao bwa tera bukina, n te aro ae e anai nano ni iai te iraorao iai, ao koaua aika bon eti. Ara bwai bwa ti riai n tei ni matoa ma n aki taekin taeka aika buakaka ibukin te bong anne ao reirei aika akea tokiia n euangkerio, ma n aki ikawi ma te aomata ke te botaki. Te ikawi e karikirakea te maenako i marenaia aomata. Te tangira e karika te reitaki ao te itoman. . . . Te ikawai e na bon aki kona ni karekea te rikirake" (man te Conference Report, Eberi. 1978, 10; ke *Ensign,* Meei 1978, 7–8).

- Bukin tera Temeterio ao taan karao tirewa tabeman a un n tataekinan te euangkerio iroun Bwauro? (Tara Mwakuri 19:23–28. A kakaraoi ao a kabonakoi mwaneaba ibukin Riana aika tirewa ae te anti are a tataromauriia, a raraoma ibukin buaia aia itabon bwa Bwauro e buokiia aomata bwa a na rairaki nakon ana euangkerio Iesu.) A kanga raraoman naano ibukin bwain te aonaaba ke kakukurein te aonaaba n roti aron ara kakaonimaki nakon te Atua? A kanga aeka n raraoman naano aikai n roti ara kona n ongo ana wirikiriki te Tamnei?

- Kabotaua aron katein Temeterio ao taan karao tirewa nakon kateia I-Ebeto ake a urui aia boki n tabunea ngke a moanna n iriira Iesu Kristo (Mwakuri 19:18–19). Ti na kanga ni kawakina aron taraan raoi bwaai ni kaeti ma bwain te aonaaba?

2. E anga ana taeka ni karaure Bwauro nakoia Mataniwiin te Ekaretia i aon Ebeto.

Wareki ao maroroakin kiibu aika rineaki man Mwakuri 20. Kamataata bwa e kitana Ebeto Bwauro ao e mwananga rinanon Mwaketonia ao Erene, ma n tataekina te euangkerio. E baireia bwa e na manga oki nako Ierutarem, e kanakoa ana tia uarongorongo ibukin te Toa n te Bentekota. I aon kawaina n oki nako Ierutarem, ao e kanakoa temanna te tia uarongorongo bwa e na tuangiia mataniwiin te Ekaretia i aon Ebeto bwa a na butimwaia i aon Miturene. E anga te taeka ni karaure ae kaunga ao i mwiina e manga waakina mwanangana

- E kakoaua bwa aio ai bon te kabanea n tai are e na taetae iai nakoia unimwaane i aon Ebeto, Tera are e katuruturua taekana Bwauro n ana taeka ni karaure? (Tara Mwakuri 20:28–35.) Antai "kameanti aika tiritiri" are e kauring Bwauro ibukiia? (Tara Mwakuri 20:29. Ana kairiribai te Ekaretia.) Antai riki ake e kauringiia Bwauro? (Tara Mwakuri 20:30. Kaain te Ekaretia ake a na birinako man ana koaua te Ekaretia ao ma ni kataia ni kairiia nako tabeman kaain te Ekaretia.) Ti na kanga ni kawakiniira mai irouia taan birinako man ana koaua te Ekaretia i nanon maiura?

- Tera ae tuangiia unimwaanen Ebeto Bwauro ae a riai ni karaoia ni buoka kawakinaia kaain te Ekaretia mairouia te koraki ake a na kataia ni kairiia nako man te Ekaretia? (Tara Mwakuri 20:28; tara naba Ioane 21:15–17.) Ti na kanga ni kawakiniia ana nanai n tiibu te Atua mairouia "kameanti aikai tiritiri"?

- E kaina ana taetaenikawai Bwauro nakoia taari ma ni kauringiia ibukin ana reirei te Uea bwa "e kakabwaiaaki riki te aomata are e anga nakon are e karekea" (Mwakuri 20:35). Ko kanga n tia ni kunea aio bwa e bon eti i nanon maium?

3. E takuia n reireiniia Aomata aika Itiaki i aon Karatia.

Warekia ao maroroakin kiibu aika a rineaki man ana reta Bwauro nakoia I-Karatia. Kamataata bwa ngke e waaki Bwauro i aon kateniuan mwanangana ni Mitinare, e korea te reta nakoia Aomata aika Itiaki i aon Karatia, a mwaiti mairouia aika a manga okiri aron kawakinan ana tua Mote. E takuiia te koraki akea kakoaua bwa te kamaiuaki e kona n reke rinanon mwakuri aika a kainnanoaki man ana tua Mote nakon are e rinanon onimakinan Iesu Kristo.

- Tera te Kaantaninga ibukin ana tua Mote? (Tara I-Karatia 3:23–26; Iakobwa 4:4–5; Motiaea 13:29–30. E anganiia I-Iteraera te tua aei te Uea bwa e na buokiia n ururingnga ao ma ni katauraoia nakon butimwaean te kamaiuaki rinanon kabwaraan bure ni maten Iesu Kristo.) E kanga ana tua Mote ni kakoroaki bukina? (Tara 3 Nibwaai 15:2–5; Aramwa 34:10; 3 Nibwaai 9:19. Iesu e kakoroa bukin ana tua Mote rinanon kabwaraan bure irouna ni matena, are e kanikinaeaki man tuua n taian otenanti aika mwaiti.)
- E mimi Bwauro bwa Aomata aika Itiaki i aon Karatia a tia n okiri ana tua Mote i nanon te tai ae e waetata i mwiin tiaia n reiakina ana euangkerio Iesu Kristo (I-Karatia 1:6; 4:9). Bukin tera okiran ana tua Mote e kaota uarereken onimakinan te Uea? (Tara I-Karatia 2:16; 3:1–5; 5:1–6.)
- I nanon ana bong Bwauro, tabeman aomata a ukoukora bitakin ke onean, ana euangkerio Iesu Kristo (I-Karatia 1:7–8). Baikara kakoaua tabeua i nanon bong aikai? Ti na kanga n riai ni kaeka nakon bitakin te euangkerio?
- Tera ae ti kona n ataia man I-Karatia 1:11–12 ibukina bwa ti na kanga ni karekei ara koaua man te euangkerio? Bukin tera e kakawaki bwa koaua a boboto i aon te kaotioti mairoun Iesu Kristo? (Ko na bae n tangiria ni kan maroroakinna bwa a kanga koaua ake a karaoaki i aon boto ni iango riki tabeua, n aron iraorao i nanon te botanaomata ke mwiin ukeuke i aon aron mwaakan te iango, ake a aki kataia n tuuka te onimaki.)
- Bwauro e kauringiia I-Karatia n tukiia nakon karaoan "ana mwakuri te rabwata" (I-Karatia 5:19). Baikara ana mwakuri te rabwata? (Tara I-Karatia 5:19–21.) Tera mwiin karaoan mwakuri aikai? (Tara I-Karatia 5:21.) N aki tabeakina te tokanikai i aon ana mwakuri te rabwata n te aonaaba ni bong aikai, tera ae ko na karaoia n te wiiki aei ni katamaroa riki te otabwanin n tamnei ae ko maeka iai?
- E kaungai nanoia I-Karatia Bwauro bwa a na ukoukora te uaa, ke mwiin, maiuakinan te maiu n Tamnei (I-Karatia 5:16, 25). Baikara bwaai tabeua man uaa aikai? (Tara I-Karatia 5:22–23.) A kanga uaa aikai ni kai ataaki i nanom? Tera ae ti riai ni karaoia ngkana ti namakina buan taian uaa aikai i nanon maiura?
- Tera ae reireiniia iai Aomata aika Itiaki Bwauro aika kaain Karatia bwa tera ae a na karaoia nakoia kaain rarikiia? (Tara I-Karatia 5:14; 6:2; tara naba Motiaea 18:8–10.) Ti na kanga "ni ibuobuoki ni uotara aika rarawata"? E kanga karaoana ni kaniira riki nakon Iesu Kristo?

- Tera ae e nanonna Bwauro ngke e taku bwa "te Atua e aki kona ni mwamwanaaki"? (Tara I-Karatia 6:7; tara naba T&B 63:58. Nanona teuana bwa naake a aki ongotaeka iroun te Atua ao ma n aki rairinanoia te koraki akanne a kaenaena ao a na katuaeaki.) A kanga aomata ni bong aikai ni mwamwana te Atua?
- Tera ae e nanonaki n te taeka ae "tera are e uniia te aomata, e na bon manga taia uaana"? (Tara I-Karatia 6:7–9.) E kanga te tua aei ni kaeti nakon ara kona n ongo ao n ira ana wirikiriki te Tamnei ae Raoiroi? E kanga ni kaeti nakon ara iraorao ma aomata? E kanga ni kaeti nakon aroaro tabeua i nanon maiura?

Kabaneana

Kakoaua bwa aroaro ao mwakuri aika a aki raoiroi, n ai aron te ikawi, bwain te aonaaba, ao te birinako man te koaua, e na tukiira man karekean te wirikiriki mairoun te Tamnei ae Raoiroi. Ma ngkana ti ikakorakora ni maiuakina te raoiroi ao ma ni ira ana wirikiriki te tamnei ao ti kona ni karekea, ara kona ni kinaa ao n ira te wirikiriki ao e na rikirake. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na ukoukora ao n iri taian wirikiriki mairoun te Tamnei ae Raoiroi.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reireiei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

Tataekinan te euangkerio n aron are e karaoia Bwauro

- Tera te bwai ae ti kona n ataia mairoun Bwauro ibukin reiakinan te euangkerio? (Tara Mwakuri 19:8–10, 21; 20:7–12, 18–24, 27, 31, 35–36. Tara naba te maroro n 1 I-Tetaronike 1:5 ao 2:2–12 n te reirei 31.)

Koroi ni karinani aia kaeka kaain te ekaretia i aon te burakibooti, ao maroroakinna bwa ti na kanga n ira ana katoto Bwauro n ara reirei.

Reirei
33

"Bon Ana Tembora te Atua Ngkami

1 I-Korinto 1–6

Kaantaninga

Te kaungai nanoia kaain te kiraati bwa a na ukoukori kakabwaia ake a roko man te kona ni katiteuanaaki i nanon Kristo, n iriira te Tamnei.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. 1 I-Korinto 1:10–13; 3:1–11. E kaungai nanoia Aomata aika Itiaki bwa a na tuuka te ikawi ao ni katiteuanaki n te iango ao n te motikitaeka.
   b. 1 I-Korinto 1:17–31; 2:1–16. E reireiniia Aomata aika Itiaki Bwauro bwa a na mwiokoa te Tamnei nakon te wanawana ao rabakau nako n te aonaaba.
   c. 1 I-Korinto 3:16–17; 5; 6:9–20. E kaungaia Aomata aika Itiaki Bwauro bwa a na itiaki ni kateia.
2. Wareware riki tabeua: 1 I-Korinto 7–10.
3. Katautau ibukin te anga reirei: E taku n ana reirei te Unimwaane Boyd K. Packer: "E kakawaki ibukiia tia reirei bwa a na ataia bwa a raoiroi aomata. E kakawaki bwa e na ataaki aia kona ni karaoa te bwai ae e eti. N aron te karietaaki n te iango e uaana nakon te onimaki. Iai te kaokoro ngkana ti tei i mataia natira ke ngkana ti nakon aia kiraati kairake" (*Teach Ye Diligently* [1975], 73).

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Korea tamnein te kawai i aon te burakibooti, ao korea tamnein te kaa ke bwaai riki tabeua aika bubuti i aon te kawai. Imwiina ao taekina taekan te bwai ae e a tia n riki are e taekinaki iroun te Unimwaane ae Joseph B. Wirthlin:

"Ngke I mwananga i aon kawain te maunga n te tairiki teuana rinanon buakan te karau are e waimarenaki n rebwen te baa ao te itirua, Titita Wirthlin ao ngai ti aki kona n noora te kawai, i mwaaira ke n angataira ao n angamaingira. I katurua raoi taraan te rain are e mainaina i aon te kawai nakon taraana irou are mai mwaaina. Menara i marenan taian raain e kawakiniira man kitanan te kawai ao man te marua ae e nano n te itera are teuana ao e buokiira n tuka untabara ma kaa tabewa. Te buti i aon te rain teuana ma teuana e bon rangi ni kakamaaku. I mwiina ao I taku n au iango, 'E kona te aomata ae e eti ana iango ni kitana iteran te kawai ae te maing ke te angatai ngkana e ataia bwa mwiina e na kamamate? Ngkana e bairea raoi aron maiuna n te maiu aei, e koaua e na riai ni mena i marenan raain aikai.'

"N aron te bwai ae e a tia n riki anne, n te mwananga i aon kawain te maunga bon ti te arona ma te mwanangana i nanon te maiu aei. Ngkana ti tiku/mena i marenan taian raain ake e a tia ni mwaaken te Atua, e na bon kawakiniira, ao ti

kona n roko n ara tabo are ti na nako iai n akea te kabuanibwai" (man te Conference Report, Okitobwa 1990, 80; ke *Ensign,* Nobembwa 1990, 64).

Kamataata bwa n te tai are e korea ana moa n reta nakoia Aomata aika Itiaki i aon Korinto, tabeman mairouia a tia ni moana kitanakin raain n te euangkerio. N te reirei aei ao e na maroroakinaki iai ana taeka ni kaunga nano Bwauro nakoia Aomata aika Itiaki bwa a na rairinanoia man kawai aika teniua ake a tia ni moana iai kitanakin te kawai. Korei raain aika teniua i aon te burakibooti. N tokin te moan rain ao korea iai te taeka ae *ikawi* ao *aki katiteuanaaki*. N tokin te kauaai n rain korea *mwiokoan rabakaun te aonaaba*. N tokin te kateniua n rain ao korea iai *Aroaro aika buakaka*.

Maroroakinan Booki aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon kiibu aika a rineaki man booki aika tabu aikai, maroroakinna bwa e kanga ana taeka n reirei Bwauro ni kaeineti ma ara bong ao ti na kanga ni kamanena ana reirei i nanon maiura.

1. Tuka te ikawi ao riki ni katiteuanaaki.

Warekia ao maroroakina 1 I-Korinto 1:10–13; 3:1–11.

- Tera te kangaanga are e taekinna Bwauro n 1 I-Korinto 1:10–13? Tera ae e nanonaki iai ngke a taku Aomata aika Itiaki tabeman bwa "raoia Bwauro" ao tabeman bwa "raoia Aboro," ao tabeman bwa "raoia Keebwa [Betero]," ao tabeman bwa "raoia Kristo"? (N onea mwiin te katiteuanaaki bwa taan iriira Iesu Kristo, tabeman Aomata aika Itiaki a uamaenako i nanon kurubu ke botaki aika uarereke ma n aki inanoi ma te Ekaretia.) Ti kanga ni karaoa te kaairua ae ti te arona ma aei n taai tabetai? Tera mwiin aeka ni uamaenako aikai? E kanga te uamaenako ao te ikawi n roti arora ni iraorao n ai aroia ana reirei Kristo? (Tara Motiaea 18:21–22; 3 Nibwaai 11:29–30; T&B 38:27.)
- Tera ae e reireiniia iai Aomata aika Itiaki Bwauro bwa a na karaoia bwa aonga ni kona ni katiteuanaaki riki iai? (Tara 1 I-Korinto 1:10. Ngkana e wareka te kibu aei kaain te kiraati, koroi ni karinani mwakoron ana taeka n reirei Bwauro n aron ae e kaotaki i nano ikai.) Ti kanga ni kona ni kamanena te reirei aei ni mweengara ao n te Ekaretia?

  a. "Taekina te bwai ae titebo."
  b. "Tai karekea te uamaenako i buakomi."
  c. "Reitaki teuana n te aro ae moan te raoiroi n te nano ao te motikitaeka ae ti te arona."
- Bukin tera Aomata aika Itiaki i aon I-Korinto a karekea ti te "miriki" man te euangkerio? (Tara 1 I-Korinto 3:1–4.) Bukin tera te ikawi e tukiira man karekean te "iriko" man te euangkerio? Ti na kanga ni katauraoira bwa ti aonga ni kamwarakeaki n te "iriko" man te euangkerio?
- E reirei Bwauro bwa iai minita (taan mwakuri) ibukin te euangkerio ma bon ti Iesu Kristo te boto ni koaua (1 I-Korinto 3:5–11). Bukin tera e kakawaki bwa ti na karika Iesu Kristo bwa boton ara onimaki? (Tara Ereman 5:12.)

2. Mwiokoa te Tamnei nakon rabakaun te aonaaba.

Maroroakina 1 I-Korinto 1:17–31; 2:1–16. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika a rineaki.

- E reirei Bwauro bwa rabakaun te Atua "e na karaoa rabakaun aonaaba bwa te nanobaba" (Tara Itaia 55:8–9; T&B 38:1–2.) Baikara katoto tabeua ibukin wanawanan te Atua aika a karika wanawanan te aonaaba bwa te nanobaba?

- Ni kawai raa ae e kona iai reirein te aonaaba n riki bwa te kakabwaia nakoira? (Ngkana e riai, kamataata bwa te taeka ae *secular* nanona tiaki bwain te aro.) Ni kawai raa aika e kona n riki iai bwa te atibu ni kabwakabwaka nakoira? Ti na kanga ni kabaeranta te reirei ni bwain te aonaaba ao n te reirei n tamnei? (Tara 2 Nibwaai 9:28–29.)

  E taku n ana reirei Beretitenti Spencer W. Kimball: "A kona n reke ni kauoua ni mwaawan te tai [reirein te aonaaba ao te reirei n tamnei] n te tai ae ti teuana . . . . Ngkana ti kabanea ara bong n te maiu aei ni kabatiai wanawanara n te aonaaba n akea karinan te reirei n tamnei ngkanne ti a roko n tokin te kawai are akea iai katauraoan rabwatara bwa aio te tai ibukiia aomata ni katauraoia nakon butimwaean te Atua; aio te tai ibukin karikirakean te onimaki, bwa e riai ni moanaki te bwabetito, bwa e riai ni karekeaki te Tamnei ae Raoiroi, bwa otenanti a riai ni karaoaki. Ni ikotaki ma te waaki aei ao e kona n rin iai rabakaun te aonaaba, bwa e ngae ngkana ti a mena n te aonaaba n tamnei i mwiin te mate ao tamneira e kona ni waaki nako n reirei" (*The Teachings of Spencer W. Kimball*, ed. Edward L. Kimball [1982], 390).

- Tera ae nanonna Bwauro ngke e taku bwa e a tia te Atua n rinei baika a "atongaki irouia bwa baba n te aonaaba ni kamamaia aomata aika rabakau" ao e rinei "bwain te aonaaba aika mamaara te Atua bwa e na kamamaei baika a . . korakora"? (1 I-Korinto 1:27). Bukin tera te Atua e rinei ni mwaitin te tai "Bwaai aika mamaara n te aonaaba" bwa e na kakoroi bukina ana kaantaninga?

- Tera te mamaara ae e kaitara mangaia Bwauro ngke e reirei taekan te euangkerio? (Tara 1 I-Korinto 2:1–3.) A kanga mamaarana ni karikaki bwa korakorana.? (Tara 1 I-Korinto 2:2, 4–5.) E kanga te Uea ni buokiko ngke e konamakina aki taum ke maakum ni karaoa ana mwakuri?

- Ni kaeti nakon Bwauro, ti na kanga ni kona n atai "ana bwai nako te Atua"? (Tara 1 I-Korinto 2:10–13.) Bukin tera n taai tabetai ti mwiokoi riki oin wanawanara ao mwaakan nanora iango nakon te kaotioti rinanon te Tamnei? Tera te kaokoro ae ko a tia n nooria i marenan te reirei are e roko mairoun te Tamnei ao te reirei are e roko man ti mwaakan te nano?

  E taku ana reirei te Unimwaane ae Bruce R. McConkie: "Taekan te Aro ae e itiaki bon ana bwai te Tamnei ao tiaki ti mwaakan te nano n ti ngaia, ao ana koaua a riai ni waakinaki nako nanoia naake a kakauongo man mwaakan te Tamnei, bwa rimwi ao e aki bitaki te aomata . . . ao taan ukeuke i mwiin te kamaiuaki a na aki kona ni kamaiuaki i nanon Kristo" (*Doctrinal New Testament Commentary*, 3 booki. [1966–73], 2:318).

- E reirei Bwauro bwa e aki riai ibukin te aomata ae iai te "nano n aomata" irouna ni karekei bwaai aika ana bwai te Atua (1 I-Korinto 2:14). Bukin tera ngkai e reke aei? Tera ae ti riai ni karaoia bwa ti aonga n tokanikai i aon te nano n aomata? (Tara Motiaea 3:19.)

3. Bwa a na itiaki ni kateia.

Wareki ao maroroakin kiibu aika a tia n rineaki man 1 I-Korinto 3:16–17; 5; 6:9–20.

- Tera are e kabotaua Bwauro ma rabwatara? (Tara 1 I-Korinto 3:16–17; 6:19–20.) Bukin tera ngkai ko taku bwa aio te kabotau ae riai? Tera ae ti riai ni karaoia ni karika rabwatara bwa kaanga taian tembora?

- N ana kauring nakon bure aika a rangi ni buakaka i nanon ana bong, E karin taekan buure ni wene ni bure tabeua aika rangi ni buakaka (1 I-Korinto 6:9). Tera ana tua te Atua ibukin te wene ni bure ae e buakaka? (Tara T&B 42:23; 59:6.)

  E taku te Unimwaane ae Richard G. Scott: "Ngkana iai te wene ni bure ni karaba i tinanikun te kabaeaki n te mare—Ae I nanonna bwa ngkana iai ae e ringa bwain rabwatan temanna ae tabu, ni bon oin nanona ma kunikaina ke n akea kunikaina—bon te bure, ao e tabuaki mairoun te Atua. Bon te bure naba karokoan te iango buaka man karaoan te mwakuri aei nakon rabwatam ngkana ko bon iangoia" (man te Conference Report, Okitobwa 1994, 51; ke *Ensign*, Nobembwa 1994, 38).

- Bukin tera e rangi ni korakora te bure ni wenenibure? (Tarai taeka aikai.) Baikara kakabwaia aika a na reke man te itiaki man aeka ni katei nako?

  E taku te Unimwaane ae Joseph B. Wirthlin n ana reirei: "Teuana mai buakon taian kabwakabwaka ae moan te korakora n ririki aika a tia n nako bon te iango bwa te buakaka e raoiroi ao e kariaiakaki ao akea mwiina ae e reke. N te koaua, te bure/buakaka bon ngaia oin rikin te karawawataaki ae bati ao kangaanga riki tabeua aika mwaiti aika iai ni bong aikai, ni ikotaki ma aoraki aika rikirake ni mwaiti, orean te ataei i nanon te biroto, uruakin utu, utu aika akea taama iai, ao tiina ake bon ataei ngaiia" (man te Conference Report, Okitobwa 1994, 100–101; ke *Ensign*, Nobembwa 1994, 76).

  E taku te Unimwaane ae Boyd K. Packer n ana reirei: "E ataia [Tatan] bwa te mwaaka ni kariki bwai aei bon tiaki te bwai ae e rangi ni kakawaki nakon te babaire, ma bon te kiing nako iai. E ataia bwa ngkana e kona ni karirikо bwa ko na kamanena te mwaaka aei ni moan taai i mwaain ikawaim, kabonganakina n te tai ae waetata, ke n aki kabongana raoi, n arona ae riai, ko na bon kabua reken am tai ibukin te rikirake are akea tokina" (man te Conference Report, Eberi 1972, 137; ke *Ensign*, Turai 1972, 112).

- E reireiniia Aomata aika Itiaki Bwauro bwa "a na aki raoraonia taani wenenibure" (1 I-Korinto 5:9). E na kanga te reirei aei ni kaeti nakoira? (Maroroakinna bwa a kanga raao ao aro ni kakukurei aika ti rinei ni kona n roti ara kaantaninga ao ara kona ni itiaki man katei nako.) Ti na kanga n tuuki kairaraang aika buakaka?

- Baikara kawai aika e kamanenai Tatan ngkana e kataia ni kaungai nanora bwa iai kariaiakan te buakaka n ana tua te Atua? (Tara te taeka ae i nano aei.) Ti na kanga ni kona n ekanako taian kabwakabwaka aikai? Te kakoaua ae e anganira 1 I-Korinto 10:13 ngkai ti ikakorakora n ekanako te kabwakabwaka nakon karaoan te bure ni karaobure? Ko kanga n tia ni kakabwaiaki ngkai ko a tia n ukoukora ana ibuobuoki te Uea n ekanako te kabwakabwaka?

  E taku te Unimwaane ae Richard G. Scott: "E kariria temanna Tatan bwa e na kakoaua bwa iai tian riringan bwain rabwata i marenan karekean ana kariaia te aomata temanna are e ukoukora karokoan te iiango buakaae korakora are a kona ni karaoia, ao ngkana e karabaaki taekana, akea te kabuanibwai ae e na reke iai. Ngkai te tia kakoaua ngai ibukin Iesu Kristo, I kakoaua bwa e bon rangi

ni bure korakora. . . . Iangoia/baireia bwa ko na karaoia ke ko na aki. Ngkana e roko te kataaki, tai bita aron te bwai ae ko a tia ni kakaraoia" (man te Conference Report, Okitobwa 1994, 51; ke *Ensign*, Nobembwa 1994, 38).

- Tera te berita are e anga Iesu Kristo ni kabwaraan bure irouna? (Tara 1 I-Korinto 6:11; Itaia 1:18; T&B 58:42.)

Kabaneana

Kaota am koaua bwa, n ai aron Bwauro, ara abotoro ao ara burabeti n ara bong aikai ae a bon teimatoa naba n reireiniira bwa tera ae ti riai ni karaoia bwa ti aonga ni kona n tiku i nanoaan te tia are e a tia ni kaotia te Uea. Ko na bae n tangiria ni kan maroroakin taeka are a taekinaki n te maungatabu ae e a tibwa tia n nako n te aro ae e kimototo ike e taetaenikawai iai te burabeti ke temanna mai buakoia abotoro i aon te atu ni iango are e taekinna Bwauro n ana reta nakoia I-Korinto, n ai aron tukan te ikawi, mwiokoan te Tamnei, ke n tiku ni itiaki n aeka ni katei nako. N aron ae riai tibwaua aron kakabwaiaam ngke ko a tia ni kamanena te reirei mairoun Bwauro ke temanna mairouia abotoro ao burabeti ni bong aika kaitira.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reireiei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

1. "Bwaai ake e a tia te Atua ni katauraoi ibukiia ake a tangiri" (1 I-Korinto 2:9)

- Tera te bwai ae moan te raoiroi ke moan te tikiraoi ae ko tuai man nonoria ke n namakinna?

Tuanga kaain te kiraati bwa e na wareka 1 I-Korinto 2:9. Kaota am koaua bwa kakabwaia ake e a tia te Atua ni katauraoi ibukira ngkana ti tangiria ma ni kawakin ana tua nako a bon rangi n tamaroa riki nakon bwaai nako ake ti kona n iangoi n ara iango.

2. "Te Tari e nakon te Tua ma tarina" (1 I-Korinto 6:6)

Wareka ao maroroakina 1 I-Korinto 6:1–8.

- A kanga Aomata aika Itiaki aika bati i aon I-Korinto ni katoka aia kauntaeka? (Tara 1 I-Korinto 6:1–8.) E kanga te bwai aei ni karika te aki katiteuanaaki ae e korakora riki? E kanga te kanganga aei n teretere raoi ni bong aikai? Tera ae ti kona n reireinaki iai n ana taeka n reirei Bwauro?

“Kawakin taian Otenanti, n ai aron ake I angani ngkami”

Reirei
34

1 I-Korinto 11–16

Kaantaninga

Te buokiia kain te kiraati bwa a na ata/kina kakawakin te maiu ae e kaeti nakon reirein te euangkerio ao taian otenanti n te nakoanibonga.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. 1 I-Korinto 1:1–3, 11–12. E reirei Bwauro ibukin aia iraorao mwaanenumwa ao ainenumwa temanna nakon temanna ao ma te Uea.
   b. 1 I-Korinto 11:17–29. E reirei Bwauro bwa te toa bon kanikinaean ana karea te Tia Kamaiu ao e riai ni kanaki bwa kanuringana.
   c. 1 I-Korinto 12–14. E reirei Bwauro bwa a mwaiti bwaintituaraoi n tamnei ao bwa a bane ni kakawaki nakon te Ekaretia. E reirei bwa te tangira ae e itiaki e kakawaki riki nakon bwaaintituaraoi riki tabeua ke te bwai ae kabanean te raoiroi.E reirei bwa bwaai n tituaraoi n tamnei a riai ni kamanenaaki ibukin kabwaiaia aomata ni kabane.
   d. 1 I-Korinto 15. E reirei Bwauro bwa ibukin Iesu Kristo, ao ti na kona ni manga kautaki man te mate. E taekina naba taekan te bwabetito ibukiia maate ao ibukin mimitongin uean te Atua ake teniua.
2. Wareware riki tabeua: 3 Nibwaai 18:1–14; Moronaai 7:44–48; 10:8–18; Tuua ma Berita 46:1–26; 76:50–119; 88:27–32, 95–102.
3. Ngkana a reke tamnei aikai, kamanenai tabeua i nanon tain te reirei ni kamatata te tangira ae itiaki: Taningai ara Tai (62316); Tibwauaan te Bwatika ae Tennai Wiirana (62317); Tain te Kukurei n te Utu (62384); Kakabwaian te Aoraki (62342; Te Kete n tamnei ibukin te Eungkerio 613); Te Tia Reirei n te Mweenga (Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 614); Mwakuri ibukin temanna ma temanna (Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 615).
4. Katautau ibukin te Anga Reirei: Reirei taekan te Euangkerio n te aro ae moan te raoiroi, taan reirei a kainnanoa te bwaintituaraoi ibukin te nano ae e ataibwai. Ti riai n atai raoi riki bwaai aika a kainnanoi kaain te kiraati, a riai taan reirei ni iai aia tangira ae e itiaki ao ma ni kairaki iroun te Tamnei ae Raoiroi. A riai Taan Reirei n tataro mwaaka ibukin te bwai ae a kainnanoia kaain te kiraati n tatabemaniia nako ao bwa a na kanga ni kaaitarai kainnano akanne.

Aron Waakinan te Reirei.

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Tuangiia kaain te kiraati ngkana a ataia bwa tera te (*railroad switch point*) te *tia kairiira nakon te kawai teuana*. Korea tamnein teuana i aon te burakibooti (N aron

ane e kaotaki n te iteraniba ae imwiina), ao kamatata bwa te (*switch point*) *te tia kairiira nakon te kawai teuana* bon te tabo i aon kawain te turein are e kona iai te turein ni bita iai kawaina man te kawai teuana nakon te kawai teuana.

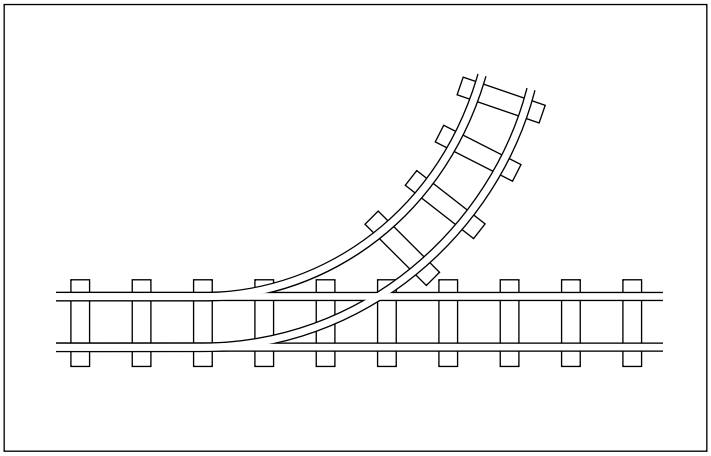

Tibwaua te bwai ae e a tia n riki aei are e karakinaki mairoun te Unimwaane ae Gordon B. Hinckley:

"A mwaiti ririki aika a tia n nako ao I mwakuri n Aobitin Atun te Tabo n Turein Teuana. N te bong teuana ao I karekea au tareboon mairouia au itabon mai Newark, New Jersey, are e taku bwa e a tia n roko n te turein ni bwatintia ma akea ana kaa ibukin bwaai. A rangi n un taan buokiia aomata.

"Ti kunea bwa e a tia te turein ni karaoaki raoi i aon Oakland, California, ao e a tia ni kanakoaki nako St. Louis, man te tabo are e riai n uotaki iai nakon te tabo are e na toki iai i rarikin taari i mainiku. Ma i nanon te tabo ae mwaawa i aon St. Louis, te tia bita kawain te turein ae e aki iango raoi e a tia ni kamwainga te biti ae te tiire teniua te inti. Te biti ae ti tiire aei bon bwain bitakin kawain te turein, ao te kaa are e riai n tiku i aon Newark, New Jersey, e a tiku i aon New Orleans, Louisiana, uoua tengaa ao ruabwi ma uoua te kirometa raroana" (man te Conference Report, Okitobwa 1972, 106–7; ke *Ensign,* Tianuare 1973, 91).

Ngkana e bane iroum te karaki, tara bwain bitakin kawain te turein i aon te burakibooti ao titiraki n taian titiraki aikai:

- E kanga te bitaki ae moan te uarereke ni iai kakawakin ana mwakuri nakon te tabo are e na bita iai kawain te turein? Baikara bwaai aika a kona n riki bwa taan bitii kawaira i nanon maiura? (A kona ni karinaki n reeke bwaai aika riki, iango, rabakau aika boou, ke bwaai nako ake e kona ni biti kawaira i nanon maiura. A kona n akea te bae a karaoia taan bitii kawai ngkana a kairiira man te koaua ke te eti ngkana a kaokiira nakon te kawai ae e eti.)

Te kabanea ni mwakoro ibukin ana moan reta Bwauro nakoia I-Korinto e taekin aua reirei ibukiia taan bita te kawai ike a kitana iai te koaua kaain I-Korinto. Kamatata bwa ngkana ti reiakin raoi ana reirei Bwauro ni mwakoro aikai, ao ti kona ni kakorakorai ara boraraoi bwa ti na iriira kawain te raoiroi are e na kairiira nakon Tamara are i Karawa.

Maroroakinan Booki aika Tabu ao Kabonganaaia

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika a rineaki man boki aika tabu aikai, marooroakinna bwa a kanga ni kamanenai nakon maiuia ni katoa bong. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwauai baika a tia n noori ake a kaeti nakon moan reirei man boki aika tabu.

1. Aia iraorao Mwaanenumwa ao Ainenumwa nakon temanna ma temanna ao ma te Uea

Wareka ao maroroakina 1 I-Korinto 11:1–3, 11–12.

- Baikara aeka n iraorao aika teniua ake e taekin Bwauro n 1 I-Korinto 11:3? Bukin tera n aron iango ngkai e karin aeka ni iraorao aikai ma ni booti ni kabane Bwauro? Baikara aaro aika moan te raoiroi aika iai n ara iraorao ma Iesu Kristo ao Tamana? (Tara Ioane 5:20; 8:29; 17:21–22.) Ti na kanga ni karikirakei aaro aika moan te raoiroi i nanon ara iraorao ma Iesu Kristo? A na kanga mwaanenumwa ao ainenumwa ni kona ni karikirakei aaro aika moan te raoiroi aikai n aia iraorao?
- Tera ae nanonaki n te taeka ae "akea te mwaane ngkana akea te aine, ao akea te aine ngkana ake te mwaane, i nanon te Uea"? (1 I-Korinto 11:11). Bukin tera ana iraorao te mwaanenumwa ao te ainenumwa e rangi ni kakawaki i nanon uean te Atua? Tera te bwai ae ti reireinaki iai n aron te bwai ae a riai ni karaoia mwaanenumwa ao ainenumwa nakoia n tatabemaniia nako?

  E taku Beretitenti Marion G. Romney n ana reirei: "[Te mwaanenumwa ao te ainenumwa] a riai n riki n teuana n te boraraoi, n te ikarinerine, ao n te ibuoaka ni iango. Akea ae e riai ni babaire ke n ira oin aia mwakuri. A riai n inanoi teuana, n tataro, ao ni babaire teuana . . . . Uringnga bwa tiaki te toro te ainenumwa iroun te mwaanenumwa ke tiaki te toro te mwaanenumwa iroun te ainenumwa. Mwaanenumwa ao ainenumwa bon raao aika ti te arona aroia" ("In the Image of God," *Ensign*, Maati 1978, 2, 4).

Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, maroroakinna bwa a kanga iraorao aikai ni kona ni mwakuri n ai aron te tia bita te kawai ae e raoiroi ao ae e buakaka i nanon maiura.

2. The Kaantaninga ibukin te toa

Wareka ao maroroakina 1 I-Korinto 11:17–29. Kamatata bwa a mwaiti Aomata aika Itiaki i aon -Korinto aika a aki tara raoi te kaantaninga ibukin karaoan te taromauri n toa. N oneamwiin katuruan te iango i aon te otenanti ibukin te toa, a kauntaeka temanna nakon temanna ao man amwarake ao ni mooi n te aro ae riao mwaitina (1 I-Korinto 11:18–22).

- Tera te moa ni bwai ae kakawaki ibukin botakin te toa? (Tara Joseph Smith Translation n 1 I-Korinto 11:20, are e kangai bwa e na kanaki ana toa te Uea.)

  E taku te Unimwaane ae Jeffrey R. Holland n ana reirei: "Ngkana e rangi ni mwaiti aika bua ke aika reke e riai [te toa] ni kanaki n te aro ae iai te karaurau iai riki nakon are e kona ni karaoaki n taai tabetai. E riai n riki bwa te tai ae mwaaka, ae iai te karinerine iai, ao te tai n ururing. E riai ni kaungai namakin n tamnei ke iango n tamnei ao naano ni kakukurei. N ai aron aei bwa e riai n

aki ienikuriaki ke ni kawaetetaaki karaoana. Tiaki te bwai ae 'e na katiaaki' ni kawaetataaki n te aro bwa e na kona n reke te kaantaninga ni koaua ibukin te botaki n toa. Aio te kaantaninga ni koaua ibukin te botaki" (man te Conference Report, Okitobwa 1995, 89; ke *Ensign*, Nobembwa 1995, 68).

- Ni kaeti nakon Bwauro, baikara kaantaninga ibukin te toa? (Tara 1 I-Korinto 11:23–26; tara naba Ruka 22:19–20.) Ti na kanga ni kawakin ara iango ao nanora bwa a na raoiroi riki ni kona ni katurui ara taratara i aon Iesu ngkana ti kanga te toa?
- Tera ae e reirei iai Bwauro ibukin kanakin te toa ae raoiroi? (Tara 1 I-Korinto11:27–29.) Tera ae nanonaki ni kanakin te toa n aki kororaoi? Bukin tera taraakin ke tuoakin kororaoira bon te bwai ae kakawaki ibukin te toa?
- E kanga kanakin te toa ni kakabwaiako? Ti na kanga ni karaoa te otenanti aei bwa e na iai riki nanona ae raoiroi riki i nanon maiura?

Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, maroroakinna bwa e kanga aroaron maiura nakon te toa ni kona n riki bwa te tia bita te kawai i nanon maiura.

3. Kakawakin Bwaintituaraoi n tamnei ni kabane

Maroroakina 1 I-Korinto 12–14. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu ake a rineaki ni kabaibati. Kamatata bwa ana reta Bwauro nakoia I-Korinto e iangoia iai bwa Aomata aika Itiaki i aon Korinto a kona n tia n rangi ni iangoia bwa moan te kakawaki taian bwaintituaraoi ibukin aeka n taetae nako (1 I-Korinto 14:2–14, 27–28). N te mwakoro 12–14, e kamatata Bwauro bwa ana bwaintituaraoi te Tamnei ni kabane a kakawaki, ma Aomata aika Itiaki a riai n ukoukori bwaintiutaraoi ake a na kakabwaiaaki iai aomata ni kabane.

- Baikara bwaintituaraoi n tamnei? (Kakabwaia n tamnei ke konabwai ake e angniira rinanon te Tamnei ae Raoiroi. Tara 1 I-Korinto 12:7–11; T&B 46:11.) Bukin tera te Atua e anga bwaintituaraoi n tamnei? (Tara T&B 46:26.)
- Baikara bwaintituaraoi mairoun te Tamnei aika ko a tia n namakinna ke n nooria? (Ko na bae n tangiria ni kan koroi ao ni maroroakin tabeua bwaintituaraoi n tamnei n aron are e kaotaki n te 1 I-Korinto 12:8–10, Moronaai 10:8–17, ao T&B 46:13–25.) A kanga bwaintituaraoi aikai ni kakabwaiaia tabeman aomata?
- Bukin tera ngkai ko taku bwa Bwauro e kabotauiia kaain te Ekaretia ma bwain nako te rabwata aika kakaokoro? (1 I-Korinto 12:12–25. Kaotia bwa kaain te Ekaretia n tatabemaniia nako a kakawaki nakoia kaain te Ekaretia ake tabeman ao nakon te Ekaretia ae bwanin.) Ti na kanga ni kamanena te kabotau aei nakon ana bwaintituaraoi te Tamnei aika a kakaokoro?
- Booki aika tabu a reireiniira bwa ti na ukoukori ana bwaintituaraoi te tamnei (1 I-Korinto 12:31; T&B 46:8). Tera bukin ukoukoran ana bwaintituaraoi te tamnei? (Tara 1 I-Korinto 14:12; T&B 46:9. Ngkana e riai, kamatata bwa te kona n rikirake nanona bon te kona ni kabatia, ni kaetia ke n reireinna, ni katamaroa, ao ni kaota.)
- Tera te bwai are e a tia n reiakinna Bwauro bon kabanean te kakawaki i buakon ana bwaintituaraoi te tamnei? (Tara 1 I-Korinto 13. Kabwarabwarai aeka n anua

ni maiu n tatabeua nako ibukin te tangirira ae e itiaki aika a taekinaki n kiibu aika 4–7, ao maroroakinna bwa ti na kanga ni kamanenai i nanon maiura. Ko na bae n tangiria ni kan koroi aeka n anua ni maiu i aon te burakibooti.) Bukin tera te tangira ae e itiaki e kakawaki riki nakon ana bwaintituaraoi te tamnei ake tabeua? (Tara 1 I-Korinto 13:1–3, 8–13.)

- Ko kanga n tia ni kakabwaiaaki mairoun te aomata temanna are e a tia ni kaota te tangira ae e itiaki nakoim? Ti na kanga ni karikirakea ara tangira ae e itiaki ni kakorakora riki? (Tara Moronaai 7:44–48.)

Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, maroroakinna bwa e kanga te tangira ae e itiaki ni kona ni mwakuri kaanga ai aron te tia kairiira nakon te kawai teaina i nanon maiura.

4. Te Mangauti ao Mimitongin Uean te Atua

Wareki ao maroroakin kiibu aika rineaki man 1 I-Korinto 15. Kamatata bwa a mwaiti kaain Korinto aika a tia ni kauntaeka ibukin koauan raoi te Mangauti (1 I-Korinto 15:12).

- Baikara kakoaua ibukin te Mangauti ake e wareki Bwauro? (Tara 1 I-Korinto 15:5–8.) Bukin tera ko taku bwa e wareki kakoaua aika mwaiti Bwauro ibukin te Mangauti? (Tara 2 I-Korinto 13:1.) Bukin tera a kakawaki kakoaua ke kaotioti ibukin te Mangauti?
- Tera are e a tia n reiakinna Bwauro ibukin taekan te aro ae a irekereke iai ke ae a reitaki iai Bwakan Atam ao te Mangauti? (Tara 1 I-Korinto 15:20–23.)
- E kanga Bwauro ni kamanena te reirei ibukin te bwabetito ibukiia maate n reiakina taekan te Mangauti? (Tara 1 I-Korinto 15:29. Te otenanti ibukin te bwabetito ibukiia maate e na bon akea nanona ngkana akea te Mangauti.)
- Tera te bwai are e reiakinna Bwauro ibukin mimitongin uean te Atua? (Tara 1 I-Korinto 15:35–44. Te manga kautaki nakon mimitongin uean te Atua—tiretio, teretirio, ke teretio. Tara naba T&B 88:27–32.) E kanga am atatai n taekan te Mangauti ao ni mimitongin uean te Atua ni kairiko ke kairoroko i nanon maiun?

Kabaneana

Kaota am koaua ibukin kakawakin irakin reirei ake a na kairiira ni kaokiira nakon Tamara are i Karawa. Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, ao kaoia kaain te kiraati bwa a na tuoi raoi maiuia ibukin bitakin kawaia—aroaro ao mwakuri ake, ngkana titoumwiia a kona ni biti kawaia i nanon maiuia. Kaungaia bwa a na rinei kawai ake a na kariki maiuia aika raoiroi.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reireiei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

1. "Te Atua bon tiaki te tia karika te kiriwe/mangaongao" (1 I-Korinto 14:33)

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareka 1 I-Korinto 14:33. Imwiina ao titirakiniia titiraki aikai:

- Baikara bwaai aika a riki mai iai kiriwe/mangaongao ao te kauntaeka i nanon te aonaaba? Bukin tera ngkai ko taku bwa moan te mwaiti te kiriwe/mangaongao i nanon te aonaaba? E kanga n riki te Atua bwa te tia karekea te . . . rau"?

2. Aia Mwakuri Kaain te Roronrikirake

I mwaain te kiraati, iangoi aroaro tabeua i nanon maiuia kairake n te bong koraki are a kona iai ni karekei aia tai ni kaota aia tangira ae e itiaki (n aron te katoto teuana, n nooran te aomata are e kainnnanoa te ibuobuoki n te reirei, te aki boraraoi ma tarina ke mwanena, ke karekean te rao are e namakina te tiku n ti ngaia ma n aki kukurei). Kaoti aroaro aikai nakoia kaain te Roronrikirake, ao tuangiia bwa a na kanga ni kamanenai anua ni maiu aikai ibukin te tangira ae e itiaki, n ai aron are e a tia n reiakinna Bwauro n te 1 I- Korinto 13, ni katamaroa iai te aroaro.

“Kam na raoiakin ngkami nakon te Atua”

Reirei
35

2 I-Korinto

Kaantaninga

Kaungaia kaain te kiraati bwa a na riki bwa ana reirei ni koaua Iesu Kristo rinanon kamanenaan ana reirei Bwauro n 2 I-Korinto.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. 2 I-Korinto 1:3–11; 4; 6:1–10; 11:21–33; 12:1–10. E reirei Bwauro n aron te tokanikai i aon te kangaanga..
   b. 2 I-Korinto 2:5–11. E kauringiia Aomata aika Itiaki Bwauro bwa a na ikakabwarabure temanna nakon temanna.
   c. 2 I-Korinto 7:8–10. E reirei Bwauro aron taekan te rawawata ae e raoiroi are e tangiria te Atua ibukin buure.
   d. 2 I-Korinto 5:17–21. E kaungaia Aomata aika Itiaki bwa a na raoi ma te Atua..
2. Ngkana e tauraoi te *New Testament Video Presentation* (53914), kaota te tamnei ibukin “Godly Sorrow,” ae mwakoro ae maanna tebwi ma teuana te miniti.
3. Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, uota teutana te tano nakon te kiraati.
4. Katautau ibukin te anga reirei: Karekea te tai n tokin te kiraati ni kakimototoi bwaai ake ko a tia n reiakin. Te kakimototo ae e baireaki raoi e kona ni buokiia kaain te kiraati ni waakin ao ni kaotai raoi bwa baikara aika a tia n atai ke n reiakin ao iangoia bwa a na kanga ni kamanenaaki i nanon maiuia.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Kaotia nakoia kaain te kiraati te tano are ko a tia n uotia nakon te kiraati.

- Ngkana e anganiko te tano temanna ae ko onimakinna ma te berita bwa iai i nanona te koora, tera ae ko na karaoia?

Kariaia kaain te kiraati bwa a na kaeka nakon te titiraki. Imwiina wareki kibuntaeka aika taekinaki mai iroun te Unimwaane ae Henry B. Eyring ibukin butimwaean taeka n reirei mairouia burabeti:

“Tai kaakeai bonganan taeka n reirei, ma karikia bwa te bwai a e manena ma n uaana. Ngkana e anganiko te bwai ae e tara n akea manenana nakon te tano ma te berita bwa iai i nanona te koora, ko na wanawana ngkana ko taua teuatana te tai i nanon baim, ma n ioioia ni karaurau. Ni katoa te tai are I karaoa iai anne ma taeka n reirei mairoun te burabeti, i mwiin tabeua te tai e otinako maibin te kora

ae mainaina ao I rangi ni kaaitau" (man te Conference Report, Eberi 1997, 35; ke *Ensign,* Meei 1997, 26).

- Tera nanon ana taeka te Unimwaane ae Eyring?

Kamatata bwa te boki ae 2 I-Korinto iai i nanona aia taeka n reirei burabeti are e kaeti ma ara bong aikai. Ana reirei Bwauro n te reta aei a boraoi ma reirei ake ti aki toki n ongoongora man taian maungatabu ni kabuta. E taku te Unimwaane ae Eyring n ana taratara, "Ngkana e tara n okioki aia taeka burabeti, a riai taeka akanne ni katuruaki te taratara [i aoia]" (man te Conference Report, Eberi 1997, 32; ke *Ensign,* Meei 1997, 25). Kaungaia kaain te kiraati bwa a na butimwaai taeka n reirei man te reirei aei ao man "karikia bwa te bwai ae e manena."

Maroroakinan Booki aika Tabu ao Kabonganaaia

E tibwatibwaaki te reirei aei i nanon aua te mwakoro ake a boboto i aon atu n iango aika a kakawaki n 2 I-Korinto. Rinei ma te tataro mwaaka bwa atu ni ianga raa aika a na maroroakinaki ma kaain te kiraati.

1. Te Tokanikai i aon Kangaanga

Wareka ao maroroakina 2 I-Korinto 1:3–11; 4; 6:1–10; 11:21–33; 12:1–10. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika a rineaki ni kabaibati.

- Ana reta Bwauro nakoia I-Korinto e koreaki i mwiin te tai ni bwainikirinaki ae korakora ngke a bwara nanoia n aron te maiu Bwauro ma Timoteo (2 I-Korinto 1:8). Bukin tera Bwauro ao Timoteo a kona ni katoka ke n tuuka te bwara n nano e ngae ngke a tia n reke n te kangaanga, ni kakiriweaki, ni bwainikirinaki, ao n te teweaki nako? (Tara 2 I-Korinto 1:3–5; 4:5–15.) Bukin tera Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo bon ngaiia ake a reke mairouia te mweeraoi ao te rau?

  E kakoaua nakoira te Unimwaane ae Neal A. Maxwell bwa Iesu Kristo e na buokiira rinanon bwainikirinara:

  "Ngkana ti katoka amon Iesu i aora, n tokina ao e na kariniira nakon te bwai are e aranna Bwauroa bwa te 'raona [Kristo ni] marakina' (I-Biribi 3:10). Bwa te aoraki ke te tiku n ti ngaia, te babairebuaka, te rawa ni kariaia. . . Ni kabotauan aei ma uarereken rawawatara, ngkana ti nimamannei, ao e na ruo nako nanon rabwatara ma tamneira. I mwiina ti na kukurei riki ni kaaitau tiaki ti ibukin marakin Iesu ibukira, ma ibukin aron maiuna ae akea kabotauana, are e kaungai nanora nakon te nebonebo ao tiaki ti ngaia ma te kakairi ae korakora riki.

  "E kaotia Aramwa bwa Iesu e ataia bwa e na kanga ni buokiira i buakon nanokawakira ao aorakira e koaua ibukina bwa Iesu e a kaman taona nanona man nanokawakira ao aorakira (tara Aramwa 7:11–12). E ataia man te tabo are a moan reke mai iai; n aron ana iango ibukin rawawatara are e karekea rinanon bwaai ake e karawawataaki iai. E koaua bwa ti a tia n aki iangoia raoi ke ti a tia n aki ota iai bwa E kanga n taona nanona ibukin ara bure ni kabane n te maiu aei, ma matena ibukin kabwaraan ara bure irouna ae e bon teimatoa bwa kamaiuara ao kakoauaan te koaua ni koaua" (man te Conference Report, Eberi 1997, 13; ke *Ensign,* Meei 1997, 12).

- E kanga Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo ni buokiko i nanon am kangaanga?

- E kaota nanona Bwauro bwa e na buokiia aomata tabeman ni karekea te rau are e a tia ni karekea mairoun te Atua (2 I-Korinto 1:4). Ti na kanga ni buokiia tabeman ni karekea te mweeraoi ke te rau mairoun te Atua?
- E karabwaia Aomata aika Itiaki ake a tia n rataro ibukina ao Timoteo i nanon tain reken aia kangaanga (2 I-Korinto1:11). Bukin tera e kakawaki bwa ti na tataro ibukira n tatabemaniira nako? A kanga aia tataro tabeman ni kakabwaiako ke tabeman aika ko ataiia? Ti na kanga ni kakabwaiaaki ngkana ti tataro ibukiia tabeman?
- E kanga te reirei n te 2 I-Korinto 4:17–18 ni buokiira i nanon ara kangaanga? (Tara naba T&B 121:7–8.) Bukin tera e ibuobuoki taraan kataakira man te taratara ae akea tokina? Ti na kanga ni kona n ataia n tarai kataakira man te taratara ae akea tokina?
- E tuangiia I-Korinto Bwauro ibukin taian kataaki ake e a tia n tokanikai i aoia ma Aomata aika Itiaki aika mwaiti ibukin kakoauaan Iesu Kristo irouia (2 I-Korinto 6:4–5; 11:23–33). Baikara aeka ni katei ni maiu ake e reiakin Bwauro aika ti riai ni karikirakei bwa ti aonga ni buokaki ni kona n tokanikai i aon kataakira nako? (Tara 2 I-Korinto 6:4, 6–7.) A kanga aeka ni katein maiu aikai ni buokiko i nanon am tai ni kataaki?
- E taku Bwauro bwa e anganna te Uea te mamaara n rabwatana—"te kateketeke mai i nanon irikou" (2 I-Korinto 12:7). Bukin tera te Uea e angan Bwauro te mamaara n rabwatana? (Tara 2 I-Korinto 12:7.) Tera ae e reireinaki iai Bwauro ngke e aki kanakoa te kateketeke mai i nanon irikona te Uea n aron are e a tia ni bubuti iai? (Tara 2 I-Korinto 12:8–10.) E kanga mamaarara ni kona ni buokiira ni karekea te korakora mairoun Iesu Kristo? (Tara Ita 12:27.) Ko kanga n tia n noora koauan ana taeka Bwauro are e taekina ngke e taku "ngke I mamaara, i mwiina ao I a manga korakora"?

2. Kabwaraan aia bure tabeman

Wareka ao Maroroakina 2 I-Korinto 2:5–11.

- E kauringiia Aomata aika Itiaki Bwauro bwa a na kabwarai aia bure n tatabemania nako (2 I-Korinto 2:5–8). Bukin tera e kakawaki bwa ti na kabwarai aia bure tabeman? (Tara Mataio 6:14–15; 2 I-Korinto 2:7–8; T&B 64:9–10. Maroroakinna bwa ti na kanga ngaira—ao tabeman—n rootaki ngkana ti kabwarai bure ao ngkana ti aki kabwarai buure.)

  E taku Beretitenti Gordon B. Hinckley:

  "Ti noora kainnanoan te [kabwarabure] i nanon mweengaia aomata, ike e kona te kairua ae uarereke ibukin te aki ota raoi ni karika te kauntaeka ae bubura Ti kona n nooria irouia kaain rarikira, ike a kairaki iai nakon te kauntaeka ae korakora ae akea tokina ti ibukin te ikakaokoro ae e aki rangi ni kakawaki. Ti nooria irouia taan mwakuri ake a kauntaeka ao man rawa ni boraraoi nakon katokan te kauntaeka ma n i kabwarabure n ai aron aei, bwa ngkana iai kukurein te nano ni uaia n tekateka ma n taetae ni karaurau temanna nakon temanna, te bwai are e riki e na kona n toki ao e na reke te kakabwaia nakoia ni kabane. Ma, a kabanei aia bong ni karikirakea te nanonibwi ao ma ni bairea te irantaanga. . . .

"Ngkana iai aika a karikirakei i nanoia iango aika a urubwai ibukin te iango n riribai nakon temanna ma temanna, I bubuti ma ngkoe bwa ti na butiia te Uea ibukin te korakora ni kabwarabure. Ni kaotan te kaantaninga aei e na riki bwa te bwai ae kakawaki ibukin te rairannano. E kona n rangi ni bebete, ma e kona n aki waetata n roko. Ma ngkana ko kakaea ukoukoria ma nanom ni koaua ao ma n ribanaia rake, e na kona. . . .

" . . . Akea te rau ngkana e ururingaki te maraki n nano ni kawai. Ma iai te rau ti man te rairannano ao te kabwarabure. Aio te rau mairoun Kristo ae e tatangiraki, are e taku, 'a kabaia taan raoi: bwa a na atongaki bwa natin te Atua.' (Mataio 5:9.)" ("Of You It Is Required to Forgive," *Ensign,* Tuun 1991, 2, 5).

- Tera ae ti kona ni karaoia bwa ti aonga ni kabwarai buure riki iai?

3. Namakinan te rawawata ae e tangira te Atua ibukin ara bure

Wareka ao maroroakina te 2 I-Korinto 7:8–10.

- Imwiin ongoraean ana reta are teuana anne e karika te rawawata ke te nanokawaki irouia kaain I-Korinto," Ma e kukurei Bwauro (2 I-Korinto 7:8–9). Bukin tera e kaeka Bwauro n te aro aei nakon te bwai are a rawawata iai kaain I-Korinto? (Tara te 2 I-Korinto 7:9–10.) Tera nanon karekean "te rawawata ae tangiria te Atua" ibukin ara bure?

Ngkana ko kamanena te angareirei n te video ibukin "Godly Sorrow," kaotia ngkai.

- Tera te kaokoro i marenan te rawawata ae tangira te Atua ma "te rawawata n te aonaaba"? Bukin tera te rawawata ae tangiria te Atua bon te mwakoro ae kakawaki ibukin te rairannano?

  E kamatata Beretitenti Spencer W. Kimball: "Ngkana e rawawata temanna ti ibukin ataakin ana bure mairoun temanna, rairan nanona e aki tia raoi. Te rawawata ae e tangiria te Atua e karika tangiran te kan raira nanona iroun temanna e ngae ngke e tuai n reke irouia tabeman, ao e iangoia bwa e na karaoa ae eti e aoria ngkana iai te bwai ae e riki.. Te aeka n rawawata aei e uota te raoiroi ao e na mwakuri nakon te kabwarabure" (*Repentance Brings Forgiveness* [pamphlet, 1984], 8).

4. Kam na raoi ma te Atua

Wareka ao maroroakina te 2 I-Korinto 5:17–21.

- A reireiniia kaain I-Korinto Bwauro ma Timoteo "kam na raoi ma te Atua" (2 I-Korinto 5:20). Tera nanon kam na raoi ma te Atua?

  E taku te Unimwaane ae Bruce R. McConkie n ana reirei: "Te raoiakinaki bon te waaki ibukin kaboan kainaomataan te aomata man ana bure ao man te rotongitong n tamnei ao manga kaokakina nakon te aro ni boraraoi ao te katiteuanaaki ma te Atua . . . te Aomata, are e riki n te taina bwa ana bwai te rabwata ao te buakaka, are e maiu ni kaeti ma aron te aonaaba, e riki bwa te aomata ae e a tibwa karikaki naba ngkai mairoun te Tamnei ae Raoiroi ae e a manga bungiaki kaua; ao, kanga ai aron te ataei ae e uarereke, ae maiu i nanon Kristo" (*Doctrinal New Testament Commentary,* 3 vols. [1965–73], 2:422–23).

- Ti kanga ni kona n raoiakinaki nakon te Atua? (Tara te 2 I-Korinto 5:17–19, 21; 2 Nibwaai 25:23; Iakobwa (Jacob) 4:10–11.)

Kabaneana

Kaota am koaua ake ko a tia ni maroroakin. Kaungaia kaain te Kiraati bwa a na ururingnga ma n toua mwiin ana reirei Bwauro n te 2 I-Kaorinto.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reireiei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

1. Te "aomata i tinanikura" ao te "aomata i nanora" (2 I-Korinto 4:16)

- E taetae ni kawai Bwauro i aon "Te aomata are i tinanikura" ao "te aomata are i nanora" (2 I-Korinto 4:16). Baikara nanon mwakoro n taeka aika uoua aikai? E na kanga ni kabouaki te aomata are i nanora n te bongina i mwiin te bongina"? (2 I-Korinto 4:16).

2. "Taan Tei/Taan Raoi ibukin Kristo" (2 I-Korinto 5:20)

- E taku Bwauro bwa ngaia ma Timoteo bon taan tei/taan raoi ngaiia ibukin Kristo" (2 I-Korinto 5:20). Tera te tia tei/tia raoi? (Te Tia Tei bon te tia mwakuri ae te tia onomwi ae ataaki are e taetae ibukiia taan kairiiri n te aba ke botaki. Te tia tei e mwakuri ni karaoa te iraorao ae e raoiroi i mwarenaia aomata ake a tei ibukiia ma aomata riki tabeman.) A kanga n riki Bwauro ma Timoteo bwa taan tei ibukin Iesu Kristo? Ti na kanga n riki ngaira n tatabemaniira nako bwa ana tia tei Iesu Kristo?

Reirei
36

"Naake a Tatangiraki Iroun te Atua, aranaki bwa Aomata aika Itiaki"

I-Rom

Kaantaninga

Te kauringiia kaain te kiraati bwa bon Natin te Atua ngaiia ao kaungaia bwa a na maeka ma te kororaoi ni mweengaia mairoun te Atua.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. I-Rom 2–5. E reirei Bwauro bwa aomata ni kabane a karaoiroaki n te onimaki i nanon Iesu Kristo, are e kamatataaki ni mwakuri aika a raoiroi.
   b. I-Rom 6; 8. E reirei Bwauro bwa natin te Atua a kona ni manga bungiaki ao n riki bwa taan abaaba ma Kristo.
   c. I-Rom 12–13; 15:1–7. E reireiniia I-Rom Bwauro bwa a na maiu ma n riki bwa Aomata aika Itiaki.
2. Ko na bae n tangiria ni kan kaoa te tia anene ke te kurubu n anene ae e uarereke bwa a na anenea ke ni katanga te anene ae "Ngai Natin te Atua."
3. Katautau ibukin te anga reirei: N ana reta nakoia kaain Rom, e kauringiia taan reirei Bwauro n aron kakawakin maiuakinan reirei/tuua ake a reiakinaki n (I-Rom 2:21–22). Am katoto e kona n reireiniia riki ataein ke kaain te kiraati nakon am taeka. Kaotia nakoia kaain te kiraati bwa am koaua n reirein te euangkerio e roko man maiuakinan reirei/tuua akanne n te bong teuana ma teuana (Ioane 7:17).

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Tuangiia kaain te reirei bwa a na wareka I-Rom 3:10. Kamataata bwa n te kibu aei ao Bwauro e katautaua bwa akea temanna ae e kakaraoa te raoiroi n akea tokina, ma n oneamwiina ao e taekinna bwa akea temanna i aon-te-aba ae kororaoi n te raoiroi. Bon ti Kristo are e a tia ni maiuakina te maiu ae bwanin raoi n akea burena. Aomata n tatabemaniia nako a tia ni karaoi buure tabeua (tara naba I-Rom 3:23).

- Ngkana ti a tia ni bure, tera ae ti riai ni karaoia bwa ti aonga n manga kona ni itiaki riki iai? (Kammwakura te onimaki i nanon Kristo ao manga taekin riki ara bure n te aro are ti na kona ni karekea te mwaaka ni kaitiaki man kabwaraan buure iroun Iesu.)

Kamataata bwa n te tai naba are ti karaoa iai te bure, ti aki kona ni itiaki raoi riki i bon iroura. E na maroroakinaki n te reirei aei bwa ti kanga ni kona ni itiaki rinanon kabwaraan buure iroun Iesu Kristo, te mwakuri are e aranna Bwauro bwa te karaoiroaki.

Maroroakinan Booki aika Tabu ao Kabonganaaia

Tataro n Rinei wareware man booki aika tabu ma titiraki ake a na rangi n raoiroi ibukin kaaitaraan kainnanoia kaain te kiraati. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwauai aia koaua ibukin reirei ao tuua ake a maroroakinaki i nanon te reirei.

1. Ti Karaoiroaki man te onimaki inanon Iesu Kristo.

Wareka ao maroroakina I-Rom 2–5. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika a tia ni rineaki ni kabaibati. Kamataata bwa e a tia Bwauro ni koroboki nakoia kaain te Ekaretia n taabo tabeua ake a tia ni manga okira karaoan ana tua Mote, ni kakoaua te tua ae matoatoa ibukin kawakinan te tua aei bwa e bon riai ibukin te kamaiuaki. E ngae ngke a matoatoa Aomata aika Itiaki i aon Rom n te euangkerio (I-Rom 1:8), e korea te reta aei Bwauro ni katuruturua iai bwa te karaoiroaki ao te kamaiuaki a roko rinanon onimakinan Kristo, ma tiaki rinanon mwakuri ibukin ana tua Mote.

- N ana reta, ao e kataia Bwauro ni buokiia Aomata aika Itiaki i aon Rom bwa a na ata te reirei ibukin te karaoiroaki. Tera nanon te karaoiroaki? (Te raoiakinaki nakon te Atua, ma ni kabwaraaki ana bure man te katuaeaki ibukin te bure, ao ma n taekinaki bwa e raoiroi ma n akea ana bure.)
- Bukin tera ngkai ti tangiria ni karaoiroaki? (Tara I-Rom 3:10–12, 23; tara naba Aramwa 7:21. Ti a tia ni kabane ni kauna te Atua ao n riki ni barekareka rinanon te bure. Ibukina ngkai akea te bwai ae e kona ni maeka ma te Atua, ti riai ni karaoiroaki n te aro bwa ti aonga ni manga okiria.)
- Tera ae reiakinna Bwauro bwa ti kanga ni kaitiakaki? (Tara I-Rom 3:24, 28; 5:1–2; tara naba 2 Nibwaai 2:6. Ti karaoiroaki man ana ibuobuoki ke korakoran ana akoi Iesu Kristo ao onimakinana iroura.) Tera *grace*? (Te ibuobuoki ke te korakora man ana akoi te Atua; E kanga te ibuobuoki ke akoi aei ni kona n tauraoi ibukira? (Tara I-Rom 5:8–11; 2 Nibwaai 2:7–8. Ana akoi Iesu Kristo e kona n tauraoi rinanon kabwaraan buure.) Bukin tera e riai ibukira bwa ti na karekea te onimaki bwa e aonga n reke ana ibuobuoki ke ana akoi te Tia Kamaiu?
- E kamataata Bwauro bwa te karaoiroaki e roko rinanon ana ibuobuoki ke ana akoi Iesu Kristo, ma tiaki rinanon "mwakuri nako n te tua" (I-Rom 3:20, 24, 28). Bukin tera ti aki kona ni karekei karaoiroara ao kamaiuara tiaki rinanon ara mwakuri? (Tara Motiaea 2:20–21; Aramwa 22:14.)
- A mwaiti aomata aika a tia n rairi ana koroboki Bwauro ae nanonaki iai bwa ti kona ni karaoiroaki rinanon te onimaki n ti ngaia n akea mwakuri aika raoiroi. Tera te bwai ae e irekereke iai ara mwakuri (ke mwakuri) ao karaoiroara rinanon ana ibuobuoki ke ana akoi Kristo? (Tara I-Rom 3:31; Iakobo 2:14–18, 24; 2 Nibwaai 25:23; T&B 88:38–39.)

  E taku te Burabeti ae Iotebwa Timiti: "Te karaoiroaki i matan te Atua ti riai ni itangitangiri temanna nakon temanna: ti riai n tokanikai i aon te buakaka; ti riai ni kawariia akana a mate aia karo ao aine aika a mate buuia i nanon rawawataia, ao ti riai ni kawakinira bwa ti na aki barekareka ma n bwain te aonaaba: bwa n aron aeka n raoiroi aikai a raanga man te koburake n ran man te aro ae itiaki, ae e kakorakorai ara onimaki man ikotan aroaro aika a raoiroi ake a katamaroaia natin nako Iesu are e kakabwaiaaki. Ti kona n tataro n tain te tataro; ti kona n tangiriia kaain rarikira n ai aron tangirara i bon iroura, ao ma ni kakaonimaki i nanon tain te kangaanga, bwa ti ataia bwa te kanuanga e korakora i nanon uean Tamara are i Karawa. Ai te rauaki n nano tera! Ai te

kimwareirei tera!" (*Teachings of the Prophet Joseph Smith,* sel. Joseph Fielding Smith [1976], 76).

2. Ti kona ni Manga Bungiaki ao man riki bwa taan bwaibwai ma Kristo.

Wareki ao maroroakin kiibu ake a tia n rineaki man I-Rom 6 ao 8.

- E kabotaua te bwabetito Bwauro ma te mate, tauni mate, ao te mangauti. E kanga te bwabetito n tei ibukin te mate, taunan te mate ao te mangauti (bungiaki ae bou)? (Tara I-Rom 6:3–4; T&B 76:50–52.) E kanga te bwabetito n riki bwa te bungiaki ae bou ibukim?

  Kamataata bwa te bwabetito ni kateboaki bon kanikinaean manga bungiakira n tamnei. Ngkana ti kateboaki nako aan te ran, bon te kanikina bwa ti a tauna rabwatara ni kawai i nanon te rua ni mate. Ngkana ti otirake man te ran, e kanikinaeaki iai kaitiakara. Ti a riki bwa te aomata ae bou are e a tia ni berita bwa e na ririmwiin Kristo.

- Ti na kanga ni kateimatoa itiakira ao "booun te maiu" (I-Rom 6:4) ae ti noria n tain te bwabetito? (Reeke aika a kona ni kariaiakaki man kabouan ara berita ni bwabetito ngke ti kana te toa teuana te tai n te wiiki, man rairan te nano ao ukoukoran kabwaraan bure mairoun te Uea, ao ni moana te bong teuana ma teuana n te babaire ae bou n toro iroun te Atua.)

- Tera ae e nanonaki n te "nano ae ana bwai te rabwata"? (Tara I-Rom 8:5–6.) Tera mwiin te nano ae ana bwai te rabwata? (Tara I-Rom 8:6–8, 13.) Ti na kanga ni kanakoa ke ni katuka te rabwata man ara iango ao nanora? Ko kanga n tia ni kakabwaiaaki ngkai ko a tia n rinea te iango n tamnei?

- E kakoaua Bwauro "bwa natin te Atua ngaira" (I-Rom 8:16). Ko kanga n rootaki n ataakina iroum bwa natin te Atua ngkoe? E kanga te baei ni kaeti ma mwaakam ao am konabwai?

  E taku te Unimwaane ae Dallin H. Oaks: "Iangoa mwaakan te iango are e reiakinaki n ara anene ae tatangiraki iroura 'Ngai Natin te Atua'(*Hymns,* 301). . . . Aio te reke nakon teuana te titiriki ae kakannato ibukin te maiu, 'Antai Ngai?' Ngai Natin te Atua ma rikiu n tamnei mairouia au karo i karawa. Te aro ni karo anne e kabwarabwara aron bonganara ae akea tokina. Te iango ae mwaaka anne bon te bwai n aoraki ae korakora. E kona ni kakorakoraira n tatabemaniira nako ni karaoi rinerine aika raoiroi ao ma n ukoukora ae moan te raoiroi i bon i nanora. Karinna n aia iango kairake te iango ae e korakora aei bwa teuanne ke neienne bon natin te Atua, ao ko a tia n angan te aomata anne te aro ni karinerine ao kaungaan te nano ni waakina ekakinakoan taian kangaanga n te maiu" (man te Conference Report, Okitobwa 1995, 31; ke *Ensign,* Nobembwa 1995, 25).

  Ngkana ko baireia bwa e na aneneaki "Ngai Natin te Atua" ke e na katangaki bwa te anene ae onoti, karekea te tia anene ke te kurubu ae e uarereke bwa a na aneneia ngkai. Ke aneneia ma kaain te kiraati (tara ana itera te "Katauraoi").

- Tera te berita ae moan te kakannato are e taekinna Bwauro ae a na karekea natin te Atua? (Tara I-Rom 8:17.) Tera ae e nanonaki n taan bwaibwai ma Kristo? (Tara T&B 76:50, 54–70.) Tera ae ti riai ni karaoia ni karekea iai abara ke ara bwai? (Tara T&B 76:51–53.)

- E na kanga ni buokiira ataakira bwa ngaira natin te Atua ao taan bwaibwai ma

Kristo aika a tau ni buokiira n tokanikai i aon taian kataaki n te aonaaba aei? (Tara I-Rom 8:18, 28, 31; tara naba I-Rom 5:3–5.) Ko kanga n tia n noori "bwaai ni kabane n uaia ni mwakuri nakon te raoiroi ibukiia ake a tangira te Atua"? (I-Rom 8:28).

- Tera are e reiakinna Bwauro n I-Rom 8:35–39 ibukin ana tangira Iesu Kristo? Ko kanga n namakina ana tangira te Tia Kamaiu i nanon maium? Tera te kaokoro ae e a tia ni karaoia i nanon maium?

3. Ti riai ni Maiu ma n riki bwa Aomata aika Itiaki.

Wareki ao maroroakin kiibu aika a tia n rineaki man I-Rom 12—13; 15:1–7.
Wareki ao maroroakin kiibu aika a rineaki man I-Rom 12–13; 15:1–7.

- E kaungai nanoia Aomata aika Itiaki i aon Rom Bwauro bwa a na anga rabwataia bwa karea aika a maiu, aika tabu, aika a butimwaeaki iroun te Atua" (I-Rom 12:1). Ti na anga rabwatara bwa karea aika maiu nakon te Atua? (Tara 3 Nibwaai 9:20; T&B 59:8.)

  E kamataata te Unimwaane ae Bruce R. McConkie bwa, "Te anga [temanna] kanga te karea ae maiu e na bon roko ma uruakin nanona ao raraoman tamneina rinanon te ongeaabae" (*Doctrinal New Testament Commentary,* 3 vols. [1966–73], 2:292).

- E reireiniia Aomata aika Itiaki Bwauro bwa "a na aki katotonga te aonaaba" (I-Rom 12:2). Baikara kawai tabeua aika ti kataia ni katotonga iai te aonaaba ni bong aikai? Ti na kanga ni kona n riaon te aro aei? (Tara I-Rom 12:2.)

- I-Rom 12 and 13 a karinanii anua ni maiuia aomata aika a tiaki ni koaua. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na kinai anua ni maiu aikai, ma ni koroi i aon te burakibooti. (Ko na bae n tangiria ni kan tibwatibwaia kaain te kiraati nakon kurubu aika uarereke ao angan te kurubu teuana ma teuana bwa a na ukoukora iteran te mwakoro.) I mwiina maroroakin titiraki aikai ibukin tabeua anua ni maiu aikai: Bukin tera te anua ni maiu aei e kakawaki bwa e na karikirakeaki? Tera ae ti kona ni karaoi n te wiiki aei ni karababa riki karikirakean te anua ni maiu aei?

- E kanga n reireiniira Bwauro bwa tera ae ti na karaoia nakoia ara kairiribai? (Tara I-Rom 12:19–21.) Baikara kakabwaia aika a kona n reke i nanon maiura ngkana ti karaoa ae e raoiroi nakoia ara kairiribai n te aro aei? Baikara katoto aika ko a tia n noori mairouia tabeman aika a kamanena te akoi n tokanikai iai i aon te buakaka ke te nano ae e buakaka?

- Tera te tua are e taekinna Bwauro are e ikoti tuua ni kabane ake tabeua? (Tara I-Rom 13:8–9.) E kanga te tua aei ni ikoti tuua ake tabeua ni kabane? (Tara I-Rom 13:10.)

- Tera ae e reiakinna Bwauro ibukiia kaain te Ekaretia ake a korakora n te onimaki n riai ni kaeka nakoia kaain te Ekaretia ake a mamaara n te onimaki? (Tara I-Rom 15:1–7.) E kanga te aomata ae korakora n te onimaki ni buoka te aomata ae mamaara?

Kabaneana

Katuruturua bwa rinanon te onimaki i nanon Iesu Kristo ao te maiu ae e raoiroi ti kona iai ni karaoiroaki—ma n taekinaki bwa e raoiroi ao n raoiakinaki nakon te Atua. Kakoaua bwa ngaira bon natin te Atua ao iai ana kona ni riki bwa taan

bwaibwai ma Kristo ngkana iai iroura onimakinana ao ni maiu n aron are e a tia n tuangira.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reireiei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

1. "I aki maama ibukin ana euangkerio Kristo" (I-Rom 1:16)

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareka I-Rom 1:16.

- Ti na kanga ni kaotia bwa ti aki maama n ana euangkerio Iesu Kristo? (Tara 1 Betero 3:15 ibukin teuana te katautau. Koroi ni karinani aia kaeka kaain te kiraati i aon te burakibooti, ao kaungaia kaain te kiraati n tatabemaniia nako bwa a na karaoa tao teuana man bwaai aikai i nanon te wiiki ae e na roko.)

2. Mwakuri ibukiia te Roronrikirake

Anganiia kaain te kiraati n tatabemaniia nako te mwakoro ni beeba ao te been ke te bentira. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na koroi i aon aia beeba titiraki aikai man I-Rom 8:31:

"Ngkana ibukira te Atua, ao antai ae kona n ekiira nako?" (Tao ko na bae n tangiria ni kani kamanenai taeka man ana Joseph Smith Translation.)

Maroroakinna bwa e kanga te kibu n taeka aei ni kona ni kakorakoraia kaain te kiraati i nanon maiuia n te bong koraki. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na katuka te kaate (card) n te tabo are a na kona n nooria iai n taai nako.

Iesu Kristo: “Te Tia Karika ao te Tia Kabobongaa ara Onimaki”

Reirei
37

Ebera

Kaantaninga

Te kauringiia kaain te kiraati bwa te kamaiuaki e reke i nanon onimakinan Iesu Kristo ao te ongeaba nakon ana tua nako.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Ebera 1–4. E kakoaua Bwauro bwa Iesu Kristo, ae ana Rikitemanna Tamara are i Karawa, bon ara Tia Kamaiu.
   b. Ebera 5; 6:20; 7. E kamataata Bwauro bwa te Nakoanibonga ae Merekitereka bon mwakoron kanoan te euangkerio ae bwanin.
   c. Ebera 8:1–10:18. E reirei Bwauro bwa ana tua Mote bon te berita ni kawai i marenan te Atua ao natina, ngkai ana euangkerio Iesu Kristo bon te berita ae boou. Te berita ni kawai bon te aeka, ke aron tein, te berita ae boou, ma bon ti te berita ae e boou ae iai mwaakana ni kamaiu.
   d. Ebera 10:19–11:40. E kaungai nanoia Aomata aika Itiaki Bwauro bwa a na kammwakura te onimaki i nanon Iesu Kristo n te are bwa a aonga ni maeka i nanon uean te Atua.
2. Wareware riki tabeua: Ebera 6; 12–13.
3. Katautau ibukin te anga reirei: Taratara raoi bwa ko na aki riki bwa te tia anga reirei are e reirei ni kaotioti. N taai tabetai ko na tangiria ni kan anga reirei ni kaotioti n te aro ae kimototo n anga taian rongorongo, ma te anga reirei ni kaotioti e kona ni bua raoiroina ngkana ti te kawai n anga reirei ae kamanenaaki. Imwiin tiam n anga te rongorongo ke ni kamataata te tua/reirei taraia raoi bwa ko na karekea aia tai kaain te kiraati ni kaeka ao n anga aia iango.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Kabwarabwarai aroaro aikai, ao tuangiia kaain te kiraati bwa a na kakaea te taeka ae tabu are e kona ni kamanenaaki ibukin teuana te aroaro mai buakon aroaro nako. (Kiibu tabeua aika a katautauaki i nanon te buraekete.)

1. Te ataei ae ko ataia e a bon tibwa ataia n te Moanrinan bwa Iesu Kristo bon ngaia ae karika te aonaaba ao e tangiria ni kan ataia bwa e kabwarabwaraaki iaa te bwai aei i nanon boki aika tabu. (Ebera 1:2; Ioane 1:1–3, 10; Ebeto 3:9; Motiaea 3:8)
2. Iai tabeua ana kangaanga te rao (ae te aine) ao e mimi bwa e kanga te Tia Kamaiu ni kona n tabeakina aron ana kangaanga i bon irouna ke e ataia bwa tera ae e na rinanona. (Ebera 2:6–8, 18; 2 Nibwaai 1:15; Aramwa 7:11–12)

3. E mimi te aomata ae tiaki kaain te Ekaretia ngkana e bon riai ibukin temanna bwa e na karekea te nakoanibonga bwa e na karaoa te bwabetito ao otenanti riki tabeua. (Ebera 5:1, 4; Te Otinako 28:41; Ioane 15:16)

Kaoa temanna ke uoman kaain te kiraati bwa a na wareka kiibu man booki aika tabu ake a tian rinei ibukin aekan aroaro nako. Taekinna bwa ana reta Bwauro nakoia i Ebera iai i nanona taeka aika tabu ake a kona ni manena ibukin aroaro aika teniua n tatabeua nako. Kaoia kaain te kiraati bwa a na ongora ibukin taeka aika tabu aikai ngkana ko maroroakina te boki ae Ebera.

Maroroakinan Booki aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika a rineaki man boki aika tabu aikai, marooroakinna bwa a kanga ni kamanenai nakon maiuia ni katoa bong. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwauai baika a tia n noori ake a kaeti nakon moan reirei man boki aika tabu.

Kamataata bwa i nanon mwanangan Bwauro ni mitinare, e kakaea te aro are e na kaungai nanoia iai kaain te ekaretia bwa a riai n aki manga taui ana tua nako Mote. Ngke a bane n tia n reireinaki Kiritian aika Iutaia bwa te kamaiuaki e reke man onimakinan Iesu Kristo, ma a mwaiti mai buakoia aika a bon kakoaua naba bwa te ongeaba nakon ana Tua Mote e kakawaki nakon kamaiuaia. E korea te reta Bwauro nakoia i Ebera bwa a na manga katuruturua riki bwa ana tua Mote e a tia ni kakoroaki bukina iroun Kristo.

1. Iesu Kristo, bon ana Rikitemanna Tamara are i Karawa, ae ara Tia Kamaiu.

Maroroakina Ebera 1–4. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareka te kibu ae e rineaki.

- Tera te bwai ae ti reiakinna ibukin Iesu Kristo n Ebera 1? (Koroi ni karinani aia kaeka kaain te kiraati i aon te burakibooti. A rin reeke aika a karinanaki i nano ikai.)

  a. E karika te aonaaba (kiibu 2, 10).
  b. E katotonga te Atua ae te Tama (kiibu 3).
  c. E kabwarai ara bure (kiibu 3).
  d. Bon ana Moan Nati te Atua ae te Tama (kiibu 5–6).
  e. Akea tokin neboana ao mwaakana ao e na aki oneaki (kiibu 8, 12).

- E taku Bwauro bwa Natin te Atua, are "e a tia n riki ni kakannato riki nakoia anera" (Ebera 1:4), e a tia naba "ni karaoaki bwa E na mangori riki nakoia anera" (Ebera 2:9). N te aro raa ae e "karaoaki bwa e na mangori riki nakoia anera" Iesu? (Tara Motiaea 13:34–35. E roko i aon-te-aba n ai aron te aomata ae mamate ao e tauaki arona n te maraki ao te mate.) Bukin tera ngkai e riai karaoan te bwai aei? (Tara Ebera 2:9–10, 16–18; 4:15–16; tara naba Mataio 23:10–11.)

- E kaungai nanoia Aomata aika Itiaki Bwauro bwa a na maiuna te maiu ae e raoiroi n te aro are a na kona n rin n ana tabo ni motirawa te Atua? (Tara T&B 84:23–24; 3 Nibwaai 27:19.) Tera are e kabwarabwara Bwauro i bukiia tabeman natin Iteraera n ana tai Mote ngkai a aki kona n rin n ana tabo ni motirawa te

Atua? (Tara Ebera 3:7–11, 16–19; 4:1–2.) Ti na kanga ni ibuobuoki iroura temanna nakon temanna bwa ti aonga n tau n rin i nanon ana motirawa te Atua? (Tara Ebera 3:13–14; 4:11; Aramwa 13:12–13, 16.)

2. Te Nakoanibonga ae te Merekitereka bon mwakoron bwaninin te euangkerio.

Wareki ao maroroakin kiibu aika a rineaki man Ebera 5; 6:20; 7.

- Tera ae reiakinna Bwauro bwa e na kanga te mwaane n riai ni karekea ao ni kamanena te mwaaka ni ibonga? (Tara Ebera 5:1–4.) Bukin tera ngkai e riai kaain te nakoanibonga ni "weteaki mairoun te Atua" nakon are e "[ana te karineaki aei bwa karineana"?
- Tera te kariaiakaki n te nakoanibonga are e raona ana tua Mote? (Te Nakoanibonga ae te Aaron, e aranaki naba bwa te Nakoanibonga ae Rewi, ae e uarereke riki, ke te nakoanibonga ni katauraoi. Tara T&B 84:25–27.) Tera te kariaiakaki n te nakoanibonga are e reke iroun Iesu Kristo? (Tara Ebera 5:5–6; 6:20.) Kamataata bwa ngke e roko Iesu ma ni kakoroa bukin ana tua Mote, e kaoka naba te Nakoanibonga ae te Merekitereka. Bukin tera ngkai e riai karaoan aei? (Tara Ebera 7:11. Te Nakoanibonga ae te Aaron e aki reke iai te kariaiakaki nakon karaoan otenanti ni kabane ae e riai ibukin te kamaiuaki.)

  "Tiaki ana tua Mote ke tiaki te nakoanibonga ae te Aaron are e karaoaki ma ni kona ni kairiia natin te Atua nakon te kororaoi. Te Nakoanibonga ae te Aaron bon te kariaiakaki ae e uarereke riki, ao e karaoaki ibukin ti katauraoan te euangkerio. Te Nakoanibonga ae te Merekitereka, ni iterana teuana, bon te nakoanibonga ae e rietata ae kariaiakaki nakon karaoan taian otenanti n te euangkerio i nanon bwaniniia ao ni kona ni kaitiaki maiura n te aro bwa ti aonga ni manga kona riki n rin i nanon n te tabo are e mena iai ara Uea" (*The Life and Teachings of Jesus and His Apostles* [Church Educational System manual, 1979], 385–86; tara naba T&B 107:18–20).
- Bukin tera ti arana te nakoanibonga are e korakora riki bwa te Nakoanibonga ae te Merekitereka? (Tara T&B 107:2–4.) A kanga kaain te Ekaretia ni bong aikai ni kakabwaiaaki ma ni karekean te Nakoanibonga ae te Merekitereka irouia ao ai aron naba te Nakoanibonga ae te Aaron? E kanga ni kakabwaia maium te nakoanibonga?

3. Ana euangkerio Iesu Kristo bon te berita ae boou i marenan te Atua ma natina.

Wareki ao maroroakin kiibu aika a rineaki man Ebera 8:1–10:18. Kamataata bwa Bwauro e kauringiia kaain te Ekaretia bwa te taromauri i aan ana tua Mote e tia ni kotekotea te Uea ae Iesu Kristo.

- Ni kaeti nakon Ebera 8:5, tera are e tuanga Mote te Uea bwa e na karaoia ngke e tabe ni katea te Tabaenako bwa e na kamanenaaki irouia I-Iteraera ibukin taromaurian te Atua? (Kamataata bwa botaki i nanon te Tabaenako e kanikinaei "bwain karawa," n aron ae e kakimototoaki i nano ikai.)

Otenanti i nanon te Tabaenako:	Tera ae e kanikinaeaki iai:
a. Ibonga a anga maan bwa taian karea nakon te Atua (Ebera 10:1–4, 11).	Iesu e anga rabwatana bwa te karea ibukin buure (Ebera 9:26–28; 10:4–12).
b. Ibonga a katoka raran te man are e kareanaki i aon te baonikarea are e kanikinaeaki iai te kaitiakaki ao itiakiia aomata (Ebera 9:6–7, 19–23).	Raran Iesu, e wawanako n tain Kabwaraan buure, e kaitiakiira ao e kaitiakiroroira man te bure (Ebera 9:11–15).
c. Te ibonga ae rietata e rinanon te roki nako nano te tabo ae tabu (Ebera- 7).	Iesu, te ibonga ae rietata, e nako karawa rinanon te roki (Ebera 9:24).

- E kamataata Bwauro bwa ana tua Mote bon berita ni kawai i marenan te Atua ao ana aomata (Ebera 8:9; tara naba I-Karatia 3:24–25). Tera te berita ae boou are e uotaki iroun Iesu Kristo? (Tara Ebera 8:6–8, 10–13. Bwaninin te euangkerio.) Taekinna bwa te berita ni kawai e kabwarabwaraaki taekana i nanon te O Tetemanti n te Bwaibwara, ao te berita ae e boou e kabwarabwaraaki taekana i nanon te Nu Tetemanti.
- Bukin tera te berita ni kawai e aki kona ni kakororaoia aomata akea iri ni karaoana? (Tara Ebera 10:1–4.) Bukin tera te berita ae e boou e anganiira te kaantaninga ae korakora ibukin te kakororaoaki? (Tara Ebera 10:9–18.)

4. Naake a kammwakura aia onimaki i nanon Iesu Kristo a na abaaba i nanon uean te Atua.

Wareki ao maroroakin kiibu aika rineaki man Ebera 10:19–11:40. Imwiin kabwarabwaraan kawai iroun Bwauro ake a kaota iai bwaninin te euangkerio bwa te tua ae e rietata mani bwanin raoi riki are e oneamwiin ana tua Mote, e kaungai nanoia Aomata aika Itiaki bwa a na ira te "kawai naba ngkai ae maiu" ma ni kaaki aia onimaki i nanon Iesu Kristo (Ebera 10:19–22).

- Tera te moan, ke te tua ae e aanaki iai, te euangkerio? (Tara Taekan te Onimaki 1:4.) Tera te onimaki? (Tara Ebera 11:1; Aramwa 32:21; Ita 12:6.) E kanga te onimaki ni korakora riki nakon te kakoaua? Bukin tera onimakinan Iesu Kristo e kakawaki nakon kamaiuara?
- E anga taian katoto aika bati Bwauro ibukiia aomata ake a kabobongai karaoan bwaai aika kakannato rinanon onimakinan Iesu Kristo. Antai taekana are e taekinna? (Tara Ebera 11:4–12, 17–34.) Koroi ni karinani i aon te burakibooti araia te koraki ake a taekinaki, ao maroroakinna bwa a kanga aia mwakuri aomata n tatabemaniia nako n tangira te onimaki.

  Tao ko na bae n tangiria ni katukuia kaain te kiraati i nanon kurubu aika uarereke ibukin te maroro aei. Anganiia kaain te kurubu n tatabeua nako aia mwakuri bwa a na iangoi aroia aomata tabeman ake a taekinaki n Ebera 11. Anganiia kaain kurubu nako aia tai tabeua te miniti bwa a na maroroakinna

bwa a kanga aia mwakuri aomata n tangira te onimaki, ao i mwiina tuangiia kaain kurubu n tatabeua nako bwa a na anga aia reke nakoia kaain te kiraati n te aro ae kimototo.

- E reirei naba Bwauro bwa te onimaki e kona ni buokiira i nanon tain te kangaanga ke te totoko (Ebera 11:32–38). E kanga te onimaki ni buokiko ni kaaitarai am kangaanga? Baikara kakabwaia riki tabeua aika a tia n reke iroum (ke tabeman aika ko ataia) aika a tia ni karekei man onimakinan Iesu Kristo?

Kabaneana

Taekinna bwa ti kakabwaiaaki ngkai ti kona ni maiu i nanon te tai ae e a reke iai bwaninin te euangkerio. Kakoaua bwa e reke te kamaiuaki i nanon onimakinan Iesu Kristo ao te ongeaba nakon ana tua nako. Kaungai nanoia kaain te kiraati bwa a na kawakin taian berita ao tua ibukin te euangkerio ae e a tia ni kaokaki.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reireiei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

1. E na kawakin ana Berita nako te Atua

- Tera ae e reiakinna Ebera 6:10–19 ibukin ana berita te Atua nakoia natina? Tera ae kona n reiakinaki man te kibu 15 n aron irekereken te tokanikai i aon taian kataaki ao karekean taian berita mairoun te Atua? (Tara naba T&B 82:10.) Baikara namakin aika a tia n reke iroum n aron kakoroan bukin ana berita te Atua nakoim?

2. "Bwa ane e Tangiria te Uea ao e reireinna" (Ebera 12:6)

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareka Ebera 12:5–11.

- E kanga te Uea n reireiniira? E kanga reireiara mairoun te Uea "ibukin kabwaiara"? (tara Ebera 12:10; T&B 61:8; 95:1; 101:5.) Ti na kanga ni kamanena reireinara bwa reken ara tai n reirei ao n rikirake? Kaoia kaain te kiraati bwa a na taekina aron aia tai are e reireiniia iai te Uea ao tera ae a tia n ataia man te bwai are e riki nakoia.

Reirei
38

"Ko a Tia ni Kakoaua Ibukin"

Mwakuri 21–28

Kaantaninga

Te kaungai nanoia kaain te kiraati bwa a na toui mwiin ana katoto Bwauro ao man riki bwa taan kaotioti ibukin Iesu Kristo aika kakaonimaki e ngae ngke ko a mena i nuukan te kataaki ao te karawawataaki.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Mwakuri 21:1–22:21. N aki tabeakin totoko mairoun toana, are e maaku ibukin maiuna, ma Bwauro e mwananga nako Ierutarem. E ribootina taekan mwangana ni mitinare nakoia taari ikekei. E nako nakon te tembora ao e tauaki irouia taan ioawa ao a un nakoina. E taua te Mataniwi ni Kaaben ma e kariaia bwa e na taetae nakoia aomata. E taekina aron rairakina Bwauro nakon ana euangkerio Iesu Kristo nakoia aomata.
   b. Mwakuri 22:22–23:35. A kakewea Bwauro ao a ukoukora maiuna. Ma te mataniwi ni Kaaben e kanakoa Bwauro mairouia taan ioawa ao e taua n ana auti ae e ooaki. N te bong are i mwiina ao te mataniwi ni kaaben e uota Bwauro nako mataia kaain te Tanirim. E riki te un ao te aki boraraoi ao te mataniwi ni kaaben e manga anaa Bwauro ao e uotia nakon ana auti. N te tairiki anne ao e kaoti te Uea nakon Bwauro ao e tuangnga bwa e weteaki bwa e na taekina ana kakoaua i Rom ao ai uana naba i Ierutarem. E raka i aon 40 Iutaia ake a bairea tiringan Bwauro, ao e kairaki nakon Berekira ae te koowana, ibukin kamaiuana.
   c. Mwakuri 26. Imwiin te bwainikirinaki ao te karinaki n te karabuti i nanon tabeua te ririki, e uotaki Bwauro bwa e na kakoaua i matan te Uea ae Akeribwa. Akeribwa e kakewea ana koaua Bwauro ao e kanakoaki nako Rom bwa e na kawara Kaitara.
   d. Mwakuri 27–28. E koro ana kaibuke Bwauro i aon kawaina nako Rom i mwiin aki mutiakinan ana reirei iroun te kaaben.. N tokina ngke e roko i Rom, ao e karinaki n te karabuti, ma e tataekina te euangkerio nakoia ni kabane ake a kan kakauongo.
2. Ngkana a tauraoi bwain reirei aikai, kamanenai n tain te reirei.
   a. "Paul—A Chosen Vessel," man te *New Testament Video Presentations* n te mwakoro ae tebwi ma teuana te miniti maanna (53914). Kaota te mwakoro aei, ngkana e riai, n te aro are ko na ataia bwa n ningai ae ko na katoka iai te wirio ibukin te maroro.
   b. Maben mwanangan Bwauro nako Rom.
3. Katautau ibukin te anga reirei: "E kakawaki bwa naake ko reireiniia a na kamwarakeaki, bwa a na reireinaki bwaai tabeua. Ni katoa te tai are a roko iai ao e riai n iai teuana te iango, ao teuana ana kairi te tamnei are bon aia bwai ibukin rokoia nakon te kiraati. E kona n ae te iango ae uarereke, ae teuana ae tataneiai te aba iai—n aron te koaua ae ataaki" (Boyd K. Packer, *Teach Ye Diligently* [1975], 154).

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

- Iai te aomata ni booki aika tabu are ko namakinna bwa ko kona ni kina, ibukin te iango ae ti te arona, te bwai ae ko a tia n nooria, ke aroaro nako? Bukin tera ngkai ko namakina kaanim nakon te aomata aei?

Kariaia tabeman kaain te kiraati bwa a na kaoti aia iango. Imwiina taekinna bwa n taraan te bwai are e a tia n riki nakoina imwiin te Moani Kaotioti, te Burabeti ae Iotebwa Timiti e namakinna bwa te bwai are e riki nakoina a boraoi ma ana kaotioti Bwauro (Tara Joseph Smith—History 1:23–25.)

Kabwarabwara bwa rokon Bwauro i matan te Uea ae Akeribwa bon teuana mai buakon baika a tia riki are e na maroroakinaki i nanon te reirei aei. N te aro aei ao rinanon mwanangana ni mitinare, n aki tabe ma te rawa ao te bwainikirinaki, e tei Bwauro ni matoatoa i nanon te onimaki ao e kaota ana koaua ma te ninikoria ibukin Iesu Kristo.

Maroroakinan Booki aika Tabu ao Kabonganaaia

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika a rineaki man booki aika tabua aikai, maroroakinna bwa ti na kanga ni kona ni karikirakea ninikoriara ao ara onimaki n ai aron ana onimaki Bwauro ae korakora. Kaungai nanoia kaain te kiraati bwa a na taekina aron aia tai ngke a taekin aia koaua ma te ninikoria rinanon aia taeka ke aia mwakuri.

1. E ribootina taekan mwanangana Bwauro ao e boo ma taan ioawa aika un nakoina i Ierutarem.

Ngkana ko kamanena te anga reirei n te wirio "Paul—A Chosen Vessel," kaota te moani mwakoro ngkai. Katoka te wirio i mwiin te tia taetae ngke e taku, "He fulfilled the Lord's words that he would bear His name before kings and rulers" (i nanon tain taekinan taeka aikai, ao Bwauro e kairaki rinanon kawain te auti irouia tabeman tautia).

Maroroakina Mwakuri 21:1–22:21. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu ake a rineaki. Kamataata bwa i mwiin teniua mwanangana ni mitinare aika nakoraoi are e waakinna rinanon aaba ake a tauaki taekaia i Rom, e oki Bwauro nako Ierutarem, e ngae ngke e ataia bwa e kakamaaku karaoana.

- Bukin tera a kataia raoraon Bwauro ni tukia bwa e na aki okira Ierutarem? (Tara Mwakuri 21:10–12.) E kanga Bwauro ni kaeka nakon raraoman nanoia raoraona? (Tara Mwakuri 21:13.) E kanga te bwai aei ni kamataata ana anga nano Bwauro nakon Kristo?
- Tera ae karaoia Bwauro tebongina imwiin rokona i Ierutarem? (Tara Mwakuri 21:17–19.) E kanga te bwai aei n ti te arona ma te bwai ae a karaoia mitinare ni bong aikai i mwiin okiia man aia mwakuri ni mitinare? (A ribootina taekan aia te bwai ae riki n aia mwakuri ni mitinare nakon te beretitenti n te titeiki ao te kauntira ae rietata ao ni mwaitin te tai nakoia kaain te uoote ke te mwaanga i nanon tain te botaki n toa.) Ko kanga n tia ni kakabwaiaaki man ongoraam ni bwaai aika a tia n riki nakoia mitinare tabeman?

- A mwaiti Kiritian aika Iutaia aika a riba Bwauro ibukin reiakinan te kamaiuaki bwa e reke mairoun Iesu Kristo, ma tiaki man ana tua Mote (Mwakuri 15:1–35). Ni kakukureiaia aomata aikai, taari i aon Ierutarem a tuanga Bwauro bwa e na nakon te tembora ao n rinanon te mwakuri ni kaitiaki ae tabu bwa kaanga te kanikina bwa e bon kaawakina naba te tua (Mwakuri 21:20–25). Tera ae e riki ngke e mena Bwauro n te tembora? (Tara Mwakuri 21:26–30. E kakioaki irouia aomata aika ioawa ake a kabuaakaka bwa e ekaanako ana tua Mote n ana reirei ao e kabarekareka te tembora man kairaia te koraki aika tiaki kaain Iutaia nako nanona.) E kanga Bwauro n reke maiuna mairouia aomata aika ioawa? (Tara Mwakuri 21:31–36.) Tera ae e karaoia Bwauro ngke e kariaia te mataniwi ni kaaben bwa e na taetae nakoia aomata? (Tara Mwakuri 21:37–22:21. Bukin tera e tangira te ninikoria te bwai aei?

Ko na bae n tangiria ni kan moana karinanan bwaai n taai ni kabane ake a riki ni Mwakuri 21–28 bwa Bwauro e kaota te ninikoria ae korakora n riki bwa te tia kaotioti ibukin Iesu Kristo. Karin baika a riai nakon karinanan bwaai i nanon tain te reirei.

- Ni ngai te tai are ko kaota iai am koaua n te aro are e tangiraki iai te ninikoria? Ko kanga ni karekea te ninikoria ni karaoan aei? E kanga ataan aron ana mwakuri Bwauro ni buokiko ni karekea te ninikoria n tibwauaan am koaua ma tabeman?

2. E uotaki Bwauro nako mataia kaain te Tanirim.

Wareki ao marororakin kiibu ake a rineaki man Mwakuri 22:22–23:35.

- A kanga aia taeka te bwariko n aomata i tinanikun te tembora ni kaeka nakon ana rongorongo Bwauro ibukin rairakina? (Tara Mwakuri 22:22.) Tera ana Kaantaninga te mataniwi ni kaaben ni kamwawaan Bwauro mairouia aomata aika ioawa? (Tara Mwakuri 22:24.) E kanga Bwauro ni kona n tuuka kataereana? (Tara Mwakuri 22:25–26. E taekinna bwa ngaia bon kaain Rom. Ao n aio e anganna te inaomata ao te kona ae onoti n aban nako Rom, are bon Ierutarem naba mwakorona.)
- Tera te moani bwai are e taekinna Bwauro ngke e uotaki nako mataia kaain te Tanirim (te Kauntira n Iutaia)? (Tara Mwakuri 23:1; tara naba Mwakuri 24:16. Tara T&B 135:4 ibukin te kibu n taeka ae ti te arona ma are e taekinaki mairoun te Burabeti ae Iotebwa Timiti.) Tera am iango n "aron raoiroin mataniwiin nanon Bwauro i matan te Atua" are e buokia n te tai aei? Kaoia kaain te kiraati bwa a na iangoia bwa tera bitaki aika kainnanoi ni kani karaoi i nanon maiuia bwa a aonga ni karekea "mataniwiin nanoia aika raoiroi i matan te Atua."
- Tera ae taekinna te Uea ngke e kaoti nakon Bwauro i mwiin te ukeuke are ke karaoaki nakon Bwauro mairouia kaain te Tanirim? (Tara Mwakuri 23:11.) E kanga te Uea ni buokiko "kabebetea nanom" i nanon taai aika a kangaanga?
- Imwiin te bong are e kaoti iai te Uea nakon Bwauro, e raka nako 40 Iutaia ake a bairea tiringan Bwauro, ao a berita bwa a na aki amwarake ma ni mooi ni karokoa ae a tokanikai n tiringan Bwauro (Mwakuri 23:12–15). E kanga Bwauro n tokanikai i aon aia babaire? (Tara Mwakuri 23:16–35. Tao ko na bae n tangiria ni kan taekinna bwa aio ai bon te kateniua n tai i nanon ti tabebong bwa Bwauro e kawakinaki man te mate.)

3. E taekina ana koaua Bwauro nakon Akeribwa, ma ana koaua e aki kakoauaki.

Wareki ao maroroakin kiibu aika a rineaki man Mwakuri 26. Tao ko na bae n tangiria ni kan kakimototoi rongorongo aikai man Mwakuri 24–25: E kanakoaki Bwauro nakon Berekira, are te koowana, ao e taekina ana koaua i matana ma te ninikoria. E tiku Bwauro bwa te bure i nanon uoua te ririki ai Berekira e kaantaningaia bwa e karekea te mwane bwa e na kainaomata iai (Bwauro). Ngke e tokanikai Berikira n riki bwa te koowana mairouia kaain Beteto, Iutaia a tuangiia kaain Beteto bwa a na kanakoa Bwauro nako Ierutarem ibukin kateana n te bowi. E rawa Bwauro n nako, e ataia bwa e na raoiroi kateana n te bowi ikekei. Ma onea mwiina, e manga tang Bwauro nakon Kaitara, n aron i naomatana ngkai kaain Rom ngaia. A kariaia i Beteto bwa a na kanakoa Bwauro nako Rom, ma e riai Bwauro ni kaoti moa i matan Erote Akeribwa, are a rineia i Rom bwa te tia tautaeka i aon Iuta.

Ngkana ko kamanena te reirei n te video, kaota te kauoua ni mwakoro ngkai. Katoka te video i mwiin ana taeka Bwauro are e taekinna, "I would to God that not only thou, but also all who hear me this day, were such as I am, except these bonds" (i mwaain raoi are e kairaki Bwauro man te kabowi nakon te Uea ae Akeribwa).

- Tera ae e kakukureiko n ana taeka Bwauro nakon te Uea ae Akeribwa? (Tara Mwakuri 26:2–27.) E kanga ana kaeka Akeribwa nakon ana taeka Bwauro? (Tara Mwakuri 26:28.) Tera ae tuuka Akeribwa nakon rikina bwa te Kiritian? Aroaro baikara ke kangaanga riki tabeua ake tukiia aomata ni bong aikai man kariaiakan ana euangkerio Iesu Kristo?
- A kanga aia kaain I-Beteto ma ana kaeka Akeribwa ni kaokoro nakon Bwauro? A kanga aia kaeka n ti te arona? (Tara Mwakuri 26:24, 28. Taekinna bwa akea te bwai ae karako riki nakon te anga nano ae bwanin ae e kariaiakaki iroun te Uea. E ngae n anne ma Akeribwa e kunea ana rongorongo Bwauro bwa e kuri n rangi ni kakoauaki ma kaain i Beteto a aki kariaia, ma a konaaki ni kauoman ni kataakin aia onimaki are e anganiia Bwauro.)

4. E koro ana Kaibuke Bwauro i aon kawaina nako Rom.

Wareki ao maroroakin kiibu ake a rineaki man Mwakuri 27–28. Kabwarabwara bwa e a tia Akeribwa ni kukurei nanona ni kabwara/kaotinakoa Bwauro (Mwakuri 26:32), ma Bwauro e a tia ni manga tang nakon Kaitara ao mangaia are e a kanakoaki iai nako Rom. Ngkana kam maroroakina taekan mwanangan Bwauro nako Rom, katea te mabe ao kotoi taabo aika a riai, n ai aron Naamo aika Raraoi ike e reireiniia iai mwaane Bwauro bwa a na tiku ibukin tain te mwaitoro (winta), ao Mwaorota (Merita), ike a uarake iai bwatintian te kaibuke are e koro nakon te aba.

- Tera ae riki ngke e rawa kaabenin te kaibuke nakon ana kauring Bwauro bwa e rangi kakamaaku te ieie man Naamo aika Raraoi (*Fair Haven*)? (Tara Mwakuri 27:7–20.) Tera te bwai ae e kaungaaki iai nanon te kamwaanta n te tienture bwa e na aki mwannanoa ana reirei Bwauro? (tara Mwakuri 27:11–12.) Bukin tera ngkai a kona tabeman mai buakora n aki mutiakina aia reirei mataniwiin te Ekaretia? Kam kanga n ataa kakawakin irakin aia reirei mataniwiin te Ekaretia?
- E kanga Bwauro n ataia bwa bwatintia ni kabane a na roko n te aba n aki kabuanibwai, e ngae ngke e na uruaki te kaibuke n te buaka? (Tara Mwakuri 27:21–26.) E kanga te taetae ni burabeti aei ni korobukina? (Tara Mwakuri 27:27–44.)

- E kanga Bwauro ni kamanena mwaakan nakona ni ibonga ngke e mena i aon te aba e uarereke ae Merita? (Tara Mwakuri 28:7–9.) Tera te bwai ae e katautauaki n te bwai ae riki aei n aron te kaantaninga ibukin mwaakan te nakoanibonga? E kanga karinean te nakoanibonga ni buokiira n riki bwa taan kakoaua ngaira iroun Kristo?
- I mwiin tabeua namwakaina, ao n tokina e roko Bwauro i Rom, ike e manga karinaki naba iai nakon te karabuti. E kanga n onea mwiin te rawawata nano aei nakon te bwai ae kona n reke ana raka iai? (Tara Mwakuri 28:16–31. E anganaki te inaomata, n te aro ae e kabanea ana tai ibukin tataekinan te euangkerio ao ni kakoaua Kristo.) Tera ae ti kona n reireiniira iai mairoun Bwauro n arona n riki bwa ana tia kakoaua Iesu Kristo? (Ngkana ko koroi ni karinani i aon te burakibooti taai ake e kaota iai te ninikoria Bwauro n riki bwa te tia kaotioti ae kakaonimaki, okiria n taraia.)

Ngkana ko kamanena te reirei n wirio, kaota nikirana ngkai.

Kabaneana

Kamataata bwa a taku taan koro rongorongo bwa e tiringaki Bwauro ibukin ana onimaki i aon Rom tao A.D. 65. E a tia ni kakoroi bukin mwiokoana n Abotoro, i nanon maiuna are e kangai, "mangaia are kam na nako, n reireiniia botanaomata ni kabaneia" (Mataio 28:19). E kakoroa naba bukin ana taetae ni burabeti te Uea bwa e na tataekina te euangkerio nakoia I-Tientaire, ao uea, ao I-Iteraera" (Mwakuri 9:15). Bon te tia kaotioti/kaboua ibukin Kristo ae kakaonimaki n aki tabeakina buakanakina n te taetae n aki akaaka ao n bwainikirinana n rabwatana, karinana n te karabuti ae e aki riai, ao n te aro ae moan te buakaka.

Kakoaua bwa ngkana ti iri ana katoto Bwauro n riki bwa taan kaboua/kaotioti aika a kakaonimaki ibukin Iesu Kristo in aroaro nako, E na anganiira te korakora bwa ti na tokanikai i aon kataakira.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reireiei.

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

Rinanoan Maiu Bwauro

Buokiia kaain te kiraati bwa a na kaaitau ibukin aron koron bukin ana mwakuri ni mitinare Bwauro ni kakoaua ibukin Kristo, tuangiia (kaain te kiraati) bwa a na tara te tabo are a karinanaki iai taeka i aan "Paul" n *Guide to the Scriptures* (iteraniba 742–43). Tuangiia kaain te kiraati n tatabemaniia nako bwa a na rinea teuana te bwai ae e a tia n riki i nanon maiun Bwauro ngke e kaboua ibukin Kristo. (Bwaai aika a riki ake a aki karinanaki i nanon Rikitionaren te Bwaibwara a kona naba ni karinanaki.) Kaoia kaain te kiraati n tatabemaniia nako bwa a na taekina ke n tibwaua ana rinerine ma te kiraati, ao ni karinani bwaai aika riki ni kabane i aon te burakibooti. I mwiin ao tuangiia kaain te kiraati bwa a na raira te maben mwanangan Bwauro ao kakoaua bwa a riki iaa bwaai n tatabeua nako. Buokiia kaain te kiraati n rinanon te booki aika tabu ngkana e riai ni iangoia bwa te tabo ae e riki iai te bwai teuana.

“Ibukin Kakororaoaia Aomata aika Itiaki

Reirei
39

I-Ebeto

Kaantaninga

Te buokiia kaain te kiraati bwa a na ota bwa te waaki ibukin “kakororaoaia Aomata aika Itiaki” (I-Ebeto 4:12) e tangiriira bwa ti na karikirakei ara onimaki iroun Kristo, bwa ti na toumwiin aia reirei abotoro ao burabeti, ao ma ni kawakin rabwatara man te bwai ae buakaka n te aonaaba.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. I-Ebeto 1:9–10. E reirei Bwauro bwa te kaantaninga ibukin koron bongin bwaninin taai are e na “booti bwaai ni kabane i nanon Kristo.”
   b. I-Ebeto 2:12–22; 4:1–16. E reirei Bwauro bwa Iesu Kristo bon bouan te maninganinga. E reirei bwa te Uea e anganiia abotoro ao burabeti ni buokiira ni kakororaoira ao ma n katiteuanaaki n te onimaki.
   c. I-Ebeto 5:22–29; 6:1–4. E reirei Bwauro n aron kainnanoan te katiteuanaaki i marenan te mwaanenumwa ao te ainenumwa ao i marenaia kaaro ao ataei.
   d. I-Ebeto 4:21–32; 6:10–18. E reirei Bwauro bwa ti riai ni “karina te aomata naba ngkai” ao karin ami bwai ni buaka nako ake mairoun te Atua bwa e na kawakiniira man te bwai ae buakaka n te aonaaba.
2. Wareware riki tabeua: Ioane 17:11; Motiaea 18:21–22; Tuua ma Berita 27:15–18; 38:25–27.
3. Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, uotia nakon te kiraati te mwakoro ni kora ke ni karai (tao 1 to 3 te buuti abwakina) ao te mwakoro n roobu ae tao ti tabo abwakiia.
4. Katautau ibukin te anga reirei: Mwaaken booki aika tabu e bukiia taan reirei ao kaain te kiraati ni kabaei taeka, iango, aomata, ao bwaai aika riki. Ko kona ni kaungai nanoia kaain te kiraati bwa a na mwaaken aia boki aika tabu ma ni kotoi tuua aika kakawaki n anga kiibu riki tabeua, ke n taekinna bwa tera are ko a tia ni koroia n te mwaatin (margin) n am boki aika tabu.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Kaotia nakoia kaain te kiraati te kora ke te karai ao te roobu (tara ana itera te “Katauraoi”).

- Tera te bwai ae a boraoi iai te kora ke te karai ao te roobu? (Bwa a karaoaki n te karai ke benuu ke te bwabwati ni karai.) A kanga ni kaokoro? (Te karai bon ti te nano teaina, ma te roobu e karaoaki n taian karai aika mwaiti, aika a biraki n teuana.) Te bwai tera ae e matoatoa riki?

Kabwarabwara bwa, n ai aron te mwakoro ni karai, ti mamaara ngkana ti mwiokoi oin rabwatara. Mangaia, n ai aron roobu, ti kona ni korakora riki ngkana ti katiteuanaaki ma tabeman n te onimaki ao n te raoiroi. I nanon te reta aei nakoia I-Ebeto, e katuruturua Bwauro aron kakawakin "kakororaoaia . . . aomata aika itiaki" ma ni karekea te "katiteuanaaki n te onimaki" (I-Ebeto 4:12–13). E maroroakinaki n te reirei aei bwa a kanga utuu nako ao te Ekaretia ni kona ni mwakuri nakon te kororaoi ao te katiteuanaaki man mwiokoan te Tia Kamaiu, n touan mwiia abotoro ao burabeti, karikirakeaia utu bwa a na korakora, ao karinan bwain buaka ake mairoun te Atua.

Maroroakinan Booki aika Tabu ao Kabonganaaia

Rinei koroboki ma booki aika tabu ma te tataro mwaaka ao titiraki ake a na rangi n raoiroi ibukin kaaitaraan bwaai aika a kainnanoi kaain te kiraati. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwaua te bwai ae e a tia n riki nakoia are e kaeti nakon reirei man booki aika tabu.

1. Koron bongin bwaninin te tai

Wareka ao maroroakina I-Ebeto 1:9–10.

- Ni moan mwakoron I-Ebeto, Bwauro e taekina, aron "Koron bongin bwaninin taai" (I-Ebeto 1:10). Tera koron bongin te euangkerio? (bon te tai are e anga iai te Uea nakon tao temanna te toro i aon te aonaaba are iai irouna taian kiing n te nakoanibonga ao e kariaiakaki bwa e na waakina tataekinan ke mwakurian te euangkerio.
- Tera koron bongin bwaninin taai? (Koron bongin te euangkerio are e moanaki ni kaokan te euangkerio ao katean te Ekaretia rinanon Iotebwa Timiti.) Bukin tera koron bongin ara euangkerio e kaeti nakon bwaninin taai?

E taku Beretitenti Gordon B. Hinckley: "Ngkoe ao Ngai ti noora te kakabwaia ae moan te korakora ma n tamaroa man koron bongin te euangkerio ni bwaninin taai. I nanon te bon ao te tai aei e a tia ni kaokaki nakon te aonaaba tuua ke reirei ni kabane, mwaaka, kakabwaia, ao kiing ibukin koron bongin te euangkerio aika a tia n nako" (man te Conference Report, Eberi 1992, 98; ke *Ensign*, Meei 1992, 70).

- Tera are e taekinna Bwauro bwa Tamara are i Karawa e na karaoia i nanon koron bongin te euangkerio? (tara I-Ebeto 1:9–10.) Tera am iango n nanon "booti bwaai ni kabane n teuana i nanon Kristo. Baikara bwaai tabeua aika a bootaki i nanon ara bong aikai? (A kona n rin kaeka aikai booki aika tabu, Kaain te Ekaretia, taun mwiia maate, ao utu ake a tia ni kabeaki n te tembora.) Ti na kanga ni kona ni ibuobuoki n aron te waaki ni ikoikoti aei?

2. Iesu Kristo ae ara boua n te maninganinga

Wareki ao maroroakin kiibu aika a rineaki man I-Ebeto 2:12–22 ao 4:1–16.

- Kabotaua I-Ebeto 2:12 ao 2:19. E kanga Bwauro ni kabwarabwarai bitaki ake e riki i nanoia te koraki ake a tia ni kariaia ao ma ni iriira te Tia Kamaiu? Ko kanga n tia n noora te bitaki ae ti te arona i nanom ke i nanoia tabeman? E kanga am iraorao ma tabeman kaain te Ekaretia n ai aroia "kaain te aba" i nanon te euangkerio ae e kakabwaia maium?
- Tera ae e nanonna Bwauro n ana reirei ngke e taku bwa Iesu Kristo bon "bouan maninginingin" te Ekaretia? (I-Ebeto 2:20). (Ngkana e riai, kabwarabwara bwa

bouan te maninganinga bon te boto ae te atiibu are e katukaki n te maninganinga ike a kaitibo iai oo ake uoua. Te boua n te maninganinga e rangi ni kakawaki ibukin te korakora ao te katiteuanaaki ni katean te bwai.) E kanga riki Iesu Kristo bwa bouan maninginingin am onimaki?

- Tera ae reiakinna Bwauro ni I-Ebeto 2:20 ao 4:11–14 ibukin kakawakiia abotoro ao burabeti? Bukin tera abotoro ao burabeti ngkai kakawaki nakon te Ekaretia ae koaua? Baikara reirei tabeua mairouia abotoro ni boong aika kaitira ao burabeti ake a buokiira ni kona n rikirake nakon te kororaoi ao te katiteuanaaki? (Tao ko na bae n tangiria ni koroi tabeia/mwiokoaia kaain te kiraati i aon te burakibooti.)

  E taku Beretitenti Boyd K. Packer n ana reirei: "Aia mwakuri burabeti ao abotoro e kairiia n taainako nakon mweengaia ao aia utu. . . . Te Kaantaninga ae moan baan te kakawaki ibukin bwaai ake ti reiakin ni kabane bon te katiteuanaia kaaro ao ataei n te onimaki i nanon te Uea ae Iesu Kristo, bwa a kukurei ni mweengaia, a kabaeaki n te mare ae akea tokina bwa a na kukurei ni mweengaia, a kabaeaki n te mare are akea tokina, ao a reitaki ma aia bakatibu, ao ni kakoaua karikirakeaia nakon Tamara are i Karawa" (man te Conference Report, Eberi 1995, 8; ke *Ensign*, Meei 1995, 8).

- Tera ae e nanonna Bwauro n ana reirei bwa iai temanna te Uea, teuana te onimaki, teuana te bwabetito"? (I-Ebeto 4:5). Bukin tera ngkai e kakawaki bwa ti na katiteuanaaki n ara atatai ao na ara reirei ni moan ana reirein te Ekaretia aika kakawaki?

3. Te Katiteuanaaki i marenan te mwaanenumwa ao te ainenumwa ao i marenaia kaaro ma ataei.

Wareka ao maroroakina I-Ebeto 5:22–29; 6:1–4.

- Tera te kabotau are e kamanena Bwauro ngke e kabwarabwara te aro n iraorao i marenan te mwaanenumwa ao te ainenumwa? (Tara I-Ebeto 5:22–29.) Tera ae a kona n reireiniia man te kabotau aei mwaanenumwa ao ainenumwa are e na kona ni buokiia ni karikirakea te tangira ae korakora riki ao te katiteuanaaki i nanon aia mare? (Maroroakin kawai aika a onoti ake e a tia Iesu ni kaota iai ana tangira ibukin te Ekaretia ao a kanga kawai aikai n tatabeua nako ni kamanenaaki nakon te mare. Tao ko na bae n tangiria ni kan karinani mwiokoaia kaain te kiraati i aon te burakibooti.

  E taku Beretitenti Spencer W. Kimball n ana reirei: "Ko kona ni kakaea i nanon booki aika tabu ni kabane bwa e ngaa te tabo ae e a tia ni kaairua iai te Uea ae Iesu Kristo nakon ana Ekaretia? . . . E kakaonimaki? E koaua? Iai te bwai ae tamaroa ao n tau are e na aki kona n anga? Ngkanne anne ae ti titiraki—tera ae titiraki ibukin te mwaanenumwa . . . .

  ". . . Ko kona n iangoia bwa e kanga n tangira ana Ekaretia? E bongana ikeikena nako nakoina. Rikirakena nako, ao arona i bon irouna, a kakawaki nakoina. E anganiia aomata akekei marurungiia ni kabane, mwaakana/korakorana ni kabane, kukureina ni kabane. E anga maiuna—tera riki ae kona temanna n anga?" (*Men of Example* [te taeka are e taekinaki nakoia taan anga reirei n taekan te aro, 12 Tebetembwa. 1975], 4–5).

- Tera ana reirei Bwauro nakoia ataei n I-Ebeto 6:1–3? Bukin tera te reirei aei e kakawaki ni bong aikai? Kam kanga n tia ni kakabwaiaaki ibukin karineaia ami karo?
- Tera ae e nanonna Bwauro ngke e reireiniia kaaro bwa a na kaikawaia rake natiia n aron ana kaikawaia ao ana kauring te Uea"? (I-Ebeto 6:4). A kanga kaaro ni kona ni kaikawaia rake natiia n te maiu n tamnei? A kanga kaaro ni kona ni ira ana katoto te Uea ngkana e kauringiia ataei?
- E kanga ana reirei Bwauro nakoia kaaro ao ataei ni kona ni buokiia ni kakorakorai aia iraorao utu ao ni kateimatoa te katiteuanaaki i nanon te mweenga? Tera te reirei are a tia abotoro ao burabeti n anganiira ni kaeti nakoia utu ni boong aika kaitira? Kaoia kaain kiraati bwa a na maroroakina te reirei n te tai ae e a tia n nako ake a taekinaki n tain taian maungatabu ni kabuta, ni bootaki riki tabeua ke taian maroro i etan te ai (fireside), ao i nanon rongorongon ana Maekatiin te Ekaretia.

  N "Te Utu: Te Katanoata nakon te Aonaaba," te Moani Beretitentii ao te Kooram n te Tengaun ma Uoman a reirei bwa "te kukurei i nanon te maiu n utu e kuri n ti te arona ma karekeana ngkana e kuneaki n ana reirei te Uea ae Iesu Kristo. Maare aika raoiroi ao utu a kateaki ma ni kateimatoai i aon tuua ibukin te onimaki, te tataro, te raira n nano, te kabwarabure, te karinerine, te tangira, te nanoanga, te mwakuri, ao mwakuri ni kakukurei aika a raoiroi" (*Ensign*, Nobembwa 1995, 102).

4. Karina "te aomata naba ngkai" ao "bwaai ni buaka nako mairoun te Atua"

Wareka ao maroroakina I-Ebeto 4:21–32 ao 6:10–18.

- Tera ae e nanonna Bwauro ngke e kaungai nanoia I-Ebeto bwa a na "karina te aomata naba ngkai"? (I-Ebeto 4:24). Baikara anuan maiu tabeua ibukiia aomata ake a riki ni "boou" rinanon kabwaraan bure iroun Iesu Kristo? (Tara I-Ebeto 4:21–32.)
- Ngke e kaungai nanoia Aomata aika Itiaki bwa a na karin aia bwai ni buaka mairoun te Atua, E kauringiia Bwauro man ana kairoro te buakaka n aekana nako (I-Ebeto 6:10–12). Baikara ana kairoro te buakaka tabeua i nanon te maiu aei?
- Baikara mwakorokoro aika a kakaokoro are e aranna Bwauro bwa bwai ni buaka mairoun te Atua? Tera are e tei ibukin te mwakoro teuana? (Tara I-Ebeto 6:13–18; T&B 27:15–18. Tao ko na bae n tangiria ni kan karinani reeke i aon te burakibooti i aan te atu ni iango ae *Bwain Buaka* ao *te Bwai are e Tei ibukina*.) E kanga mwakoron te bwai ni buaka teuana mairoun te Atua ni kawakiniira man ana kairoro Tatan? Tera ae ti kona ni karaoia ni karina te bwai ni buaka aei n te bong koraki?

Kabaneana

Kakoaua bwa te Uea e katea ana Ekaretia, ma Abotoro, ao burabeti, ni buokiira n riki n ai arona ao ma ni manga okiria ni maeka ma ngaia. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na uaia ni kakorakoraia ibukin "kakorakoraia Aomata aika Itiaki" man touan mwiin a na reirei nako Bwauro i aon I-Ebeto.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reireiei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

1. "Karin ana bwai ni buaka te Atua i aomi" (I-Ebeto 6:11)

Kaoti ana "The Whole Armor of God," te mataku n te wirio man mwakoron te *New Testament Video Presentations* ae tebwi ma teniua te miniti maanna (53914). Imwiina ao titiraki n titiraki aikai:

- Baikara bwaai aika a kamamate aika a kaaitarai tautia i nanon te reirei n te wirio? Baikara bwaai aika kamamate ake a kaaitarai aomata aika tabe n rikirake? A kanga kaain te Ekaretia ni kakabwaiaaki ibukin bwainakin aia bwai ni buaka ke aia otanga?

2. Te Tataro ibukiia Mataniwi n te Ekaretia

- Wareka I-Ebeto 6:18–20. Bukin tera Bwauro ngkai e tuangiia I-Ebeto bwa a na tataro ibukina? N ningai te tai ae ko a tia ni kakorakoraaki iai n aia tataro tabeman aomata? Bukin tera ngkai e kakawaki bwa ti na tataro ibukira n tatabemaniira nako?

3. "Bwa kam kamaiuaki rinanon te onimaki" (I-Ebeto 2:8)

- Tera ae e reiakinna Bwauro n I-Ebeto 2:8–9 bwa e na kanga te aomata ni karekea te kamaiuaki? Bukin tera ngkai e aki riai ibukira bwa ti na kamaiura man ara mwakuri? (Tara I-Rom 3:23; Motiaea 3:17; Aramwa 22:14. Tao ko na bae n tangiria ni kan taekinna bwa e a tia Bwauro n angiin te tai ni kauringiia Aomata aika Itiaki aika Iutaia bwa a aki kona ni kamaiuiaki man mwakuri ibukin ana tua Mote. Ibukin te maroro ae bwanin raoi riki ibukin te akoi ao mwakuri, tara reirei 36.)

Reirei
40

"I Kona ni Karaoi Bwaai ni Kabane i nanon Kristo"

I-Biribi; I-Korote; Biremon

Kaantaninga

Te kungaia kaain te kiraati bwa a na karikirakei anua ni maiu aika koaua ibukiia taan iriira Iesu Kristo.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. I-Biribi. E kaaitauiia Aomata aika Itiaki Bwauro i aon I-Biribi ibukin te buoka are a tia ni kanakoa nakoina ao e kaungaaia bwa a katiteuanaaki, a taan iriira Kristo aika a kakaonimaki.
   b. I-Korote 1. E kauringiia Aomata aika Itiaki Bwauro i aon Korote bwa te kamaiuaki man ara bure e roko ti mairoun Iesu Kristo.
   c. I-Korote 2:1–8, 16–23; 3; 4. E reireiniia Aomata aika Itiaki Bwauro i aon Korote ibukin bwaai aika a riai ni karaoi ao anua ni maiu aika a riai ni karikirakeaki n ai aroia ana aomata te Atua aika rineaki.
   d. Biremon. E kaunga nanon Biremon Bwauro bwa e na kabwara ana bure Onetimo are te kaunga are e birinako.
2. Katautau ibukin te angareirei: Kakimototoan te reirei ke mwakoro aika rineaki man booki aika tabu e kona n reke iai bwain reirei aika a mwaiti riki nakon reken am tai ni kamanenai i nanon tain te reirei. Ngkana ko katauraoi reirei n tatabeua nako tataro mwaaka bwa reirei raa ao koaua baikara aika a rangi ni manena ibukin am kiraati. Baireia bwa ko na reiakin baikai moa, karin mwakoron te reirei riki ake tabeua ngkana e tau te tai. E ngae n anne, ma ngkana ko angareirei, ko riai ni kainamakina te Tamnei ao ko riai ni kaibitaki n onea am babaire ngkana ko namakinna bwa ko kairoroaki bwa ko na karaoia.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Koroi i aon te burakibooti tabeua taeka aika kakawaki man te taekan te onimaki, n ai aron koaua, *kakoaua*, *raoiroi ke itiaki*, ao *riai n kamoamoaki*.

- Man Taekan te Onimaki raa ae a kona n reke iai taeka aikai? (Ngkana a aki ataia kaain te kiraati, ao tuangiia bwa a na taraia n Taekan te Onimaki, taeka baikara aika a kona ni kuneaki n tokin Bwaeao aika Bobuaka.)

Ngkana a tia kaain te kiraati ni kaeka n te aro ae e rangi n eti, tuangiia kaain te kiraati bwa a na taekina ke a na wareka te katebwi ma waniua n taekan te onimaki. Imwiina tuangiia riki kaain te kiraati bwa a na taekina riki moan iteran taekan te onimaki, rinanon "ana kauring Bwauro."

- Tera "ana kauring Bwauro"? E kuneaki iaa?

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na raira aia Bwaibwara nakon I-Biribi 4:8 ao kabotaua ma te katebwi ma teniua n taekan te onimaki. Kabwarabwara bwa ngke taekina ana kauring Bwauro Iotebwa Timiti n te katebwi ma teniua n taekan te onimaki, e tara I-Biribi 4:8, are bon mwakoron kanoan te reta are e koroia Bwauro nakoia Aomata aika Itiaki i aon Biribi. Te reirei n te bong aei e na kabwanina te reta aei ao ana reta Bwauro nakoia I-Korote ao I-Biremon, a bane ni koreaki i nanon ana tai Bwauro ni kabureaki i aon Rom. A maroroakinaki n reta aika taekan te anua ni maiu ae ti riai ni kakaea ni karikirakeira bwa taan ririmwiin Iesu aika kakaonimaki.

Maroroakinan Booki aika Tabu ao Kabonganaaia

Ngkana ko anga reirei i aon taeka man booki aika a tabu akai, maroroakinna bwa a kanga ni kamanenaaki nakoira ni bong aikai n ai aron kamanenaaia nakoia Aomata aika Itiaki n ana tai Bwauro. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwauaa te bwai ae a tia n nooria ae e kaeti nakon tuua man taeka aika a tabu.

1. E kaungai nanoia Aomata Aika Itiaki aika I-Biribi bwa a na iriira Iesu Kristo.

Maroroakina ana reta Bwauro nakoia I-Biribi. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika a rineaki ni kabaibati.

- E karinaki Bwauro n te karabuti i aon Rom ngke e koroboki nakoia I-Biribi. A kanga ni kaeka kaain te Ekaretia ake tabeman nakon karinan Bwauro n te karabuti? (Tara I-Biribi 1:12–18.) Kam kanga n tia ni buokaki ni nooran ke n ongoraean taekaia tabeman ake a ninikoria ni beku ibukin te beku ibukin te Uea?
- I nanon te boki ae I-Biribi 2:2–3, Tera te bwai are e kaungai nanoia iai kaain te Ekaretia Bwauro bwa a na karaoia? N aaro baikara aika a riai iai kaain te Ekaretia n nanona "te nano ae ti teuana"? (Tara I-Biribi 1:27; 2:14–15.) Bukin tera n taai tabetai ti karaoi bwaai ibukin "te neboaki ae akea manena"? Bukin tera ngkai kam taku bwa Bwauro e reirei n ekanako te bwai aei? Bukin tera ngkai e kakawaki e kakawaki bwa ti riai n aki iangoia bwa ti raoiroi riki nakoia tabeman aomata? (Tara T&B 38:24–26.)
- Tera ae reiakinna Bwauro ibukin Iesu ni I-Biribi 2:5–8? E kanga Iesu ni karaoa te katoto n nano rinano ao n aantaeka nakon nanon te Tama? (Tara Ioane 8:29.) Tina kanga n nanorinano ao n aantaeka riki nakon nanon Tamara are i Karawa?
- Tera n am iango n aron te bwai are e nanonna iai Bwauro ngke e tuangiia I- Biribi, "Mwakuriia aron oin kamaiuam ma te maaku ao rurubenebene"? (I-Biribi 2:12).

  Beretitenti David O. McKay e kabwarabwara: "'Mwakuriia aron oin kamaiuam' bon te taeka ni kaunga nano are e kamatataakiki n te mwakuri, man te iango mwaaka, te ongotaeka te korakora ao te onimaki. Ma e riai te baei ni karaoaki n aron ataakin te inaomata ae korakora iroun temanna ma temanna e kona ni karika te kainikatonga ao te mamaara are e na te uota te bwaka. Ma te maaku ao te ruru, ti riai ni ukoukora te korakora ao ana akoi te Atua ibukin ana kairi te Tamnei nakon karekean te tokanikai ae te kabanea n tokanikai tuoa" (man te Conference Report, Eberi. 1957, 7).
- E kaokioka ana reirei Bwauro nakoia I-Biribi bwa "a na kimwareirei i nanon te Uea" (I-Biribi 3:1; 4:4). Ti na kanga kimwareirei i nanon te Uea?

- E tuangiia I-Biribi Bwauro bwa e a tia ni kabanei ma ni bwaai ni kabane ibukin Kristo I-Biribi 3:7–8). Tera are e a tia Bwauro n taona nanona man bwaai ni kabane? Bukin tera ngkai e kakawaki bwa ti na kabanei ara bwaai ibukin Kristo? (Tara I-Biribi 3:9–12.)
- E taku te Burabeti ae Iotebwa Timiti n ana reirei: "Te aro ae e aki tangira te angabwai ni bwaai nako e na bon aki kona ni karekea te mwaaka ae e tau nakon karikan te onimaki ae e riai ibukin te maiu ao te kamaiuaki; bwa, man moan reken maiun te aomata, e riai te onimaki n reke nakon kimwareirein te maiu ao te kamaiuaki e na bon aki kona n reke ngkana akea te angabwai ni bwain te aonaaba ni kabane"(*Lectures on Faith* [1985], 69).
- Ti na kanga ni karekea "ana rau te Atua" n aron ae e taekinaki n I-Biribi 4:7? (Tara I-Biribi 4:6–7.) Ni ningai te tai are ko kona n namakina iai ana rau te Atua?
- Ti na kanga ni kamanena ana reirei Bwauro n I-Biribi 4:8? (Tara naba Taekan te Onimaki 1:13.) Ti na kanga ni kakabwaiaaki ngkana ti ira te kauring aei?
- E anga ana koaua Bwauro ma n taku, "I kona ni karaoi bwaai ni kabane rinanon Kristo are e kakorakoraai" (I-Biribi 4:13). Ko kanga n taku bwa e karekea ana koaua Kristo aei Bwauro? Ko kanga ni kona "ni karaoi bwaai ni kabane i nanon Kristo"?

2. E kauringiia kaain I-Korete Bwauro bwa te kamaiuaki e reke ti rinanon Kristo.

Maroroakina I-Korote 1. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika a rineaki ni kabaibati. Kabwarabwara bwa Aomata aika Itiaki i aon I-Korote, ae te kaawa ae e uarereke i mainikun I-Ebeto, a tia ni kairoroaki n te reirei are e kauarerekea kakawakin te Tia Kamaiu ao e katurua ana taratara i aon karekean te kororaoi man kawakinan taian otenanti ao taromauriaia anera. N ana reta nakoia I-Korote, e kauring Bwauro n ekinakoi reirei aikai, ma ni kaungaia Aomata aika Itiaki bwa a na "nene aaia" ao ma n tekateka raoi (I-Korote 1:23; tara naba I-Korote 2:5–7) i nanon te atatai are e roko mai iai te kamaiuaki e roko ti rinanon Iesu Kristo.

- Baikara koaua ibukin Iesu Kristo ake e reireiniia iai I-Korote Bwauro? (Tara I-Korote 1:12–22. Karinani aia kaeka kaain te kiraati i aon te burakibooti.) Bukin tera e kakawaki bwa a na oota iai I-Korote bwa a na oota ni koaua aikai? E kanga am atatai ao am koua ibukin Iesu Kristo n roota aron maium?
- Tera aia bwai aomata aika itiaki are ti kona ni karekea mairoun Tamara are i Karawa? (Tara I-Korote 1:12; 2 Nibwaai 9:18; T&B 50:5.) Antai ae karaoa te bwaibwai aei bwa e na riai? (Tara I-Korote 1:12–14.) Tera ae ti riai ni karaoia bwa ti aonga ni kona ni karekea te bwaibwai aei? (Tara I-Korote 1:10–12; 2 Nibwaai 9:18; Aramwa 5:51; T&B 50:5.)
- Tera ae e nanonna Bwauro ngke e kaungai nanoia kaain I-Korote bwa a na "nene aaia ao ma n rau raoi i nanon te euangkerio? (Tara I-Korote 1:23.) Tera te bwai ae e karika "mwaeia aomata man te kaantaninga ibukin te euangkerio? (I-Korote 1:23). Tera te bwai ae ti kona ni karaoia ni kakorakorai are koaua?

3. E reireiniia kaain I-Korote Bwauro bwa tera ae a riai ni karaoia n ai aroia ana aomata te Atua aika a rineaki.

Maroroakina I-Korote 2:1–8, 16–23; 3; 4. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu ake a rineaki ni kabaibati.

- E tangiriia Aomata aika Itiaki Bwauro bwa "a na katiteuanaaki n te tangira" ao i nanon wanawanan te Atua ao Iesu Kristo (I-Korote 2:2–3). Ti na kanga ni kabobongaa te bwai aei i nanon ara uoote ke mwaanga?
- Tera ae e nanonaki n te "teimatoa ao te rikirake i nanon Kristo"? (Tara I-Korote 2:7.) E kanga te "teimatoa ao te rikirake i nanon Kristo" ni buokiira i nanon taai ni kataaki? (Tao ko na bae ni kan kabotaua te kai ae uarereke wakaana, ae e mena naba ieta ma te kai ae e abwabwaki wakaana ma n roko i nano. Maroroakinna bwa e ngaa te kai ae tara ni kona ni maiu i aon taian kataaki nako n ai aron buakan te bong ke tain te riringa ae korakora.)
- Baikara anua ni maiuia aomata ake a rineaki mairoun te Atua aika a karinanaki n I-Korote 3:12–15? (Karinani aia reke kaain te kiraati i aon te burakibooti.) E kanga Iesu Kristo ni kaota te katoto n anua ni maiu aikai? (Tuangiia kaain te kiraati bwa a na iangoi bwaai ni kakairi aika a kakawaki ake e maiuakin Iesu bwa bwaai ni katoto ibukin anua ni maiua aikai n tatabeua nako. Ti na kanga ni kona ni karikirakei anua ni maiu aikai n te aro ae moan te tamaroa?
- Ti na kanga ni kariaia ana taeka Kristo bwa e na mena i nanora, n aron ana kauring Bwauro? (Tara I-Korote 3:16–17; tara naba T&B 1:37; 18:34–36.) A kanga anene n taromauri ni kakorakorai ara ataatai ao ara koaua ibukin ana taeka Kristo? Ti na kanga ni kona ni kamanenai anene n taromauri n te aro ae tamaroa riki?

  E taku te Unimwaane ae Dallin H. Oaks: "Ti kainnanoa kamanenaan ara anene n taromauri riki n te aro bwa ti aonga n reitaki teuana ma Tamnein te Uea, ni katiteuanaira, ao ni buokiira n reiakina ara reirei taekan te aro. Ti kainnanoa kamanenaan riki ara anene n taromauri n te aro ae e raoiroi riki i nanon ara reirei ni mitinare, i nanon ara reirei n taekan te euangkerio ni kiraati nako, i nanon taian kooram, ni bootaki nako, i nanon botakin te utu n te tairiki, ao n kawaran auti n reirei. Te katangitang bon te kawai ae oomwaaka ibukin taromaurian Tamara are i Karawa ao Natina, ae Iesu Kristo. Ti riai ni kamanenai anene n taromauri ngkana ti kainnanoa te korakora n tamnei ao ana ibuobuoki te Tamnei" (man te Conference Report, Okitobwa 1994, 13; ke *Ensign,* Nobembwa 1994, 12).
- E katuruturua ma ni kaokioka kakawakin te kakaaitau Bwauro (I-Korote 2:7; 3:15, 17). Bukin tera e kakawaki bwa ti na kakaaitau? Ti na kanga ni kaota are kaaitau nakon Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo n aroaron nako te maiu?

4. E kaungaa Biremon Bwauro bwa e na i kakabwarabure ma Onetimo

Maroroakina ana reta Bwauro nakon Biremon. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu ake a rineaki ni kabaibati. Kabwarabwara bwa Bwauro e korea ana reta nakon Biremon, ae kaain te Ekaretia i aon i Korote, n aron ana toro Biremon ae Onetimo. Onetimo e kuribwaia Biremon ao e biri nako Rom, ike e a kaaitibo iai ma Bwauro ao ma n rairaki nako te Ekaretia. E tuanga Biremon Bwauro bwa e na e na kabwara ana bure Onetimo ao ma ni butimwaaia kanga tarina n te euangkerio.

- Tera ae ti kona n reiakinna n aron Bwauro man ana reta nakon Biremon?
- E kanga Bwauro ni kaota te karinerine ibukin ana rinerine Biremon? (Tara Biremon 1:14.) E kanga Bwauro ni kaota mwiokoana ibukin mweeraoin Onetimo?

- Tera te bwai ae ti kona n reiakinna man te reta aei ibukin mwaakan te euangkerio n onika aron aia iraorao aomata? (Tara Biremon 1:16.) E kanga te euangkerio n roota am iraorao ma aomata ake a maeka ni katobibiko?

Kabaneana

Kaota am koaua ibukin kakawakin karikirakean anua ni maiu aika a kona ni buokiira n riki kaanga ai aron Iesu Kristo, n aron ake a taekinaki n ana reta Bwauro nakoia I-Biribi, I-Korote, ao nakon Biremon. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareka I-Biribi 4:8 ao I-Korote 3:12–15 ao rinea te anua ni maiu teuana man kiibu akanne ni karikirakea n te wiiki aei.

Iango riki Tabeua ibukin te Anga Reireiei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

1. Iraorao i marenaia kaaro ao ataei

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareka I-Korote 3:20–21.

- Ni kaeti nakon Bwauro, tera ana beku te ataei (ae te mwaane ke te aine) nakoia ana karo? Tera aia beku kaaro nakon te ataei? Ko na kanga ni katamaroa te iraorao i marenaia kaaro ma ataei i nanon am utu?

2. "Kam toro ibukin te Uea ae Kristo" (I-Korote 3:24)

Tuanga kaain te kiraati bwa e na wareka I-Korote 3:23–24.

- Ti na kanga ni kona n toumwiin ana reirei ke ana kaetieti Bwauro i nanon kiibu aikai? (Tara Mataio 25:34–40.) Tera te kaokoro ae kona ni karaoia te aroaro aei nakon arora ae ti na kona ni karaoa ara beku iai?

“I a Tia n Roko n Tokin Kawaiu”

Reirei
41

1 ao 2 Timoteo; Tito

Kaantaninga

Te kaungaia kaain te kiraati bwa a na reiakin ao n anga reirei n reirei aika a koaua ao n riki bwa katoto aika a raoiroi nakoia tabeman.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. 1 Timoteo 4; 2 Timoteo 1–4; Tito 1. E kabwarabwarai kanikina Bwauro ibukin kitanan ana koaua te Atua. E reirei bwa reiakinan ao te anga reirei i aon taeka n reirein te ekaretia ae koaua e buokiira ni kawakiniira man kitanakin ana koaua te Atua.
   b. 1 Timoteo 4:12. E reirei Bwauro bwa ti riai n riki bwa “katoto ibukiia taan kakoaua.”
   c. 1 Timoteo 6; Tito 2–3. E reirei Bwauro bwa ti riai n “toua mwiin te raoiroi” ao ti na rawa nakon te buakaka.
2. Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, katauraoi taeka i aon beeba aika a raereke (Wordstrips) ibukin kibu n taeka aikai ke katauraoi ni koroi i aon te burakibooti

   I riai: Ni kabanea kawaiu,
   Reirei ao anga reirei i aon taeka n reirei aika koaua
   Riki bwa te katoto ibukiia taan kakoaua
   Toua mwiin te raoiroi ao rawa nakon te buakaka.
3. Katautau ibukin te anga reirei: Ononei bwain reirei ao kawai n anga reirei aika ko kamanenai n anga reirei iai. N aron te katoto, Ko kona ni kamanenai tamnei ke bwain reirei ibukin kaoti tamnei, te kawai ni maroro ae kaokoro, ke bairean te tekateka ae e kaokoro. Te kakaokoro e kona ni buokiira ngaira aika kaain te kiraati ni teimatoa kukurein nanora n te reirei. Tarai bwain reirei ao kawai n anga reirei aika a kona n riai ibukin am reirei.

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

- Tera te kabanea ni kabobiri mwaaka ae ko a tia ni karaoia ke ni mataku iai? Tera te kaokoro i marenan tokanikai ao kabanean te kabobiri mwaaka? Iraman taan tokanikai aika reke n te kabobiri mwaaka? Tera ae ko riai ni karaoia bwa ko na moanna iai?
- E kanga kawain te maiu ae ti riai n toua n ti te arona ma te kaborimwaaka? E kanga n ae e aki boraoi ma te kabobiri mwaaka? (Nikabane aomata a kona n tokanikai n “te kabobirimwaaka n te maiu”.) Tera ae ti riai ni karaoia ni kabanea te kabobiri mwaaka n te maiu ma te tokanikai?

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareka 2 Timoteo 4:7. (Ko na bae ni kan taekinna bwa te kabobiri mwaaka e kona naba n atongaki bwa te kawai ae e na touaki.) Kamataata bwa Abotoro Bwauro e maiu n te aro are e kona ni karaoa te katanoata aei nakon tokin maiuna. Te reirei aei e maroroakin tabeua ana reirei Bwauro ake e na buokiira ngkai ti ikakorakora ni kabanea kawaira i nanon te tokanikai.

Katea te beeba ae e koreaki i aona te taeka (wordstrip) ae *N na kabanea kawaiu, I riai:*

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika a rineaki man boki aika tabu aikai, maroroakinna bwa a kanga ni kamanenai nakon maiuia ni katoa bong. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwauai baika a tia n noori ake a kaeti nakon moan reirei man boki aika tabu.

Kamataata bwa Timoteo ao Tito bon raon Bwauro aika e rangi ni mwiokoia ake a tia ni buokia n tataekinan te euangkerio. I mwiin moan karinan Bwauro n te karabuti irouia kaain Rom, e manga waakina mwanangana ni mitinare. E katuka Timoteo i Ebeto bwa e na ibuobuoki nakon te Ekaretia, ao e katuka Tito i Kirete ma te mwakuri ae ti te arona ma ana mwakuri. Ngke e tabe Bwauro ni waakina mwanangana, e kororeta ni kaungaia taari aikai ao e reireiniia aron mwiokoaia ni minita ke taan tararuaia Aomata aika Itiaki. Ao mai ikai are a atongaki iai reeta aikai iai bwa aia reta minita ke te reta ibukiia minita.

1. Reirei ao anga reirei n reirein te euangkerio ae koaua.

Maroroakina 1 Timoteo 4; 2 Timoteo 1–4; ao Tito 1. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika a rineaki ni kabaibati.

- Baikara kanikina ibukin kitanakin ana koaua te Atua ake e kabwarabwarai Bwauro i nanon ana reta nakoia Timoteo ao Tito? (Tara 1 Timoteo 4:1–3; 2 Timoteo 3:1–7, 13; 4:3–4; Tito 1:10–11.) A kanga kanikina aikai n ataaki raoi ni bong aikai? (Tara 2 Nibwaai 28:3–9; T&B 1:15–16.) Ti na kanga ni kona ni kawakinira man baika a buakaka aikai?
- Bukin tera aomata "a reirei n taai nako, ma a aki kona n reke irouia ataakin te koaua"? (2 Timoteo 3:7). Ti na kanga ni kona ni kakoaua bwa ara reirei e kona ni uotira nakon ataakin te koaua?
- Tera ae e a tia Bwauro n reireina iai Timoteo ibukin mwiokoaia aomata ake a anga reirei n taekan te euangkerio? (Tara 1 Timoteo 4:6–7, 13–16; 2 Timoteo 2:16, 23–25; 3:14–17; 4:2, 5. Tao ko na bae n tangiria ni kan karinani mwiokoaki aikai i aon te burakibooti.) Baikara taai aika a mwaawa nakoira ibukin reiakinan te euangkerio? (Reeke aika a kona n rin bon reireinaia kaain te utu, kakoroan bukin ana wewete te Ekaretia ao maroroakinan te euangkerio ma raoraora ao aomata aika ti kinaia. Taekinna bwa ngaira n tatabemaniira nako bon taan reirei n te euangkerio.) Ti na kanga n reirei taekan te euangkerio n te aro ae moan te oomwaaka?
- E katuruturua kakawakin te anga reirei ao reiakinan reirein te ekaretia ae koaua (1 Timoteo 1:3; 4:6, 13; Tito 2:1). E kanga reiakinan reirein te ekaretia ni kona ni buokiira n otangaira man kitanakin ana koaua te Atua? Baikara bwaai tabeua aika a kakamaaku man reirei aika a kaairua? A kanga ataakin reirein te euangkerio aika a koaua n tia ni kakabwaia maium?

N taekinan mwaakan reirein te euangkerio ni koaua, e taku te Unimwaane ae Boyd K. Packer: "Reirein te euangkerio ni koaua, ae e ataaki raoi, e bita te aroaro ao te katei. Reiakinan reirein te euangkerio e na katamaroa riki te katei n te aro ae waetata riki nakon reiakinan te katei bwa e na katamaroa riki te katei. . . . Ao anne bukina are ti katuruturua iai ma ni kakorakora iai reiakinan reirein te euangkerio" (man te Conference Report, Okitobwa 1986, 20; ke *Ensign*, Nobembwa 1986, 17).

- Ti na kanga ni koaua raoi bwa te bwai are ti reiakinna bon reirein te euangkerio ae koaua? (Tara Motiaea 18:19–20; T&B 52:9.)

  E taku ana reirei ana Unimwaane ae Joseph B. Wirthlin: "E a tia te Atua ni kaoti bwaai ni kabane aika a riai ibukin kamaiuakira. Ti riai n anga reirei ao ni maeka i aon bwaai ni kabane ake a tia ni kaotaki ma tukan kan kakaean bwaai aika a aranaki bwa bwaai aika aki ataaki aroia. Au reirei nakoia taan reirei n te Ekaretia, bwa a na reirei n taian Uoote ao Titeiki n Reirein te Ekaretia ibukin reirei ake a ririeta, te reirei taekan te aro n taian intitiute, tieminari, ke ai aroia kaaro i nanon mweengaia, ma ni kabotoa aia anga reirei i aon booki aika tabu ao aia taeka burabeti ni boong aika kaitira" (man te Conference Report, Okitobwa 1994, 101; ke *Ensign*, Nobembwa 1994, 77).

- Tera are e reireiniira iai Bwauro bwa ti na karaoia n te tai are ti karekea iai reirein te euangkerio ae maiu? (Tara 2 Timoteo 1:13; Tito 1:9.) Tera am iango n nanon te taeka ae "taua ni kamatoa"? (Tara 1 Nibwaai 15:23–24.)

Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, katea te beeba ae koreaki i aona *Reirei ao anga reirei n reirein te euangkerio aika koaua*.

2. "Riki . . . bwa te bwai ni katoto/kakairi ibukiia taan onimaki ."

Wareka ao maroroakina 1 Timoteo 4:12.

- Tera am iango n nanon te riki "bwa te bwai ni katoto/kakairi ibukiia taan onimaki"? (1 Timoteo 4:12). Ko kanga n tia ni kairoroaki mairoun te aomata are e riki bwa "te bwai ni katoto/kakairi ibukiia taan onimaki"?

Karinani kawai ake a kauringa iai Timoteo bwa bwaai ni katoto/kakairi. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na kabwarabwara bwa ti na kanga ni kona n riki bwa bwaai ni katoto i nanon kawai aikai n tatabeua nako.

Te taeka
Kakarabakau (e kona naba n nanonaki bwa te aroaro ke te katei)
Tangira ae e itiaki
Tamnei
Onimaki
Itiakiroro

Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, katea te beeba ae koreaki i aona te taeka ae *Riki bwa te bwai ni katoto ibukiia taan onimaki*.

3. "Toua mwiin te raoiroi" ao riba te buakaka.

Wareki ao maroroakin kiibu aika a rineaki man 1 Timoteo 6 ao Tito 2–3.

- Tera ae e a tia Bwauro n reiakinna ibukin tangiran te mwane? (Tara 1 Timoteo 6:7–10.) N te aro raa ae iangoaki iai bwa tangiran te mwane bon "wakaan te

buakaka”? Ti na kanga ni kakoaua bwa ti na aki kabatia ara iango i aon te mwane ao kaubwain te aonaaba? (Tara 1 Timoteo 6:17–19; Iakobwa 2:18–19.)

E taku n ana reirei te Unimwaane ae Dallin H. Oaks: “Akea te bwai teuana ae e buakaka ibukin te mwane. Te I-Tamaria ae e raoiroi e kamanena te aeka ni mwane ae ti te arona ni buoka iai raona are e kamanena Iuta ni kamwanea iai te Mataniwi. Tangiran te ‘*mwane* bon wakaan te buakaka’ (1 Timoteo 6:10; e karinaki te man reireiti). Taraan te kaokoro bon ngaia te babaire n tamnei ae e rangi n ataaki ae ti kamanena n taraan, ni kakaean raoiroin ke buakakan, ao bairean raoi bwaai n te aonaaba aei” (man te Conference Report, Okitobwa 1985, 78; ke *Ensign,* Nobembwa 1985, 63).

- N ana reta Timoteo ao Tito, E anga kaetieti aika bati Bwauro ibukin te maiu ae raoiroi. Tera te reirei are e anga Bwauro ni kiibu aikai: 1 Timoteo 6:11–12; 2 Timoteo 2:22; Tito 2:1–8, 12; 3:1–2, 8? (Kakimototoi aia kaeka kaain te kiraati i aon te burakibooti. Maroroakinna bwa tera nanon kaetieti aikai ao ti na kanga ni kona ni kamanenai i nanon maiura.)

Ngkana ko kamanena te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, katea te beeba ae koreaki i aona taeka aika *Toua mwiin te raoiroi ao raawa nakon te buakaka*.

Kabaneana

Kamataata bwa e a kaman ataia Bwauro bwa e na tiringaki ibukin ana koaua iroun Iesu Kristo n te tai ae e waetata. Ma e ataia naba bwa ibukina ngkai e a tia ni maiuakina te euangkerio “E kaweneaki ibukina te bau n uea ibukin te raoiroi” (2 Timoteo 4:8). Kaota am koaua ibukin kakawakin karaoan bwaai aika eeti ni katoa bong ao ma n teimatoa i aon te kawai n te aro are ti na kona n taetae ma Bwauro, “I a tia ni buaka n te buaka ae e raoiroi, I a tia ni katia kawaiu are N na toua, I a tia ni kawakina te onimaki” (2 Timoteo 4:7).

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

1. Maroro riki tabeua man 1 Timoteo

- Tera te reirei ae e anga Bwauro ibukin te tataro n 1 Timoteo 2:1–3? Bukin tera bwa ti riai n tataro ibukiia aomata? Ti na kanga ni kona ni karaoa te bwai aei n te aro ae iai nanona ae raoiroi? Bukin tera ngkai ti riai n tataro riki ibukiia mataniwin te botanaomata?
- N 1 Timoteo 3:1–7 e karaoa tian te rabakau ae e riai n reke ibukin te bitiobi Bukin tera ngkai a kakawaki anua ni maiu aikai ibukin te bitiobi?
- Tera ae anga reirei i aona Bwauro n 1 Timoteo 5:8 ibukin tabeakinaia ara utu? Bukin tera ngkai ko taku bwa e taetae Bwauro n te aro ae e rangi ni matoatoa n ekinakoia te koraki ake a aki kakoroa bukin te mwiokoaki aei?

2. “E aki anganiira te Atua te nano ae e mamaaku” (2 Timoteo 1:7)

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareka 2 Timoteo 1:7.

- Baikara bwaai aika a maakui aomata ni bong aikai? Tera te koaua are e anga Bwauro nakon Timoteo ibukin te "te nano ae e mamaaku"? Ko kanga ni kunea te koaua aei bwa e koaua i nanon maium?

3. Riki bwa taan mwakuri aika a kaboaki aika a raoiroi

Wareka ao maroroakina Tito 2:9–10.

- E kanga ana reirei Bwauro nakoia taan mwakuri (aika a aki kaboaki) kiibu aikai ni kaeti nakoia taan mwakuri (ake a kaboaki)? (Taekinna bwa te taeka ae *purloining* nanona iraea ke anaa ana mwane temanna ni kamanena.) A kanga taan mwakuri (aika a kaboaki) n iraa n taai tabetai mairouia aia tia kammwakuri? (Reeke aika a eti embezzling, anai bwaai ibukin Kamanenaaia iroum, ke ko aki kabwanina kanoan te bong ni mwakuri.)
- Tera ae e taekinna Bwauro ae ti riai ni karaoia n onea mwiin anaan aia bwai aomata ni kamanenai? (Kaota te "kakaonimaki ae e raoiroi," ke kakaonimaki ao mwiokoaki.) Tera mwiin te mwakuri ae ko a tia n nooria n aron kaotan te "kakaonimaki ae raoiroi" n te tabo ni mwakuri?

Reirei
42

"Te Aro ni Kiritian ae Itiaki"

Iakobo

Kaantaninga

Te bukiia kaain te kiraati bwa a na ota n anua ni maiu aika ti riai ni karikirakei ni maiuakina ara aro n te aro ae bwanin raoi riki.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Iakobo 1:1–4; 5:10–11. E reirei Iakobo bwa ti na riai n tokanikai i aon te kangaanga ma te taotaonaki n nano.
   b. Iakobo 1:5–7; 4:8. E reirei Iakobo bwa ti riai n tataro nakon te Atua n te onimaki .
   c. Iakobo 1:19–20, 26; 3:2–18. E reirei Iakobo bwa ti riai ni bairei raoi newera ao man "aki kakai un."
   d. Iakobo 1:22–25, 27; 2:14–26; 4:17. E reirei Iakobo bwa ti riai n riki bwa "taan toua mwiin ana taeka te Atua," ma ni kaoti ara onimaki man ara mwakuri.
2. Katautau ibukin te anga reirei: "Reiakina taekan koauan ana itoman te aomata nakon te Atua. Buokiia aomata n tatabeman nako bwa a na ataia bwa a na kanga n tataro n te aro bwa a na tau ao a na kanga ni karekei ao ni kinai reeke mairoun te Atua" (Richard G. Scott, "Four Fundamentals for Those Who Teach and Inspire Youth," inanon *CES Old Testament Symposium Speeches, 1987* [1987], 3).

Aron Waakinan te Reirei

Makuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai

Korea *Te Aro ni Kiritian ae Itiakiroro* i aon te burakibooti, ao man titiraki n titiraki aikai:

- Tera nanon te taeka ae *itiaki*? (A kona n reke reeke mai buakon taeka aika koaua, ae koaua, bwanin raoi, ao kororaoi.) Tera nanon te aro ni kiritian? (A kona reeke n reke mai ibuakon reeke aikai te mwakuri ibukin te Atua, te taromauriia te Atua, aron te onimaki ao mwakuri nako, ao te boraraoi ao te anga nano nakon te aeka ni maiu teuana.)
- Ko na kanga ni kabwarabwara te aro ni Kiritian ae e itiakiroro?

Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareka Iakobo 1:27. Kabwarabwara bwa te reirei aei e maroroakinna bwa ti na kanga ni kona ni kamanena ana reirei Iakobo bwa e na buokiira ni maiuakina te aro ni Kiritian ae itiakiroro ao man "aki barekareka i matan te Atua."

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana kam maroroakin reirei man ana boki Iakobo, karinani i aon te burakibooti i aan te atuu ni iango ae te *Aro ni Kiritian ae Itiakiroro*. Maroroakinna bwa a kanga iango n tatabeua n reiakinaki iroun Iakobo ni kona ni buokiira ni maiuakina te aro ni kiritian ae itiakiroro.

Kabwarabwara bwa te tia korea ana boki Iakobo n aron ae e ataaki e iangoia bwa Iakobo bon tarin Iesu Kristo. Imwiin manga utin Iesu, e mwakuri Iakobo kaanga te Abotoro ao bon te mataniwi ae kakannato ngaia i nanon te Ekaretia ni boong akekei (Mwakuri 12:17; 15:13–20).

1. Ti riai n tokanikai i aon te karawawataaki ma te taotaonaki n nano.

Wareka ao maroroakina Iakobo 1:1–4; 5:10–11.

- Tera ae e a tia n anga reirei iai Iakobo ibukin kaaitaraan taian kataaki nakon ara onimaki? (Tara ana Joseph Smith Translation n James 1:2 are e kaotia bwa iai te mwakoro n taeka ae (*divers temptations) aeka ni kabwakabwaka* e oneaki nakon *(many afflictions)* (*karawawata aika a bati*) E na kanga te kataaki ni kona ni buokiira ni karikirakea te taotaonaki n nano? Ti na kanga ni kakabwaiaaki ngkana ti tokanikai i aon te karawawataaki ma te taotaona n nano? (Tara Iakobo 1:4; I-Rom 5:3–5; Aramwa 36:3.)

  E taku n ana koroboki te Unimwaane ae Orson F. Whitney: "Akea te maraki ae ti rootaki iai, akea te kataaki ae ti a tia n nooria ae bakataeaki . E buoka rikiraken ara reirei, nakon aeka ni kororaoi n ai aron te taotaona n nano, te onimaki, te ninikoria n te maraki ao te nanorinano. Bwaai ni kabane aika ti karawawataaki iai ti tokanikai i aoia, ai moara riki ngkana ti tokanikai i aona n te taotaonaki n nano, e karikirakei anuan maiura, e kaitiaki nanora, e kabuburai rabwatara ao tamneira, ao e karika te nano n tatangira ao n akoi, ao ma n tau riki n atongaki bwa natin te Atua" (e rineaki man Spencer W. Kimball, *Faith Precedes the Miracle* [1972], 98).

- Antai ae taekinna Iakobo bwa bwaai ni katoto aika a raoiroi ibukin te taotaona n nano i nanon te karawawataaki? (Tara Iakobo 5:10–11.) Ko kanga n tia n noriia burabeti ni boong aika kaitira ni kamataata te taotaonan nano aei? E kanga aia ibuobuoki n tia ni buokiko?

2. Ti riai n Tataro nakon te Atua n te onimaki.

Wareka ao maroroakina Iakobo 1:5–7 ao 4:8.

- Tera te reirei ae a tia n anga Iakobo nakoia te koraki ake "akea wanawanaia"? (Tara Iakobo 1:5–6.) Tera ae e na karaoia Tamara are i Karawa ngkana ti tuangnga n te onimaki? Baikara baika ko a tia n noori n aron karekean te kaeka nakon te tataro?

- E kanga te Burabeti ae Iotebwa Timiti ni kairaki n te reirei are e karekea man Iakobo 1:5? (Tara Joseph Smith—History 1:11–13.) Tera te bwai ae ti kona n ataia man te bwai are e riki nakoina? E kanga ana babaire Iotebwa ni kaungaira nakon irakin te reirei ni Iakobo 1:5? (Tara Joseph Smith—History 1:14–20.)

  E taku Beretitenti Spencer W. Kimball: "Ibukina bwa te ataeinimwaane ae ai tebwi ma aua ana ririki e nako buakon kaai n tataro n aron are e warekia man booki aika tabu, . . . ibukina bwa e maiu ni kaeti nakon taian kaotioti ake e karekei mai i eta, e a reke iroura Ana Ekaretia Iesu Kristo ibukiia Aika a Itiaki ni

Boong aika Kaitira. A reke iroura kakabwaia aikai ni kabane ake a kona ni karikiira bwa aomata ngaira aika kabanean te kukurei i aon te aonnaba ae bwanin, ibukina bwa te ataeinimwaane ae ai tebwi ma aua ana ririki e nako buakon te kai ma n tataro" (man te Conference Report, Melbourne Australia Area Conference 1976, 23).

Ngkana ko reireiniia kairake, kaota am koaua bwa butiakin te Atua n te onimaki ao karekean te wanawana a aki tianaki nakon te roro teuana ma teuana ke aroaro nako. Ai bon 14 ana ririki ngke e kataa ana taeka n reirei Iakobo ma n karekea te moa ni kaotioti. Ai 17 ana ririki ngke e roko irouna te anera ae Moronaai ma ni kaota te tabo nakoina are a kawakinaki iai buatua koora.

- E kanga Iakobo ni kabwarabwarai taekaia te koraki ake a tataro n akea te onimaki? (Tara Iakobo 1:6–7.) Tera ae ti kona ni karaoi ni kakorakorai ara onimaki?
- E taku n ana reirei Iakobo, "Kaniko nakon te Atua, ao e na kaaniia nakoim" (Iakobo 4:8). E kanga te tataro ma te nano ae koaua ni kaniira nakon te Atua?

3. Ti riai ni bairei raoi newera ao ma n "aki kai rootaki n te un."

Maroroakina Iakobo 1:19–20, 26; 3:2–18. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika a tia n rineaki ni kabaibati.

- E reirei Iakobo bwa ti riai ni "waetata n ongo, ao ni waeremwe n taetae" (Iakobo 1:19). Baikara bwaai aika a tia n riki i nanon maium aika a tia ni kamatoa te atatai man te reirei aei? Ti na kanga n riki bwa taan kakauongo ngaira aika a raoiroi riki ao taan taetae aika a iango raoi riki?
- E reirei naba Iakobo bwa ti riai ni "waeremwe n un" (Iakobo 1:19). Baikara bwaai aika a na kona n reke man mwiin te taetae ao te mwakuri ma te un? Baikara baika ko a tia n noori ni maium aika a tia ni kakoaua wanawanan ana reirei Iakobo? Ti na kanga ni kona n tokanikai i aon namakinan te un?
- E reirei Iakobo bwa ti riai ni bairei raoi newera (Iakobo 1:26). Tera bonganan bwain kaetan te aoti? (Bwa e na kairia ma ni kaeta te aoti.) Ti na kanga ni kamanena ana reirei Iakobo ni "kabaei newera?" (Tara Iakobo 4:11. A kona reeke n reke man katokan te winanti, keewe, te kauntaeka, taetae buaka, ao taeka n un. N onean mwiina, ti riai ni kamanenai raoi newera n taekin taeka n akoi, n taekina te koaua, n tataro, ao ni karaoa te rau.)
- Wareka Iakobo 3:3–5. Tera te bwai are e kabotaua ma te newe Iakobo ni kiibu aikai? (Te biti are e karinaki ni wiin te aoti ma te roobu ao bween te kaibuke. Ko na bae n tangiria ni kan kabwarabwara bwa te biti ae taekinaki aei bon bwain kaetan te aoti are e karinaki i nanon wiin te aoti.) Tera ae ti kona n ataia man taian kabotau aikai? E kanga ataakin bairean ara taeka ni buokiira ni kona ni bairei iango riki tabeua i nanon maiura?
- Wareka 3:9–13. Tera te bwai ae e reireiniira iai Iakobo ma ni kiibu aikai ibukin bairean ara taetae? (Maroroakina aron kamanenaan te reirei aei ma kaain te kiraati. N aron te katoto, ngkana iai kaain te kiraati aika taian ibonga, ko kona ni maroroakina aron kakawakin kawakinan ara taetae ni kawai bwa e na itiaki i nanon te wiiki n te aro bwa a na kona ni kororaoi nakon katabuan te toa n te Tabati. A kona naba te koraki ake a reiakina te euangkerio ni kamanena te aeka ni mwakuri ae ti te arona.)

- E kanga kamanenaan newera ni buokiira ni kairiira nakon te rau? (Tara Iakobo 3:16–18.) Bukin tera ngkai bairean te newe bon te bwai ae kakawaki ibukin te aro ni Kiritian ae itiaki?

4. Ti riai n riki bwa taan "mwakuriia te taeka," ni kaota ara onimaki man ara mwakuri.

Wareki ao maroroakin kiibu aika a tia n rineaki man Iakobo 1:22–25, 27; 2:14–26; 4:17.

- Tera ae nanonaki n te riki bwa "ti taan ongora" n te taeka? (Iakobo 1:22). N te aro raa ae a mwamwanaia iai "ti taan ongora"? (Tara Iakobo 1:22–25; 4:17.) Baikara kakabwaia aika a na reke nakoia "taan karaoa te mwakuri"?
- Tera ae e reireiniira iai Iakobo n aron irekereken te onimaki ao te mwakuri? (Tara Iakobo 2:14–26.) Bukin tera ngkai e mate te onimaki ngkana akea te mwakuri? A kanga mwakuri aika raraoi ni kakorakorai ara onimaki i nanon Iesu Kristo?
- Tera te bwai ae e katuruturua taekana Iakobo ae ti riai ni karaoia n te aro bwa ti na maiuakina te aro ni Kiritian ae itiaki? (Tara Iakobo 1:27 ke kauringiia kaain te kiraati ibukin te mwakuri ibukin kairan te kakauongo.) Bukin tera ngkai ko taku bwa kawaraia ao buokaia aomata aika a kainnano bon mwakoron te aro ni Kiritian ae itiaki?
- Tera ae ti kona ni karaoia bwa ti aonga ni maeka n "akea buakakara teutana man te aonnaba"? (Iakobo 1:27; Tara T&B 59:9). E kanga irakin te taromauri ao kanakin te toa ni katoa wiiki ni buokiira bwa ti na tiku n aki barekareka teutana n te aonnaba?

Kabaneana

Anga am koaua ibukin ana reirei Iakobo. Katuruturua bwa ti kona ni maiuakina aron maiura ni Kiritian n te aro ae e itiaki riki man te taotaona n nano taian karawawataaki, man te tataro nakon te Atua n te onimaki, man bairei aron maiura, ao mani karaoi mwakuri aika raraoi.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

1. Aia Kamataku ke Aia Anga Reirei Kaain te Kiraati

Tuangiia niman kaain te kiraati bwa a na kamatenanoi mwakoro aika a kakaokoro man ana boki Iakobo teuana te wiiki i mwaain reiakinan te reirei aei. Ni moanakin te reirei (i mwiin raoi te mwakuri ibukin kairan te kakauongo, ngkana ko kamanena), karekeia aomata aikai bwa a na tibwaua aia atatai aika nano aika a tia n reiakin man mwakoro aikai.

2. Te Anga Reirei n te Wirio

Wareka Iakobo 1:27 ao imwiina kaotia bwa "The Body Is a Temple" bon te tamnei n te wirio ae onoua te miniti maanna ibukin te mwakoro man te *New Testament Video Presentations* (53914). Maroroakinna bwa tera ae reiakinaki man te

angareirei n te wirio aei ibukin kawakinan rabwatara bwa ti na aki barekareka naba teutana man te aonnaba.

3. Te Maroro riki i aon ana boki Iakobo

- N ana Joseph Smith Translation ibukin James 1:12, te taeka ae *endureth* (taona nanom) e oneaki nakon *resisteth* (totokoa) Tera te kaokoro i marenan (*enduring temptation)* taonan te nano n te kabwakabwaka ao (*resisting temptation*) totokoan te kabwakabwaka? Baikara berita nakoia te koraki ake a ekaanako te kabwakabwaka? (Tara Iakobo 1:12; 4:7.)
- Tera ae e reiakinna Iakobo ibukin motikan taekaia tabeman? (Tara Iakobo 2:1–9.) Bukin tera tabeman aomata a motiki taekaia tabeman man nakoaia n te aonnaba ke man bwain te aonnaba? Ti na kanga ni kona n tara are i aon taraan tinanikuia ao nanoia aomata, n aron ae kakaraoia te Atua? (Tara 1 Tamuera 16:7; T&B 38:24–27.)
- Tera ae e a tia n reiakinna Iakobo ibukin aron mwiin bakantang ao te kaibwabwaru? (Tara Iakobo 3:16; 4:1–6.) Ti na kanga ni kona n tokanikai i aon iango ni bakantang ao ni kaibwabwaru? (Tara Iakobo 4:7–10.)
- Tera ae reiakinna Iakobo ibukin buokaia aoraki? (Tara Iakobo 5:14–15.) Ko kanga n tia ni kakabwaiaaki ke n noriia tabeman n tia ni kakabwaiaaki man te mwaakan ni katoki aoraki n te nakoanibonga?
- E katuruturua Iakobo aron kakawakin buokaia aomata ake a “kitana te koaua” (Iakobo 5:19–20). Ti na kanga ni kona ni karaoa te bwai aei?

“Te Roro ae Rineaki”

Reirei
43

1 ao 2 Betero; Iuta

Kaantaninga

Te buokiia kaain te reirei bwa a na tabui maiuia ao ma n riki bwa te roro ae e rineaki.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. 1 Betero 1; 2:1–10. E reirei Betero bwa ti riai ni karekei ara onimaki ao ti riai ni maeka n taabo aika a tabu. E reirei bwa Aomata aika itiaki bon te roro, ae e rineaki bwa a na kaotiota neboakin te Tia Kamaiu.
   b. 1 Betero 2:19–24; 3:13–17; 4:12–19. E reirei Betero bwa ti riai n toua mwiin ana katoto te Tia Kamaiu n aron taonan nanona ma n taian kataaki ao n te bwainikirinaki.
   c. 2 Betero 1. E kaungai nanora Betero bwa ti na buokanibwai ma te Atua ao n ukeuke ma te nanomwaaka ni kakoaua weteara ao rineara.
   d. 2 Betero 2–3; Iuta. A kauringira Betero ao Iuta ni kaaitaraia taan reirei ni kewe ao te koraki ake a kakewea te kauaoki. A kauringiia taan iriira Kristo bwa a na teimatoa ni kakaonimaki.
2. Wareware riki tabeua: 1 Ioane 3:2–3; 3 Nibwaai 12:48; Tuua ao Berita 122:7–8.
3. Te iango ni katautau ibukin te angareirei: Kamatenanoi raoi taian reirei n tatabeua nako n te aro bwa ko na kona n reiakinna n aki tatara te bokin reirei ni mwaitin te tai. Ataakin bwaai aika ko na reiakin e kona ni kariaiko n taraia kaain te kiraati ngkana ko angareirei. Kateimatoaan taraaia kaain te reirei e kanakoraoa aron irakin te reirei irouia kaain te kiraati ao aroaroia ao e buokiko ni karokoa am tangira ao baike ko iangoi ibukiia.

Aron Waakinan te Reirei

Makuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Tibwauai karaki aikai ake a taekinaki mairoun Bitiobi Vaughn J. Featherstone:

“I nanon ririki aika bati aika tia n nako I ongo te karaki ibukin natin te Uea ae Louis XVI mai Buranti. E a tia King Louis n tauaki ma ni karinaki n te karabuti. Natina te mwaane, ae te nati n uea, e tauaki irouia te koraki ake a kakioa nako te uea man ana kaintokanuea. A iangoia [te koraki aikai] bwa ibukina ngkai e na riki bwa te uea natin te uea ae te mwaane, ao ngkana a kona n urua aron anuan maiuna ae e raoiroi, ao e na bon aki kona n ata te bwai ae kakannato ma ni kakawaki riki are e a tia ni katoaaki i aona i nanon maiuna.

“A uotia nakon te tabo n te kaawa ae raroanako, ao ikekei a kaoti nakon te ataei ni mwaane bwaai ni kabane aika kammaira ao bwaai aika a buakaka ake e kona te maiu n anga. . . . Bwa i nanon te tai ae e raka i aon onoua namwakaina ao e karaoaki te mwakuri aei nakoina—ma tiaki ti teuana te tai are e karaoaki te kataaki

aei nakoina. N tokina, imwiin te kataaki ae korakora, a titirakinna. Bukin tera ngkai e aki kataua bwa e na karaoi bwaai aikai—bukin tera ngkai e aki katoong baikai? Bwaai aika a karekea nakoina te kukurei, ao te kona ni katoka nanona n ana kaibwabwaru, ao a rangi n tangiraki bwa bon ana bwai ni kabane. E taku te ataeinimwaane, 'I aki kona ni karaoa te bwai ae kam tuangai ibukina bwa I bungiaki bwa N na riki bwa te uea'" ("The King's Son," *New Era*, Nov. 1975, 35).

E kaota ana iango Bitiobi Featherstone:

"Tamara bon te uea, ao ti te arona ma natin te uea te mwaane are e kaotaki nakoina aekan bwaai aika buakaka ao te bwai ae bobuaka ma aron te maiu aei, mangaia are e na kaotaki nakoim bwaai aika kammaira aika a kamangoriia ara roro. Ma ngkami . . . kam bungiaki naba bwa ueea ao uean aine, ibonga ao ibonga aine" (*New Era,* Nobembwa 1975, 35).

- Ngkai ngaira natin Tamara are i Karawa aika tamnei, tera bonganan maiura? E kanga ataan bonganan maiun Atuara ni kona ni kairi aron maiura?

Katuruturua bwa ngkai ngaira natin Tamara are i Karawa, ti kona n riki n arona ao ma ni bwaibwai n ana bwai ni kabane ake iai irouna. Ana reta Betero ao Iuta a anga taian reirei aika a kakawaki ibukin buokara bwa ti maiu n te aro ae kororaoi n ai aron natin te Atua.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Tataro mwaaka n rinei wareware aika tabu, titiraki, ao bwain reirei riki tabeua ake ana kaaitarai kainnanoia kaain te kiraati. Maroroakinna bwa a kanga taeka aika tabu aikai ni kaeti nakon maiura ni katoabong. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwauai baika a tia n riki nakoia aika reirei ma ni booki aika tabu.

1. Maiu i nanon te onimaki ao n te aro ae tabu n ai aron te roro ae rineaki.

Maroroakina 1 Betero 1 ao 2:1–10. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika a tia n rineaki.

- Tera ae reiakinna Betero n te mwakoro 1 ibukin ana mwakuri ni mitinare Iesu Kristo? (Tara 1 Betero 1:3–4, 18–21.) E kanga ataan ana mwakuri ni mitinare te Tia Kamaiu ao ana angakarea n roota ara mwakuri n te bong koraki? (Tara 1 Betero 1:8, 13–16, 22–23; 2:5. Ko na bae n tangiria ni kan karinani aia kaeka kaain te kiraati i aon te burakibooti.)
- Bukin tera ngkai e "kakawaki riki te onimaki nakon . . . te koora," n aron are e taekinna Betero? (Tara 1 Betero 1:7; Ebera 11:6; 1 Nibwaai 7:12.) Tera n am iango n aron ae nanonaki ni kataakin ara onimaki n te ai? Tera te kaantaninga ae kakawaki ibukin ara onimaki 1 Betero 1:5, 9.)
- E reirei Betero bwa burabeti ake a anga aia koaua ibukin Iesu Kristo a tia n "titiraki ma n ukeuke korakora" (1 Betero 1:10; tara naba kiibu 11). E kanga te mwaaka ao kamatenanoan booki aika tabu ni kona ni kakorakorai ara koaua ibukin te Tia Kamaiu?
- Te roro raa ae e rineaki are e taekinna Betero? (Tara 1 Betero 2:9–10 ao te taeka ae e rineaki ae i nano aei.) Tera mwiokoara ngkai ngaira te roro ae e rineaki? (Tara 1 Betero 2:9.) Ti na kanga ni kakoroa bukin te mwiokoaki aei? (Tara Mataio 5:16.)

  E kabwarabwara te roro ae rineaki te Unimwaane ae Bruce R. McConkie bwa "tiaki te koraki ake a maiu n te tai teuana ke n te roro teuana, ma tibun Iteraera

ni ikotaki ma taai ake rimoa n te nuuka n tai n rokon Iesu n te aonnaba ao ngkai ni boong aika kaitira. . . . [Ni ikotaki ma kaain te Ekaretia aika a kakaonimaki ake a tia ni katoka i aoia aran Kristo ao man tia ni tabekaki nakon ana utu"(*Doctrinal New Testament Commentary,* ka-3 ni boki [1966–73], 3:294).

2. Ira ana katoto te Tia Kamaiu n aron taonan nanona n taian kataaki ao bwainikirinaki.

Wareka ao maroroakina 1 Betero 2:19–24; 3:13–17; 4:12–19.

- E koroboki Betero bwa "Kristo . . . e karawawataaki ibukira, e katuka te katoto ibukira" (1 Betero 2:21). Tera ae ti kona ni karaoia n iriira ana katoto te Tia Kamaiu ni kaekaan taian kataitai ao bwainikirinaki? (Tara 1 Betero 2:19–23.) Tera te katoto ae ko a tia n nooria irouia aomata ake a katotonga Kristo n taonan nanona n taian kataaki? Ti kanga ni kakabwaiaaki ngkana ti iriira ana katoto te Tia Kamaiu ni kaekaan taian kataitai?
- Ni ngai te tai ae ko a tia (ke temanna ae ko ataia) ni bwainikirinaki iai ibukin irakin nanon te Uea? E kanga Betero n reireiniira arora ni kaekai aeka n aroaro nako? (Tara 1 Betero 3:13–17; 4:12–19. Ko na bae n tangiria ni kan karinani aia kaeka kaain te kiraati i aon te burakibooti.) Ni kawai baikara aika a kona n anganiira iai ara tai ni kaaniaki riki nakon te aro ae e anganiira iai te kona ni kaaniia riki te Uea ma n neboia?

3. Buoka ni Bwai n te aro n Atua ao Kakorakorako ni kakoaua weteam ao rineam.

Wareki ao maroroakin kiibu aika rineaki man 2 Betero 1.

- Te anua ni maiu raa are e kabwarabwara Betero bwa mwakoron te aro n Atua? (Tara 2 Betero 1:4–7. Karinani anua ni maiu i aon te burakibooti.) Bukin tera ngkai e kakawaki bwa ti na karikirakei aroaro aika a raraoi aikai? (Tara 2 Betero 1:8.) Ko kanga n tia n noori anua ni maiu aikai ni kamatataaki irouia tabeman?
- E kaungai nanoia aomata aika itiaki Betero bwa a na "anga aia kabanea ni kona ni karaoi weteakiia ao rineaia" (2 Betero 1:10). Tera ae e nanonaki iai nakon kakoauaan weteam ao rineam? (Ti karekea mai iroun te Uea te koaua ke te berita ibukin te karietataaki n te abanuea ae tiretio. Te aomata are e kakoaua weteana ao rineana e ataia bwa e "kabaeaki nakon te maiu ae akea tokina," n te kaotioti ao tamnein te taetae ni burabeti" [T&B 131:5]. E karekea te berita Iotebwa Timiti mairoun te Uea, bwa te rekoote n Tuua ao Berita 132:49.)
- Tera ae ti riai ni karaoia ni kariaia kakoauaan weteara ao rineara?

  E taku n ana reirei te Burabeti ae Iotebwa Timiti: "I mwiin tian te aomata ni karekea te onimaki i nanon te Kristo, e raira nanona man ana bure, ao e bwabetitoaki ibukin kabwaraan ana bure ao e karekea te Tamnei ae Raoiroi (man katokaan baai), . . . imwiina e kariaia bwa e na reita nako ana nanorinano i matan te Atua, ni bwaruan te raoiroi ni kani mooi iai bwa a na ngae, ao ma ni maiuakin ana taeka ni kabane te Atua, ao n te tai ae e waetata e na tuangnga te Uea, Natiu, ko na karietataaki. Ngke e a tia te Uea ni kariaia raoi, ma ni kunea bwa te mwaane e a tia ni baireia bwa e na beku ibukina ribuakon kaoanikai ni kabane, imwiina e na kakoaua weteana ao rineana te mwaane" (*Teachings of the Prophet Joseph Smith, aika a rineaki* iroun Joseph Fielding Smith [1976], 150).

4. Totokoia taan reirei ni kewe ao te koraki ake a kaakea te Kauaoki.

Wareki ao maroroakin kiibu ake a rineaki man 2 Betero 2–3 ao Iuta. Kabwarabwara bwa Iuta bon Natin Iotebwa ao Maria ao tarin Iesu.

- A anga te kauring Betero ao Iuta bwa iai taan reirei ni kewe ibuakoia kaain te Ekaretia. Tera are a taekinna ibukin kateia taan reirei ni kewe? (Tara 2 Betero 2:1–3, 10, 12–19; Iuta 1:4, 8, 10–13, 16, 18–19.) Ti na kanga ni kona ni kanaia taan reirei ni kewe ni boong aikai?
- Tera te reirei are e anga Betero ao Iuta ae e kona ni buokiira n tuuki reirei aika a kaairua ma n teimatoa ni kakaonimaki ngkai ti katauraoira ibukin te Kauaoki? (Tara 2 Betero 3:11–14, 17–18; Iuta 1:3, 20–21; tara naba Moronaai 7:12–17; T&B 45:57; 46:7–8.)

Kabaneana

Anga am koaua ibukin te koaua are ko a tia ni maroroakinna. Kaungai nanoia kaain te kiraati bwa a na toumwiin aia reirei Betero ao Iuta ngkai a i kakorakora ni maiuakina te onimaki n te aro ae e tabu.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

1. Maroro Riki ibukin te 1 Betero

- N te 1 Betero 1, tera te kabotau are e karaoia Betero i marenan te mka ao mamate ao tera te aki mka ke te maiu ae akea tokina? (Tara 1 Betero 1:4, 7, 18–19, 23–25. Karinani aia kaeka kaain te kiraati i aon te burakibooti i aan atu aika uoua: Te *mka ke mamate* ao *te Aki Mka ke te Maiu ae akea tokina*.) Tera ae ti kona n ataia man kabotau aikai?
- E reirei Betero bwa Iesu e a "kaman katabuaki i mwaain kawenean aan te aonnaba" bwa e na riki bwa te Tia Kamaiu (1 Betero 1:20; tara naba te Kaotioti 13:8). Bukin tera ngkai e kakawaki te koaua aei? Baikara bwaai aika a kaoti booki aika tabu i nanon boong aika kaitira are e ikotaki nakon ara atatai ibukin kaman katabuan te Tia Kamaiu? (Tara Mote 4:1–4; Aberaam 3:27–28.)
- Tera te reirei are e anga Betero ibukin tuan te aba? (Tara 1 Betero 2:13–15.) Tera te reirei are e kaotia te Uea i nanon boong aika kaitira ibukin tuan te aba? (Tara T&B 58:21–22; 98:4–10; 134:5; Taekan te Onimaki 1:12.)
- Tera ae reiakinna Betero ibukin karaoan tataekinan te euangkerio nakoia maate? (Tara 1 Betero 3:18–20; 4:6.) E nako n ningai Iesu nakon te aba n tamnei ni waakina taetaekinan te euangkerio ibuakoia maate? (Tara T&B 138:27.) Bukin tera ngkai e karaoa te baei? (Tara T&B 138:29–37.) Tera te bwai ae e kaotia ana mwakuri te Tia Kamaiu ibukin ana mwakuri te Atua n te aba n tamnei? (A kona reeke n reke man reeke aikai bwa ibukin kororaoin ana motikitaeka ao akoin te Atua, ni kabane aomata ake a tia ni maeka i aon te aonnaba a na reke aia tai ni butimwaea te euangkerio ao ma ni kakukureia n ana kakabwaia ae bwanin.)
- Tera te reirei are e anga Betero nakoia mataniwiin te Ekaretia n 1 Betero 5:1–4? A kanga mataniwiin te Ekaretia ni kona "ni kamwarakea ana nanai te Atua"?

(1 Betero 5:2; tara 2 Betero 1:12–15; T&B 42:12–14). Ko kanga ni kakabwaiaaki irouia taan kairiiri n te Ekaretia ake a tia ni iira te reirei aei?

2. "Akea . . . taeka ma ni booki aika tabu aika a kona ni kabwarabwaraaki iroun te aomata ni bon oin nanona" (2 Betero 1:20)

- Wareka 2 Betero 1:20–21. Tera ae e reiakinna Betero ni kiibu aikai ibukin aron reken booki aika tabu? Tera ae reiakinna Betero ibukin kabwarabwaraan booki aika tabu? Ti kanga ni kona ni kakoaua bwa ti kabwarabwarai booki aika tabu n te aro ae eeti? (A kona reeke n reke man reeke aikai man ukoukouran aia kabwarabwara mataniwiin te Ekaretia ae e reke man te kaotioti ao man ukoukora ana kairi te Tamnei ae Raoiroi.) E kanga aia reirei mataniwiin te Ekaretia ke ana kairi te Tamnei ni buokiko n atai taekan booki aika tabu?

Reirei
44

"Te Atua bon te Tangira"

1, 2, ao 3 Ioane

Kaantaninga

Te buokiia kaain te kiraati bwa a oota bwa e kanga te Tama ao te Nati ni kaota aia tangira ibukira ao ti na kanga ni kaota ara tangira ibukiia.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. 1 Ioane 2:28–29; 3:1–2; 4:7–19; 5:1, 11–15. E reirei Ioane bwa Tamara are i Karawa e kaota ana tangira ibukira ma ni karekean te kawai are ti na kona iai n riki kaanga ai arona ao n abaaba n te maiu ae akea tokina.
   b. 1 Ioane 1:7–9; 2:1–2; 3:5–8, 16; 5:11–13. E reirei Ioane bwa Iesu e kaota ana tangira ibukira rinanon ana karea ni kamaiu, are e kariaira bwa ti riki n ai aron Tamara are i Karawa.
   c. 1 Ioane 2:3–17; 3:9–24; 4:4–21; 5:1–10; 2 Ioane; 3 Ioane. E reirei Ioane bwa ti kaota ara tangira ibukin Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo n ara ongeaba ao ara tangira nakon temanna ma temanna.
2. Wareware riki tabeua: Moronaai 7:48; Tuua ao Berita 45:3–5.
3. Ngkana ko kamanena kairan te kakauongo, uota tamnein te utu ke teuana mai buakon tamnei aikai: Te Utu ae e Ikotaki ni Mwakuri (62313); Te Kakukurei n te Utu (62384); ke Te Katiteuanaaki n te Utu (Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 616).
4. Katautau ibukin te anga reirei: "Te tangira, te mwamwannano, te anga nano nakon te beku, te aki iaiangoia i bon irouna, kamatenanoan booki aika tabu, ao te tataro e anganiko aan am reirei n te maiu n tamnei. Ngkana ko ikoti bwaai aikai ngkana ko katauraoi reirei a na buokiko ni karaoan te reirei ae e buokaki iroun te tamnei n am iango ao n nanom i mwaain are ko a reiakin nakoia kaain am kiraati."

Aron Waakinan te Reirei

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai.

Kaota tamnein te utu.

- Baikara bwaai tabeua ake a kaota iai aia tangira kaaro nakoia natiia? A kangaa ataei ni kaoti aia tangira nakoia aia karo, tariia, ao mwaneia?
- N te aro raa ae kaain te utu ae ti teuana iai ngaira?

Kauringiia kaain te kiraati bwa i rarikin are kaain te utu ae ti teuana i aonnaba, ngaira n tatabemaniira nako bon natin Tamara are i Karawa aika tamnei aika mwaane ao aine, are e tangiriira ma ni kan kakabwaiaira. N ana reta, ao e aki toki

Ioane ni katuruturua bwa a kangaa te tama ao te nati ni kaota aia tangira ibukiia ao ti kanga ni kaota ara tangira ibukiia.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Ngkana ko anga reirei i aon wareware aika a rineaki man boki aika tabu aikai, maroroakinna bwa a kanga ni kamanenai nakon maiuia ni katoa bong. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na tibwauai baika a tia n noori ake a kaeti nakon moan reirei man boki aika tabu.

1. Kaotan ana tangira Tamara are i Karawa ibukira

Maroroakin kiibu aika a karinanaki i nano. Ko na bae ni kan kauarerekei maroro i aon te burakibooti ni karinani aron kaotan ana tangira te Atua.

- Ngke arona bwa ko na kamanena ti teuana te taeka ni kabwarabwaraa Tamara are i Karawa, a na tera te taeka anne? Tera te taeka are e kamanena Ioane ni kabwarabwara Tamara are i Karawa n 1 Ioane 4:8, 16? Bukin tera ngkai e riai te taeka aei?
- Wareka 1 Ioane 3:1–2. Tera te kaotioti ae kaota ana tangira te Atua are e taekinna Ioane i nanon kiibu aikai? (E na araniira te Atua bwa natina mwaane ao e na karaoira bwa kaanga ai aron Kristo—aika a neboaki, karietataaki, ao ma n riki bwa taan bwaibwai ma Ngaia; tara naba I-Rom 8:14–17.) Tera ae ti riai ni karaoia bwa ti aonga n aranaki bwa natin te Atua? (Tara 1 Ioane 2:28–29; 4:7; 5:1; I-Karatia 3:26–27; Motiaea 5:5–9; Moronaai 7:48. Kamataata bwa ngkai ngaira ni kabane natin te Atua aika tamnei, kamanenaan taeka aika "natin te Atua" n te 1 Ioane 3:1–2 e kaeti nakoia te koraki ake a katoka i aoia aran Kristo rinanon te bwabetito ao ma ni karinea arana rinanon te onimaki ao te raoiroi.)
- Wareka 1 Ioane 4:9–10. Tera te kaotioti ibukin ana tangira te Atua are e taekinna Ioane ni kiibu aikai? (Tara naba Ioane 3:16; 1 Ioane 5:11; 2 Nibwaai 9:10. Kamataata bwa te taeka ae *propitiation* (te karea ni kabwarai buure) n 1 Ioane 4:10 e kaeti nakon ana karea ni kamaiu Iesu Kristo.) E kanga kanakoan Natina bwa e na kamaiura ma ni kaota ana tangira Tamara are i Karawa ibukira?
- Wareka 1 Ioane 4:13. Tera te kaotioti ibukin ana tangira te Atua are e taekinna Ioane n te kibu aei? E kanga te Tamnei n tia n riki bwa te bwai n tituaraoi ae kakawaki i nanon maium?
- E reirei Ioane bwa Tamara are i Karawa e na kaekai ara tataro ngkana ti bubuti ni kaeti ma nanona (1 Ioane 5:14–15). E kanga te tataro n tia ni buokiko n namakina ana tangira Tamara are i Karawa? Bukin tera bwa te tataro e riai ibukira bwa ti aonga n riki n ai aron Tamara are i Karawa?
- E reirei Ioane bwa "ti tangira te [Atua], ibukina bwa e tangiriira rimoa" (1 Ioane 4:19). Baikara kawai tabeua ake e a tia te Atua ni kaota iai ana tangira ibukim? E kanga am namakin ngkana ko iangoi kawai ake e a tia iai te Atua ni kaota ana tangira ibukim?

  E taku Beretitenti Thomas S. Monson: "Iai i nanon Ana babaire Tamara are i Karawa aron kabwarabwaraan te tangira ni koaua ae akea n ai arona. Bwaai ni kabane aika a ringaki nanora iai—n ai aron naba ara utu, raoraora, kukureira, ara atatai, ara koaua—a na bua ngke arona bwa akea Tamara ao Natina, te Uea

ae Iesu Kristo. . . . Akea te bwai n tituaraoi ae e kakannato riki are e a tia ni kakoaua aonnaba, ke n ataa riki te tangira ae e teimatoa" (man te Conference Report, Eberi 1993, 77; ke *Ensign*, Meei 1993, 62–63).

2. Kaotan Ana Tangira te Tia Kamaiu ibukira

Maroroakin kiibu aika a karinanaki i nano ikai.

- Wareka 1 Ioane 3:16. Tera te kaotioti ae e kaota ana tangira te Tia Kamaiu are e taekinna Ioane n te kibu aei? Baikara kakabwaia ake ti kona ni karekei ibukin ana karea ni kamaiu te Tia Kamaiu? (Tara 1 Ioane 1:7–9; 5:11–13; 2 Nibwaai 9:11–13; Aramwa 11:40–44. Ko na bae n tangiria ni kan koroi aia kaeka kaain te kiraati i aon te burakibooti ngkai ko tabe ni maroroakin kiibu aikai.)
- Wareka 1 Ioane 2:1–2. Tera te kaotioti ae kaota ana tangira te Tia Kamaiu are e taekinna Ioane n te kibu aei? Tera te tia ibuobuoki? (Temanna are e bubuti ibukin temanna.) Tera ae karaoia Iesu ibukira, ngkai ngaia te tia ibuobuoki, ibukira? (Tara T&B 45:3–5.)
- E reirei Ioane bwa e roko Natin te Atua bwa e na kamaunai ana mwakuri te riaboro (1 Ioane 3:8). E kangaa maiun te Tia Kamaiu ao ana reirei ni kamaunai ana mwakuri te riaboro?

3. Kaotan ara Tangira ibukin Tamara are i Karawa, Iesu Kristo, ao tabeman riki

Maroroakin kiibu aika a karinanaki i nano ikai. Ko na bae ni kan kakimototoa te marooro i aon te burakibooti ni karinani kawai ake ti konaa iai ni kaota ara tangira ibukin Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo.

- Wareka 1 Ioane 2:3–6. Tera ae ti kona n reiakinna man kiibu aikai bwa ti na kanga ni uota ara tangira ibukin te Atua ? (Tara naba Ioane 14:15; 1 Ioane 3:24; 5:3; 2 Ioane 1:6.) E kanga te ongeaba ni kaota ara tangira ibukin te Atua?
- Wareka 2 Ioane 1:4 ao 3 Ioane 1:4. E na kanga ni konaa ara kakaonimaki n uota te kukurei nakon Tamara are i Karawa?
- Wareka 1 Ioane 2:15–17. Tera ae ti kona n reiakinna man kiibu aikai bwa ti na kangaa ni kaota ara tangira ibukin te Atua? Ti kanga n taai tabetai ni kaota ara tangira nakon te aonnaba nakon riki tangiran te Atua? Ti kanga n rootaki ngkana ti kaota tangiran te aonnaba? Ti na kanga ni kona n tokanikai i aon tangiran bwain aonnaba?
- Wareka 1 Ioane 4:7–8, 11. Tera ae ti kona n reiakinna man kiibu aikai bwa ti na kangaa ni kaota ara tangira ibukin te Atua? (Tara naba 1 Ioane 3:11, 23; 4:21.) E kanga Ioane ni kabwarabwarai taekaia te koraki ake a taku bwa a tangira te Atua ma a aki "tangiriia i bon irouia"? (Tara 1 Ioane 2:9, 11; 3:14–15, 17; 4:20.) Bukin tera bwa tangiraia tabeman e bairea ara tangira ibukin te Atua? Ti na kanga n namakinna ao ni kaota ara tangira ae korakora riki i marenara n tatabeman nako? Ko kanga n tia ni kakabwaiaaki man ana tangira te aomata temanna ibukim?

Ngkana ko kamanena kairan te kakauongo, katei riki tamnein te utu ao taekin titiraki aikai:

- Baikara kakabwaia n te maeka n te utu ae a itangitangiri kaaina i bon i marenaia ao a tangira te Atua? Ti na kanga ni buokiia tabeman bwa a na karekei naba kakabwaia akanne bwa kaanga iteran ana utu te Atua?

Kabaneana

Kakoaua iai ana tangira ae korakora Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo ibukira. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na uringnga ana reirei Ioane ngkai a ikakorakora nakon kaotan aia tangira ibukin Tamara are i Karawa ao Iesu Kristo ao ibukiia aomata tabeman.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

1. "Nakonako n te oota" (1 Ioane 1:7)

Wareka 1 Ioane 1:6–7.

- Tera nanon "nakonako n te roo"? Tera nanon "nakonako n te ota"? (Bwa kaanga mwakoro ibukin titiraki aikai, ko na bae n tangiriia kaain te kiraati bwa a na anenea "Teach Me to Walk in the Light" [Reireinai bwa N na nakonako n te Oota .] Tara *Hymns,* na. 304, ke *Children's Songbook,* 177.)

2. E kauringira Ioane bwa ti na tarataraira man Tamneia te Koraki ake a Kaaitara Kristo

- N ana reta, ao e kaokiokia Ioane ma ni kauringiia Aomata aika Itiaki bwa a na tukiia te koraki ake a aki kakoaua Kristo. Tera are e taekinna Ioane bwa a na kataia ni karaoia te koraki ake a aki kakoaua Kristo? (Tara 1 Ioane 2:22–23; 4:1–3; 2 Ioane 1:7.) Bukin tera ko taku n am iango bwa e na kataia te tia kaaitaraira n urui ara koaua ibukin te Tia Kamaiu? Tera ae ti kona ni karaoia ni kawakin ara koaua bwa a na matoatoa?

  E reirei te Unimwaane ae M. Russell ma n taku: "Ana koaua te aomata temanna i bon irouna ibukin koauan te euangkerio, ai moarara riki n aron te maiu n Atua ao ana mwakuri te Uea ae Iesu Kristo, e bongana ibukin maiura ae akea tokina. . . . Te maiu ae akea tokina e a kaman taekina taekana nakoira n tatabeman nako, ara atatai ibukin Tamara are i Karawa ao Natina ae tabu. E aki tau aron ti ataakiia. Ti riai ni karekei oin ara atatai i bon iroura are e na riki bwa ara atinroo are e na kamatoaira n ara koua. E reke aio rinanon ukoukoraia n te iango ae ti teuana iroun te aomata ae e bora ni baki ngkana e ukoukora te amwarake" (ma n te Conference Report, Eberi 1996, 111; ke *Ensign*, Meei 1996, 80).

3. "Akea te aomata ae e a tia n noora te Atua n te tai teuana" (1 Ioane 4:12)

Ngkana tao a mimi kaain te kiraati ngkana 1 Ioane 4:12 e nanonaki iai bwa aomata a aki kona n noora te Atua, tuangiia bwa a na noora ana raitaeka Iotebwa Timiti n te kibu anne ae e kangai, "Akea te aomata ae e a tia n noora te Atua n te tai teuana, ma ti naake a onimaki" (1 Ioane 4:12). Kaotia bwa a mwaiti burabeti ake a tia n noora te Atua. Tara te Otinako 33:9–11; Ioane 6:46; Mwakuri 7:55–56; Tuua ao Berita 67:10–12; Mote 1:1–2; Aberaam 3:11; Joseph Smith—History 1:16–17).

4. Aia Maroro Kairake

Manga rinanon kairan te kakauongo n te maroro ae bwarabwara raoi riki bwa a na kanga kairake ni kona ni kaota aia tangira ae bati riki ibukiia aia karo. Kaungaia kaain te kiraati bwa a na rinanon raoi ma aia iango, ao tuangiia bwa a na tauraoi n tibwauai aia atatai n te wiiki ae na roko.

5. Anene n Taromauri ibukin te Tangira

Rinea te anene n taromauri ibukin te tangira. Bairea te kurubu ae e uarereke mai irouia kaain te kiraati bwa a na anene a te anene n taromauri n te kiraati ae e bwanin, wareki taekaia, ke katanga te anene ae e a tia n raweaki n te teibi.

“Ane e Tokanikai ae e na Bwain Baikai [ni Kabane]”

Reirei
45

Te Kaotioti 1–3; 12

Kaantaninga

Te buokiia kaain te kiraati n atai tabeua kakabwaia ake a na roko nakoia ngkana a tokanikai i aon katakiia n te maiu ae mamate aei rinanon kakoauaan Iesu irouia.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Kaotioti 1:1–3, 9–20. E tuangaki Ioane bwa e na taua mwiin te kaotioti are e karekea mai iroun te Uea rinanon te anera. E noria Ioane n te kaotioti kanikina tabeua ake a tei ibukin ana euangkerio Iesu Kristo.
   b. Kaotioti 2–3. Rinanon Ioane, e reireiniia kaain mwaanga ake itiua n te Ekaretia i aon Atia ibukin kakabwaia aika kakannato are a tataningai te koraki ake a tokanikai i aon kataitai ao kabwakabwaka n te maiu ae mamate aei.
   c. Kaotioti 12. E noora te kaotioti Ioane ibukin te Bobuaka i Karawa ao reitana i aon te aonnaaba. E ataia bwa Aomata aika Itiaki a tokanikai i aon Tatan rinanon ana Mwakuri ni Kamaiu te Tia Kamaiu ao aia kakoaua .
2. Wareware tabeua riki: Kaotioti 1:7.
3. Ngkana ko kamanenaa te mwakuri ni kakauongo , tauraoi ni kamanenaa te kabwarabwara anne i aon iteraniba 191. Ko na bae n tangiria ni koroi ni kabuburai taekan kamataata aikai i aon te burakibooti ke i aon te beeba ae bubura n te aro are a na kona ataein te reirei n noori
4. Katautau ibukin te angareirei: Taan Reirei aika a raoiroi bon taan kakauongo aika a raoiroi. Te kakauongo tiaki ti te ongora ma ai arona naba bwa te kataia n oota n te bwai are e taekinaki. Taan reirei aika a kakauongo raoi a kaotia bwa a oota raoi ao a kabonganaia kaain te kiraati n tatabeua nako.

Aron Waakinan te Reirei:

Makuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai_

Tuangiia kaain te kiraati bwa a iangoi kanikina aikai ake e kabonganai te Uea n ana reirei n ana mwakuri ni mitinare i aon te aba. (A kona reeke n reke man reeke aika taoro, wiita ao titania, kariki, ao kaai aika oriwa.)

- Bukin tera ngkai a bongana kanikinaa i nanon te reirei? (A kona ni buoka te tia reireinaki bwa e na oota ao n uringa te reirei man kabotauan iango aika e aki bati n tataneiai te aba iai ke bwaai ake e taneiai riki te aba ma ngaai; a kona ni iai nanoia aika a kakaokoro rinaniia; a kona ni kaunga te tia reireinaki bwa e na iango mwaaka riki ibukin te bwai are e a tibwa tia n reiakinaki.)

Kabwarabwara bwa a kamanenaaki kanikinaa i nanon booki aika tabu, ma e a moamoa riki n te boki ae te Kaotioti. Kaoti kamataata ake n iteraniba 191, ao kaotia

bwa kamataata aikai a kaotii kanikinaa ake a maroroakinaki ni mwakoro 1 n te Kaotioti. Kanikinaa aikai n tatabeua nako a na maroroakinaki n te reirei aei.

Ko na bae n tangiria ni kabwarabwaraa bwa te Abotoro ae Ioane, ae te tia korea te boki ae te Kaotioti, e roko man katein maiuia aomata are e rangi ni kamanenaaki iai kanikina n aia taetae ao n aia reirei. Ni mwaitin te tai ao taan wareware n taai aikai iai aia kanganga n taian kanikina n ana koroboki Ioane. Ngkana ti rairi katooto aikai n aron etiia, e kona te boki ae te Kaotioti n taraa ni kamimi ao ni kaminonano. Ngkana ti uringnga ao a mwaiti man taian katooto aikai aika a kanikinaei ma n tei ibukiia aomata, bwaai, ke iango ake ti a kaman tataneiai iai, e rikirake te boki ni beebete riki nakon te atatai.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Iangoia ma te tataro mwaaka bwa kiibu raa ao titiraki raa ma ni booki aika tabu man te reirei aei aika a na rangi n raoiroi ibukin kaaitaraan kainnanoia kaain te kiraati. Kabanea angiin ana tai te kiraati ni maroroakin kiibu ma titiraki aikai. Buokiia kaain te kiraati bwa a na ataia bwa te boki ae te Kaotioti e tau ao e ibuobuoki nakoira ni boong aikai.

1. E noori Kanikina tabeua Ioane ake a tei ibukin mwakoron Ana Ekaretia Iesu Kristo.

Wareka ao maroroakina te Kaotioti 1:1–3, 9–20.

Rinanoi ma ataein te kiraati rongorongo ni kabuta aikai ibukin te boki ae te Kaotioti:

Ioane bon temanna ngaia ana moan Abotoro te Tia Kamaiu. E a tia ni kakioaki nako man te tautaeka n Rom nako Bwatemoti, ae te atimwakoro ae uarereke i maeaon mataniwiin te aba ae ataaki ngkai n arana ae Turkey, ibukin kakoauaan Iesu Kristo. n tikuna i kanne, ao e kawaraki Ioane iroun te anera ao e anganaki te kaotioti ake e koroi mwiia n reeta nakon mwaangan te Ekaretia ake itiua i aon Atia (Kaotioti 1:1, 9–11). Reeta aikai a riki bwa te boki ae Kaotioti.

Te boki ae Kaotioti e moa ni koreaki n te taetae ae e kamanenai kanikina. Ana boto ni iango e kangai bwa "e na reke ana tokanikai te Atua n te aonnaaba aei i aon te riaboro; aia tokanikai aomata aika Itiaki ae teimatoa i aon te buakaka, i aoia taan bwainikiriniia, ana tokanikai uean te Atua i aon aia tautaeka aomata ao Tatan. . . . Te kabwarabwara ibukin baika a maiu aika maan, bobuaka, taian anera, aomata, ao tabeua riki, a buoka karikirakean te boto ni iango aei. Man te kakae ae uarereke, e kona te boto ni iango aei n ataaki e ngae ngke e aki rangi n oota raoi kabwarabwaraana."

Ni moan mwakoron te boki ake teniua e taui mwiin ana kakoaua Ioane ibukin koauan raoi te kaotioti, kaetieti nakon Ioane mairoun te Uea, ao ana reirei Ioane nakon mwaangan te Ekaretia ake Itiua i aon Atia. Te Mwakoro 4 e taua mwiin ana kaotioti Ioane mai i karawa, ao te mwakoro 5 nakon 20 a tau mwiin kaotioti ibukin te tokanikai ae e kaantaningaia te Atua ibukin ueana. Te kaotioti aei e kaota bobuakanakin ana tautaeka Tatan, uruakan ana tautaeka Tatan, ao taraan tokin bwaai n rongorongon te aonnaba. Imwiin aei bon te kaotioti ibukin te karawa ae e boou ao te aonnaaba ae boou—te aonnaaba n arona n tiretio (Kaotioti 21:1–5). Te boki ae te Kaotioti e toki n aia kakoaua anera ao reirei riki tabeua mai iroun te Uea.

- Tera te moa ni katoto, ke te kanikina, are e nooria Ioane te kaotioti aei? (Tara Kaotioti 1:12.) Tera te bwai ae a tei ibukin bwaae (taura nenea). (Tara Kaotioti 1:20.) Bukin tera ngkai a riai bwaae (taura nenea) n tei bwa kanikina ibukin mwaangan te Ekaretia? (Tara 3 Nibwaai 18:24 ao aia taeka aika a anaaki aika i nano ikai.) A kanga ni kona uoote ao mwaanga ni boong aikai n tei bwa kaanga bwaae ke taura nenea?

  E taku te Unimwaane Bruce R. McConkie: "Taura nenea a uota te oota; ma a aki karika te oota. Aia mwakuri bwa te katauraoia, ma tiaki karikana nakon te maiu. Mangaia are man kamanenaan bwaae ke taura nenea aika itiua ni kaoti aron ekaretia ake itiua ae e na anga reirei iai ngkai Ioane, e kaotia iai te Uea bwa ana bootaki i aon te aonnaba bon te uota ana oota nakon te aonnaba" (*Doctrinal New Testament Commentary,* 3 vols. [1966–73], 3:442).

- E mena iaa te Tia Kamaiu ni kaeti ma taura nenea ake itiua? (Tara Kaotioti 1:13.) E kanga te Tia Kamaiu ni mena i ibuakoia ana Ekaretia ni boong aikai? Bukin tera e kakawaki ibukira bwa ti na ataia bwa e mena i buakoia ana aomata?

- Tera are e taua te Tia Kamaiu ni baina ae te angatai ngke e tei i buakon taura nenea? (Tara Kaotioti 1:16.) Tera ae a tei ibukina itoi ake itiua? (Tara Kaotioti 1:20; 2:1, ao Kaotioti 3:1, ni kabanea ana Raitaeka Iotebwa Timiti Kaotioti 1–3, te taeka ae *anera* e oneaki nakon *tooro,* ni kamataata bwa itoi ake itiua a tei ibukiia mataniwiin mwaangan te Ekaretia.) A kanga mataniwiin te Ekaretia n ti te arona ma itoi? (A kona reeke n reke man reeke aikai bwa a teimatoa n anga te kaetieti nakoia te koraki ake a ukoukoria.)

- Tera are e otinako mai wiin te Tia Kamaiu n te kaotioti aei? (Tara Kaotioti 1:16.) Tera ae e tei ibukina te kabaang aei? (Tara T&B 6:2.) Ni kawai baikara aika ti te arona iai ana taeka te Uea ma te kabaang? (Tara Ebera 4:12; Ereman 3:29.)

- Baika riki kanikina aika iai iroun te Uea n te kaotioti aei? (Tara Kaotioti 1:18.) Tera ae e na karaoia te Tia Kamaiu ma kiing aikai? (E na kainaomataia aomata man te mate n rabwata, ao e na kainaomataia aika raoiroi man te mate n tamnei. Tara 2 Nibwaai 9:10–13.)

2. E tuangiia mwaanga aika itiua te Uea i aon Atia ibukin taian kakabwaia ake e berita iai nakoia te koraki ake a tokanikai iai.

Maroroakina te Kaotioti 2–3. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu ake a rineaki ni kabaibati. Kamataata bwa iai ni mwakoro 2 ao 3 ana taeka te Uea nakon mwaangan te Ekaretia ake itiua i aon Atia. E rinanoi aron korakoraia ao mamaraia mwaanga n tatabeua nako ao e kauringiia Aomata aika Itiaki bwa a na kaeti mamaraia.

- N ai aron naba te Uea ngke e kamoamoaia ao e kaetiia kaain te Ekaretia i Atia, e kamoamoaira ao e kaetiira naba ni boong aikai. Baikara bwaai aika e riai ni kamoamoaira iai te Uea? Baikara baika e a tia n tuangiira te Uea bwa ti na kaetii?

Kamataata bwa n ana kaetieti nakoia mwaangan te Ekaretia i Atia, e berita naba te Uea ibukin kakabwaia aika kakannato nakoia ake a na tokanikai i aon kakatai ao kaririin te maiu aei. Koroia i aon te burakibooti taeka aika *Berita nakoia te koraki ake a Tokanikai*. Ngkana kam maroroakin berita n tatabeua nako, karinanii i aon te burakibooti i aan te atu aei.

Nakoia I-Ebeto (Kaotioti 2:1–7)

- E kauringiia I-Ebeto te Uea ibukin rairannanoia, ma e berita naba, "Ane e tokanikai ao N na anganna te amwarake man te kai ni kamaiu." E tei ibukin tera te kai ni kamaiu? (Tara 1 Nibwaai 11:21–22.) Bukin tera ngkai aio te kakabwaia ae bati n tangiraki mai buakon taian kakabwaia ni kabane?

Nakoia I-Temurena (Kaotioti 2:8–11)

- E kauringiia Aomata aika Itiaki te Uea i Temurena bwa a na rootaki n te kangaanga, ma e berita naba bwa, "Teuare e tokanikai e na aki rootaki n te kauoua ni mate." Tera te kauoua ni mate? (Tara Aramwa 12:16, 32; Ereman 14:18.) E kanga ana berita te Uea ni koaua ni buokiia Aomata aika Itiaki i Temurena n noora ara kangaanga n aroia ni koaua?

Nakoia I-Berekamo (Kaotioti 2:12–17)

- E tiribureia tabeman aomata te Uea i Berekamo ibukin iran ana reirei ke ana koaua Baraam, te burabeti n te O Tetemanti are e tangira riki karineana ao kaniwangana man bwain te aonnaaba nakon riki tangiran iran nanon te Uea. Baikara karinerine ao kaniwanga n te aonnaaba aika ti riai ni karekei aika ti riai ni toki ma iai ma n ongeaba nakon nanon te Uea?
- Nakoia aika Itiaki i Berekamao e berita nakoia te Uea, "Nakon teuare e tokanikai ao N na anganna bwa e na kana te mana are e karabaaki." (Te taeka *karabaaki* n te kibu aei tabu, ke aki ataaki irouia aomata ni kabane.) Tera ae e kona n tei ibukina te maana ae tabu? (Tara Ioane 6:35, 49–51.)

Nakoia I-Tuateira (Kaotioti 2:18–29)

- N ana taeka nakoia aika Itiaki i Tuateira tera ana berita te Uea, nakoia aika a tokanikai? (Tara Kaotioti 2:26–28. Kabwarabwara bwa berita aikai a kaeti nakon taian kakabwaia ibukin te karietataaki ao te maiu ae akea tokina, n te tai are a nang tautaeka iai aika a kororaoi n abanuean karawa.) Tera te oko te biti are a na tautaekan iai aaba te koraki ake a raoiroi? (Tara 1 Nibwaai 11:25; Joseph Smith Translation, Revelation 2:27.) Ti na kanga ni kona ni kamanena ana taeka te Atua n tauataekan aron oin maiura iai?
- Antai te itoi ni ngaina are e taekinaki n te Kaotioti 2:28? (Tara te Kaotioti 22:16.) Tera nanon te anganaki te itoi ni ngaina? (A kona reeke n reke man reeke aikai bwa karekean te Kristo i nanon maiura ao ni karekei kakabwaia man ana Mwakuri ni kamaiu.)

Nakoia I-Tareteiti (Kaotioti 3:1–6)

- Baikara kakabwaia ake e berita iai te Uea nakoia aika a Itiaki i Tareteiti? (Noora te Kaotioti 3:5.) E kanga irakin nanon otenantin te tembora ni katauraoira nakon te "kunikaiaki n te mainana" n aki toki? Tera te boki ni kamaiu? (Tara D&C 128:7; tara naba te Otinako 32:33; Aramwa 5:58.) Tera ae e na riki nakoiia te koraki ake a mwakoro araia n te boki ao a aki kamaunaaki ibukin buakakaia? (Tara te Kaotioti 21:10, 23–27; Aramwa 5:58; T&B 88:2.)

Nakoia i-Biraterebia (Kaotioti 3:7–13)

- Tera ana taeka te Uea are e taku bwa e na karaoia ibukiia aika Itiaki i Biraterebia ibukina ngke a tia ni "kawakina [ana] taeka, ao . . .a aki ribaa ara[na]"? (Tara

Kaotioti 3:10.) E kanga te maiu n kororaoi ni konaa ni kabebetea totokoan te kariiri?

- E berita te Uea nakoia te koraki ake a tokanikai, "N na koroia i aona aran Atuau, ao aran ana kaawa Atuau." Tera ae e nanonaki ni korean ana kaawa i aora? (Ti riki n ai aron te Atua ao n riki bwa kaain ueana ae akea tokina.)

Nakoia I-Raorikeia (Kaotioti 3:14–22)

- E kabuakakaia aika a Itiaki te Uea i Raorikeia ake a "aang, ao a aki mariri ke n abue" (Kaotioti 3:15–16). Ti kanga n taai tabetai n "aang" n te aro n tamnei? Ti na kanga ni kona ni karikirakei katabeara nakon ana euangkerio Iesu?
- E berita te Uea nakoia I-Raorikeia, "Nakon teuare e tokanikai N na anganna te tekateka ma Ngai n au kaintokanuea, n ai arou ngke I tokanikai, ma n tekateka ma Tamau n ana kaintokanuea" (Kaotioti 3:21). Baikara kakabwaia ake a kanikinaeaki n te berita n tekateka ma te Uea n ana kaintokanuea? (Tara I-Rom 8:16–17.)

Tara karinanan taian berita i aon te burakibooti, ao kabwarabwara bwa ngkana a iangoaki ni kabane berita aikai, ao a kamataata tokin kawaiia aika a kororaoi aika akea tokin raoiroia. Tuangiia kaain te kiraati bwa a na wareka Tuua ao Berita 132:20 bwa kaanga kakimototoan berita aikai .

3. E ataia Ioane bwa a tokanikai aomata aika Itiaki i aon Tatan n ana Mwakuri ni Kamaiu Iesu Kristo ao n aia koaua.

Wareki ao maroroakin kiibu aika rineaki man te Kaotioti 12. Kamataata bwa iteran ana kaotioti, ao Ioane e noora kanikinaean te bobuaka n te kaotioti i karawa ao reitana i aon te aba.

Kamataata bwa te aine are e kabwarabwaraaki taekana n te Kaotioti 12:1–2, 5 e tei ibukin ana Ekaretia te Atua. Te ataei are e bungiia e tei ibukin uean te Atua—te tautaeka are e na tei i aon te aba n ana tai n uea Iesu Kristo teuana te ngaa te ririki.

- Antai ae e tei ibukina te raakon n te Kaotioti 12? (Tara te Kaotioti 12:9.) Tera ae e riki nakon te raakon ao taan iriiria n te bobuaka are e boo i Karawa? (Tara Kaotioti 12:3–4, 7–9.) Tera ae e karaoia te raakon i mwiin karenakoana? (Tara Kaotioti 12:17.) Antai ae e buakanna Tatan ni boong aikai? (Tara Kaotioti 12:12.)

  E taku Beretitenti Wilford Woodruff: "Iai uoua mwaaka i aon te aonnaaba ao ibuakoia kaain aonnaaba—mwaakan te te Atua ao mwaakan te riaboro. . . . Ngke e a tia te Atua ni katikuiia aomata n te aonnaaba, n aki tabe iai bwa te roro raa, Rutibeero, ae natin te moaningabong, ao tamnei aika mirion mwaitiia ake a tia ni bwaka, ake a teweaki nako mai i karawa, a tia ni bobuaka n ekanako te Atua, ao n ekaanako Kristo, n eekaanako ana mwakuri te Atua ao n ekanako ana aomata te Atua. Ao a aki nanakabi ni karaoana i nanon boong ao n rooro aikai. N te tai are e arora iai baina te Uea ma ni karaoa te mwakuri teuana, taian mwaaka akekei a mwakuri ni kataia ni kabwakaa" (inanon *Deseret Evening News,* 17 Oct. 1896, 9; iroun Gordon B. Hinckley, man Conference Report, Oct. 1986, 56; ke *Ensign,* Nov. 1986, 43).

- A na kanga Ekaretia ao uean te Atua n tokanikai i aon Tatan n tokina? (Tara Kaotioti 12:11.) E na kanga ana Mwakuri ni Kamaiu Kristo ao ara kakoaua ibukina ni buokiira n ara ikakorakora n eekaanako Tatan?

Kabaneana

Kakoauaa bwa te koraki ake a tokanikai i aon te kabwakabwaka ao kakatain aonnaaba a na bwaibwai ni kakabwaian te maiu ae akea tokina . Kauringiia kaain te kiraati bwa ana mwakuri ni kamaiu e na katauraoa te kawai ibukira bwa are ti na tokanikai iai ngkana ti rairi nanora ao ma ni kakaonimaki.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

"Noorai, I tei i rarikin te mataroa" (Kaotioti 3:20)

Katea tamnein E Tei i Matan te Mataroa Iesu (62170; Te Kete n Tamnei ibukin te Euangkerio 237).

- Tera ae reiakinna te Kaotioti 3:20 ibukin te Uea? (Tara naba Kaotioti 22:17.) Ko kanga ni kunea te baei bwa e koaua?

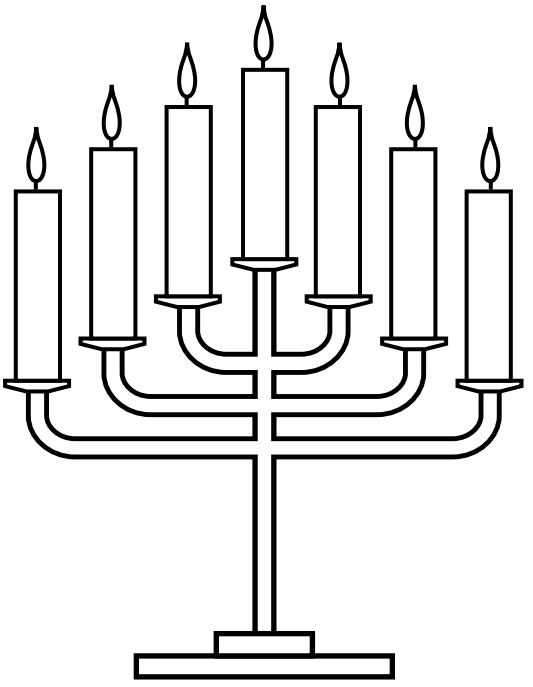

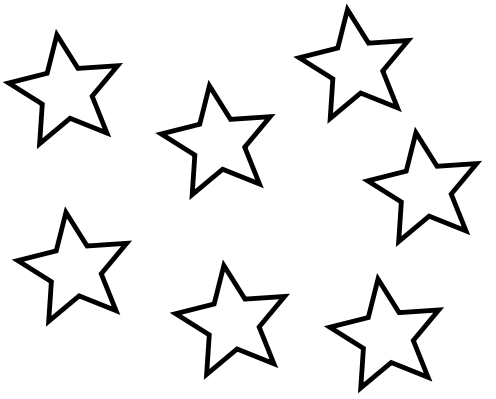

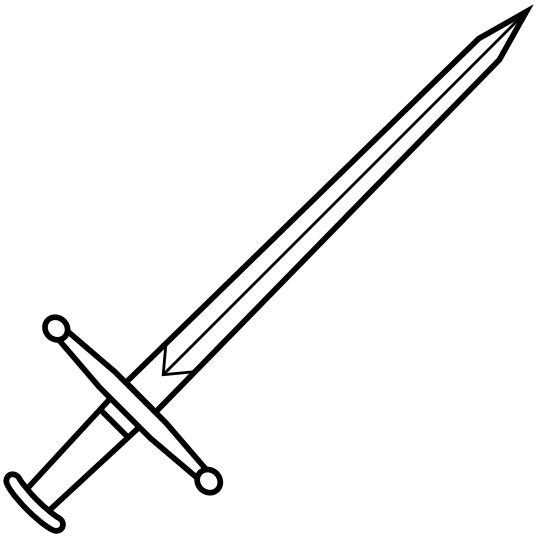

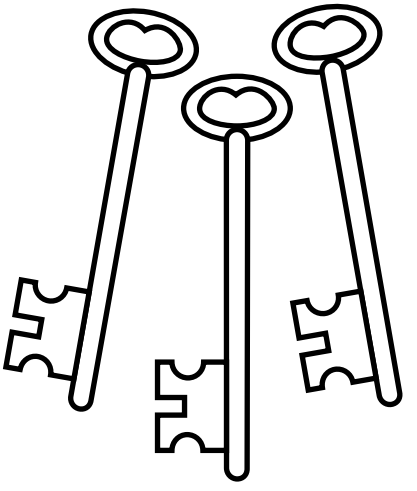

Reirei
46

"E na Maeka Ma Mgaia, ao a na Riki bwa Ana Aomata"

Kaotioti 5–6; 19–22

Kaantaninga

Te kaungaiia kaain te kiraati bwa a na kaaitarai taai aika a na roko ma te kaantaninga bwa a na ataia bwa e na kamaunaaki korakoran te buakaka ao e na uea te Tia Kamaiu ma te kakatonga.

Katauraoi

1. Wareki, iangoi raoi, ao tataro ibukin kiibu man boki aika tabu aikai:
   a. Kaotioti 5:1–5; 6. E noora te boki Ioane ae e kabaeaki ni kanikina aika itiua rinanon te kaotioti ao e noori bwaai aika riki tabeua man moani kabaebae ake onoua, ke kanoan taai. E nooria bwa e a tia Tatan ni bobuaka ma aika a raoiroi n taai ni kabane.
   b. Kaotioti 19:1–9; 20:1–11. E nooria Ioane bwa e na kabaeaki Tatan ao Kristo e na uea ma te tokanikai i nanon tain te ngaa n ririki.
   c. Kaotioti 20:12–22:21. E ataia Ioane bwa i mwiin te kabanea ni motikitaeka ngkana e tia ni waaki, ao aomata aika a raoiroi a na maeka ma te Atua.
2. Wareware riki tabeua: Tuua ma Berita 77.
3. Katautau ibukin te anga reirei: "I aon bwaai ni kabane, te katauraoi ae kabanean te kakawaki bon ngkoe. Katauraoi n te aro bwa a na iai iroum ana kairoro te Tamnei ae Raoiroi" (Boyd K. Packer, *Teach Ye Diligently* [1975], 219). Ngaira n tatabemaniira nako ti riai ni kakorakoraira nako ni maiu n aron are e a tia ni maiuakinna te Tia Kamaiu ao n reirei n aron are e a tia n reirei iai. Iangoia ma te tataro mwaaka n taraia raoi bwa ko anga reirei ma ana ibuobuoki te Tamnei ae Raoiroi.

Aron Waakinan te Reirei:

Mwakuri ibukin Kairan te Kakauongo

N aron ae e riai, kamanenai mwakuri aikai ke am mwakuri teuana are e na moanaki te reirei iai_

Katea te nutibeeba ae ai tibwa ngkai ao kotei teniua rongorongo aika a kananokawaki, n ai aron rongorongon mwakuri n iowawaa ke kangaanga ake a bon riki irouia..

- Tera am, namakin ngkana ko wareki aeka n rongorongo n aron aikai? (Tai kakarabakauakin baika a riki irouia n tatabeua nako ni kabwanin taekaia).

Tuanga kaain te kiraati temanna bwa e na wareka 2 Timoteo 3:1.

Taekinna bwa ti maeka ngkai i nanon bong aika kaitira n taai ake e taekin iai te Abotoro ae Bwauro bwa a "kangaanga." Kamataata bwa teuana te kauntaba i nanon maiura ni bong aika kaitira bon reireinara bwa ti na tokanikai i aon te maaku ao te bwarannano n te aro bwa ti aonga n tokanikai i aon kataitai ao karirriiaki. Te reirei aei are e na kakarabakauakinaki iai bwa ti na kangaa ni kunea

te kaantaninga ke te onimaki ao te ninikoria rinanon ataakin baika a na riki ni bong aika kaitira.

Maroroakinan Booki Aika Tabu ao Kabonganaia

Maroroakin kibu n reirei aika a tabu aika i nano aikai bwa a na kanga ni buokiko ni karekea am kaantaninga ngkai ti a kaaitarai kangaangan bong aika kaitira. Buokiia kaain te kiraati bwa a na ataia bwa aika a kororaoi bon akea te bwai ae a na maakua ibukin te kauaoki.

1. Tatan e buakaniia aika a raoroi.

Maroroakina te Kaotioti 5:1–5; 6. Kaoia kaain te kiraati bwa a na wareki kiibu aika a rineaki ni kabaibati. Kabwarabwara bwa moan mwakoron te boki ae te Kaotioti ake teniua a kaeti nakon ana tai Ioane (tara reirei 45). Nikiran te boki a kaeti ma baike a tuai n roko n ana tai Ioane, ma kitanan te koaua i mwiin mateia Abotoro nakon Kauaokin Iesu Kristo ao te kabanea ni motikitaeka.

Kabwarabwara bwa mwakoro 5 ao 6 n te Kaotioti a kamanena kanikinaean te boki ae "kabaeaki ni kanikina aika itiua" (Kaotioti 5:1). Kabae akanne n tatabeua nako a tei ibukin kaka teuana te ngaa n ririki n aron maiun te aonaaba (T&B 77:6–7); ti maiu ngkai n te tai ae e tei ibukin te kaonoua ni kabae. (Tara te kateniua n iango ibukin te anga reirei riki tabeua ibukin te kabae ake itiua). Ni mwakoro 6, te Tiibu te Teei (Iesu Kristo) e kaukii kabae ake onoua ni kaoti tabeua kanoan baike a na riki ake a kaeti nakon te tai teuana ma teuana.

- Teuana te bwai ae ti reiakinna man te mwakoro 6 bwa e a tia Tatan ni buakaniia aika raoiroi rinanon rongorongon te aonaaba ni kabane. Ni kaeti ma te Kaotioti 6:4–11, baikara kawai tabeua ake e a tia ni karoaki iai aei? (Reeke aika a kona n rin ibuakon reeke aika a karinanaki i nano ikai.)

  a. Kiriwe ao bobuaka (Kaotioti 6:4, 8)
  b. Te baki ao te rongo (Kaotioti 6:5–6, 8. Kabwarabwara bwa te bene (mwane) n Rom ti tebo ma nukan te boo n teuana te bong ao teuana bairean te wiita ti tebo ma mwaitin kanan temanna te aomata n teuana te bong, te kibu 6 e kaotia bwa te boo n teuana te bong e ti konaa ni karekea te amwarake ibukin teuana te bong ibukin temanna te aomata.)
  c. Te bwainikirinaki (Kaotioti 6:9–11)

- Baikara ana anga Tatan ake e kamanenai ni boong aikai ni kataia ni konai aoia aika a raoiroi?

  E taku Beretitenti Gordon B. Hinckley:

  "Te buaka anne, e rangi ni kammaraki, e rangi ni korakora, e a tia ni waki nako, ao e tuai man toki. Bon te bobuaka i marenan te eeti ao te kaairua, i marenan te rinerine ao te kairoroaki, i marenaia taan iriira Kristo ao te koraki ake a kaakea. A tia ana kairiribai ni kamanenai aanga nako n te bobuaka anne. A inaomata ni katoki nanoia ni kewe ao ni mwamwana te aba. A kabonganai mwaane ao kaubwai. A kamwaneia aomata. A tia n tiritiri ao a tia n urubwai ao a tia ni karaoi aeka ni mwakuri aika a aki tabu ma n aki itiaki n totokoa ana mwakuri Kristo. . . .

  "E a tia te [totoko] n namakinaki i nanon aia kekeiaki aika mwaiti aika a manena, ni baika uoua aika i nanon ao i tinanikun te Ekaretia, n urua te onimaki, ni kauarerekea, ni kamangoria, ni kaotioti ni kewe, ni kabwakaia ao

ni kamwaneia ao ni kaungaia ara aomata nakon mwakuri aika a aki bootau ma reirei ao ana kainibaire ana mwakuri te Atua aei. . . .

"E waaki nako te bobuaka. E waaki nako. E buakana te rinerine ao te aki kainaomataaki n rinerine ni kabuta te aonnaaba. A waakinaki irouia aia taanga ni buaka mitinare i aon taekan te eeti ao te kaairua. E waaki nako naba i nanon maiura, n taai nako ni katoa bong, ni mweengara, n ara mwakuri, i nanon ara bootaki n reirei, e waaki nako i aon titiraki ibukin te tangira ao te karinerine, n te kakaonimaki ao te mwiokoaki, te ongotaeka ao katei aika kabanean te raoiroi. Ti bane n irekereke iai" (man Conference Report, Okitobwa 1986, 55–58; ke *Ensign,* Nov. 1986, 42, 44–45).

- I mwiin taekinan taeka akana a koreaki i eta, e reitia riki Beretitenti Hinckley ma n taku, "Ti a tokanikai i aon [te bobuaka ni kaaitara Tatan], ao taraan taai aika a na roko a tuai ma n taraa n raoiroi riki" (man Conference Report, Okitobwa 1986, 58; ke *Ensign,* Nov. 1986, 45). Ti na kanga ni kateimatoai ara kaantaninga ao taraan baika a raraoi ngkai ti bobuaka ni kaaitara Tatan? Baikara bwaai aika a na kona ni kakorakoraira n eekanako mwaakan Tatan ao taan iriiria? (Reeke a kona n reke man reeke booki aika tabu ao man aia reirei burabeti aika a maiu, te kariaiakaki n te nakoanibonga, tembora, ao botaki n iraorao ma kaain te Ekaretia ake tabeman.

2. E na kabaki Tatan, ao Kristo e na uea i nanon te tokanikai i nanon te Ngaa n ririki.

Wareka ao maroroakina te Kaotioti 19:1–9 ao 20:1–11.

- Ioane e kaoti taian rekenikai, bobuaka, ao motitaeka aika a na riki i mwaain Kauaokin Iesu Kristo (Kaotioti 8–16). Imwiin, n te Kaotioti 19, e kabwarabwaraa taekan rokon te Uea, ae e kanikinaeaki n te baka n amwarake n te mare (Kaotioti 19:7–9). Tera ae e tei ibukina buun te Tiibu te Teei? (Ana Ekaretia Iesu Kristo.) Tera te kanikina ibukin te baka n amwarake ma Kristo are e riki bwa te tia mareaki te mwaane ao te Ekaretia ae e riki bwa te tia mareaki te aine, iangoa aron te iraorao i marenan te Uea ao ana Ekaretia?
- Tera ae ti na karaoia bwa ti aonga ni kaoaki nakon te baka n amwarake n te mare aio?
- E kabwarabwaraa te Unmwaane ae Bruce R. McConkie: "A kanakoi ngkai taian kakao unimwaanen Iteraera nakoin ana baka n amwarake n te mare te Uea; naake a kakoaua ma n ongotaeka nakon te euangkerio a na bon kariaia te kakao ao a na tekateka n te ae ae e riai . . . n te baka n amwarake n te mare" (*Doctrinal New Testament Commentary*, 3 vols. [1966–73], 3:563–64).
- Kauaokin Iesu Kristo e na katanoataaki i nanon te Ngaa te Ririki, are e nang bon uea iai Iesu Kristo i aon te aonnaaba. Tera ae e na riki nakon Tatan i nanon te Ngaa te Ririki? (Tara Kaotioti 20:1–3.) E na kanga ngkanne aron te maiu ngkana e a kabaeaki Tatan? (Tara 1 Nibwaai 22:26; T&B 45:55, 58.) Ti na kanga n taua tian mwaakan Tatan i nanon maiura n te tai naba aei?
- Imwiin te Ngaa te Ririki ao e na kabwaraaki Tatan i nanon te tai ae e baireaki, ao e na boo teuana te kabanea ni buaka ae korakora i marenan ana taanga ni buaka te Atua ao Tatan (Kaotioti 20:7–8; T&B 88:111–13). N taai tabetai e aranaki te bobuaka aei bwa ana bobuaka Koka ma Makoka Tera mwiin te bobuaka ae korakora aei n tokin te Ngaa te Ririki? (Tara Kaotioti 20:9–11; T&B

88:114–15.) Ngkai e a kaman ataaki mwiin te bobuaka, tera tabera ni kaeti nakon te tokanikai aei?

E taku Beretitenti Ezra Taft Benson: "Ni katoa bong mwaakan te buakaka ao mwaakan te raoiroi a karekeiia raoia aika a boou. Ni katoa bong ao ti karaoi ara babaire aika a bati ni kaotia bwa te itera raa ae ti iranna. E ataaki raoi bwa tera tokina—mwaakan te raoiroi e tokanikai. Ma nikiran te bwai ae e na nooraki bwa ti na mena iaa ngaiira n tatabemaniira, ngkai ao n taai aika a na roko, bwa tina tei iaa n te bobuaka aio—ao arora aron ninikoriara n tei. Ti na koaua nakon ara kabanea ni bong ao ma ni kakoroa nanon ara mwakuri are ti a kaman kabaeaki iai?" ("In His Steps," *Ensign,* Teb. 1988, 2).

3. I mwiin te kabanea ni motikitaeka, a na maeka aika kororaoi ma te Atua.

Wareki ao maroroakin kiibu aika a rineaki man te Kaotioti 20:12–22:21.

- Imwiin te kabanea ni bobuaka ae korakora, e na karaoaki te kabanea ni motikitaeka. Tera ae ti kona n reiakinna man te Kaotioti 20:12 bwa e na kanga ni motikaki taekara? Baikara kakabwaia ake a na roko nakoia te koraki ake a motikakitaekaia bwa a raoiroi? (Tara te Kaotioti 21:3–7. Karinanii aia kaeka ataein te reirei i aon te buarakibooti. Reeke a kona n reke ma reeke ake a karinanaki n te iteraniba are i mwiina.)

Aika a raoiroi a na:

a. Maeka i rarikin te Atua (Kaotioti 21:3).
b. A na aki manga noora te mate, te nanokawaki, te tang, ke te maraki (Kaotioti 21:4).
c. A na bwain baikai ni kabane n ai aroia natin te Atua aika mwaane ao aine (Kaotioti 21:7).

- E kanga ataakin kakabwaia aika a kakannato aikai ni buokiira ni aaitarai kangaangan te maiu ae mamate aei?

- Kaotioti 21:10–22:5 e kabwarabwara aron mimitongin te tiretio n te aonnaaba ao te kaawa are a tia iai naake a tia ni karekea mimitongin tiretio ni maeka iai. bukin tera akea te tembora i nanon kaawan tiretio ? (Tara Kaotioti 21:22. Te kaantaninga ibukin te tembora bon te kaaniira nakon te Atua ao ma n reireiniira ana babaire. Ngkana ti maeka ma ngaia, ao te tembora e na bon aki manga kainnanoaki) Tera ae e tuangiira te Kaotioti 22:14 bwa ti riai ni karaoia bwa ti aonga ni kona n rin i nanon mataroan oon te kaawa ae akea tokina?

  Beretitenti David O. McKay E taekina te kaotioti are e noora iai te kaawa ae tikiraoi, aomata aika mwaiti aika a kunikaiia n te mainaina ao te Tia Kamaiu:

  "Te kaawa anne, n aron ae I ataia, bon [ana kaawa te Tia Kamaiu]. Bon te Kaawa ae Akea Tokina; ao aomata ake a ririmwiina a na bon maeka ma ngaia ikekei i nanon te rau ao te kukurei ae akea tokina.

  "Ma antai ngaiia?

  "Ngkana arona bwa e ataa au iango te TiaKamaiu, e kaeka ma ni kotea iteran te mronron arei ma imwiina e oti i etaia, ao i aona e koreaki iai taeka aika koora: *Aikai Ngaiia Ake a Tia n Tokanikai i Aon te Aonnaaba—Ake a tia ni Manga Bungiaki Raoi!"* (*Cherished Experiences from the Writings of President David O. McKay,* comp. Clare Middlemiss [1976], 60).

Kabaneana

Kaotia bwa e toki te Nu Tetemanti n rongorongon te kaantaninga ae kakannato. Burabeti n aron Ioane ae te tia Karekei Kaotioti a tia n noori bwaai ake a na roko ao a tia n tuangiira kakabwaia ake ti na karekei ngkana ti teimatoa ni kororaoi ao n taon nanora ni karokoa te toki. Kakoauaa bwa te koraki ake a kororaoi a na kakatonga n tokin te aonnaaba. Kaungaiia kaain te kiraati bwa a na kaninikoriaia ao ni kaantaninga man te atatai aio ngkai a tei ni kaaitaraa te buakaka ao n ukoukora te tokanikai i aon katabeaiangan te maiu aei.

Iango Riki Tabeua ibukin te Anga Reirei

Te bwai n reirei aei e buoka kakimototoan te reirei ae iangoaki. Ko na bae n tangiria ni kan kamanena teuana ke ni kauoua man iango aikai bwa kanoan te reirei.

1. Kangaanga ngkana ti katabei nanora ni bwain te aonnaaba.

- E reiakinaki n te Kaotioti 18:11–18 bwa aomata aika buakaka a na tang ibukin buan aia bwai aika bwain te aonnaaba ao a na miimi bwa ana tautaeka te aonnaaba ae kakannato aei e kona ni kamaunaaki i nanon te tai ae kimototo. N ningai ae ko a tia n noori iai bwaain te aonnaaba n uruakaki ke ni kabuaaki i nanon te tai ae e kimototo?
- Baikara kangaanga ngkana ti katabei nanora ni bwain aonaaba. Ni kawai baikara ake a na katikiira iai bwain aonnaaba man bwainte tamnei?

2. Te Moa ni Mangauti

Karekea temanna kaain te kiraati ae e na wareka te Kaotioti 20:4–6. Te buokiia kaain te kiraati bwa a na oota ni kiibu aikai, tibwauai rongorongo aikai (i aon te iteraniba are i mwiina):

Te Moa ni Mangauti, mangautiia te koraki ake a raoiroi, e na moanaki ni Kauaokin te Tia Kamaiu Naake a na karekea te kaniwanga ibukin tiretio ke teretirio a na waerake nako moa n te mangauti aei (T&B 88:98–99). Te Kauoua ni Mangauti, ke te mangauti ibukiia ake a buakaka, e moanaki ni karokoa tokin te Ngaa te Ririki. Naake a na karekea te kanuanga ibukin te tiretirio ao natin Tatan a na waerake nako moa n te mangauti aei (T&B 88:100–102).

3. Kanikina ake itiua n te boki ae te Kaotioti

Te tiaata ae imwiin aei e karekei rongorongo riki tabeua ibukin kanikina n tatabeua nako. E na rangi ni bongana naba ibukin ataakin tein te boki ae te Kaotioti.

Kanikina	Baika a riki aika Bubura
Moa ni Kanikina	Te karikibwai ao bwakan Atam ao Nei Ewa; ana mwakuri ni mitinare Enoka ao onean ana kaawa nako karawa (Kaotioti 6:1–2).
Kauoua ni Kanikina	Nooa ao te Ieka (Kaotioti 6:3–4).
Kateniua ni Kanikina	Aia Mwakuri ni Mitinare Aberaam, Itaaka, Iakobwa, ao Iotebwa (Kaotioti 6:5–6).
Kaaua ni Kanikina	Ana Mwakuri ni Mitinare Mote; te Otinako; aia tai n tautaeka taan motikitaeka, aia tai n tautaeka ueea, bwenauaan te tautaeka; tauakin te tautaeka (Kaotioti 6:7–8).
Kanimaua ni Kanikina	Te bungiaki, mwakuri ni mitinare, taurakina n te kaibangaki, ao mangautin Iesu Kristo; katean ana Ekaretia ao aia mwakuri ni mitinare ao aia mwakuri ni mitinare Abotoro; tiringaia Abotoro; kitanan te koaua (Kaotioti 6:9–11).
Kaonoua ni Kanikina	Reitinakon kitanakin te Koua ; kaokan te euangkerio rinanon te burabeti ae Iotebwa Timiti; kaotan kanikinaean te tai (Kaotioti 6:12–17; 7:1–8).
Kaitiua ni Kanikina	Bobuaka, rekenikai, ao te kitanaki n aki maekanaki; Kauaokin te Uea (Kaotioti 8:1–19:21). Ngaa te Ririki n Rau (Kaotioti 20:1–6). E kabwaraaki Tatan n te tai ae baireaki, te kabanea ni bobuaka ae korakora, ao te kabanea ni motikitaeka (Kaotioti 20:7–15).
Imwiin te kaitiua ni kanikina	E oneaki te aonnaaba nakon te tiretio (Kaotioti 21:1–22:6).

- Taekinna bwa kanikina ake nimaua mai moana a bane i nanon kiibu aika 11, te kaonoua ni kanikina e bane i nanon 14 kiibu, ao te kaitiua ni kanikina e bane i nanon 226 kiibu. Tera ae reireinaki iai ma ni bwaai aika a katuruturuaki aikai?

Taekinna bwa Ioane e anga kabanean ana kakauongo nakon bwaai aika riki i nanon ara tai ao teuana are e na roko. E koreaki te boki ae te Kaotioti ibukin ara bong aikai ao maiura a na kakabwaiaaki ngkana ti reiakinna ao ni katauraoi i bukin ana Kauaoki te Tia Kamaiu.

ANA EKARETIA

IESU KRISTO

IBUKIIA AIKA ITIAKI
NI BOONG AIKA KAITIRA

4 02356 81859
35681 859